

De Openbaring mag niet
verborgen blijven

T. van Turennot

De Openbaring mag niet verborgen blijven

T. van Turennot

Grijpskerk

Copyright © 2024 Grijpskerk, The Netherlands

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form of by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the author.

ISBN 90 6384 096 9

Eerste druk 1987

Tweede uitgave 2002

Derde uitgave 2006

Vierde uitgave 2007

Vijfde uitgave 2009

Zesde uitgave 2010

Zevende uitgave 2011

Achtste uitgave 2012

Negende uitgave 2013

Tiende uitgave 2015

Elfde uitgave 2016

Twaalfde uitgave 2019

Dertiende uitgave 2021

Veertiende uitgave 2022

Vijftiende uitgave 2023

Zestiende uitgave 2024

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Turennot, T. van

De Openbaring mag niet verborgen blijven / T. van Turennot;

Grijpskerk; tel. 06 – 102 303 51.

ISBN 90 6384.096 9 eerste druk 1987

SISO 227.4 UDC 228.07 NUGI 632

Trefw.: Openbaring van Johannes (bijbelboek); verklaringen.

Omslag + illustraties: Gustave Doré - De Bijbel in beeld.

Wegens opheffing van de rechthebbende was overleg i.v.m. overname van illustraties niet mogelijk.

Verklaring van gebruikte afkortingen en tekens:

- b.v. Bijvoorbeeld
- vgl. Vergelijk.
- (v. ...)
- Bij een verwijzing naar een tekst binnen hetzelfde hoofdstuk wordt een vers aangeduid met de letter v. Als bijvoorbeeld in het 2^e hoofdstuk van Ezechiël wordt verwezen naar vers 8, dan staat er niet (Ezech.2:8), maar (v.8).
- (...)
- In de vertaalde tekst worden tussen deze haakjes verduidelijkingen toegevoegd. Het staat echter niet in de oorspronkelijke tekst; b.v. Ezechiël 9:6^a; Oude (mannen), jonge (mannen), en meisjes, kleine kinderen en vrouwen moeten jullie doden en verdelgen; vgl. Oude, jonge, en meisjes, kleine kinderen en vrouwen moeten jullie doden en verdelgen. Ezechiël 12:6^b; Ik heb jou (als) een wonderteken gegeven voor het huis van Israël; vgl. Ik heb jou een wonderteken gegeven voor het huis van Israël.
 - In de uitleg en vertaling geeft de tekst tussen de 2 haakjes een extra leesmogelijkheid weer; b.v. Ze (her)bouwden de nieuwe tempel in Jeruzalem.
 - In een voetnoot is de tekst tussen de haakjes een sub-voetnoot; b.v. (Zie Turenout T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.)
- (= ...)
- Hoe de letterlijke (vertaalde) betekenis van de oorspronkelijke tekst in het Nederlands het beste kan worden opgevat of begrepen; b.v. Ezechiël 23:42; Zij gaven (= deden) armbanden over hun handen.
- (of ...)
- Geeft een extra betekenis in het Nederlands van de oorspronkelijke taal. Woorden uit de oorspronkelijke taal kunnen in het Nederlands meer betekenissen hebben; Ezechiël 9:6; Vanaf mijn heiligdom moeten (of zullen) jullie beginnen; vgl. Vanaf mijn heiligdom zullen (of moeten) jullie beginnen. Jesaja 14:7^a; De hele aarde (of het hele land) heeft rust, (en) is stil; vgl. Het hele land (of de hele aarde) heeft rust, is stil.
- (.../...)
- Bij getallen of jaartallen betekent het teken / hetzelfde als het woord *of*. Bijvoorbeeld (588/587) betekent: Het gebeurde in het jaar 588 of 587.
- (.../... – ...)
- Het 2^e jaartal na de / geeft een andere functie aan; b.v. De Perzische koning Kores II (559/538 – 529) was al in 559 voor Christus koning geworden, maar in 538 werd hij ook de koning van de Israëlieten. Na zijn dood in 529 werd hij opgevolgd door zijn zoon.
- [...]
- Het gedeelte dat tussen deze spekhaken staat, is de oorspronkelijke tekst. Dit gedeelte kan echter voor de betekenis van het geheel tijdens het lezen beter worden weggelaten. Door het handhaven van die oorspronkelijke tekst wordt de inhoud ofwel de boodschap in het Nederlands eerder onduidelijker; b.v. Jeremia 28:11^b; De profeet Jeremia ging [zijn] weg. Psalm 3:3; Vele(mense)n zeggen van mij[n] ziel]: “Er is voor hem geen redding door (= bij) God.”
- [(...)]
- In meer of mindere mate is zeker, dat het bijbelgedeelte tussen deze haken niet bij de oorspronkelijke tekst hoort, hoewel het vaak wel als zodanig wordt gepresenteerd; b.v. Openbaring 20:5; [(De overige doden werden niet weer levend, totdat de 1000 jaren voltooid zouden zijn.)] Dit (is) de 1^e opstanding.
- ***
- Exactere tekst met uitleg volgt hieronder.

INHOUDSOPGAVE.

1. INLEIDING.

2. RONDONOM HET BOEK OPENBARING.

- 2.1. Voorgeschiedenis van de Kerk.**
- 2.2. De schrijver van dit boek.**
- 2.3. Het tijdstip van de visioenen op Patmos.**
- 2.4. De betrouwbaarheid van het boek en de tekst.**
- 2.5. Verklaringsmethode.**
- 2.6. De Openbaring in verband met de rest van de Bijbel.**
- 2.7. De vorm en structuur van het boek.**

3. HET BIJBELBOEK OPENBARING.

3.1. Gods plan met de wereld.

- 3.1.1. De verschijning van de Auteur. (hoofdstuk 1)
- 3.1.2. De 7 gemeenten. (hoofdstuk 2 en 3)
- 3.1.3. Gods wereldplan wordt ontsloten. (hoofdstuk 4, 5 en 6)
- 3.1.4. De dienaren van God worden verzegeld. (hoofdstuk 7)
- 3.1.5. De 7 horens schallen, de Koning komt. (hoofdstuk 8 en 9)
- 3.1.6. Gods oordelen worden verzegeld. (hoofdstuk 10)
- 3.1.7. De 2 getuigen van God. (hoofdstuk 11)

3.2. De strijdende Kerk.

- 3.2.1. Het satanische wereldrijk. (hoofdstuk 12 en 13)
- 3.2.2. De oogst. (hoofdstuk 14)
- 3.2.3. De 7 laatste plagen. (hoofdstuk 15 en 16)

3.3. De overwinnende Kerk.

- 3.3.1. Babylon door het Lam overwonnen. (hoofdstuk 17, 18 en 19)
- 3.3.2. De satan gebonden, en overwonnen. (hoofdstuk 20)
- 3.3.3. De nieuwe hemel en de nieuwe aarde. (hoofdstuk 21 en 22)

4. GODS GEOPENBAARDE PLAN MET DE WERELD.

4.1. Wat er is vervuld.

- 4.1.1. Bijbels perspectief.
- 4.1.2. Schets van het verleden.

4.2. Wat er nog zal gebeuren.

- 4.2.1. Bijbels perspectief.
- 4.2.2. Gegevens uit onze eigen tijd.
- 4.2.3. Blik op de toekomst.

4.3. Tijdbalk.

5. HET DOEL VAN DE OPENBARING.

6. UITLEGGINGEN VAN ANDERE AUTEURS.

6.1. Hoe leggen andere auteurs uit?

6.2. Overeenkomsten bij voorgaande uitleggers.

6.3. Conclusie.

LITERATUUR.

INDEX.

Aanwijzingen voor het lezen.

Het is niet noodzakelijk, dat dit boek vanaf het begin tot en met het einde wordt doorgenomen. De hoofdstukken zijn min of meer zelfstandige eenheden. Ze kunnen afzonderlijk worden gelezen. In eerste instantie zou men met hoofdstuk 3 kunnen beginnen, eventueel gevolgd door hoofdstuk 4. Wil men zich daarna verder in deze materie verdiepen, dan kan men de rest van het boek lezen.

Als men van een bepaald gedeelte iets meer wil weten, kan men de aangegeven bijbelteksten daarvoor gebruiken. Niet alle genoemde bijbelteksten zijn in dit boek helemaal uitgewerkt. Deze bijbelteksten zijn dus niet alleen een bevestiging van een bepaalde passage, maar bevatten ook nieuwe invalshoeken. Men krijgt daardoor meer zicht op bepaalde gedeelten uit de Openbaring of andere teksten uit de Bijbel.

1. INLEIDING.

Voor veel mensen is het bijbelboek Openbaring een gesloten boek. Vaak wordt het omzeild, omdat men er toch niet mee uit de voeten kan. Veel Christenen weten niet, wat ze met dit boek moeten doen. Je kunt er schijnbaar alle kanten mee op. Er zijn zo veel meningen over. Bovendien is de toekomst voor ons verborgen. De toekomst weet, en kent God alleen.

Toch is dit niet de bedoeling van het bijbelboek zelf. Openbaring betekent onthulling. Onthulling van iets dat verborgen is. De toekomst is wel aan de Here, maar soms wil Hij aan de mensen die Hem dienen, al iets van de toekomst laten zien. Hij wil hen daarmee bemoedigen om in moeilijke tijden het geloof te versterken. Zo werd ook in het Oude Testament steeds weer de komst van Jezus Christus (= Jezus de Gezalfde) voorspeld. Via Johannes wil God iets van de toekomst aan zijn dienaren bekend maken.

De schrijver van dit boek moet bekend maken, dat hij de gezalfde Jezus, die gestorven is, weer heeft gezien. De Here Jezus is uit de dood opgestaan. Na die opstanding zal er nog veel gebeuren. Daarover moet Johannes gaan schrijven (Op.1:18,19). Het bijbelboek begint met de opstanding van Jezus Christus, en eindigt bij de schepping van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde (Op.21 en 22). Deze periode is al voor een groot deel achter de rug. Wij leven vandaag zo'n 2000 jaren later. Het is belangrijk om Gods hand te kunnen zien in al de dingen die gebeurd zijn. Zo kunnen we vanuit dat perspectief zien, wat er gebeurt, en wat er nog zal gebeuren.

De Here heeft het geopenbaard, zodat zijn dienaren daar wat aan hebben. We kunnen in moeilijke tijden bemoedigd zijn. De overwinning is aan ons. Kijk maar, het gaat zoals Hij het ons heeft voorspeld. We moeten ons ook kunnen voorbereiden op de dingen die gaan komen. Veel profetieën uit de Openbaring zijn nog niet in vervulling gegaan. Vooral daarom kan en mag dit bijbelboek voor de Christenen niet verborgen blijven. Als we God liefhebben, dan willen we Hem zoveel mogelijk kennen. Dan willen we eveneens zijn plannen kennen, die Hij aan ons bekend wil maken. Dat is bovendien belangrijk voor ons gebed.

Als we dat allemaal willen, dan zullen we de Bijbel zelf aan het woord moeten laten. We zullen dan zien, dat de Openbaring in de Bijbel geen los element is. Het is namelijk de sluitsteen van de Bijbel. Zonder het kennen van de rest van de Bijbel is de Openbaring niet te begrijpen. Veel teksten uit de Bijbel worden in de Openbaring letterlijk geciteerd of aangehaald. Dat is geen simpele herhaling, want aan de oorspronkelijke betekenis van zo'n bijbeltekst wordt een nieuwe toegevoegd. Zo is het vaak nodig, dat we eerst een gedeelte uit de rest van de Bijbel gaan doornemen, voordat we aan (een deel van) een hoofdstuk uit de Openbaring kunnen beginnen.

Men zal ontdekken, hoe teksten van verschillende hoofdstukken nauw met elkaar verbonden zijn. Het is één geheel onderscheiden in veel onderdelen. Zo is het ook één Openbaring, en geen Openbaringen, zoals het boek vaak ten onrechte wordt genoemd. Dit bijbelboek moet worden onderzocht. Gedeelten die aan het einde van het boek Openbaring staan, zijn nodig om het begin van het bijbelboek beter te kunnen begrijpen.

Het is een moeilijke materie. Het is echter de moeite waard. Veel zaken die de moeite waard zijn, worden meestal met moeite verkregen. Zo is het ook hier. Tijdens de bestudering van dit bijbelboek zal men ontdekken, hoe mooi het is; ja, hoe een wonderlijke rijkdom erin te vinden is.

2. RONDOM HET BOEK OPENBARING.

1. Voorgeschiedenis van de Kerk.

Veel feiten en gebeurtenissen zijn al beschreven, als de Openbaring verschijnt. Niet alles kunnen we doornemen. We beperken ons tot dat wat nodig is om het laatste bijbelboek te kunnen begrijpen.

Eerst schiep God in volmaakte toestand de hemel en de aarde. Na de zondeval in het paradijs werd alles onvolmaakt. Verlossing werd nodig. Ruim 2000 jaren later volgde om de slechtheid van verreweg de meeste mensen de zondvloed. Alleen het gezin van Noach bleef gespaard. De komst van de gezalfde Jezus die de wereld van de zonde zou gaan verlossen, bleef mogelijk. Daarmee was een poging van de satan en verleider om dat te verhinderen mislukt.

Na ruim 400 jaren startte men met de bouw van een toren in Babel. Door een toren te willen bouwen, die reikte tot de troon van God in de hemel, rivaliseerden de meeste mensen met de Here. Ze wilden bij elkaar blijven, en zo machtiger worden, dan de Almachtige zelf. In die periode kregen de dienaren van de hemelse Vader het moeilijk. Binnen deze revolutionaire omgeving hitste de satan de opstandige mensen tegen hen op, met het doel de Kerk uit te roeien. Op die manier probeerde Gods grote tegenstander ook deze keer de komst van de Verlosser Jezus te verhinderen. Door de spraak van de mensen te verwarren, voorkwam de Here het duivelse plan. Er ontstonden verschillende talen. De mensen verstonden elkaar meestal niet meer. Daarom gingen ze uit elkaar. Groepen die elkaar wel verstonden, trokken samen de wijde wereld in.

In die groepen begon men geleidelijk naast de Here eveneens afgoden te dienen. Daarom riep God uit (het nageslacht van) één zo'n groep mensen Abram op om zich af te scheiden van zijn familie, en voortaan Hem alleen te dienen. Gehoorzaam trok Abram naar het land Kanaän.

Zijn kleinzoon Jakob, die later ook Israël genoemd werd (Gen.32:28), vertrok vanwege hongersnood uit Kanaän. Hij ging naar het korenrijke Egypte. Daar mocht hij met zijn gezin van 12 zonen in het gebied Gosen wonen. Zijn nakomelingen groeiden heel snel in aantal.

Deze groei in een paar eeuwen ging zo snel, dat de farao van Egypte bang werd. Hij liet de Israëlieten onderdrukken. Omdat God had beloofd, dat de Verlosser uit dit volk geboren zou worden, dreigde zo opnieuw de komst van de gezalfde Jezus niet door te gaan. Het volk werd echter door de Here gered. Onder leiding van Mozes en zijn opvolger Jozua werden de Israëlieten weer naar het beloofde land Kanaän gebracht.

Daarna volgde een periode waarin het volk iedere keer God vergat, en zelfs afgoden ging dienen. Zo kwam steeds de komst van Jezus in gevaar. Toch wist de liefdevolle hemelse Vader dit gevaar af te wenden. Iedere keer stuurde Hij richters, die (grote delen van) het volk Israël weer terugriepen tot een leven zoals Hij dat graag ziet. Met zo'n leven heeft de Here het beste met de mensen voor.

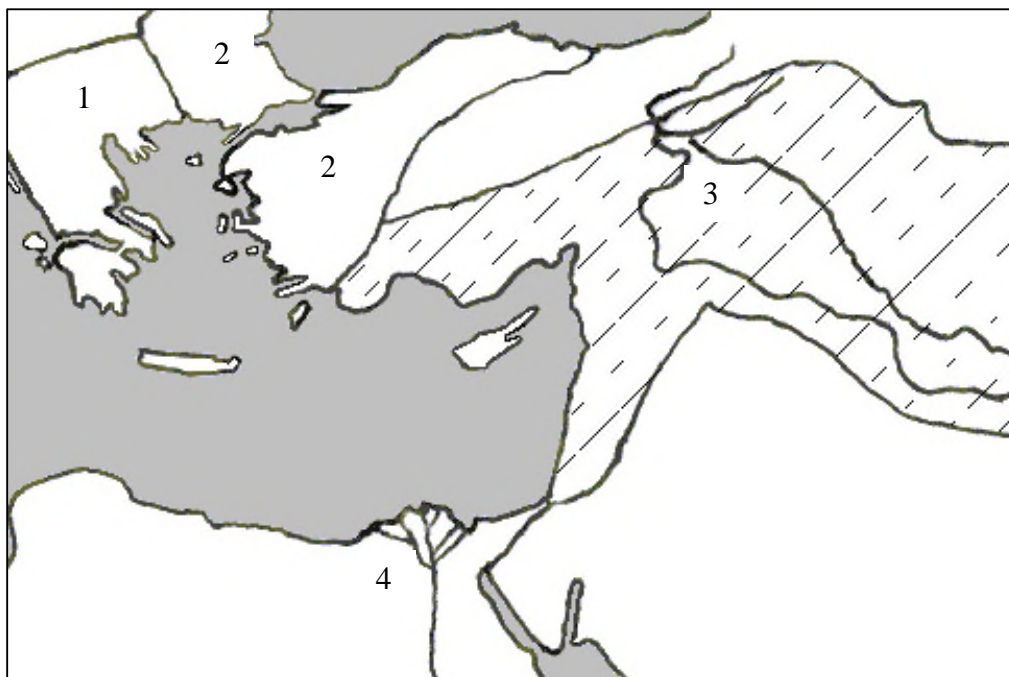
De Richterentijd eindigde met de aanstelling van Saul als koning. Toen begon de Koningentijd. Drie koningen regeerden over het hele volk: Saul (1033 – 1012), David (1012 – 972) en Salomo (972 – 932). In de regeringstijd van koning Salomo werd de tempel als woonplaats voor God in Jeruzalem gebouwd.

Na de dood van koning Salomo raakte het rijk Israël verdeeld. Vanaf 932 voor Christus bestond er een noordelijk deel (van 10 stammen), en een zuidelijk deel (van 2 stammen) van wat

vroeger één geheel was. Het noordelijke deel gedroeg zich zo slecht, dat God het al na ruim 200 jaren in ballingschap liet voeren. Vanaf 725 tot en met 722 werd de bevolking ervan naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.17:1-6). Maar weinig mensen van het noordelijke deel zijn teruggekeerd.

De 2 stammen van het rijk in het zuiden brachten het er weinig beter af. Aan één van deze 2 stammen: Juda, was echter beloofd, dat deze de Here Jezus zou voortbrengen. Hoewel de stammen van dit rijk in 586 voor Christus naar Babel werden gedeporteerd, mochten ze later terugkeren. Nadat het Babylonische rijk door de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) in 538 voor Christus onder de voet gelopen werd, gaf deze koning aan de Joden van het Tweestammenrijk en aan de Israëlieten van het Tienstammenrijk toestemming om naar het heilige land terug te keren. Ze moesten wel aan het rijk van koning Kores II, het rijk van de Perzen en Meden, onderdanig blijven.

Ruim 200 jaren was het volk van God onder de macht van de Perzen. Daarna werden de Perzen door de Griekse koning Alexander de Grote (336/332 – 323) verslagen. Hij nam heel het Perzische en Medische rijk in bezit. Zo kwam Israël onder de macht van de Grieken. Toen de jonge koning Alexander III al in 323 voor Christus stierf, werd na zijn dood zijn grote rijk uiteindelijk in 4 stukken verdeeld. Vier overgebleven generaals van de gestorven koning namen elk een stuk. Na jaren van strijd kwam het gebied van Israël binnen het Syrische gedeelte te liggen.

1. *Macedonië met Griekenland*

2. *Tracië*

3. *Syrië*

4. *Egypte*

Een kleine groep Joden wilde ook de cultuur van dit Syrische rijk overnemen. Doordat het Syrische rijk een deel was van het oudere rijk van de Griekse koning Alexander III, had de Syrische cultuur veel trekken van de Griekse cultuur in zich opgenomen. Zo deed de Grieks-Syrische cultuur haar intrede bij een gedeelte van het Joodse volk.

In die situatie besteed in 175 voor Christus Antiochus IV (175 – 164) de Syrische troon. Kort na zijn troonsbestijging trok hij zijn land door om het nog beter te leren kennen. Overal waar

deze koning kwam bracht men hem offers. Men gaf hem de mooiste geschenken, en boog voor hem als voor een god. Toen hij bij de Joden in Israël kwam, kreeg hij wel geschenken, maar hij werd niet als een god vereerd. Antiochus IV wilde ook de hele tempel bezichtigen. Dit mocht niet. In het allerheiligste deel mocht alleen de hogepriester slecht één keer per jaar komen. Er stonden ook geen godenbeelden in de tempel. De Joden dienden slechts één onzichtbare God. De Syrische koning merkte wel, dat deze cultuur en religie totaal vreemd waren aan die van de andere gebieden in zijn rijk.

Snel wilde hij daar verandering in aan laten brengen. Op allerlei plaatsen werden altaren voor Griekse goden opgesteld. Ieder die daar voorbij ging, moest daarvoor knielen. Heidense beelden moesten ook op het tempelplein van Jeruzalem worden opgesteld. In de hoofdstad werd eveneens een sportstadion gebouwd, waarin de Grieken naakt trinden, en hun wedstrijden hielden. Bovendien werden Syrische troepen in Israël gelegerd. Wie niet loyaal aan deze maatregelen meewerkte, moest met de dood worden gestraft. Veel afvallige Joden gaven aan deze bevelen gehoor.

Daarna trok koning Antiochus IV (175 – 164) op in een veldtocht tegen Egypte. Men hoorde in Israël het gerucht dat hij gesneuveld was. In volle vreugde keerde het volk zich tegen de hogepriester Menelaüs (172 – 163), die in feite door Antiochus IV daar was aangesteld. De Syrische koning was echter niet dood. Integendeel. Hij had het leger van Egypte verslagen. Net toen hij het land in bezit wilde gaan nemen, kwam er een afgezant van de Romeinen. Deze afgezant Popilius beval namens de Romeinen, dat Antiochus IV zich onmiddellijk uit Egypte moest terugtrekken. Deed hij dit niet, dan zou hij met het machtige Rome in een oorlog verzeild raken. Woedend keerde hij naar Jeruzalem terug.

Toen hij merkte, dat de Joden in opstand waren gekomen, bereikte zijn woede het toppunt. Een garnizoen Syrische soldaten werd permanent in Jeruzalem gelegerd. Verder liet hij een burcht bouwen, waarmee hij de stad en tempel beheersen kon. De eredienst van de Griekse oppergod Zeus kwam in de tempel centraal te staan (2Mak.6:2). Op het brengen van offers aan God, het houden van de sabbat als rustdag, en de besnijdenis werd de doodstraf ingesteld. De heilige boeken van het Oude Testament moesten worden verbrand. De Joodse wetten en gebruiken werden afgeschaft. Onreine varkens offerde men in de tempel. Op het brandoffertaaar liet Antiochus IV de gruwel van de verwoesting oprichten (1Mak.1:54,59) waarover de profeet Daniël al had gesproken (Dan.9:27, 11:31 en 12:11). Het was een afgodsaltaar.

Veel Joden volgden in het voetspoor van de tirannieke Syrische vorst. Verzet baatte immers niet. Ook in deze tijd was de voortzetting van de dienst aan God, en de komst van de Here Jezus in gevaar. De satan, die achter het werk van Antiochus IV stond, scheen te hebben gewonnen. Veel trouwe dienaren van God moesten het met de dood bekopen. Kinderen werden voor de ogen van hun moeders doodgemarteld of gewurgd (1Mak.1:61, 2Mak.7).

Op zekere dag kwamen de Syrische soldaten in het kleine dorpje Modeïn om ook daar met geweld de dienst van Zeus in te voeren. Men moest voor deze afgod onreine varkens offeren. In Modeïn woonde een priester die Mattatias heette. Hij had 5 zonen: Johannes, Simon, Judas, Jonatan en Eleazar. Deze priester moest het voorbeeld geven. De rest zou dan wel volgen. Mattatias gaf het voorbeeld. Hij weigerde.

Toen kwam er een andere Jood naar voren. Hij wilde het offer wel brengen. Woedend sprong Mattatias op hem af, en stak hem met zijn dolk voor het altaar neer. Een officier die hem vast wilde houden, sloeg hij dood, en hij vluchtte met zijn zonen de bergen in. Veel Joden volgden hen, en sloten zich bij hen aan (1Mak.2:15-48).

Zo ontstond het leger van de Makkabeeën. Dit legertje, dat steeds groeide, wist de talrijke legers van de koning te verslaan. Legers van tienduizendtallen bestaande uit allerlei volken

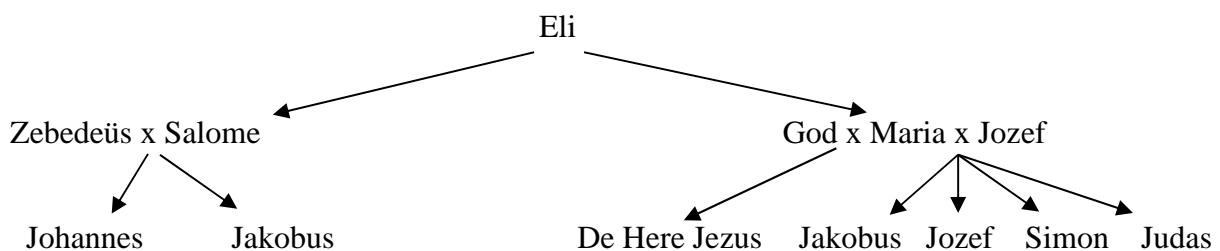
spanden zo samen tegen de Kerk van God, maar ze moesten het verliezen. Na ongeveer 3½ jaar bloedige onderdrukking werd Jeruzalem weer bevrijd.

Toen het volk de Here weer verliet, volgde ook de straf. Het heilige land werd door de Romeinse legers ingepalmd. Men stelde er onderkoningen en stadhouders aan om het volk te besturen. Stadhouder Pontius Pilatus (26 – 36) liet Jezus de Gezalfde mishandelen en kruisigen. Deze Jezus stond weer op uit de dood. Hij is de Auteur van de Openbaring, zoals we verderop zullen zien. Hij zal op deze aarde terugkomen als de Koning van de koningen.

2. De schrijver van dit boek.

Zonder verdere toevoeging maakt de schrijver zich als Johannes bekend (Op.1:1). Een nadere aanduiding over hem was blijkbaar niet nodig. Misschien wisten de mensen in de tijd waarin het boek geschreven werd, meteen wie er mee bedoeld werd. Het meest waarschijnlijk is dan, dat het de apostel Johannes is geweest.¹ Meestal wordt dit ook wel aangenomen. Deze apostel is namelijk in Efeze werkzaam geweest. Het eiland Patmos lag daar niet ver vandaan. Zijn bekendheid met die omgeving was groot.

De apostel was een zoon van Zebedeüs, en een broer van de apostel Jakobus. Salome was zijn moeder. Als we verscheidene gedeelten uit de Bijbel met elkaar vergelijken, dan blijkt, dat de moeder van Johannes, hoogstwaarschijnlijk een zus van Jezus' moeder Maria was (Mat.27:56, Mark.15:40, Joh.19:25). In dat geval waren Johannes en de Here Jezus dus volle neven.

De zussen Maria en Salome waren weer familie van Elisabet, de moeder van Johannes de Doper (Luk.1:36). Deze Johannes was een voorloper van God (Luk.1:76). Die voorloper was inmiddels onthoofd door Herodes Antipas (4 v.Chr. – 39 n.Chr.), één van de vazalvorsten van het Romeinse rijk. Als er sprake is van de apostel als schrijver van de Openbaring, dan zien we, dat Here Jezus ook die Johannes een voorloper laat zijn. Hij was de wegbereider voor zijn 2e komst als mens op aarde. Bij deze 2e komst zal de gezalfde Jezus echter komen als koning.

Van de apostel Johannes weten we eveneens, dat priesterlijke zaken hem erg interesseerden. In het Evangelie van Johannes schreef hij uitvoerig over het Pascha en het Lam van God, dat de zonde van de wereld wegneemt. Hij ging zelf met Petrus de voorhof binnen, toen de gezalfde Jezus werd ondervraagd. Johannes was daar blijkbaar bekend, want hij wordt met rust gelaten, terwijl men Petrus lastig viel met vragen. Hij verloochende zijn Meester bij die gelegenheid 3 keer (Mat.26:75, Joh.18:15,16).

¹ Een apostel is een evangelist die ook profeet is (Hand.1:7,8, 13:1-5, vgl. Luk.11:49). Apostelen doen wonderen en tekenen (Hand.2:43, 5:12^a, 8:17, 2Kor.12:12), en hebben de gave van genezing (Hand.5:14-16,14:8-10). Ze hebben een rechtstreeks mandaat van God zelf (Joh.20:20-23), en leiden niet een plaatselijke gemeente. Dat doen de oudsten. Apostelen stellen wel oudsten en diakenen aan, hebben gezag over de Kerk van Christus (Ef.2:19,20, 2Kor.12:27,28), en zorgen voor eenheid (Ef.4:11-15). Niet iedereen die zich een apostel noemt, of laat noemen, is een echte apostel van God. Iedereen die zich voordoeft als een apostel, moet aan de bovenstaande kenmerken worden getoetst.

Veel priesterlijke trekken komen we ook in het boek Openbaring tegen. Zo doen bijvoorbeeld de 24 oudsten terugdenken aan de 24 priestergeslachten. We lezen over het Lam dat geslacht is, over koningen en priesters, en het dragen van witte (priester)kleren. Deze opsomming is nog lang niet compleet.

De apostel Johannes bracht zijn laatste jaren in de stad Efeze door. Volgens overlevering zou hij daar zijn gedood. Efeze was het middelpunt van de Christelijke kerken uit die buurt. Er bestond de neiging om ideeën uit wijsgerige stelsels van die tijd op te nemen in de Christelijke leer. Johannes heeft zich in 3 brieven fel tegen deze invloeden van de Griekse cultuur verzet. Hij waarschuwde voor de Gnostici. Deze mensen, vaak intellectuelen, maakten een scherpe scheiding tussen het geestelijke, dat zuiver zou zijn, en het onzuivere lichamelijke. Door deze Platonische scheiding verviel men vaak tot allerlei onzedelijkheden. Er waren mensen die beweerden, dat het onreine lichaam de zuivere geest toch niet kon bezoedelen. Hoe groot is de overeenkomst met de vermaningen tegen de Nicolaïeten in het boek Openbaring.²

We moeten eigenlijk wel tot de conclusie komen, dat Johannes de apostel dit boek heeft geschreven. Het is echter niet helemaal zeker.³ Die zekerheid hebben we ook niet nodig. Het gezag van een bijbelboek hangt niet in de eerste plaats af van mensen, maar van God. Alle bijbelboeken zijn immers door de Heilige Geest geïnspireerd via apostelen en profeten (Ef.3:5, 2Tim.3:14-17, 2Pet.3:2). Dit boek moet dus geschreven zijn door een apostel of profeet, en overeenstemmen met wat ons eerder is overgeleverd. Dat is onze zekerheid, zelfs al zou een knecht uit de hemel het ons anders voorhouden (Gal.1:6-9). De Openbaring stemt volledig overeen met wat ons is overgeleverd. Die overeenstemming zal uit het vervolg duidelijk blijken.

3. Het tijdstip van de visioenen op Patmos.

Meestal wordt er gezegd, dat de Openbaring omstreeks 90 tot 95 na Christus is ontstaan. De schrijver Johannes, waarvan veel uitleggers zeker weten, dat het de apostel was, zou dan wel erg oud geworden zijn.

In de Oudheid bestond er al verschil van mening over. Tertullianus (160 – 220) geloofde, dat het boek tijdens de regering van keizer Nero (54 – 68) tot stand zou zijn gekomen. Irenaeus, die omstreeks 185 na Christus schreef, dacht, dat het gedurende de periode van keizer Domitianus (81 – 96) zou zijn ontstaan. Epifanius (315 – 403) had hiervoor de tijd van keizer Claudius (41 – 54) gereserveerd. Ook vandaag wordt hier nog verschillend over gedacht. We kunnen daarom beter eerst nagaan, of de Openbaring er zelf iets over zegt.

Dat is inderdaad het geval. In het 17^e hoofdstuk van dit bijbelboek vinden we een uitvoerige beschrijving van een beest. De 7 koppen van het dier, zo zegt de Openbaring, *zijn 7 koningen*.

² Door de leer van Nicolaüs ontstond de stroming van de Nicolaïeten. Wie Nicolaüs was, weten we niet zeker. Zeker is wel, dat hij evenals Balak en Bileam (Num.31:16) het volk van God wist te verleiden tot ontucht, en het eten van gewijd offervlees (Op.2:14,15). Men leerde, dat het lichaam vergankelijk was. Het was niet belangrijk. Het geestelijke, daar kwam het op aan. Geestelijk had je geen deel aan wat het lichaam als stof deed. Volgens de Nicolaïeten kon een Christen met zijn lichaam grote ontucht bedrijven, zonder dat de mens voor eeuwig verloren ging. Tussen dat onzuivere lichaam, en de zuivere geest bestond volgens hen een grote kloof. De Kerk had volgens hen ook het recht niet om over deze aardse zaken te oordelen.

³ Als het niet de apostel Johannes is, die dit bijbelboek heeft geschreven, dan zou het van een andere apostel of profeet moeten zijn, die Johannes heette, want alle bijbelboeken zijn helemaal door de Heilige Geest geïnspireerd via apostelen en profeten (Ef.3:5, 2Tim.3:14-17, 2Pet.3:2). Zo vormt de Bijbel het fundament van Gods gemeente (Ef.2:20^a). (Zie over profetische geschiedschrijving Dronkert K., Gids voor het Oude Testament, Kampen, 1964, pag. 167 v.v.).

Vijf van die koningen zijn gevallen, 1 is er nog, en de andere is nog niet gekomen. Wanneer die andere komt, dan moet hij een korte tijd blijven (Op.17:10).

Toen de schrijver Johannes het visioen zag, hadden 5 koningen hun regeringstijd beëindigd. De 6e koning was nog aan de regering, en de 7e koning zou slechts kort regeren. Dit waren geen Joodse koningen, want volgens dit gedeelte uit de Openbaring was één van deze 7 koningen nog steeds aan de regering toen Johannes zijn visioenen opschreef (Op.17:10). Dat was in de Romeinse tijd. Hier kunnen dus alleen Romeinse koningen mee bedoeld zijn. We zullen dus de Romeinse geschiedenis in moeten duiken.

Het Romeinse rijk was een lange tijd een republiek. Julius Caesar (±100 – 44) wilde aan die republikeinse bestuursvorm een einde maken, en zelf als koning de macht in handen nemen. Voordat hij hiertoe de kans kreeg, werd hij op een laffe manier vermoord. Zijn stiefzoon Octavianus lukte het echter wel. Hij kon als koning de macht verwerven in het Romeinse rijk. Hij nam de achternaam van Julius Caesar over. Dit *Caesar* werd omgevormd tot het woord *keizer*. Van achternaam evolueerde dit woord tot een koninklijke titel. Deze Octavianus nam later de naam Augustus aan.

Na de dood van Julius Caesar regeerden de volgende koningen of keizers over het Romeinse rijk:

REGERINGSTIJDEN

1. Augustus	31 voor Christus – 14 na Christus	
2. Tiberius	14 – 37	
3. Caligula	37 – 41	
4. Claudius	41 – 54	
5. Nero	54 – 68	
Galba	} 68 – 69	Deze 3 mensen zijn door de senaat in Rome wel als keizer ingeschreven, maar hebben niet als keizer geregeerd. Niet het hele rijk erkende hun gezag.
Otho		
Vitellius		
6. Vespasianus	69 – 79	
	70	Inname en verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen
7. Titus	79 – 81	

De eerste 5 zouden volgens de Openbaring al niet meer leven. Galba, Otho, en Vitellius tellen niet mee, omdat ze evenals Julius Caesar hun gezag niet overal in het Romeinse rijk konden doen erkennen. Over het hele rijk hebben ze niet als koning geregeerd. Voor een paar maanden reikte hun werkelijke macht niet veel verder dan Rome en enkele gebieden van het Romeinse rijk. Johannes schreef in eerste instantie aan de 7 gemeenten in Klein-Azië. Mensen uit dit gebied zouden nooit iemand een keizer noemen, die door hen niet was erkend, maar die in Rome en soms ook in enkele andere gebieden van het rijk een paar maanden regeerde.

De wel algemeen erkende koning die dan volgt, is Vespasianus. Van hem kan worden gezegd, dat hij een tijd geregeerd heeft, en dan nog is, zoals de Openbaring dat noemt (Op.17:10). Na hem zal een koning komen die slechts een tijdje zal blijven. De opvolger van Vespasianus was zijn zoon Titus. Hij heeft slechts 2 jaren geregeerd. Over de rest van dit bijbelgedeelte zullen we verderop nog uitvoeriger terugkomen.

Kort samengevat is de uitlegging van dit gedeelte als volgt: *Ook zijn er 7 koningen: 5 ervan zijn gevallen (Augustus, Tiberius, Caligula, Claudius en Nero), 1 is (Vespasianus), en de andere (Titus) is nog niet gekomen. Wanneer hij komt, moet hij een tijdje (2 jaren) blijven.*

Uit dit gedeelte blijkt, dat de openbaring van de visioenen op Patmos aan de schrijver Johan-

nes, tijdens de regering van keizer Vespasianus (69 – 79) heeft plaatsgevonden. Dat tijdstip ligt dus tussen 69 en 79 na Christus. Er wordt daarbij gezegd, dat de andere koning nóg niet gekomen is. Dat woordje *nog* suggereert, dat die nieuwe koning binnenkort zal komen. De openbaring van de visioenen aan Johannes gebeurde dus aan het einde van de regeringstijd van de huidige koning.

Hoewel het op grond van de gegevens uit het bijbelboek Openbaring zelf niet op het jaar nauwkeurig te zeggen valt, kunnen we het moment van de indrukwekkende gebeurtenis op eiland Patmos vrij nauwkeurig aangeven. Omstreeks het jaar 78 na Christus heeft de schrijver Johannes de visioenen gezien.

Bovendien lezen we in dit bijbelboek over een ingrijpende gebeurtenis als de val van Jeruzalem helemaal niets. De verovering van deze hoofdstad door de Romeinen in het jaar 70 na Christus, was dus al even achter de rug. Een later tijdstip voor de openbaring van de visioenen als het jaar 78 zou echter gezien de leeftijd van de apostel niet voor de hand liggen.

Als we naar de stijl en vormgeving van de Openbaring kijken, dan is een andere tijd voor het ontstaan ervan evenmin aannemelijk. Het boek is als een drama geschreven in een zeer dynamische trant die sterk aan de periode van de Barok doet denken.⁴ Vooral onder invloed van Seneca (±4 v.Chr. – 68 n.Chr.), de schrijver en filosoof die door keizer Nero (54 – 68) werd vermoord, ontstond er een andere mode. De zakelijke handeling ging plaatsmaken voor een sterkere affectieve lading, waarbij de innerlijke dramatiek een grotere plaats innam. Sinds Seneca gingen geesten en visioenen in het drama een rol spelen. Het 5^e bedrijf kwam vaak als geheel wat buiten de eigenlijke handeling te staan. In ons geval beschrijft het laatste bedrijf niet *de strijd tussen het vrouwenzaad* (= de dienaren van God) *en het slangenzaad* (= de knechten van de satan) (Gen.3:15), zoals dat bij de andere 4 bedrijven het geval is. Het 5^e bedrijf gaat over *de overwinning van de Christenen en de schepping van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde*. Hierop komen we nog uitvoeriger terug.

Bovenstaande argumenten wijzen er des te meer op, dat omstreeks 78 de schrijver de visioenen heeft gezien. De huidige vorm zou eventueel wel iets later kunnen zijn ontstaan.

4. De betrouwbaarheid van het boek en de tekst.

Het bijbelboek Openbaring is vanaf de Oudheid in de Kerk door een overgrote meerderheid als betrouwbaar erkend. Men was er vast van overtuigd, dat de apostel Johannes dit boek had geschreven. Dit bleef in de loop van de eeuwen ook zo. Een belangrijk argument hiervoor was, dat in dit bijbelboek veel motieven uit het Oude Testament zijn gebruikt.

Een duidelijke illustratie van deze vroege erkenning van dit bijbelboek is, dat het is opgenomen in het oudste Nieuwe Testament dat aan ons is overgeleverd. Dit handschrift is de Codex Sinaiticus. In die codex (= In dat boek) stond vroeger de hele Bijbel. Van het Oude Testament is slechts een gedeelte bewaard gebleven, maar het Nieuwe Testament is nog bijna compleet. Deze Bijbel is in de eerste helft van de 4^e eeuw na Christus (±340) overgeschreven. Toen was het Nieuwe Testament nog niet zo oud.

Pas rond 1850 is de Codex Sinaiticus in een klooster in de Sinai ontdekt. Deze codex kwam daarna in een Russische bibliotheek terecht. In 1933 werd het overgrote deel ervan aan een Britse bibliotheek in Londen verkocht. Op het moment zijn nog kleine gedeeltes van deze codex in Leipzig (Duitsland), in Sint-Petersburg (Rusland), en in het klooster in de Sinaiwoestijn. In een gezamenlijk project is alles wat er van deze codex nog over is, in 2009 op Internet gezet.

⁴ Zie voor uitleg over het drama het gedeelte 2.7. *De vorm en structuur van het boek*.

Van het bijbelboek Openbaring bestaan meerdere versies. De oudere handschriften stemmen voor het overgrote deel overeen met de Codex Sinaiticus, die in het Grieks is geschreven.⁵ Voor de meeste Nederlandse vertalingen is gebruik gemaakt van de Textus receptus. Deze Griekse tekst is pas in de 16^e eeuw samengesteld op grond van veel jongere handschriften dan de Codex Sinaiticus. Uit de bestudering van oudere handschriften blijkt, dat de overschrijvers teksten uit parallelle gedeelten (vooral bij de 4 Evangelien) hadden aangepast. De in hun ogen ontbrekende gedeelten werden toegevoegd. Ook werden zogenaamd niet afgemaakte zinnen of uitdrukkingen aangevuld op basis van andere bijbelgedeelten of vergelijkbare verzen. Het gevolg van dergelijke aanpassingen is, dat de Textus receptus eenvormiger en langer is. De verschillen tussen bijbelgedeelten of verzen werden niet weggewerkt door tekst weg te laten, maar vooral door zogenaamd ontbrekende stukken aan te vullen. Dit is ook met de Openbaring gebeurd.

In dit boek is bij de tekstweergave van de Openbaring vooral gebruik gemaakt van de Codex Sinaiticus. Het overgrote deel van de verschillen met de meeste Nederlandse vertalingen is daaruit te verklaren!

5. Verklaringsmethode.

Het bijbelboek Openbaring wordt vaak op een allegorische of symbolische wijze uitgelegd. Dit gebeurt, omdat het een profetisch boek is. Het gaat over de toekomst. Profetie zou abstract en vaag zijn. Het zijn geen concrete zaken of gebeurtenissen. Geschiedschrijving en profetie zou je van elkaar moeten scheiden.

Deze Platonische scheiding is echter on-bijbels. Ten eerste vertellen profeten niet alleen iets over de toekomst. Ze geven vooral rechtstreeks de boodschap door, die ze van God krijgen (2Pet.1:21). Ze krijgen deze boodschappen om de dienaren van de Here heel concreet op te bouwen, te vermanen en te bemoedigen.

Mensen kunnen op verschillende manieren een profetie van God krijgen:

- door een (innerlijke) stem (Gen.15:1,4,5,7,9,13, 22:11-18, Ex.3, 1Sam.3),
- door dromen gedurende de slaap (Gen.15:12-21, 20:3,6,7, 26:24, 37:5-7,9, 31:3,11-13, 40, 41:1-36, Num.12:6, 1Kon.3:5-15, Dan.7),
- door visioenen tijdens het volle bewustzijn (Jes.6, Ezech.1:1-3:15, Dan.8),
- door een concrete verschijning (Gen.17:1-22, 18, Ex.33:11, Deut.34:10, Richt.2:1-5, 6:11-22, 13:3-23, Dan.9:20,21).

Ten tweede is profetie niet vaag. We zullen verderop zien, hoe concreet bijvoorbeeld de voorspellingen van de profeet Daniël in vervulling zijn gegaan. Ook komen er in de Bijbel heel wat profeten voor, die geschiedschrijvers waren. Mozes was een profeet (Deut.34:10-12), en toch heeft hij in opdracht van de Here concrete geschiedenis van zijn volk op schrift gesteld (Ex.17:14, 24:4, enz.). Van de profeet Samuel, Natan, de Siloniet Ahia, koning Salomo (972 – 932), de ziener Jedo, de profeet Jesaja en vele anderen kan hetzelfde gezegd worden (1Kron.29:29, 2Kron.9:29, 12:15, 13:22, 26:22, 32:32, 33:19, Hand.3:24). Hieruit blijkt wel, dat er duidelijk verband bestaat tussen profetie en geschiedschrijving. Bij deze profeten werd de ordening van hun geschiedschrijving bepaald door de thema's van de profetie. Het was profetische geschiedschrijving.⁶ Zo zet de Openbaring als een profetisch boek de toekomstige tijd in het juiste kader.

⁵ De Openbaring is eveneens overgeleverd in de Syrische taal. Het is echter niet de taal waarin dit bijbelboek oorspronkelijk is geschreven. Het is duidelijk voor alle volken bedoeld, en in eerste instantie aan griekssprekende mensen gericht (Op.2 en 3). Van het boek Openbaring is het (vrijwel) zeker, dat het in het Grieks is ontstaan.

⁶ Dronkert K., Gids voor het Oude Testament, Kampen, 1964, pag. 167 v.v.

Hoe moeten we dan met alle getallen die in de Openbaring worden genoemd, omgaan? Hoe moeten we allerlei beelden verklaren? Het is minder moeilijk, dan het lijkt. Hoewel de lezer zichzelf misschien al deze vragen stelt, is het eenvoudiger dan het zich laat aanzien.

Bij een boek, dat nu geschreven wordt, stellen we deze vragen meestal niet. Evenals bij het spreken van alle dag, zouden we in eerste instantie alles concreet en letterlijk opvatten. Als men bijvoorbeeld tegen zijn buurman zegt, dat zijn autolichten nog aan staan, dan gaat die buurman niet direct denken, dat het figuurlijk bedoeld is. Als iemand zegt, dat opa 100 jaar oud is, dan zoeken we daar niets symbolisch achter.

Dit gebeurt wel met spreekwoorden, gezegden en allerlei vormen van beeldspraak. Men kan bijvoorbeeld *het paard achter de wagen spannen*, en *eieren voor z'n geld kiezen*. In het eerste geval is het voor iedereen duidelijk, dat de zaak onhandig wordt aangepakt. Niemand gelooft, dat er een paard achter de wagen wordt gespannen. Als iemand eieren voor zijn geld kiest, dan denkt men niet aan eieren kopen.

Men neemt dus in eerste instantie de dingen letterlijk, en denkt pas in symbolen, als daar een aanleiding voor is. Eén voorbeeld hebben we al genoemd: Als een taal een bepaalde manier van zeggen altijd figuurlijk uitlegt, zoals onder andere bij spreekwoorden het geval is.

Verder kan men iets symbolisch opvatten, als het blijkt uit het verband waarin het staat, of als de schrijver zelf zegt, dat men het niet letterlijk moet nemen. Het kan moeilijk zijn, als een boek daarbij verwacht, dat men over een bepaalde voorkennis beschikt. Een boek waarin veel wiskundige gegevens verwerkt zijn, zal niet voor iedereen direct duidelijk zijn.

Het boek Openbaring vormt daarop geen uitzondering. Er wordt kennis van oudere boeken van het Oude Testament verondersteld. Deze kennis is nodig om te weten, hoe men bepaalde dingen moet uitleggen. Bij het boek Openbaring moeten we dus rekening houden met alle punten die we net onder de loep genomen hebben.

Het is alleen heel lang geleden, dat het bijbelboek geschreven is. Er worden dus symbolen gebruikt die toen voor iedereen duidelijk waren, maar die voor ons geen betekenis meer hebben. Als we die tijd niet kennen, zijn veel van dat soort zaken op het eerste gezicht niet duidelijk. Wanneer wij in een boek *eieren voor je geld kiezen* gebruiken, kan het best zijn, dat iemand daar 300 jaren later niets meer van begrijpt. Een Rus zal dit spreekwoord waarschijnlijk ook niet snappen. Daarom zullen wij dus studie moeten maken van de tijd waarin dit boek tot stand gekomen is.

Elke tijd kent dus zijn eigen symbolen, en elke cultuur heeft haar eigen tekens. Daarnaast zijn er symbolen die minder aan tijd en plaats gebonden zijn.⁷ We zullen dus rekening moeten

⁷ Zo wordt bijvoorbeeld in het bijbelboek Haggai gezegd, dat de Here de hemel en de aarde zou laten beven (Hag.2:7). Zoals personen van iets moois of iets verschrikkelijks sterk onder de indruk kunnen raken, en daardoor kunnen beven, zo zouden ook de hemel en de aarde beven. Beven, omdat veel koninkrijken door onderlinge strijd ten onder zouden gaan. De hemel en aarde doen beven is in dit geval als een personificatie gebruikt. Een personificatie is een vorm van beeldspraak waarbij dieren, planten of levenloze dingen menselijke eigenschappen krijgen toegeschreven, of op een menselijke manier reageren. Dit komen we ook in andere gedeelten van de Bijbel tegen (vgl. Richt.5:4,5, 2Sam.22:8, Ps.68:8,9, 76:9, Jes.13:13, Ezech.38:20, Joël 2:10, 3:16). Zulke uitdrukkingen komen eveneens in het Nederlands voor. Dit betekent niet, dat er een echte hemelbeving of aardbeving zou komen, maar dat de (hele) schepping als het ware mee zou leven met de emoties en ervaringen van de mensen. De aarde was verontrust door het geweld van de talrijke legers. Het vuur waarmee soldaten en veroveraars vaak steden, akkers en boomgaarden in brand staken, liet de lucht in het hemelgewelf van de hitte trillen (van angst). Zo zagen en ervoeren de mensen dit. Doordat de profetieën van Haggai zijn vervuld, kunnen we dit ook nog controleren. Van een echte concrete hemelbeving lezen we in de Bijbel niets. Evenmin heeft in die tijd de hele aarde gebeefd. Dit leert ons, hoe we een dergelijke uitdrukking bij nog onvervulde profetieën moeten uitleggen.

Het blijft echter concreet, en het is nooit abstract of allegorisch. Bij gelijkenissen staat het zelfs altijd uitdrukke-

houden met bepaalde kenmerken van de taal en cultuur waarin het boek Openbaring is ontstaan. De schrijver van dit bijbelboek is afkomstig van de Joodse traditie. Een cultuur die samenhangt met het oude Hebreeuws.

De Joodse cultuur verschilt nogal van de Griekse (en onze huidige cultuur). De Griekse cultuur is rijk aan mythen en sagen, waar slechts een kleine kern van waarheid in zit. Abstracte filosofie en wetenschap verschaften een moraal, niet de godsdienst. Het concrete stond op een lager plan. Het Hebreeuws beschrijft veel realistischer.⁸ Tussen concrete wetenschap, geschiedschrijving en godsdienst bestond geen strikte scheiding.

Om dat na te gaan, kan men in het Oude Testament volop terecht. Het is aanschouwelijk en concreet. Het behandelt op zeer menselijke wijze de geschiedenis van het dagelijkse leven. Onderricht in wijsheid, was concreet. Geen vage formules. We vinden hierin dus veel overeenkomst met het Nederlands.

Toch zijn er ook verschillen tussen onze gedachtewereld en die van de Joden uit de Oudheid. Bij hen ging men uit van de concrete waarneming en de eigen beleving daarvan. Wij gaan er veel meer van uit hoe het in werkelijkheid is. Als er bijvoorbeeld rookwolken opstijgen, waardoor men de zon niet meer kan zien, dan zei iemand uit de Joodse cultuur, dat de zon verduisterd werd. Wij zouden zeggen, dat we de zon niet meer kunnen zien. Volgens mensen uit de Joodse cultuur zou de zon helemaal geen licht meer geven, terwijl dat absoluut niet het geval hoeft te zijn. Het is slechts een accentverschil, waarbij geen duidelijke scheidslijn te trekken is. We moeten er wel aan denken, want het kan aanleiding geven tot grote misverstanden.

Zo zijn er nog meer kleine verschillen. In onze tijd vindt men het belangrijk te weten waar, en wanneer iets gebeurt. In de oude Joodse cultuur vond men de betekenis van het gebeuren het belangrijkste. Wij beginnen meestal te vertellen bij het begin, en houden ons dan aan de tijdsvolgorde. De gebeurtenissen krijgen zo een tijdruimtelijke ordening. Bij de Israëlieten in de Oudheid behandelde men eerst het belangrijkste. De volgorde bestond uit thema's. Een strakke tijdsvolgorde was vaak afwezig. Zo wordt bijvoorbeeld het sterven van Abrams vader Terach in Gen.11:32 al vermeld, terwijl dit na het gebeuren in Gen.12 moet hebben plaatsgevonden. De profeet Daniël beschreef verscheidene malen dezelfde tijdsperiode, vanuit andere gezichtspunten. Zo kreeg en krijgt men een genuanceerder beeld.⁹

Toch gaf men de tijd wel realistisch weer. De tijd was voor de Israëlieten geen symbool. Het was alleen wat minder belangrijk, dan bij ons. Hoewel het bijbelboek Richteren thematisch geschreven is, kan men met veel gereken de tijdsvolgorde wel (ongeveer) te weten komen.

Men zal ook merken, dat de periodeaanduidingen met elkaar in overeenstemming zijn. De 3½ jaar vervolging die de profeet Daniël voorspelde, is tijdens de regering van koning Antiochus IV (175 – 164) letterlijk uitgekomen. Vanaf het einde van 168 tot in het jaar 164 voor Christus heeft die onderdrukking geduurd. Hoewel men andere zaken belangrijker vond, veronachtzaamde men de tijdsweergave niet. Het is ook hier slechts een accentverschil.

Hoewel het Grieks de oorspronkelijke taal van het boek is, vinden we van de Griekse cultuur weinig terug. Veel beelden en gegevens komen uit het Oude Testament. De invloed van de cultuur uit het oude Midden-Oosten is het grootst. Invloeden van de Assyrische lijsten met realistische tijdrekeningen en van de eveneens concrete jaartabellen uit Egypte zijn onder andere in het bijbelboek Genesis terug te vinden. Het abstracte denken van de Griekse cultuur

lijk aangegeven, dat het om een gelijkenis gaat!

⁸ Dronkert K., Gids voor het Oude Testament, Kampen, 1964, pag. 181 v.v.

⁹ De hoofdstukken in het bijbelboek Daniël staan ook niet in chronologische volgorde. Zo vond bijvoorbeeld de openbaring van de ram en de bok in het 8^e hoofdstuk eerder plaats, dan het verschijnen van de vreemde schrifttekens op de muur uit het 5^e hoofdstuk.

bestond in het oude Midden-Oosten niet. In Egypte rekende men alleen met 3 koeien, maar niet met 3 als abstract getal. De vaardigheden die de mensen leerden, waren direct met een praktisch beroep uit de maatschappij van die tijd verbonden. Een op zichzelf staande tak van wetenschap die boven de praktijk verheven zou zijn, kende men niet. De Griekse wijsgeer Plato ($\pm 427 - 347$) scheidde de wetenschap als iets verhevens af van de gewone praktijk (= het handelen), die voor het mindere volk bestemd zou zijn. Dit on-bijbelse denkpatroon heeft geen invloed op de Openbaring gehad.

Toch komen we wel Griekse invloeden tegen. Dat zullen we zien aan de opbouw van het boek. Het bezit onder andere de structuur van een Grieks drama.

Het is opvallend, dat er in de Openbaring veel getallen voorkomen. In die getallen kunnen we ook Babylonische invloed ontdekken. De mensen hadden in die tijd andere getalswaarden. Bij ons met het 10-tallig stelsel zijn 10, 100 en 1000 getallen die een volheid aangeven. In het Babylonische gebied was 6 een rond getal. Men gebruikte daar het 6-tallig stelsel. Onze tijdrekening komt er vandaan. Zo heeft een uur 60 minuten, en een minuut 60 seconden. In deze reeks ronde getallen komen eveneens de hoeveelheden 12, 24 (= 2×12) en 144 (= 12×12) voor.

Bij de Joden gold het getal 7 als een volheid, zoals de 7 dagen van een week. In het 7-tallig stelsel hadden de getallen 7, 49 en 70 dus een symbolische waarde. Daarbij kenden ze nog het getal 4 als het getal van de aarde. Men dacht, dat de aarde een plat vlak was, waaraan 4 hoeken zaten. Dat waren de 4 windstreken (vgl. Op.7:1). Het gebied dat door de Romeinen werd geregeerd met enkele randgebieden eromheen, dat was de aarde. Daaronder was de afgrond, en daarboven was de hemel.

Meestal werden getallen niet symbolisch gebruikt. Wij zijn ook niet gewoon om het getal 10 bij voorbaat figuurlijk te op te vatten. Vaak wordt er veel te veel met die eenheden gegooid. Daarbij wordt soms het getal 7 weer verdeeld in 3 en 4. Meestal is er voor die manipulatie helemaal geen reden. We moeten alleen in de gaten houden, dat een volheid door een ander getal wordt aangegeven dan bij ons.

Kort samengevat gaan we dus de volgende lijn aanhouden. We nemen in eerste instantie alles letterlijk.

Slechts in bepaalde gevallen wijken we daarvan af:

1. Als het erbij staat, dat we iets geestelijk op moeten vatten.
2. Als taalmiddelen in een andere richting wijzen. Dit kan bij bepaalde uitdrukkingen, of verbindingswoorden.
3. Als de aangehaalde motieven uit de rest van de Bijbel daar aanleiding toe geven.¹⁰ Kennis van de Bijbel is daarvoor nodig.
4. Als het verband waarin het staat, aanleiding geeft om het symbolisch op te vatten.

¹⁰ Een motief is de kleinste eenheid in tijd en ruimte binnen een verhaal. Een goed voorbeeld van een motief is de profetie van Immanuël (Jes.7:10-16). De profeet Jesaja zei tegen de slechte koning Achaz (732 – 727), dat een jonge vrouw uit zijn omgeving op dat moment een zoon kreeg. Zij zou die zoon de naam Immanuël (= God is met ons) geven. Uit het vervolg (Jes.8:5-8) blijkt, dat het Achaz' eigen zoon Hizkia (727 – 697) was. Via deze vrome koningszoon zou God weer met zijn volk zijn. Voordat Hizkia goed en kwaad van elkaar kon onderscheiden, zou Achaz al bevrijd zijn van zijn belagers: koning Resin (754 – 732) van Aram en Pekach (734 – 732) van Israël. De bevolking van hun landen zou zijn weggevoerd. Dat kan niet rechtstreeks op de Here Jezus slaan, want voordat Hij geboren werd, waren Resin en Pekach al lang uit Achaz' rijk vertrokken, en was koning Achaz al eeuwen geleden gestorven.

In Matteüs 1:23 lezen we, dat deze geschiedenis nog eens zou gebeuren. Zoals God in de tijd van de duistere periode van de zeer slechte koning Achaz zich over zijn volk had ontfermd, zo zou Hij opnieuw zijn licht laten stralen in een donkere tijd. Een nog veel betere verlosser dan koning Hizkia zou worden geboren; een nieuwe Immanuël: Koning Jezus de Gezalfde, God is met ons.

Zie Turenout T. van, Het Evangelie via de apostel Matteüs, Grijpskerk, 2024.

We proberen dus in eerste instantie het boek te lezen, zoals het op de eerste lezers overkwam. Vanuit het referentiekader van de eerste lezer kunnen we dan de lijnen doortrekken naar vandaag.

6. De Openbaring in verband met de rest van de Bijbel.

Eén tekst is op veel manieren uit te leggen. Dat geldt vrijwel voor alle teksten uit de Bijbel, maar vooral voor die uit het bijbelboek Openbaring. Een tekst los van het geheel, levert veel mogelijke verklaringen op. De Bijbel is echter geen tekstenbundel, maar een eenheid. Zo presenteert het zich aan de wereld. Als we menen, dat we met een oppervlakkige bijbelstudie, zonder het geheel te kennen, veel kunnen beweren, dan pakt het altijd verkeerd uit. Een verklaring voor één tekst uit de Openbaring is snel te leveren. Het hele boek bestuderen in plaats van losse deeltjes, dat is nog iets anders.

We zullen dan ontdekken, dat veel beelden uit het Oude Testament afkomstig zijn. Iemand die deze beelden uit het Oude Testament niet kent, zal van het bijbelboek Openbaring ook niet veel kunnen begrijpen. De Bijbel is een geheel. Het boek Openbaring is geschreven voor mensen die in God willen geloven. Voor mensen die Hem liefhebben, en er de moeite voor nemen om heel zijn werk te willen kennen. Voor buitenstaanders bleef en blijft het boek een raadsel. Om diezelfde reden sprak Jezus in gelijkenissen (Mat.13:10-15, Mark.4:10-12). Mensen die er de moeite voor willen doen om de boodschap op te willen nemen, worden steeds rijker; gemakzuchtige meelopers worden steeds armer.

Als de Openbaring teruggrijpt naar het Oude Testament, dan zullen wij dat eveneens moeten doen. Een voorbeeld van deze werkwijze kunnen we ter illustratie alvast doornemen. Daarbij gebruiken we het bijbelboek Daniël, want veel beelden en motieven uit de Openbaring zijn uit dat bijbelboek afkomstig.

In het 2^e hoofdstuk van zijn boek voorspelde Daniël de ondergang van het Babylonische rijk. Koning Nebukadnezar II (604 – 562) (= Nebo, bescherm mijn grens)¹¹ kreeg een droom die Daniël uit moest leggen. Deze Babylonische koning had namelijk een beeld gezien. Het hoofd van het beeld was van goud, de borst en armen van zilver, de lendenen van koper, de benen van ijzer, en de voeten van ijzer en leem.

Dit waren koningschappen ofwel koningshuizen van wereldrijken:

1. Het Babylonische rijk onder het koningshuis van Nebukadnezar II (604 – 538).
2. Het Perzisch-Medische rijk onder de dynastie van Kores II (559/538 – 522).
3. Het Perzisch-Medische rijk onder de dynastie van Darius I (521 – 330/332).¹²
4. Het Griekse rijk onder het koningschap van Alexander de Grote (336/332 – 323).
5. Het Syrische rijk onder de dynastie van Seleukus I (312/198 – ±90 v.Chr.).

Het Griekse rijk was van ijzer. Dat grote en uitgestrekte rijk werd in 4 stukken verdeeld. Het allergrootste deel was het Syrische rijk onder het koningshuis van Seleukus I. Het was cultureel geen eenheid. Het koninkrijk had iets van de oorspronkelijke kracht van ijzer, maar ook de verdeeldheid van leem. Door huwelijken wilde men die eenheid bevorderen (Dan.2:43). Er moest bovendien één godsdienst komen; een soort staatsgodsdienst. Het volk Israël kon daar niet aan meedoen. Daarom werden toen de gelovige Joden door de Syrische koning Antiochus IV (175 – 164) vervolgd.

¹¹ Nebo was de naam van de 2e god van de Babyloniërs (Jes.46:1). Het was de god van de wijsheid.

¹² In de Hebreeuwse en Aramese taal van het Oude Testament en in de Griekse taal van het Nieuwe Testament betekenen de woorden *koningschap* en *koninkrijk* hetzelfde. Die talen hadden voor beide begrippen maar één woord. Koningen van heidense volken uit die tijd zagen hun (konink)rijk als hun bezit.

Na het 2e hoofdstuk uit het bijbelboek Daniël wordt deze geschiedenis steeds opnieuw verteld (Dan.7, 8, 9, en 11,12). Dit is geen pure herhaling. Steeds uitvoeriger komt de (Kerk)geschiedenis aan de orde. Heel concreet wordt de vervolging van de dienaren van God door koning Antiochus IV voorspeld. Steeds worden de accenten anders gelegd.

De 4 levende wezens uit het 7^e hoofdstuk van Daniël gaan over dezelfde periode als het beeld van Nebukadnezar II (604 – 562). De Kerkgeschiedenis uit die periode komt alleen veel duidelijker naar voren. De LEEUW is het Babylonische rijk. Dan volgt het rijk van de BEER. Omdat het hier vooral gaat over koninkrijken (gedurende de regering van een bepaalde koning) (Dan.7:17), wordt het rijk van de Meden en Perzen als een twee-eenheid samengenomen in die ene beer. Die beer at 3 ribben. Drie rijken vernietigde hij. Dan volgt de snelle LUIPAARD. Heel vlot veroverde de Griekse koning Alexander III het Perzische rijk. De 4 koppen die het 3e levende wezen (= de luipaard) heeft, duiden op 4 generaals. Deze generaals verdeelden na de dood van Alexander de Grote zijn reusachtige rijk onder elkaar. Ze namen elk een stuk. Eén van die 4 rijken is (tijdens het bewind van een kwaadaardige koning) het 4e levende wezen. Het is een vreselijk MONSTER. Het heeft 10 horens. Die 10 horens waren 10 koningen. Antiochus IV (175 – 164) was één van die koningen. Hij heeft het volk Israël gedurende de laatste 3½ jaar van zijn regering bloedig onderdrukt. Hij probeerde de dienst van God uit te roeien.

In het 13e hoofdstuk van de Openbaring zien we deze 4 levende wezens in één rijk verenigd weer terug. De krachten en eigenschappen van die 4 rijken (tijdens de regering van een bepaalde koning) worden dus in één machtige staat samengebundeld. Alleen vanuit het boek Daniël kunnen we dit gedeelte van de Openbaring (13:1-8) begrijpen. We zullen bij de behandeling van het 13e hoofdstuk van dit bijbelboek zien, hoe het heidense Romeinse rijk allerlei eigenschappen en elementen van die 4 rijken in zich verenigde.

In het 8^e hoofdstuk van het boek Daniël zien we een RAM en een bok. De ram draagt 2 horens. Dit dier stelt het rijk van de Meden en Perzen voor. De ram wordt door een bok omvergelopen. Die bok heeft 1 hoorn. Deze hoorn duidt op koning Alexander de Grote. De hoorn wordt afgebroken. Er komen daar 4 voor in de plaats. Vier generaals namen Alexanders grote rijk over.

Als in Openbaring 13 vanaf vers 11 gesproken wordt over de RAM met 2 horens als het beest uit de aarde, dan is dat voor de gelovige mensen die het boek Daniël goed kennen, duidelijk. Zij zullen dan in eerste instantie aan de ram uit dat bijbelboek denken. De Openbaring plukt haar beelden niet zomaar uit de lucht.

We zullen verderop zien, dat evenals bij Daniël, de komende gebeurtenissen concreet worden voorspeld. Hierin kunnen we de grote eenheid in de Bijbel zien. We zullen dus in moeten gaan op geschiedschrijvingen, visioenen van oude profeten, en andere bijbelse motieven. Van daar uit moeten de lijnen naar de Openbaring worden doorgetrokken.

De samenhang van de Openbaring met het boek Daniël is heel groot.¹³ Ook in structureel opzicht lijken deze 2 bijbelboeken veel op elkaar. Daarom geven we de structuur van de openbaringen van Daniël schematisch weer:

¹³ Zie ook Turenout T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.

STRUCTUUR VAN DE OPENBARINGEN VAN DANIËL

Daniël 2	Daniël 7	Daniël 8	Daniël 9, 11,12	
Beeld	4 levende wezens	2 dieren	70 (jaar)weken	Koningschappen of Koninkrijken
1. Hoofd van goud	Leeuw		62 x 7 = 434 ¹⁴ 7 x 7 = 49	Babel met Nebukadnezar II (604 – 538) voor Christus (49 jaren ballingschap)
2. Borst en armen van zilver	Beer die 3 ribben eet	Ram	62 x 7 = 434 Dan.11:1-4	Perzië met Kores II (559/538 – 522) Medië, Lydië en Babel overwonnen.
3. Buik en lendenen van koper				Perzië met Darius I (521 – 330/332)
4. Benen van ijzer	Luipaard eindigt met 4 koppen	Bok met 1 hoorn eindigt met 4 horens		Griekenland met Alexander (336/332 – 323) Eindigt met de 4 generaals: 1. Kassander met Macedonië 2. Lysimachus met Tracië 3. Seleukus I (312 – 281) met Syrië 4. Ptolemeüs I (323 – 285) met Egypte
5. Voeten met (10) tenen van ijzer en klei	Monster met 10 horens	Bok met de 4 horens en	62 x 7 = 434 Dan.11:5-20	Syrische rijk met de 10 koningen: 1. Seleukus I (312 – 281) 2. Antiochus I (281 – 261) 3. Antiochus II (261 – 246) 4. Seleukus II (246 – 226) 5. Seleukus III (226 – 223) 6. Antiochus III (223 – 187) 7. Seleukus IV (187 – 175)
			de	62 x 7 = 434 Dan.11:21-23
		5 ^e hoorn	1 x 7 = 7, waarvan 3½ jaar Dan.11:24-30	De gelovige Joden worden door koning Antiochus IV onderdrukt en vervolgd.
			1 x 7 = 7, waarvan 3½ jaar Dan.11:31-45 Dan.12:1-3, 7, 10-12	De gelovige Joden worden door koning Antiochus IV zeer zwaar onderdrukt en vervolgd. Het dagelijkse offer wordt stopgezet. De tempel wordt ontwijd. Voor Zeus worden in de tempel offers gebracht.
6. Steen	Christus' hemelvaart en eeuwige koningschap			Binnen het Romeinse rijk wordt de Here Jezus geboren. Hij wordt na zijn hemelvaart de eeuwige koning. Zijn rijk groeit, en van de andere rijken blijft niets over.

¹⁴ De 434 jaren duren van 605 – 171, de 49 jaren van 586 – 537, en de 7 jaren van 171 – 164 voor Christus.

7. De vorm en structuur van het boek.

Hoe is de vorm of de indeling van de Openbaring? Is het thematisch? Behandelt het bepaalde onderwerpen, of is het chronologisch, zodat alle hoofdstukken als in een tijdbalk na elkaar in vervulling gaan.

Door een samenspel van vorm en inhoud ontstaat de structuur van een boek. Dit is ook met de Openbaring het geval. Er gaan zelfs meerdere structuren in het boek schuil. Dat is afhankelijk van de vraagstelling. Men kan bij het zoeken naar een structuur het zwaartepunt leggen op de vorm of op de inhoud. Wij zullen bij het eerste beginnen, en eindigen bij het laatste.

Als we hoofdzakelijk op de vorm letten, dan kunnen we er een briefvorm in ontdekken. We krijgen dan de volgende indeling:

1. De voorrede Op.1:1-1:8
2. De boodschap Op.1:9-22:5
3. Het slot Op.22:6-22:21.

Wanneer men het buitenste kader van de briefvorm even weglaat, en meer op de inhoud let, dan zal men kunnen ontdekken, dat er een klassiek drama in die brief zit verwerkt.

Een drama was in de Oudheid een groots Grieks spel ter ere van de god Dionysos. Er zat meestal een boodschap in. Het was de bedoeling om deze boodschap in de vorm van een verhaal aan de mensen over te dragen. Later werd het klassieke drama ook voor andere gelegenheden gebruikt.

Aristoteles (384 – 322) merkte, dat er bepaalde kenmerken in voorkwamen. Zo beschreef hij, de opvoeder van Alexander de Grote (336/332 – 323), de regels waaraan het drama zich ongeveer hield. Op die manier kwamen allerlei eigenschappen van het klassieke drama meer op de voorgrond te staan.

Een klassiek drama bestaat uit 5 delen, ook wel bedrijven genoemd. Het begint met een uiteenzetting (expositie). Vaak wordt door een vertrouwd persoon in het kort de voorgeschiedenis van de komende gebeurtenissen verteld. In het 2e bedrijf begint de eigenlijke handeling (intrige). Deze gebeurtenissen bereiken dan in het volgende bedrijf een hoogtepunt (climax). In het 4e deel weet één van de hoofdrolspelers al, dat het met hem verkeerd zal gaan aflopen. Hij komt tot het inzicht, dat hij voor een verloren zaak strijdt (peripetie). In het laatste deel volgt dan de ontknoping (catastrofe).

Deze 5 bedrijven zijn van elkaar gescheiden door reien. Dat zijn liederen die inhoudelijk de overgang van het ene naar het andere bedrijf vormen. Vaak worden de gevoelens van de ideale toeschouwers er in vertegenwoordigd.

De bekende Griekse schrijver en filosoof Aristoteles berichtte ons, dat er 3 eenheden waren. De eenheid van plaats, tijd en handeling.

1. De eenheid van plaats hield in, dat het drama zich steeds op dezelfde plaats moest afspelen. Door de gebrekkige middelen van die tijd kon men het decor moeilijk veranderen, zodat eenheid van plaats wenselijk was.
2. De eenheid van tijd hield in, dat de gebeurtenissen van het schouwspel, na de vertelling van de voorgeschiedenis in het 1e bedrijf, maar 24 uur in beslag mochten nemen.
3. Alleen de eenheid van handeling was verplicht. Het drama moest één centraal thema hebben, van waaruit alle activiteiten plaatsvinden.

De eerste 2 eenheden waren vrijblijvend van karakter.

De Openbaring voldoet niet aan al deze eenheden. De eenheid van plaats is onbegrensd. Hemel en aarde vormen samen het decor. God is niet aan ruimte gebonden. Ook is er geen een-

heid van tijd. De vertelde tijd duurt veel langer dan 24 uur. Bovendien zijn de gebeurtenissen niet chronologisch gerangschikt, zoals we verderop zullen zien. Eenheid van handeling is er echter wel. Achter alle activiteiten speelt zich de strijd tussen de gezalfde Jezus en de satan af.

De Openbaring heeft eveneens 5 bedrijven. We krijgen dan de volgende indeling:

1. De Kerk wacht op de komst van het Lam.
Lied van hoofdstuk 5
2. Ontwikkeling van de strijd tussen Christenen en volgelingen van satan.
Lied van hoofdstuk 11
3. De hoogtepunten van de strijd tussen de Here Jezus met zijn dienaren en hemelse knechten, en satan met zijn knechten en trawanten.
Lied van hoofdstuk 15
4. Satan begint de strijd te verliezen.
Lied van hoofdstuk 19
5. De volledige overwinning van Jezus de Gezalfde met als gevolg de nieuwe hemel en de nieuwe aarde.

De 4 hierboven genoemde liederen voldoen aan de eigenschappen van een rei. Ze vertolken de gevoelens van de ideale toehoorders over het vorige en komende bedrijf. De andere liederen die in de Openbaring staan, doen dat niet. Zij vormen een algemene lofverheffing en lofprijzing voor God, de Verlosser van hemel en aarde.

In het 1^e bedrijf stelt Jezus Christus (= Jezus de Gezalfde) zich aan Johannes voor. Een hemelse knecht van de Here laat het schouwspel aan de apostel zien. Jezus moet de zegels breken, zodat het stuk kan beginnen.

De verwickelingen beginnen in het 2^e bedrijf. De boekrol waarin Gods plan met de wereld staat beschreven, ontvouwt zich.

We zien in het 3^e bedrijf de hoogtepunten van de strijd die de satan tegen de Kerk voert. Hij heeft die strijd nog niet verloren. Hij heeft echter nog maar weinig tijd.

Als het 4^e bedrijf begint, blijkt al gauw, dat de satan voor een verloren zaak aan het vechten is. Ondanks de 7 laatste plagen komt de overwinning van Jezus de Gezalfde dichterbij.

In het 5e bedrijf volgt dan de ontknoping. Het Lam van God overwint, en maakt alle dingen nieuw. De Here Jezus is de overwinnende hoofdpersoon, de satan gaat ten onder.

Eén thema staat hier centraal: In de strijd tussen de satan (= de tegenstander) en Jezus, zal de Laatste overwinnen. Hij zal alles nieuw maken. Zijn medestrijders, die met Hem ontberingen hebben geleden, zullen ook met Hem overwinnen.

Als leidmotief valt het spreken van de Here op.¹⁵ Iedere keer als Hij spreekt, hervindt de loop van de gebeurtenissen zich. Zonder Gods spreken staat de geschiedenis stil. Hij leidt zo de ontwikkelingen in de wereld door zijn woord.

We kunnen echter ook een indeling proberen te ontdekken, die vooral inhoudelijk structurend werkt. Hierbij valt te denken aan een chronologische indeling. De historische feiten en de profetieën kunnen dan op een soort tijdbalk worden geplaatst. We weten niet hoeveel jaren elke ontwikkeling in het verleden en de toekomst in beslag neemt, maar we kunnen wel de volgorde van de gebeurtenissen achterhalen.

In het tijdperk waarin de Openbaring ontstond, was de tijd niet het belangrijkste middel om een tekst te ordenen. Hierop vormt dit bijbelboek geen uitzondering. De tijd is echter wel be-

¹⁵ Een motief is de kleinste concrete eenheid in tijd en ruimte binnen een verhaal. Zo heb je bijvoorbeeld het motief van Immanuël, het Lam, de donderslagen, het kruis en de pottenbakker, enz., enz. Bij een leidmotief wordt een bepaald motief steeds opnieuw gebruikt.

schreven. In het begin van de Openbaring (Op.1:17,18) stuurt Jezus de Gezalfde zijn hemelse knecht naar de schrijver Johannes. De Here Jezus is dood geweest, en heeft de dood en het dodenrijk overwonnen. De apostel Johannes wordt bevolen om op te schrijven, *wat is, en wat hierna gebeuren zal* (Op.1:19). Het bijbelboek begint dus de gebeurtenissen vanaf de dood en opstanding van Jezus te beschrijven. Deze beschrijving eindigt bij de tekening en uitbeelding van het nieuwe Jeruzalem. De Openbaring behandelt dus de periode die tussen de 2 komsten van de Here Jezus op aarde in ligt. Vanaf de hemelvaart tot het terugkomen van de gezalfde Jezus als koning.

We kunnen in dit bijbelboek meer tijdsaanduidingen aantreffen. We lezen, dat bij de 7^e hoorn ook het geheim van de 7 verborgen donderslagen (= het laatste oordeel) *van God is uitgevoerd, zoals Hij aan zijn dienaren, de profeten, heeft bekend gemaakt* (Op.10:7). Als de 7^e, de laatste hoorn, klinkt, dan is het hele plan van God met de wereld, waarvan Hij ons iets meedeelt in de Openbaring, voltooid. Voor eeuwig heeft Jezus de Gezalfde het koningschap over de wereld ontvangen, en de doden zullen dan worden berecht (Op.11:15-18). De 7^e hoorn is dus een eindpunt. Deze hoorn wordt geblazen in het laatste gedeelte van het 11^e hoofdstuk van dit bijbelboek (Op.11:15).

Het 12^e hoofdstuk begint opnieuw bij de 1^e komst van de Here Jezus op aarde. De draak, het monster dat we in Daniël ook al tegenkwamen, probeert Jezus' werk onmogelijk te maken. Daarmee begint de beschrijving van de gebeurtenissen opnieuw.

In het begin van het 15^e hoofdstuk lezen we over de 7 laatste plagen, die zullen komen. Deze plagen bestaan uit 7 schalen, die over de aarde worden uitgegoten. Dit wordt beschreven in hoofdstuk 16. Na hoofdstuk 16 hebben we dan weer een eindpunt.

Hoofdstuk 17 begint opnieuw met hetzelfde beest van hoofdstuk 12. Over de draak, het verschrikkelijke monster, wordt echter uitvoeriger geschreven. Het is één van de 4 levende wezens uit het bijbelboek Daniël (Dan.7:7,8,19-26).¹⁶ Vanaf de beschrijving van de kwaadaardige draak in het 17e hoofdstuk gaat het in de Openbaring verder tot en met het nieuwe Jeruzalem.

Zo ontdekken we, dat verscheidene keren, net als bij het bijbelboek Daniël, dezelfde periode wordt doorgenomen. Dit gebeurt in het laatste bijbelboek 3 keer. Deze 3 delen zijn in een schema hieronder op een rijtje gezet. Ze zijn naast elkaar geplaatst om zo een beter overzicht te krijgen.

Verdere aanwijzingen over de tijdsstructuur staan in het derde gedeelte van dit boek, waarin de hoofdstukken uit de Openbaring worden doorgenomen. Deze structuraanduidingen zijn met een **vet** letterkenmerk weergegeven, zodat ze beter herkenbaar zijn.

Tip: Druk het schema op de volgende bladzij met een printer af, zodat die tijdens het lezen van de hoofdstukken en de uitleg ter verduidelijking kan worden gebruikt.

¹⁶ Zie Turennot T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.

STRUCTUUR VAN DE OPENBARING

Hoofdstuk 1-11	Hoofdstuk 12-16	Hoofdstuk 17-22
	De vrouw en de draak. (12)	
Versijning van Jezus aan de 7 gemeenten (1-3)	Het beest uit de zee. (13)	De draak met 10 horens en 7 koppen. (17)
Hemelse troon, de 4 levende wezens en de 24 oudsten. (4)	Het beest uit de aarde, het lam van de aarde. (13)	
Het Lam van God. (5)	Het Lam en de 144.000, de val van Babylon, en de oogst. (14)	De val van Babylon. (18)
De 7 zegels: (6) 1 ^e De witte Ruiter.		De witte Ruiter met zijn volgelingen. (19) De periode van 1000 jaren. (20)
2 ^e Het vuurrode paard. 3 ^e Het zwarte paard 4 ^e Het vale paard. $\frac{1}{4}$ deel van de mensen gedood.		
5 ^e De zielen onder het altaar. 6 ^e De verzegeling van de 144.000. (7:1-8)		
De 7 horens: (8 en 9) 1 ^e $\frac{1}{3}$ deel van de aarde en de bomen verbrandt. 2 ^e $\frac{1}{3}$ deel van de zee wordt als bloed. 3 ^e $\frac{1}{3}$ deel van de rivieren wordt bitter als alsem.		
4 ^e $\frac{1}{3}$ deel van de (lichtgevende) hemellichamen wordt getroffen.	7 schalen: (15 en 16) 1 ^e Mensen van het beest krijgen een kwaadaardige zweer. 2 ^e Elk levend wezen in de zee sterft 3 ^e De rivieren als bloed. 4 ^e Verhitting van mensen.	
5 ^e Verduistering van de zon, dood vergeefs zoeken. 1 ^e Wee.	5 ^e Verduistering van het koninkrijk van het beest. Kauwen op tongen.	
De ontelbare menigte. (7:9-17) De zon als een haren zak. De hemel opgerold. De boosheid van God komt. (6:12-17)	6 ^e Een leger paarden bij de Eufraat. $\frac{1}{3}$ deel van de mensen gedood.	Gog en Magog rukken op. (20)
De tempel gemeten, de 2 getuigen. 2 ^e Wee. (11) Zware aardbeving.	7 ^e Grootste aardbeving ooit, en zeer zware hagel.	
7 ^e Stilte. (8:1)	7 Donderslagen. (10) 3 ^e Wee. (11)	Het laatste oordeel. (20)
	7 ^e Zware hagel. (11)	
		De nieuwe hemel en de nieuwe aarde. (21 en 22)

3. HET BIJBELBOEK OPENBARING.

1. Gods plan met de wereld.

1. De verschijning van de Auteur.

Hoofdstuk 1

1 Openbaring van Jezus de Gezalfde, die God Hem gegeven heeft om zijn aan dienaren te laten zien, wat binnenkort moet gebeuren, en die Hij door zijn hemelse knecht heeft gestuurd. Hij heeft het bekendgemaakt aan zijn dienaar Johannes,

2 die van het woord van God heeft getuigd en van het getuigenis van Jezus de Gezalfde: alles wat hij heeft gezien.

3 Gelukkig is hij die leest, en zij die luisteren naar de woorden van de profetie, en in acht nemen, wat daarin geschreven is, want de tijd is dichtbij.

4 Johannes aan de 7 gemeenten die in Asia zijn: “Genade is met jullie, en vrede van Hem die is, die was, en die komt; en van de 7 Geesten die voor zijn troon zijn,

5 en van Jezus de Gezalfde, de betrouwbare Getuige, de Eerstgeborene uit de doden, en de Vorst van de koningen van de aarde.” Hij die van ons houdt, en ons waste van onze zonden door zijn bloed.

6 Hij heeft ons koningen gemaakt; priesters voor God en zijn Vader. Aan Hem is de heerlijkheid en de kracht tot in eeuwigheid! Amen.

7 Zie, Hij komt met de wolken, en elk oog zal Hem zien; ook zij die Hem hebben doorstoken. Alle stammen van de aarde zullen over Hem jammeren. Ja, amen.

8 “Ik ben de Alfa en de Omega”, zegt de Here God: “Hij die is, die was, en die komt; de Almachtige.”

9 Ik, Johannes, jullie broer en deelgenoot in de onderdrukking, in het koninkrijk en in de volharding door Jezus was op het eiland dat Patmos wordt genoemd, om het woord van God en het getuigenis van Jezus.

10 Ik raakte in geestvervoering op de dag van de Heer, en ik hoorde achter mij een luide stem als van een hoorn,

11 die zei: “Schrijf wat jij ziet, in een boekrol, en stuur het naar de 7 gemeenten: naar Efeze, naar Smyrna, naar Pergamum, naar Thyatira, naar Sardes, naar Filadelfia en naar Laodicea!

12 Ik draaide mij om, om de stem te zien, die met mij sprak. Toen ik mij had omgedraaid, zag ik 7 gouden kandelaren.

13 In het midden van de kandelaren was iemand als een mensenzoon, gekleed in een gewaad tot aan de voeten, en tot de borst omgord met een gouden gordel.

14 Zijn hoofd en zijn haren waren wit als witte wol; als sneeuw, en zijn ogen als een vuurvlam.

15 Zijn voeten waren als koper; gloeiend als in een oven. Zijn stem was als een geluid van vele wateren.

16 Hij had 7 sterren in zijn rechterhand, en uit zijn mond kwam een scherp tweesnijdend zwaard te voorschijn. Zijn gezicht was, zoals de zon schijnt in zijn kracht.

17 Toen ik Hem zag, viel ik als dood aan zijn voeten. Hij legde zijn rechterhand op mij, en zei: “Wees niet bang! Ik ben de eerste, de laatste, en de levende.”

18 “Ik ben dood geweest, en zie, Ik ben levend tot in eeuwigheid. Ik heb de sleutels van de dood en het dodenrijk.”

19 “Schrijf dus op, wat jij hebt gezien, en wat is, en wat hierna gebeuren zal!”

20 “Het geheim van de 7 sterren die jij in mijn rechterhand hebt gezien, en van de 7 gouden kandelaren is: de 7 sterren zijn de boodschappers van de 7 gemeenten, en de 7 kandelaren zijn de 7 gemeenten.”

1 Openbaring van Jezus (de) Gezalfde (= Christus), die [de] God Hem gegeven heeft om zijn aan dienaren te laten zien, wat binnenkort moet gebeuren, en (die) (Hij) door zijn (hemelse) knecht (of zijn engel/boodschapper) heeft gestuurd. Hij heeft (het) bekendgemaakt aan zijn dienaar Johannes,

2 die van het woord (of het bevel/de opdracht) van [de] God heeft getuigd en van het getuigenis van Jezus (de) Gezalfde: alles wat hij heeft gezien.

De Openbaring is van God zelf afkomstig. God geeft die door aan Jezus de Gezalfde. De Here Jezus zendt een hemelse knecht naar de aarde om de Openbaring aan Johannes te laten zien en horen. Deze hemelse knecht is dus steeds bij Johannes aanwezig. Johannes geeft dan de boodschap weer door aan de 7 gemeenten.

3 Gelukkig (is) hij die (voor)leest, en zij die luisteren naar de woorden van de profetie, en in acht nemen (of en beschermen), wat daarin geschreven is, want de tijd is dichtbij.

De Openbaring van God moet dus aan de dienaren van Jezus de Gezalfde bekend worden. Ze moeten weten, wat er binnenkort gaat gebeuren. Daardoor worden ze getroost en gesterkt. Ze zien immers dan, dat het wereldgebeuren wordt geleid door Gods hand. Door Hem wordt de wereldgeschiedenis tot een goed einde gebracht. *Gelukkig is hij die (voor)leest, en zij die luisteren naar de woorden van de profetie. Ze moeten het in acht nemen, en ernaar leven. De woorden moeten in het hart staan gegrift, want ze zijn brandend actueel. De tijd is dichtbij* (Mat.24:32, Luk.11:28, Ezech.7:7).

Binnenkort zal de vervulling van *de profetie* die in dit prachtige bijbelboek is opgeschreven,

beginnen.¹⁷ Het boek is één profetisch geheel. Het zijn geen openbaringen, maar het is één Openbaring. Het is een totaliteit, waarbij de onderdelen niet van elkaar te scheiden zijn. De verbindingslijnen van de te onderscheiden profetieën lopen dwars door het hele boek heen. Gedeelten die aan het einde van de Openbaring staan, zijn nodig om het begin van dit boek beter te kunnen begrijpen.

4 Johannes aan de 7 gemeenten (of de 7 vergaderingen/kerken) die in Asia zijn: “Genade (is) (met) jullie, en vrede van (Hem) die is, die was, en die komt; en van de 7 Geesten die voor zijn troon zijn,

5 en van Jezus (de) Gezalfde (= Christus), de betrouwbare (of trouwe) Getuige, de Eerstgeborene uit de doden, en de Vorst (of de Leider) van de koningen van de aarde (of van het land).” Hij die van ons houdt, en ons waste van onze zonden door (of met/in) zijn bloed.

Johannes schreef zijn boodschap *aan de 7 gemeenten in Asia* (= Klein-Azië). Het Christendom kwam in het begin vooral in de steden voor. Deze steden worden door de drie-enige God gegroet:

1. *Hem die is, die was, en die komt;*
(God de Vader)

2. *en van de 7 Geesten*
die voor zijn troon zijn,
(God de Heilige Geest)

3. *en van Jezus (de) Gezalfde (= (de) Christus),*
de betrouwbare Getuige,
de Eerstgeborene uit de doden,
en de Vorst van de koningen van de aarde.
(God de Zoon)

De 7 Geesten voor zijn troon stellen de 7-voudige en volledige werking van de Heilige Geest voor. In elk van de 7 gemeenten is Hij aanwezig (vgl. Op.4:5^b met uitleg.). De 7 ogen van God doorlopen de hele aarde (Zach.3:9, 4:10, Jes.11:2, Op.5:6).

Jezus de Gezalfde is de Vorst van alle koningen. Hij heeft aan het kruis ons van onze zonden verlost, en is na zijn sterven weer opgestaan uit de dood. Hij heeft als eerste de dood overwonnen (1Kor.15:20-23). Daarna heeft God de Vader zijn Zoon Jezus aangesteld als de Vorst van hemel en aarde (Mat.28:18, vgl. Op.17:14, 19:16).

6 [En] Hij heeft ons koningen gemaakt; priesters voor [de] God en zijn Vader. Aan Hem (is) de heerlijkheid (of de glorie) en de kracht (of de macht) tot in de eeuw(ighed)en van de eeuw(ighed)en (= tot in eeuwigheid)! Amen.

We lezen, dat de Here Jezus *ons koningen en priesters heeft gemaakt*. De drie-enige God had de mens als koning van de schepping geschapen (Gen.1:26-28, Joh.1:1-3). Door de zondeval van Adam en door onze zonden zijn alle mensen het koningschap op aarde kwijtgeraakt. Door het lijden en sterven van onze lieve Heiland Jezus de Gezalfde kregen de kinderen van de hemelse Vader het recht op het koningschap terug (Rom.5:12-19). Het is weer onze taak om als koningen de aarde goed te besturen (Dan.7:18, Op.5:10).

¹⁷ Profetieën zeggen niet alleen iets over de toekomst. Het zijn concrete boodschappen die profeten van de Here krijgen om zijn dienaren op te bouwen, te vermanen en te bemoedigen. Zie hiervoor hoofdstuk 2.5.Verklaringsmethode.

Als we zo volhardend de Here willen dienen, dan zullen we voor eeuwig als koningen regeren (2Tim.2:12^a, vgl. Dan.7:18). Wanneer de satan met al zijn trawanten definitief in de hel wordt gegooid (Op.20:10), zullen we niet meer door hem en zijn volgelingen worden gehinderd in ons koninkschap. Met Jezus de Gezalfde zullen we dan eeuwig regeren op de nieuwe aarde (Op.22:5).

Ook zullen we priesters zijn. Dat moeten we nu al zijn. We moeten voor Gods koninkrijk ons helemaal inzetten (Ex.19:5,6, 1Pet.2:5,9).

Amen is een Hebreeuws woord, dat *waarheid* en *zekerheid* betekent.

7 Zie, Hij komt met (of achter) de wolken, en elk oog zal Hem zien (of zal naar Hem (uit)kijken/omzien); ook (of en/zelfs) zij die Hem hebben doorstoken. [En] alle stammen van de aarde (of van het land) zullen over Hem jammeren (of zich (op de borst) slaan (van verdriet)). Ja, amen.

Na een lofverheffing (v.6^b) lezen we, dat de Here Jezus met de wolken zal komen. Hij zal voor eeuwig Koning zijn.¹⁸ Bij de komst van koning Jezus *zullen alle stammen verdriet hebben, en jammeren* (Mat.24:30, 26:64, Mark.13:26, 14:62, Luk.21:27), want verreweg de meeste mensen op de aarde hebben dan God de rug toegekeerd (Mat.24:9-30, Mark.13:9-26, Luk.18:8), en zich tegen Hem verzet. Zij zullen hun berechting tegemoet gaan (Mat.25).

Ook zij die de gezalfde Jezus hebben doorstoken, zullen diezelfde Jezus terug zien komen. Met de mensen *die Hem hebben doorstoken*, worden de dan inmiddels bekeerde Joden en Israëlieten bedoeld (Zach.12:10-14, Joh.19:37).¹⁹ Het grootste deel van het Joodse volk had de Zoon van God verworpen, en zijn lichaam aan het kruishout laten vastslaan (Mat.27:22-25, Mark.15:12-14, Luk.23:20-25, Joh.19:14-16). Daarmee hadden ze Hem in figuurlijke zin doorstoken. Ook letterlijk hebben zij Hem door 1 van de soldaten laten doorsteken. Ze keken op dat moment toe (Joh.19:31-37). Veel Joden echter hebben daar al verdriet van gehad, en hebben gejammerd over hun zonden, toen ze zich bekeerden. Deze mensen zullen bij Jezus' verschijning met de wolken juist blij zijn, want hun Koning zal dan komen.

8 "Ik ben de A(lfa) en de O(mega), [(het) Begin en (het) Einde,]"²⁰ zegt (de) Here (of Heer) [de] God: "(Hij) die is, die was, en die komt; de Almachtige."

De Here God heeft het eerste woord, en Hij spreekt ook het laatste. Hij is de Alfa en de Omega. Deze letters zijn de eerste en de laatste van het Griekse alfabet. Vandaag zouden wij zeggen: "*God van A tot Z.*" De Here is er dus altijd. Hij is altijd werkzaam. Hij is de almachtige Vader, *die is, en die was, en die komt.*

9 Ik, Johannes, jullie broer en deelgenoot (of makker) in de onderdrukking (of de kwelling), (in het) koninkrijk en (in de) volharding (of standvastigheid/(in het) geduld) door (of in/met) [(de) gezalfde] Jezus werd (= was of kwam) op het eiland dat Patmos wordt genoemd, om het woord (of het bevel/de opdracht) van [de] God en het getuigenis van Jezus [(de) Gezalfde].²¹

Toen Johannes op het eiland Patmos was, kwam de Here met zijn boodschap naar hem toe. Patmos is ongeveer 17 kilometer lang, en 9 kilometer breed. Het heeft een omtrek van ruim 60 kilometer. Patmos is dus een klein eiland. Het is ook een rotsachtig eiland. Het ligt op de

¹⁸ Toen de Here Jezus na zijn lijden en sterven, en na zijn opstanding uit de dood, naar de hemel opsteeg, was Hij al koning over heel de schepping (Dan.7:13,14, Mat.28:18, Ef.1:20-22).

¹⁹ Zie ook Turenout T. van, Zacharia, Jahweh gedenkt, Grijpskerk, 2023.

²⁰ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

²¹ Deze gedeelten staan niet in de Codex Sinaiticus, en zijn dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

vulkanische zeebodem voor de westkust van het huidige Turkije. Vanuit Patmos ziet men niet alleen de zee, maar eveneens enkele andere eilanden die dichtbij zijn.

Op dit rotsachtige eiland kreeg Johannes zijn boodschap. Hij zat daar, omdat hij van God had getuigd. Hij was verbannen. Op de dag van de opstanding van Jezus, een zondag (Mat.28:1, Mark.16:1,2, Luk.24:1, Hand.20:7), *raakte hij in geestvervoering*, zoals andere profeten in de Bijbel dat ook overkwam (1Sam.10:5-13, 19:20-24, 2Kor.5:13, Op.4:2). Dit in geestvervoering zijn verruimt het waarnemen met de zintuigen. God laat dan dingen zien, die anders met de zondige menselijke zintuigen niet waar te nemen zijn.

10 Ik werd (= raakte/was/kwam) in geest(vervoering) op de dag van de Heer (of de Here), en ik hoorde achter mij een grote (= luide) stem (of klank/geluid) als van een (rams)hoorn (of een trompet),

11 (die) zegt (= zei): “Schrijf wat jij ziet, in een (boek)rol, en stuur (het) naar de 7 gemeenten (of de 7 vergaderingen/kerken): naar (of in) Efeze, naar (of in) Smyrna, naar (of in) Pergamum, naar (of in) Thyatira, naar (of in) Sardes, naar (of in) Filadelfia en naar (of in) Laodicea!

Johannes moest alles wat hij zag, op gaan schrijven. Hij moest het doorgeven aan de 7 gemeenten. Met deze 7 gemeenten wordt ook de hele Kerk bedoeld. Direct ging de brief naar de 7 gemeenten; indirect ging de brief naar alle gemeenten van de Here. Dat merken we aan wat na het 3^e hoofdstuk volgt. Dan gaat het over heel Gods Kerk. De 7 gemeenten krijgen niet alleen de eerste 3 hoofdstukken, maar de hele brief. Ze zijn samen een deel van een groter geheel. De gemeenten van de hemelse Vader hebben met elkaar te maken, en staan niet los van elkaar. Ze moeten weten, wat er in andere gemeenten te koop is; ja, ze moeten leren, wat er in heel de Kerk te koop is.

Zo vormen de 7 gemeenten concrete voorbeelden. Voorbeelden van moeilijkheden waarin de huidige Kerk nog verkeert. Zulke problemen kennen we vandaag ook. Ondanks al die zonde en tegenwerking is de Here nog steeds in zijn gemeenten aanwezig. Als de mensen echter in de zonde blijven hangen, en er niet tegen strijden, dan zal Hij die gemeente op den duur verlaten (Op.2 en 3).

12 [En] ik draaide (of keerde) (mij) [daar] om, (om) de stem (of de klank/het geluid) te zien, die met mij sprak. [En] (toen ik mij had) omgedraaid, zag ik 7 gouden kandelaren.

De 7 *gouden kandelaren* stellen de 7 gemeenten voor (v.20). Deze kandelaren kwamen al in de tempel voor. Er zaten 7 armen aan (Ex.25:31-39). De kandelaar was het symbool van het goddelijke licht dat moet stralen in elke gemeente. De Here wil door zijn Geest in ons midden wonen. Dat goddelijke licht moet elke gemeente laten stralen in de wereld. Als God later aan één van de 7 gemeenten de dreiging meegeeft, dat Hij de kandelaar zal wegnemen, wanneer deze gemeente in de dwaling volhardt, is dat een ernstige zaak. Het betekent, dat (het licht van) Gods Geest zal verdwijnen. Dat houdt eveneens in, dat de Here dan zelf verdwijnt.

13 [En] in (het) midden van de [(7)]²² kandelaren (was) iemand als een mensenzoon, gekleed in een gewaad (of in kleding) tot aan de voeten, en tot de borst[en] omgord (met) een gouden gordel.

Tussen de kandelaren zag Johannes *iemand als een mensenzoon* staan. Hij had tegen hem gesproken. In het bijbelboek Daniël (Dan.7:13,14, vgl. Mat.28:18, Ef.1:20-22) wordt Hij ook als een *zoon van een sterveling* aangeduid. Daar wordt verteld, dat deze Mensenzoon zal regeren over alle volken, volksstammen en talen, en dat zijn wereldbestuur er voor altijd zal zijn. Uit

²² Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

het bijbelboek Openbaring (v.5) weten we, wie die Koning van de hele aarde is. Deze Zoon van de mensen is *Jezus de Gezalfde* zelf. Hij, *de Vorst van de koningen van de hele aarde*, stond midden tussen de kandelaren. Hij was dus aanwezig bij zijn dienaren.

In het bijbelboek Daniël wordt deze Persoon eveneens als een Man en als een mensenzoon beschreven (Dan.10:5,6,16). Verder lezen we, dat Hij in linnen was gekleed, en omgord was met fijn goud. De gordel was niet massief, maar hoogstwaarschijnlijk met goud versierd. Het was gegraveerd fijn goud.²³ Zijn lichaam was als chrysoliet (geelgroen), en zijn gezicht schitterde als de bliksem. Hij had vurige ogen. Zijn armen en voeten waren als van gepolijst koper, en zijn woorden *als het geluid van een menigte*.²⁴

Als we de Openbaring hiermee vergelijken, zien we, dat Johannes dezelfde Persoon beschrijft, al is het op een wat andere manier. Het waarnemen van de schrijver van ons bijbelboek werd niet uitgeschakeld, maar kreeg een functie. Er zijn geen 2 mensen gelijk, dus Johannes en Daniël ook niet. We kunnen echter de beschrijving van de Man in linnen kleren verduidelijken door de 2 verschillende weergaven van die Persoon naast elkaar te leggen. Door het luisteren naar (of het lezen van) meerdere getuigen over hetzelfde feit krijgen we een duidelijker en completer beeld.

Het gewaad van de Mensenzoon reikte tot aan zijn voeten (v.13). Daniël noemde dat gewaad *linnen kleding* (Dan.10:5). Linnen kleren werden in de regel door priesters, door Levieten en door koninklijke personen gedragen (Gen.41:42, Lev.6:10, 16:4, 1Sam.2:18, 1Sam.22:18, 1Kron.15:27, 2Kron.5:12, Ezech.9:2, Luk.16:19, enz.). Gedacht kan worden aan het hogepriesterlijk kled (Ex.28:4, 29:5). Ook de gouden gordel wijst in die richting.

14 [En] zijn hoofd en zijn haren (waren) wit als witte wol; als sneeuw, en zijn ogen als een vlam van vuur (= een vuurvlam).

Met het witte hoofdhaar komt zijn majesteit tot uitdrukking. In het bijbelboek Daniël lezen wij over een Oude van dagen. *Zijn hoofdhaar was als zuivere wol* (Dan.7:9). Bij nadere studie blijkt, dat deze Oude van Dagen God de Vader is. Jezus de Gezalfde heeft dus het witte haar met de hemelse Vader gemeenschappelijk. Het is immers één en dezelfde God? De witte haren wijzen bovendien op de eeuwige ouderdom van de Here.

Zowel Daniël (10:6) als Johannes zagen de vurige ogen van de Mensenzoon. Alles doordringen ze. Niets is voor hen te donker.

15 [En] zijn voeten (waren) als koper (of goud/zilver/brons); gloeiend (of brandend) als in een oven. [En] zijn stem (of zijn klank/geluid) (was) als een geluid (of een klank/stem) van vele wateren.

Koper was in die dagen het symbool van hardheid en kracht. Daniël deelde mee, dat niet alleen de voeten, maar ook de armen als van koper waren (Dan.10:6). Deze Koning kan dus krachtig handelen.

Duidelijk zien we, dat de Man in linnen kleren geen gewoon mens of een hemelse knecht van almachtige God is. Daniël noemde de Man *Heer* (vgl. Joz.5:14, Dan.10:16,17,19, 12:8). Hij is immers de Gezalfde, de Koning. Zo zien we, dat hier de Here Jezus de apostel Johannes toespreekt.

Zijn stem is *als een geluid van vele wateren*. In het 10^e vers werd zijn stem ook al vergeleken met een (rams)hoorn. Daniël ervoer die stem *als het geluid van een menigte* (Dan.10:6). Het

²³ In het Hebreeuws staat hier *oefaz*. Dat was waarschijnlijk een nadere aanduiding over hoe het goud was verwerkt. Daarom wordt het vertaald met *fijn* ofwel *zuiver goud* (vgl. 2Kron.3:5,8, Job 28 16,19, Ps.19:11, 21:4^b, Jer.10:9^a, enz.).

²⁴ Zie Turenout T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.

moet dus iets geweldigs zijn geweest. Toen God zijn wet uitsprak, kon het volk de kracht van zijn stem niet verdragen (Ex.19:19, 20:19).

16 [En] (hij) heeft (= had) 7 sterren in zijn rechterhand, en uit zijn mond komt (= kwam) een scherp tweesnijdend zwaard te voorschijn. [En] zijn gezicht (of zijn verschijning/aanblik) (was), (zo)als de zon schijnt in zijn kracht.

De Here Jezus *had 7 sterren in zijn rechterhand*. Die 7 sterren zijn 7 engelen van de 7 gemeenten (v.20). Het woord *engel* betekent niets anders dan boodschapper of knecht. De 7 boodschappers brachten de boodschap van God aan de 7 gemeenten. Het waren voorgangers. Uit elk van de 7 gemeenten zou één van de voorgangers een brief van Johannes krijgen. De boodschap die ze binnenkort van de apostel zouden ontvangen, moesten ze ook weer doorgeven. Doorgeven aan heel de Kerk; aan alle dienaren van de Here.

Deze boodschappers waren en zijn in Gods hand. De hemelse Vader zorgde en zorgt voor ze. Ja, de voorgangers van de gemeenten die in moeilijke tijden op kwetsbare plaatsen staan, mogen weten, dat ze in zijn hand zijn. Zo kunnen de sterren licht blijven geven in de gemeenten, zoals de kandelaars, de gemeenten, licht moeten geven aan de wereld.

Uit de mond van de gezalfde Jezus komen woorden als een scherp tweesnijdend zwaard. Zijn mond spreekt recht, en door zijn woorden worden vonnissen voltrokken (Jes.49:2). Hij straalt als de zon, en schittert als bij de verheerlijking op de berg (Mat.17:1-8). De Here is alleen licht (1Joh.1:5).

17 [En] toen ik Hem zag, viel ik als dood (of als een dode) aan zijn voeten. [En] Hij legde zijn rechterhand op mij, (en) zegt (= zei): “Wees niet bang (of Vrees niet)! Ik ben de eerste, de laatste, en de levende.”

Evenals de profeet Daniël valt Johannes neer (Dan.10:8,9). Bij het zien van deze Persoon moeten ze kracht van Hem krijgen (Dan.10:10,15-19). Zo machtig is de Mensenzoon in zijn heerlijkheid.

18 “[En] Ik ben dood geweest, en zie, Ik ben levend tot in de eeuw(ighed)en van de eeuw(ighed)en (= tot in eeuwigheid). [(Amen.)] ²⁵ [En] Ik heb de sleutels van de dood en het dodenrijk.”

Toch staat er in ons hoofdstuk nog iets heel nieuws. Iets wat de Persoon in de tijd van Daniël niet kon zeggen, zegt Hij nu wel: “*Ik ben dood geweest, en zie, Ik ben levend tot in eeuwigheid.*” Dat kon Hij tijdens Daniels leven op aarde nog niet zeggen. Toen moest de grote strijd van Hem aan het kruis nog gestreden worden. Nu is die strijd achter de rug. De Vorst van het leven heeft de dood overwonnen. *Hij heeft de sleutels van de dood en het dodenrijk* in zijn hand. De overwinning op de zonde is al een feit.

Jezus de Gezalfde heeft door zijn opstanding *de dood* overwonnen (1Kor.15:55-57). De lichamelijke dood is voor de Christenen geen dood meer, maar een doorgang naar het volmaakte eeuwige leven. Voor iedereen die de Here gehoorzaam wil dienen, is het eeuwige leven hier op aarde al begonnen (Joh.3:36^a, 5:24, 6:47,54, 1Joh.5:11).

Het dodenrijk is niet de hel of het eeuwige vuur, want later bij het laatste oordeel zal het dodenrijk met de doden worden geworpen in de poel van vuur (= de hel) (Op.20:11-15). Wie God niet dient, gaat na de dood naar het dodenrijk (Ps.9:18, 31:18^b, 49:14,15, Luk.16:23). Daar wacht iedereen op zijn eeuwige bestemming (Dan.12:2, Mat.25:46^a, Joh.5:28,29).

19 “Schrijf dus (of dan/nu) op, wat jij (= Johannes) hebt gezien, en wat is, en wat hierna gebeuren (of worden) zal!”

²⁵ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

Johannes zag, wat er was in zijn tijd, en wat daarna zou gaan gebeuren. Het bijbelboek Openbaring gaat dus over de periode vanaf de tijd dat de apostel Johannes leefde, tot en met de komst van de nieuwe aarde. Het zijn profetieën over de toekomst.

20 “Het geheim (of Het mysterie) van de 7 sterren die jij in (of op) mijn rechter(hand) hebt gezien, en (van) de 7 gouden kandelaren (is): de 7 sterren zijn de boodschappers (of de (hemelse) knechten/engelen) van de 7 gemeenten (of de 7 vergaderingen/kerken), en de 7 kandelaren [(die jij hebt gezien)] ²⁶ zijn de 7 gemeenten (of de 7 vergaderingen/kerken).”

²⁶ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

2. De 7 gemeenten.

Hoofdstuk 2

1^a Schrijf aan de boodschapper van de gemeente in Efeze:

1^b “Dit zegt Hij die de 7 sterren in zijn rechterhand houdt; die tussen de 7 gouden kandelaars wandelt:

2 “Ik weet van je werken, van je inspanning en van je volharding, en dat jij de slechte mensen niet kunt verdragen. Jij hebt hen die zeggen, dat zij apostelen zijn, maar het niet zijn, op de proef gesteld. Jij hebt hen leugenaars gevonden.”

3 “Jij hebt moeilijkheden verdragen, en hebt standvastigheid om mijn naam. Jij bent niet moe geworden.”

4 “Ik heb echter tegen je, dat jij je eerste liefde verlaten hebt.”

5 “Herinner je dan de plaats waarvan jij bent gevallen! Bekeer je, en doe weer de eerste werken! Anders kom Ik bij jou, en zal Ik jouw kandelaar van zijn plaats verwijderen, als jij je niet bekeert.”

6 “Dit houd jij echter vast, dat jij de werken van de Nicolaiëten haat, die ook Ik haat.”

7 “Wie een oor heeft, die moet luisteren naar wat de Geest tegen de gemeenten zegt: “Aan wie overwint, aan hem zal Ik te eten geven van de boom van het leven, die in het paradijs van mijn God is.”

8^a Schrijf aan de boodschapper van de gemeente in Smyrna:

8^b “Dit zegt de eerste en de laatste; die dood geweest is, en herleefde:

9 “Ik weet van je onderdrukking en je armoede - maar jij bent rijk - en de laster van hen die zeggen, dat zij Joden zijn, en zij zijn het niet, maar ze zijn een synagoge van de satan.”

10 “Wees in geen opzicht bang voor wat jij gaat lijden! Zie nu, de duivel gaat sommigen van jullie in de gevangenis gooien, zodat jullie op de proef worden gesteld. Jullie zullen een onderdrukking van 10 dagen hebben. Wees trouw tot in de dood, en Ik zal je de kroon van het leven geven!”

11 “Wie een oor heeft, die moet luisteren naar wat de Geest tegen de gemeenten zegt: “Wie overwint, zal door de 2^e dood helemaal niet beschadigd worden.”

12^a Schrijf aan de boodschapper van de gemeente in Pergamum:

12^b “Dit zegt Hij die het scherpe tweesnijdende zwaard heeft:

13 “Ik weet, waar jij woont; waar de troon van de satan is. Jij houdt vast aan mijn naam, en hebt het geloof in Mij niet verloochend in de dagen van Antipas, mijn betrouwbare getuige, die gedood werd bij jullie, waar de satan woont.”

14 “Ik heb echter een klein aantal dingen tegen je: dat jij daar sommige mensen hebt, die vasthouden aan de leer van Bileam, die Balak leerde een struikelblok op te werpen voor de zonen van Israël om zelfs afgodenoffers te eten en hoererij te bedrijven.”

15 “Zo heb ook jij mensen die op dezelfde manier aan de leer van de Nicolaiëten vasthouden.”

16 “Bekeer je dus! Anders kom Ik binnenkort bij je, en zal Ik strijd tegen hen voeren met het zwaard van mijn mond.”

17 “Wie een oor heeft, die moet luisteren naar wat de Geest tegen de gemeenten zegt: “Aan wie overwint, zal Ik geven van het verborgen manna. Ik zal aan hem een witte steen geven, en op de steen is een nieuwe naam geschreven, die niemand kent, behalve wie hem ontvangt.”

18^a Schrijf aan de boodschapper van de gemeente in Thyatira:

18^b “Dit zegt de Zoon van God, die ogen heeft als een vuurvlam, en zijn voeten zijn als koper:

19 “Ik weet van je werken, je liefde, je geloof, je dienen en je volharding. Van je werken zijn de laatste meer dan de eerste.”

20 “Ik heb echter tegen je, dat jij je vrouw Izebel laat begaan, die zegt, dat zij een profetes is. Zij leert en zij misleidt mijn dienaren om hoererij te bedrijven en afgodenoffers te eten.”

21 “Ik heb haar tijd gegeven, zodat zij zich zou bekeren. Zij wil zich niet bekeren van haar hoererij.”

22 “Zie, Ik werp haar in een ziekbed. Zij die met haar overspel bedrijven, breng Ik in grote onderdrukking, als zij zich niet van haar werken bekeren.”

23 “Haar kinderen zal Ik door de dood laten omkomen. Alle gemeenten zullen inzien, dat Ik het ben, die nieren en harten doorzoek. Ik zal aan ieder van jullie geven overeenkomstig jullie werken.”

24 “Tegen jullie echter zeg Ik, tegen de rest die in Thyatira zijn, zovelen als die niet deze leer hebben, en die niet, zoals zij zeggen, de diepten van de satan hebben leren kennen: “Ik leg jullie geen andere last op.”

25 “Alleen wat jullie hebben, houdt dat vast, totdat Ik zal komen!”

26 “Wie overwint, en mijn werken tot het einde toe in acht neemt, aan hem zal Ik macht geven over de volken.”

27 “Hij zal hen hoeden met een ijzeren staf. Als aardewerk zullen zij worden verbrijzeld, zoals ook Ik macht van mijn Vader ontvangen heb.”

28 “Ik zal aan hem de Morgenster geven.”

29 “Wie een oor heeft, die moet luisteren naar wat de Geest tegen de gemeenten zegt.”

De 7 gemeenten lagen aan de westkust van Klein-Azië, het huidige Turkije, niet ver van het eiland Patmos.

Elke gemeente wordt eerst geprezen om haar goede daden en beslissingen. Daarna volgt meestal één of meerdere waarschuwingen om de misstappen en de verkeerde besluiten. We zien bijna iedere keer, dat God dreigt weg te gaan uit de betreffende gemeente die niet (volgende) tegen de zonde wil strijden, en zo in het kwaad volhardt. Tenslotte volgt een bemoeigende boodschap voor de Christenen die ondanks het kwaad de Here trouw blijven dienen. Ze worden overwinnaars genoemd. Aan hen wordt op verschillende manieren het eeuwige heil beloofd.

1^a Schrijf aan de boodschapper (of de (hemelse) knecht/engel) van de gemeente (of de vergadering/kerk) in Efeze:

Toen de Romeinen het westen van Klein-Azië veroverden, werd Efeze de hoofdstad van de provincie Asia. Zo verdrong deze stad Pergamum van de eerste plaats.

In de dagen van de apostel Paulus, en de tijd van de Openbaring was het de belangrijkste stad van het hele gebied. Efeze was met de tempel van de godin Diana het middelpunt van de Oosterse godsdiensten. Deze tempel behoorde tot de wereldwonderen van die tijd. Het beeld van Diana ofwel Artemis zou uit de hemel zijn gevallen. Een zilversmid: Demetrius, stookte het volk tegen de apostel Paulus op, omdat hij over een andere God dan Diana sprak. De vijandigheid tegen de Christenen was vanaf het begin al groot (Hand.19).

Paulus heeft Efeze 2 keer bezocht. In de herfst van 52 (Hand.18:18,19), en in het voorjaar van 54 na Christus (Hand.19). Bij Paulus' tocht naar Jeruzalem, vlak voor zijn gevangenneming, kwamen de oudsten van Efeze in Milete afscheid van hem nemen (Hand.20:37). Hoe ontroerend en vol liefde was deze ontmoeting met de apostel.

1^b “Dit zegt Hij die de 7 sterren in zijn rechter(hand) houdt; die tussen de 7 gouden kandelaars wandelt:

De Here Jezus, *die de sterren in zijn hand* heeft (Op.1:16), die goed voor de voorgangers zorgt, preekt de gemeente in Efeze. Hij liet aan de Christenen in die plaats zien, dat ze bij hun werk voor God en zijn koninkrijk niet alleen staan. De Gezalfde wandelt tussen de kandelaars. Hij is dus actief met zijn gemeenten bezig. Evenzo hoorden zijn dienaren in de hoofdstad van Asia bij zijn actieve medewerkers.

2 “Ik weet van je werken, je inspanning en je volharding (of standvastigheid/geduld), en dat jij de slechte(mense)n (of slechteriken) niet kunt verdragen. [En] jij hebt hen die zeggen, dat zij apostelen zijn, maar (of en) (het) niet zijn, op de proef gesteld. [En] jij hebt hen leugenaars gevonden.”

Deze gemeente was zuiver in de leer, en de verkeerde leraren, valse profeten en schijnapostelen werden ontmaskerd en aangepakt.²⁷ Men bezat een goed onderscheidingsvermogen.

3 “[En] jij hebt (moeilijkheden) verdragen (of gedragen), en hebt standvastigheid (of volharding/geduld) om mijn naam. [En] jij bent niet moe geworden.”

4 “Ik heb echter (of niettemin/maar) tegen je, dat jij je eerste liefde verlaten (of achtergelaten/verwaarloosd) hebt.”

De leer moet echter wel met de liefde gepaard gaan (Ef.5:2). Daarmee was het slecht gesteld. De Here wil niet alleen, dat we Hem dienen met ons verstand, maar met alles wat we hebben. Het mag geen verstandszaak worden. De leer moet met liefde en blijdschap voor God en zijn wet samengaan gaan (Ps.119).

5 “Herinner je dan (de plaats) waarvan jij bent gevallen! [En] bekeer je, en doe (weer) de eerste werken! (Want) anders kom Ik [(binnenkort (of snel))] ²⁸ bij jou, en zal Ik jou kandelaar van zijn plaats verwijderen (of verplaatsen), als jij je niet bekeert.”

De Here Jezus zei, dat die eerste ontroerende liefde weer terug moest komen. Als dit niet zou

²⁷ Er zijn tegenwoordig ook mensen die zich *apostel* (= *gezondene*) (laten) noemen. Deze mensen kun en moet je toetsen. Apostelen moeten namelijk veel geestelijke gaven bezitten. Het zijn evangelisten die eveneens profeet zijn (Luk.11:49, Hand.1:8, 13:1-4 met 14:14). Ze doen wonderen en tekenen (Hand.2:43, 5:12, 2Kor.12:12), en hebben de gave van genezing (Hand.3:1-8, 5:15,16, 14:8-10). Iemand die niet aan deze kenmerken voldoet, is geen apostel. Alle apostelen hebben een rechtstreeks mandaat van de Here (Joh.20:21-23, Ef.2:19,20). Ze leiden niet een plaatselijke gemeente. Dat doen de oudsten. Ze stellen wel oudsten en diakenen aan (Hand.6:1-6, 14:23, Tit.1:5), en ze hebben gezag over de Kerk van Jezus de Gezalfde (Ef.2:19,20). Echte apostelen zorgen voor eenheid zoals God dat wil (Hand.15:28-31).

²⁸ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

gebeuren, dan zou Hij de kandelaar wegnemen. Dat is een zeer ernstige bedreiging. Als (het licht van) Gods Geest daar niet meer zou zijn, zou die kerkelijke gemeente ophouden te bestaan (vgl. Op.1:20). Ook voor vandaag is deze vermaning zeer actueel.

6 “Dit houd jij echter (vast) (of behoud/heb/bezit jij echter), dat jij de werken van de Nicolaiëten haat, die ook Ik haat.”

In Efeze waren Nicolaiëten.²⁹ De beweging van de Nicolaiëten was in die streek vrij omvangrijk. In Efeze echter kon deze beweging geen voet aan de grond krijgen. Daarom preekt God deze gemeente. *Ook Hij haat de werken van de Nicolaiëten.*

7 “Wie een oor heeft, die moet luisteren naar wat de Geest tegen de gemeenten (of de

²⁹ Door de leer van Nicolaüs ontstond de stroming van de Nicolaiëten. Wie Nicolaüs was, weten we niet zeker. Zeker is wel, dat hij evenals Balak en Bileam (Num.31:16) het volk van God wist te verleiden tot ontucht, en het eten van gewijd offervlees (Op.2:14,15). De aanhangers van Nicolaüs leerden, dat het lichaam vergankelijk was. Het was niet belangrijk. Het geestelijke, daar kwam het op aan. Geestelijk zou je geen deel hebben aan wat het lichaam als stof deed. Volgens de Nicolaiëten kon een Christen met zijn lichaam grote ontucht bedrijven, zonder dat de mens voor eeuwig verloren ging. Tussen dat onzuivere lichaam, en de zuivere geest bestond naar hun mening een grote kloof. De oudsten en andere gemeenteleden hadden volgens hen ook niet het recht om over deze aardse zaken te oordelen.

vergaderingen/kerken) zegt: “Aan wie overwint, aan hem zal Ik te eten geven van de boom (of van het hout) van het leven, die (of dat) in het paradijs van mijn God is.”

Wie een oor heeft, die moet luisteren (Mat.11:15, 13:9,43, Mark.7:16). Wie er oor naar heeft, moet nu goed opletten. Wat nu komt is belangrijk. De Heilige Geest zegt, dat de overwinnaars zullen eten van *de boom van het leven*, die in de hof van de Here staat. De toegang tot de boom van het leven was sinds de zondeval in het paradijs onmogelijk (Gen.3:22-24). Deze toegang wordt nu weer mogelijk gemaakt. Dat betekent, dat de eeuwige vreugde wordt hersteld. Steeds op een andere wijze belooft God aan de overwinnaars het eeuwige heil.

Bij deze belangrijke boodschap moeten we er ook even op letten, dat het woord *gemeenten* in het meervoud staat. Hieruit blijkt weer, dat dit bericht niet alleen voor Efeze bestemd was, maar voor heel Gods Kerk van toepassing is. Zo staat het er 7 keer. Die boodschap voor elk van de 7 gemeenten is voor alle gemeenten van betekenis.

8^a [En] Schrijf aan de boodschapper (of de (hemelse) knecht/engel) van de gemeente (of de vergadering/kerk) in Smyrna:

Smyrna is het tegenwoordige Izmir. Het is een havenstad, eveneens aan de westkust van het huidige Turkije. Door een goede zeehaven was het een serieuze concurrent van Efeze. Het lag aan het eindpunt van een grote weg vanuit het achterland naar de zee. Toen de stad onder het Romeinse bewind kwam, zette de economische bloei zich voort.

In Smyrna was ook een zetel van het gerechtshof. Het was een vrije stad, die het verbanningsrecht mocht uitoefenen.

In 26 na Christus richtte men er een tempel op ter ere van keizer Tiberius (14 – 37). Deze keizercultus vormde voor de dienaren van God een grote bedreiging. De heidenen brachten hun offers aan de keizer, ten gunste van welvaart, economische belangen en andere voorrechten.

Er waren Joden die een grote economische en politieke macht hadden. Daarvan ondervonden de Christenen veel hinder. Tot de tijd van keizer Constantijn de Grote (306 – 337) maakten ze het de volgelingen van Jezus moeilijk. Deze Joodse kolonie mocht rechtspreken volgens de wetten van Mozes. In de tijd van Julius Caesar werd dit recht aan de Joden in Sardes toegestaan, en het is zeer aannemelijk, dat dit ook voor deze Joden gold. Vooral Christen-Joden kregen het hierdoor moeilijk. Hun volksgenoten waren erg vijandig. Het Joodse hoge hof in Jamnia vervloekte in het 18^e gebed de Christenen.³⁰

8^b “Dit zegt de eerste en de laatste; die dood geweest is, en (her)leefde:

Hoewel bij veel mensen uit die gemeente de dood en verschrikking voor ogen stond, kwam de Overwinnaar van de dood, *die dood geweest is*, hen in bescherming nemen. Voor die gemeente was dat duidelijke taal.

9 “Ik weet van je onderdrukking en je armoede [(of Ik weet van je werken, de onderdrukking en de armoede))] ³¹ - maar jij bent rijk - en de laster van hen die zeggen, dat zij Joden zijn, en zij zijn (het) niet, maar (ze zijn) een synagoge van de satan.”

Deze Joden *zeiden, dat ze Joden zijn, maar ze waren het niet* (Rom.2:29, Kol.2). Ze hoorden bij de satan, de grote tegenstander van de Gezalfde. Satan betekent *tegenstander*. In de synagoge van de Joden in en rondom Smyrna had de grootste vijand van God de leiding.

³⁰ In het jaar 90 na Christus kwam in Jamnia een Joodse synode bijeen. Besloten werd om in de 18 dagelijkse gebeden de Christenen te vervloeken met de volgende toevoeging aan het 18^e gebed: “...dat de Nazoreeërs en de kettlers plotseling mogen worden vernietigd, en verwijderd uit het boek van het leven.”

³¹ Dit staat zo niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk in jongere handschriften gewijzigd.

10 “Wees in geen opzicht bang voor wat jij gaat lijden! Zie nu (al) (of Zie, inderdaad), de duivel gaat (sommigen) van jullie in de gevangenis gooien (of werpen), zodat jullie op de proef worden gesteld. [En] jullie zullen een onderdrukking van 10 dagen hebben. Wees trouw tot (in) (de) dood, en Ik zal je de kroon (of de krans) van het leven geven!”

Er zou een onderdrukking komen van 10 dagen, maar wie tot de dood trouw zou blijven, zou de kroon van de overwinning mogen dragen. Die zou als koning het volmaakte eeuwige leven binnengaan. De dienaren van God mochten door de onderdrukking wel arm lijken, maar in feite waren ze schatrijk.

Een latere voorganger in deze gemeente was de bekende Polycarpus. Deze onderging op 86-jarige leeftijd in 155 na Christus de marteldood. De Joden deden met de verbranding mee, en probeerden via de autoriteiten te verhinderen, dat Christenen zich over de restanten van zijn lijk zouden ontfermen. Het is mogelijk, dat zijn dood binnen de 10 dagen viel.

11 “Wie een oor heeft, die moet luisteren naar wat de Geest tegen de gemeenten (of de vergaderingen/kerken) zegt: “Wie overwint, zal door de 2^e dood helemaal (of absoluut) niet beschadigd worden.”

De goede luisteraar krijgt ook hier weer een rijke belofte mee. Die eindbeloning is trouwens voor iedere Christen weggelegd. Ze wordt omschreven in een taal die voor deze gemeente het meest op zijn plaats was, want de lichamelijke dood hing de leden van de gemeente in Smyrna boven het hoofd. Van de 2^e dood zouden ze echter geen last hebben. Wat is de 2^e dood?

De oorzaak van het sterven is de zonde, de dood (1Kor.15:56). Deze 1^e dood maakt de mens ziek, en hij kan uit zichzelf niet meer beter worden. Hij is daarmee onderworpen aan de vorst van de dood.

Door het offer van Jezus de Gezalfde aan het kruis, en door de werking van de Heilige Geest worden de Christenen uit deze dood opgewekt (Ef.2:5,6). De dienaren van God worden zo verlost van zonde en schuld. Daardoor worden ze weer beter. De kinderen van de hemelse Vader mogen de Vorst van het leven weer dienen. *Over de volgelingen van Jezus, die deel hebben aan deze 1^e opstanding, heeft de 2^e dood geen macht (Op.20:6). Wie overwint, zal door de 2^e dood helemaal niet beschadigd worden.*

De 2^e dood is de hel, het eeuwige vuur (Op.20:14). Alle mensen die bij de gezalfde Jezus willen horen, zullen daar niet komen. Hoewel de strijd zwaar is, is de beloning groot. Het is de moeilijke strijd wel waard. De Christenen die ondanks al het lijden, de verleidingen van de satan, en hun eigen zwakheden en zonden de Here trouw blijven dienen, zullen voor eeuwig gelukkig worden.

12^a [En] schrijf aan de boodschapper (of de (hemelse) knecht/engel) van de gemeente (of de vergadering/kerk) in Pergamum:

Pergamum is het tegenwoordige Bergama. Deze stad heeft een grote bloei gekend. Er waren verschillende tempels voor de afgoden Asclepius en Zeus. Asclepius was de god van de geneeskunde. Ons woord *esculaap* herinnert er nog aan. De slang was het symbool van deze afgod. Dit symbool heeft bij de Christenen juist een ongunstige betekenis. Het is het symbool van de satan, de tegenstander van God. De geneeskrachtige bronnen trokken echter veel bezoekers. Er stond ook nog een reusachtig altaar voor de Griekse oppergod Zeus. Het was dus een bedevaartsoord voor zieken, vereerders van Zeus en de keizer. Daar zat de slang, de satan, op de troon.

In deze stad was bovendien een wetenschappelijk centrum. Er was een grote bibliotheek. Per­kament, schrijfmateriaal uit die tijd, herinnert zelfs aan het woord *Pergamum*. De volgelingen van Jezus konden tegen deze machtige buitenwereld bijna niet op.

12^b “Dit zegt Hij die het scherpe tweesnijdende zwaard heeft:

13 “Ik weet [(van je werken)], [(en)] ³² waar jij woont; waar de troon van de satan (is). [En] jij houdt vast aan mijn naam, en hebt het geloof in Mij niet verloochend in de dagen waarin (= van) Antipas (er was), mijn betrouwbare (of trouwe) getuige, die gedood werd bij jullie, waar de satan woont.”

Antipas was al gedood, omdat hij een getuige van de Here Jezus wilde zijn. Wie deze Antipas was, weten we niet. Hij zou een voorganger geweest kunnen zijn, maar in elk geval was hij een martelaar om het woord van God. De gemeente in Pergamum bleef echter trouw in het ge­loof, dwars tegen de onderdrukking in.

Daarbij dreigden er ook nog gevaren van binnenuit. De Persoon met het scherpe tweesnijden­de zwaard, de Gezalfde zelf, zag deze dodelijke gevaren wel (Op.1:16). Hij ging rechtspreken, en deze gemeente beschermen door de woorden uit zijn mond.

14 “Ik heb echter (of maar) een klein aantal (of enkele/weinig) (dingen) tegen je: dat jij daar (sommige mensen) hebt, die vasthouden aan de leer van Bileam, die Balak leerde een struikelblok (of een valstrik) (op) te werpen (of te gooien) voor (of tegenover/in aanwezigheid van) de zonen van Israël zelfs (of ook/en) (om) afgodenoffers te eten en (of ook/zelfs) hoererij te bedrijven (of zich over te geven aan seks).”

15 “Zo heb ook jij (mensen) die op dezelfde manier aan de leer van de Nicolaïeten vast­houden.”

Van binnenuit dreigde het gevaar van de Nicolaïeten. In Efeze konden ze geen voet aan de grond krijgen. Hier wel. Wie deze Nicolaïus was, weten we niet zeker. Zeker is wel, dat even­als Balak en Bileam (Num.31:16) hij het volk van God wist te verleiden tot ontucht, en het eten van gewijd offervlees. Men leerde, dat het lichaam vergankelijk was. Het was niet be­langrijk. Het geestelijke, daar kwam het op aan. Geestelijk had je geen deel aan wat het li­chaam als stof deed. De oudsten en andere gemeenteleden hadden volgens hen ook niet het recht om over deze aardse zaken te oordelen. De Here echter veroordeelt hen wel.

16 “Bekeer je dus (of nu/dan)! (Want) anders kom Ik binnenkort bij je, en zal Ik strijd te­gen hen voeren met het zwaard van mijn mond.”

17 “Wie een oor heeft, die moet luisteren naar wat de Geest tegen de gemeenten (of de vergaderingen/kerken) zegt: “Aan wie overwint, [(aan hem te eten)] ³³ zal Ik geven van het verborgen manna. [En] Ik zal aan hem een witte steen geven, en op de steen (is) een nieuwe naam geschreven, die niemand kent, behalve wie (hem) ontvangt.”

Ten slotte wachtte er opnieuw voor de Christenen een rijke beloning. *Het verborgen manna* werd in een kruik in de ark bewaard, en het stond zo in het heiligste van het heilige van de tempel (Ex.16:33,34). Daar woonde God. Het manna werd ook wel vergeleken met het brood van het leven, en met Jezus de Gezalfde (Joh.6:31-58, Hebr.9:4). Kortom, eten van het ver­borgen manna betekent deel krijgen aan de Here Jezus. Het is zo te vergelijken met het heilig avondmaal.

De dienaren van de Almachtige zouden eveneens een witte steen ontvangen. Die witte steen heeft te maken met het Romeinse recht. Als aan een Romeins burger de doodstraf werd opge­

³² Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

³³ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

legd, dan kreeg hij soms een zak met zwarte stenen. Er zat ook één witte in. Pakte de veroordeelde die witte steen, dan kreeg hij genade. Hij werd dan naar een ander deel van het Romeinse rijk gebracht. Op die witte steen stond zijn nieuwe naam. Door zijn nieuwe naam en zijn onbekende bestemming werd hij beschermd. Daardoor kreeg hij een nieuwe identiteit. Zo konden zijn vijanden hem niet meer achterhalen om wraak te nemen.

Als de kinderen van de hemelse Vader in Pergamum zouden volharden in het geloof, dan zouden ze uit genade onschuldig worden verklaard. Ze hoefden niet in angst slechts te hopen op de witte steen, want ze zouden die van de Here Jezus krijgen aangereikt. De nieuwe en ook onbekende naam zou op de steen staan. Dit geldt eveneens voor de Christenen van vandaag. Hier wordt dus aangegeven, dat Jezus de Gezalfde in zijn koninkrijk ons uit genade een nieuwe identiteit geeft.

Wie de strijd volhoudt, die ontvangt een nieuwe naam. Abram (= Vader is verheven) en Jakob (= Hielhouder/Bedrieger) kregen door hun strijd in het geloof eveneens nieuwe namen: Abraham (= Vader van veel volken) en Israël (= God zal strijden) (Gen.17:5, 32:28, Jes.62:2). Er zijn natuurlijk meer voorbeelden te noemen. Ja, de strijd is zwaar, maar de beloning is groot.

18^a [En] schrijf aan de boodschapper (of de (hemelse) knecht/engel) van de gemeente (of de vergadering/kerk) in Thyatira:

Deze stad heet nu Akhissar. Omstreeks 190 voor Christus kwam zij in handen van de Romeinen. Er was handel en industrie.³⁴ De bloei die Thyatira doorgemaakt had, liep in de 1^e eeuw na Christus enigszins terug.

In die stad waren gilden van allerlei soorten beroepen. Vaak moest je lid zijn van een gilde om een bepaald beroep te kunnen uitoefenen. Aan leden werden allerlei voorrechten toebedeeld. De gilden kenden meestal een gezamenlijke in- en verkoop voor hun leden. Ze hielden gemeenschappelijke maaltijden. Daarbij regelde het gilde ook nog een stuk sociale zorg. Men hielp elkaar bijvoorbeeld bij ziekte en dood.

Die gilden waren echter met de dienst aan één of andere afgod verbonden. Vaak werd daar eveneens aan de keizer hulde gebracht. De Christenen kwamen zo voor een moeilijke keus te staan. Ze konden niet meedoen aan allerlei heidense gewoonten. Dat belemmerde hen om lid te worden van een gilde, en daardoor misten ze vaak de mogelijkheid voor een gezamenlijke in- en verkoop.

Hoe losten de Joden deze problemen dan op? We weten uit Flavius Josefus' werk, dat Julius Caesar de Joden allerlei rechten gaf.³⁵ Zo kregen ze in Paros en omgeving vrijheid van samenkomsten, het recht op het organiseren van gemeenschappelijke maaltijden en het houden van geldinzamelingen.³⁶ Na de dood van Julius Caesar werden allerlei Joodse voorrechten opnieuw bevestigd en uitgebreid. De Joden mochten volgens de gewoonte van hun voorvaders leven, en ze werden vrijgesteld van de militaire dienstplicht.³⁷ Dergelijke rechten kregen ze in Efeze, Laodicea, Pergamum en andere steden.³⁸ De Joodse inwoners van Sardes kregen recht op een eigen plaats van samenkomst. Onderlinge rechtszaken mochten ze zelf afhandelen volgens de wetten van Mozes.³⁹ Later bevestigde keizer Claudius (41 – 54) deze Joodse voor-

³⁴ Lydia de purperverkoopster in Filippi kwam daar ook vandaan (Hand.16:14).

³⁵ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 14, hoofdstuk 10:2-8

³⁶ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 14, hoofdstuk 10:8

³⁷ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 14, hoofdstuk 10:9-12

³⁸ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 14, hoofdstuk 10:13,16,19,20, 22 en 25

³⁹ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 14, hoofdstuk 10:17,24

rechten voor het hele Romeinse rijk.⁴⁰ Alleen aan de Joodse godsdienst werd dit toegestaan. Waarschijnlijk hebben alle Joden dergelijke rechten gekregen.⁴¹

Het is dus aannemelijk, dat de Joden eigen gilden hadden. Er is een grafscript bekend, waarin een zekere Publius Aelius Glycon meedeelde, dat hij aan 2 gilden een bepaalde som geld had nagelaten. Uit de rente daarvan, kon zijn graf op Pasen, het feest van de ongezuurde broden, en Pinksteren iedere keer versierd worden. Bij de Joden werden op Pinksteren de eerstelingen van de nieuwe oogst aan de Here gegeven. Deze man was dus een Jood.⁴²

18^b “Dit zegt de Zoon van [de] God, die [zijn] ogen heeft als een vlam van vuur (= een vuurvlam), en zijn voeten (zijn) als koper (of brons):

De voeten van de Zoon van God zijn als het sterke koper. Zo werd de Here Jezus hier in de eerste plaats getoond in zijn krachtadige werkzaamheid (Op.1:15). Met zijn vurige ogen had Hij alles gezien. Het waren ogen die licht geven, maar die eveneens verteren als vuur. Van de heidense en de Joodse gilden kreeg de gemeente in Thyatira veel tegenstand te verduren. De Gezalfde verscheen daarom in zijn volle kracht. Dit gebeurde om te troosten, en om te vermanen.

19 “Ik weet van je werken, je liefde, je geloof, je dienen en je volharding (of je standvastigheid/geduld). [En] (van) je werken (zijn) de laatste meer dan de eerste.”

De Gezalfde prees de gemeente in Thyatira. De laatste werken waren beter dan de eerste. De gemeente ging er dus op vooruit.

20 “Ik heb echter tegen je, dat jij je vrouw Izebel laat (be)gaan, die zegt [(van zichzelf)],⁴³ dat zij een profetes is. [En] zij leert en zij misleidt mijn dienaren om hoererij te bedrijven en afgodenoffers te eten.”

Toch volgde er eveneens vermaning. Met zijn vurige ogen ziet God verder. Hij doorzoekt de harten en nieren (v.23), en Hij blijft niet bij de buitenkant steken. De Here Jezus verscheen als een daadkrachtig iemand. Juist in dat opzicht was het met deze gemeente niet best gesteld. Het was met het leven van een deel van de Christenen in Thyatira niet in orde. Ja, de leer was goed. De Gezalfde sprak niet met het tweesnijdende zwaard uit zijn mond. Echter, het krachtig handelen in overeenstemming met de goede leer bleef uit.

Men liet een vrouw, een zogenaamde profetes, die hier met de kwaadaardige en slechte Izebel vergeleken wordt, haar gang gaan (1Kon.16:31). In deze gemeente leidde zij de beweging van de Nicolaïeten. De aanhangers van die beweging pleegden ontucht, en aten van de afgodenoffers. Er werd (vrijwel) niets tegen haar ondernomen.

21 “[En] Ik heb [aan] haar tijd gegeven, zodat zij zich zou bekeren. [En] zij wil zich niet bekeren van haar hoererij.”

Ze wilde zich ook niet bekeren. De Here Jezus zou daarom zelf in actie komen.

22 “Zie, Ik werp haar in een (ziek)bed. [En] zij die met haar overspel bedrijven, (breng Ik) in grote onderdrukking (of kwelling/benaauwdheid), als zij zich niet van haar⁴⁴ werken bekeren.”

⁴⁰ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 20, hoofdstuk 5:2 en 3

⁴¹ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 16, hoofdstuk 2:5 en 5, hoofdstuk 6:2-8

⁴² Schilder K., De Openbaring van Johannes en het sociale leven, Amsterdam, 1978, hoofdstuk 7.

⁴³ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

⁴⁴ In sommige handschriften staat *hun werken*. Het is niet met zekerheid te zeggen, wat de oorspronkelijke tekst is. Met *haar werken* worden de slechte daden van de vrouw bedoeld. Haar volgelingen werden door haar verleid, en gingen met haar slechtheden meedoen.

De volgelingen van de vrouw, die een losbandig seksueel leven (met haar) hadden, zouden als ze zich niet zouden bekeren, het erg benauwd krijgen.

23 “[En] haar kinderen zal Ik door de dood laten omkomen (of sterven). [En] alle gemeenten (of alle vergaderingen/kerken) zullen inzien (of weten), dat Ik (het) ben, die nieren en harten doorzoek. [En] Ik zal aan ieder (van) jullie geven overeenkomstig jullie werken.”

De (geestelijke) kinderen van de vrouw zouden worden aangetast. Ze zouden sterven. Geslachtsziekte, vrijwel altijd het gevolg van ontucht en overspel, zou daarvan de oorzaak kunnen zijn.

We zien hier Jezus de Gezalfde concreet ingrijpen om zijn volgelingen te hulp te snellen. Dat is een geweldige troost. Deze gemeente had dat nodig. Hoewel de gevaren van buitenaf zeer dreigend waren, waren de verleidingen binnen de gemeente nog veel gevaarlijker. Het leek aantrekkelijk om mee te doen met de ontucht. Als het lichaam niet zuiver hoefde te zijn, dan kon men ook wel meedoen met de maaltijden van de gilden. Juist doordat men niet ingreep, en de orde niet handhaafde, werden de dreigingen van buitenaf nog gevaarlijker, dan ze al waren.

24 “Tegen jullie echter (of en/maar/bovendien) zeg Ik, tegen de rest [tegen] die in Thyatira (zijn), zovelen als (die) niet deze leer hebben, en die niet, zoals zij zeggen, de diepten van de satan hebben (leren) kennen (of hebben begrepen/ingezien): “Ik werp (= leg) [bij (of op/over)] jullie geen (of niet) andere last (op).”

25 “Alleen (of Slechts/Behalve/Echter) wat jullie hebben, houdt (dat) vast, totdat Ik zal komen!”

26 “[En] wie overwint, en mijn werken tot (het) einde toe in acht neemt (of bewaakt/beschermt/naleeft), aan hem zal Ik macht geven over de (heiden)volken (of de natiën/menigten).”

Aan wie in de geestelijke strijd tegen de verleidingen van de satan en zijn knechten ⁴⁵ niet verslapt, zal *Gods Zoon macht geven over de volken*. De overwinnaars zullen *de volken hoeden met een ijzeren staf*.⁴⁶

27 “[En] hij zal hen hoeden met een ijzeren staf. Als de vaten (of de werktuigen/gebruiksvoorwerpen) van de pottenbakker (of van [de] klei gemaakt,) (= Als aardewerk) zullen zij worden verbrijzeld, zoals ook Ik (macht) van mijn Vader ontvangen heb.”

De Gezalfde maande zijn volgelingen aan om vol te houden, want Hij zou hen komen verlossen. Als ze zouden volharden, zouden ze eveneens mogen delen in de vruchten van de overwinning. Ze zouden dan een aandeel in de buit hebben. Met de Here Jezus zouden ze de volken mogen hoeden met een ijzeren staf (vgl. Ps.2:9).⁴⁷ Wat een grote tegenstelling met de realiteit van alle dag. Die dreigende mensenmassa zou worden overwonnen.

28 “[En] Ik zal aan hem de Morgenster geven.”

⁴⁵ Met *de knechten van de satan* worden hier *de afvallige engelen* bedoeld, die onder leiding van de satan tegen God in opstand zijn gekomen.

⁴⁶ Zie voor een verdere uitleg over *macht geven over de volken* en *de volken hoeden met een ijzeren staf* de verklaring van de eerste 6 verzen van hoofdstuk 20 van dit bijbelboek.

⁴⁷ In de Hebreeuwse tekst staat in het 9^e vers van psalm 2: “*Je zult hen stukslaan met een ijzeren staf.*” (Helaas is dit vers in de Dode Zee-rollen verloren gegaan.) In de Griekse Septuagint staat: “*Je zult hen hoeden met een ijzeren staf.*” Vanuit die Septuagint wordt dit vers in het bijbelboek Openbaring geciteerd (Op.12:5, 19:15). Het lijkt er sterk op, dat dit de oorspronkelijke en juiste tekst is, want het komt overeen met de visioenen die de apostel Johannes van God kreeg, en met de profetie van psalm 110:1. Niet God de Zoon, maar God de Vader zal alle vijanden van zijn Zoon verslaan, en aan Hem onderwerpen, voordat Hij terugkomt.

Aan de Christenen werd eveneens de Morgenster beloofd. De morgenster is de eerste ster van de dag.⁴⁸ Dat is de Here Jezus zelf; de Ster uit Jakob (Num.24:17, 2Pet.1:19^b, Op.22:16). De dienaren van God zouden deel krijgen aan Jezus de Gezalfde, en zo zou voor hen de dag aanbreken.

Wie de Bijbel kent vanuit het geloof; wie een oor heeft, die moet goed opletten. Dan weet hij, wat ermee wordt bedoeld.

29 “Wie een oor heeft, die moet luisteren naar wat de Geest tegen de gemeenten (of de vergaderingen/kerken) zegt.”

Hoofdstuk 3

1^a Schrijf aan de boodschapper van de gemeente in Sardes:

1^b “Dit zegt Hij, die de 7 Geesten van God en de 7 sterren heeft: “Ik weet van je werken, dat jij een naam hebt, dat jij leeft, maar je bent dood.”

2 “Word waakzaam, en versterk het overige, dat dreigt te sterven, want Ik heb je werken niet volledig bevonden voor mijn God!”

3 “Herinner je dan, hoe jij het ontvangen, en gehoord hebt! Bewaak het, en bekeer je! Als jij nu niet waakzaam zal zijn, zal Ik komen als een dief, en jij zal niet weten, op welk uur Ik bij jou zal komen.”

4 “Jij hebt echter enkele namen van mensen in Sardes, die hun kleren niet hebben bezoedeld. Zij zullen met Mij wandelen in het wit, omdat zij het waard zijn.”

5 “Wie overwint, die zal gekleed worden met witte kleren. Ik zal zijn naam niet wegvegen uit de boekrol van het leven. Ik zal zijn naam belijden voor mijn Vader in aanwezigheid van zijn hemelse knechten.”

6 “Wie een oor heeft, die moet luisteren naar wat de Geest tegen de gemeenten zegt.”

7^a Schrijf aan de boodschapper van de gemeente in Filadelfia:

7^b “Dit zegt de Heilige, de Oprechte, die de sleutel van David heeft, die opent, en niemand zal sluiten, en Hij sluit, en niemand zal openen:

8 “Ik weet van je werken. Zie, Ik heb voor jou een geopende deur gegeven, die niemand kan sluiten, want jij hebt kleine kracht, en jij hebt mijn woord in acht genomen. Je hebt mijn naam niet verloochend.”

9 “Zie, Ik zal sommige mensen uit de synagoge van de satan geven, van hen die zeggen, dat zij Joden zijn, en het niet zijn, maar liegen. Zie, Ik zal hen zo maken, dat zij komen, en zich neerwerpen voor jouw voeten. Zij zullen inzien, dat Ik van jou hou.”

10 “Omdat jij mijn opdracht om standvastig te zijn beschermd hebt, zal ook Ik jou beschermen voor het uur van de beproeving die over de hele wereld komen zal, om hen die op de aarde wonen, op de proef te stellen.”

11 “Ik kom binnenkort. Houd vast, wat je hebt, zodat niemand je kroon wegneemt.”

12 “Wie overwint, hem zal Ik maken tot een zuil in de tempel van mijn God. Hij zal daar

⁴⁸ Hoogstwaarschijnlijk hadden de mensen uit die tijd geen scherp omlijnd begrip van een ster. Een lichtgevende komeet of planeet zou men ook als een ster kunnen opvatten. Zo lijkt het er sterk op, dat met de morgenster de “lichtgevende” planeet Venus werd aangeduid.

nooit meer uit weggaan. Ik zal op hem schrijven de naam van mijn God, de naam van de stad van mijn God: het nieuwe Jeruzalem, dat neerdaalt uit de hemel van mijn God, en mijn nieuwe naam.”

13 “Wie een oor heeft, die moet luisteren naar wat de Geest tegen de gemeenten zegt.”

14^a Schrijf aan de boodschapper van de gemeente in Laodicea:

14^b “Dit zegt de Amen, de betrouwbare en oprechte Getuige, het begin van de schepping van God:

15 “Ik weet van je werken, dat jij niet koud, en niet heet bent. O, was je maar koud of heet.”

16 “Zo dan, omdat jij lauw bent, en niet heet, en niet koud, zal Ik je uit mijn mond spugen.”

17 “Omdat jij zegt: “Ik ben rijk, en ik ben rijkelijk voorzien, en ik heb niets tekort,” en omdat jij niet weet, dat jij ellendig, meelijwekkend, arm, blind en naakt bent,

18 raad Ik je aan om door het vuur gezuiverd goud van Mij te kopen, zodat je rijk zal worden, en witte kleren, zodat jij gekleed zal zijn, en de schande van je naaktheid niet openbaar zal worden, en ogenzalf om op je ogen te smeren, zodat jij zal zien.”

19 “Zo veel mensen als Ik liefheb, bestraf Ik, en wijs Ik terecht. Wees dan ijverig, en bekeer je!”

20 “Zie, Ik sta aan de deur, en Ik klop. Als iemand naar mijn stem luistert, en de deur opent, zal Ik bij hem binnenkomen, en de maaltijd met hem houden, en hij met Mij.”

21 “Wie overwint, hem zal Ik geven met Mij te zitten op mijn troon, zoals ook Ik heb overwonnen, en ben gaan zitten met mijn Vader op zijn troon.”

22 “Wie een oor heeft, die moet luisteren naar wat de Geest tegen de gemeenten zegt.”

1^a [En] schrijf aan de boodschapper (of de (hemelse) knecht/engel) van de gemeente (of de vergadering/kerk) in Sardes:

Sardes ligt verder landinwaarts. Deze oude stad was onder andere bekend door de wol.

1^b “Dit zegt Hij, die de 7 Geesten van [de] God en de 7 sterren heeft: “Ik weet van je werken, dat jij een naam hebt, dat jij leeft, maar (of en) je bent dood.”

De Heer Jezus heeft de 7 Geesten van God, en Hij heeft ook de sterren in zijn hand (Op.1:16). Hij sprak de gemeente in Sardes aan. De voorganger die de brief van de Openbaring kreeg, had het blijkbaar moeilijk. Hij mocht zich getroost weten, want hij was in Gods hand.

De hulp en kracht van de 7 Geesten van God, de Heilige Geest (Op.1:4), was in Sardes heel hard nodig. Het was een dooie boel. Schijnbaar had deze gemeente van alle gevaren van buiten niets te duchten. Dit kwam echter, doordat de gemeente onverschillig stond tegenover het geloof. Waar de Christenen weinig actief zijn, daar laat de satan de zaak wel rusten. Dan ontstaan er geen conflicten. Men wilde de Here niet belijden voor de mensen. De dienaren van de Here deden alles half. *Geen van hun werken werd volledig bevonden voor God.* Verreweg de meeste leden van de gemeente in Sardes wilden zogenaamd vrede met iedereen houden. Rustig moest alles zijn (Mat.10:34).

2 “Word waakzaam (of wakend/oplettend), en versterk het overige (of de rest), dat dreigt (of op het punt staat) te sterven, want Ik heb je werken niet vol(ledig) [gemaakt] bevonden (of gevonden) voor (of tegenover) mijn God!”

3 “Herinner je dan (of dus/nu), hoe jij (het) ontvangen hebt, en je (het) gehoord hebt! [En] bewaak (of bescherm/neem in acht/let op) (het), en bekeer je! Als jij nu (of dus/dan) niet waakzaam zal zijn (of zal waken/opletten), zal Ik [(bij je)] ⁴⁹ komen als een dief, en jij zal niet weten, (op) welk uur Ik bij jou zal komen.”

Wanneer ze zo rustig zouden blijven, zou de komst van de Here Jezus hen verbijsteren. Weest dus waakzaam, en let op, want de Gezalfde komt als een dief in de nacht (Mat.24:42,43, Mark.13:37, Luk.12:39)!

Gelukkig waren er ook nog Christenen die wel echt trouw bleven aan de Here.

4 “Jij hebt echter enkele namen (van mensen) in Sardes, die hun kleren niet hebben bezoedeld (of bevlekt/verontreinigd). [En] zij zullen met Mij wandelen in (het) wit, omdat zij (het) waard zijn.”

5 “Wie overwint, die zal gekleed worden met (of in) witte kleren. [En] Ik zal zijn naam niet wegvegen uit de (boek)rol van het leven (Op.13:8). [En] Ik zal zijn naam belijden voor (of tegenover/in aanwezigheid van) mijn Vader [en] in aanwezigheid van (of tegenover/voor) zijn (hemelse) knechten (of zijn engelen/boodschappers).”

De overwinnaars kregen rijke beloften mee. Ze zouden witte kleren mogen dragen (Op.4:4, 15:6). Evenals de priesterkleren zijn deze kleren wit; wit gewassen in het bloed van het Lam (Jes.53:5-7, Joh.1:29, 1Pet.1:13-19, Op.7:14^b). Zo zouden de trouwe Christenen van zonde bevrijd, voor eeuwig priesters mogen zijn om op die manier God te dienen (Op.1:5^b,6). Hun namen zouden en zullen niet uit de boekrol van het leven worden gewist. Jezus de Gezalfde zou hen belijden voor zijn hemelse Vader (Mat.10:32). De Here beloofde en belooft aan elke overwinnaar de eeuwige vreugde.

6 “Wie een oor heeft, die moet luisteren naar wat de Geest tegen de gemeenten (of de vergaderingen/kerken) zegt.”

Wie een oor geopend heeft, moet goed naar de Heilige Geest luisteren, en heel goed opletten (Mat.11:15, 13:9,43, Mark.7:16). Wat zojuist is gezegd, is heel belangrijk.

7^a [En] schrijf aan de boodschapper (of de (hemelse) knecht/engel) van de gemeente (of de vergadering/kerk) in Filadelfia:

Koning Attalus II Filadelfus (159 – 138) van Pergamum bouwde in de 2^e eeuw voor Christus een stad. Hij noemde die stad naar zichzelf: Filadelfia. Vergeleken met de andere steden was deze plaats een nieuwkomer. Het bevolkingsaantal was niet groot. Filadelfia ligt aan de rand van een brede vallei met goede bouwgrond. Tegenwoordig heet deze plaats Alasheher.

7^b “Dit zegt de Heilige, de Oprechte (of de Waarachtige), die de sleutel van David heeft, die opent, en niemand zal sluiten, en Hij sluit, en niemand zal openen:

Ook deze gemeente werd door Jezus de Gezalfde aangesproken. Hier werden weer andere beelden gebruikt. Hij *die de sleutel van David heeft*. Zo maakte de Here Jezus zich hier bekend. Als Hij opent, wie zal dan sluiten (vgl. Job 12:14, Jes.22:22, Mat.16:19, 18:18)? Voor deze gemeente had Hij de deur opgezet. Hij was vol lof over de kerk in Filadelfia. Deze gemeente vormde een groot contrast met Sardes. Ze stond er, geestelijk gezien, erg goed voor.

⁴⁹ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

8 “Ik weet van je werken. Zie, Ik heb voor (of tegenover) jou een geopende deur gegeven, die niemand kan sluiten, want jij hebt kleine kracht, en jij hebt mijn woord (of mijn bevel/opdracht) in acht genomen (of bewaakt/beschermd). [En] je hebt mijn naam niet verloochend.”

De gemeente *heeft kleine kracht*. Dit betekent niet, dat ze ernstig tekort schiet, en maar weinig groei en daadkracht laat zien, want er is niets dan lof over de kerk in Filadelfia. Het woordje *kleine* gaat over de omvang van deze gemeente. Blijkbaar was ze niet zo groot.

Juist omdat deze gemeente maar klein is, en zich toch goed inzet, opent de Gezalfde de deur, en zorgt Hij ervoor, dat niemand die deur kan sluiten. Hij beschermt deze trouwe Christenen.

9 “Zie, Ik zal (sommige mensen) uit de synagoge van de satan geven, van (hen) die zeggen, (dat) zij Joden zijn, en (het) niet zijn, maar liegen. Zie, Ik zal hen (zo) maken, dat zij komen, en zich neerwerpen (of zich neerbuigen/knielen/aanbidden) voor jouw voeten. [En] zij zullen inzien (of zullen (er)kennen/weten), dat Ik van jou hou.”

Ook hier werd de synagoge van de Joden een verblijfplaats van de satan genoemd. Toch was er hoop. God beloofde, dat er nog Joden waren, die zich bij de kleine gemeente in Filadelfia zouden aansluiten. Deze mensen, die toen nog zeiden, dat ze het juiste spoor van de traditie volgden, zouden Jezus de Gezalfde erkennen als hun Heer. Ze zouden inzien, dat het ware Jodendom bij de Christenen is.

10 “(Om)dat jij de opdracht (of het woord/bevel) van de standvastigheid (of de volharding) van mij (= jij mijn opdracht om standvastig te zijn (of om te volharden)) beschermd (of bewaakt/in acht genomen) hebt, zal ook Ik jou beschermen (of bewaken/in acht nemen) uit (= voor) het uur van de beproeving die over (of op) de hele (bewoonde) wereld komen zal, om (hen) die op (of over) de aarde (of het land) wonen, op de proef te stellen.”

11 “Ik kom binnenkort (of snel). Houd vast, wat je hebt, zodat niemand je kroon (of je krans) (weg)neemt.”

Zelfs deze gemeente, hoe lofwaardig ook, kreeg een aansporing: “Jij mag je kroon niet laten afpakken.” De verslapping dreigt gauw. De kerk in Filadelfia moest niet alleen op het hoge niveau blijven, waarop ze toen stond, maar verder groeien. Dat valt niet mee.

12 “Wie overwint, hem zal Ik maken tot een zuil (of een pilaar) in de tempel van mijn God. [En] hij zal daar nooit (of zeker niet) meer uit weggaan. [En] Ik zal op hem schrijven de naam van mijn God, de naam van de stad van mijn God: het nieuwe Jeruzalem, dat neerdaalt (of dat naar beneden komt) uit de hemel van mijn God, en mijn nieuwe naam.”

De toegezegde beloning voor de overwinnaars kreeg ook hier weer een andere verpakking. Elke overwinnaar zou als een zuil in de tempel van God worden. Die zuil zou niet uit de tempel verdwijnen, maar daar voor altijd blijven staan. Op die zuil zou de Here Jezus 3 namen schrijven:

1. De naam van zijn God.
2. De naam van de stad van zijn God, dat is het nieuwe Jeruzalem.
3. Zijn eigen nieuwe naam.

Een zuil was in die tijd een teken van kracht. De 2 zuilen van de tempel van koning Salomo (972 – 932) heetten Jachin (= Hij grondvest/Hij (be)vestigt) en Boaz (= In Hem is sterkte/kracht) (vgl. Gal.2:9, 1Tim.3:15). Ter ere van koningen en generaals werd vroeger vaak een zuil opgericht. Op de zuil stond dan het beeld van de geëerde persoon. Zo werden er eveneens Romeinse keizers op zuilen geplaatst. Voor keizer Trajanus (98 – 117) werd er één opgericht, omdat hij de Daciërs verslagen had. Tot het maken van de erezuil voor keizer Markus Aureli-

us (161 – 180) werd besloten na zijn overwinning op de Markomannen en andere volken ten noorden van het Romeinse rijk (176 na Christus). Op zo'n zuil stonden dan vaak taferelen uit de strijd afgebeeld. Zo kon men de vrienden van de geëerde persoon ontdekken, die hem bij de gevechten hadden geholpen. Vaak was bovendien een deel van de buit afgebeeld. Zulke zuilen werden ook wel in tempels geplaatst.

Viel de vereerde persoon echter in ongenade, dan gebeurde het wel eens, dat zijn zuil verwijderd werd. De Here Jezus belooft hier echter, dat de zuil van een Christen nooit verwijderd zal worden uit de tempel van God.

Verscheidene namen worden op die zuil afgebeeld. Eerst wordt de naam van de hemelse Vader erin gegraveerd.⁵⁰ Ook de nieuwe naam van Jezus de Gezalfde komt erop. Zij maakten de overwinning in het geloof mogelijk. Deelgenoten zijn wij in de overwinning; wij zijn ook deelgenoten in de buit. De naam van de nieuwe stad komt er eveneens op te staan. De gelovige overwinnaars van deze standvastige gemeente konden op een kenmerkend geschenk van de Here rekenen. Hij heeft het beloofd.

13 “Wie een oor heeft, die moet luisteren naar wat de Geest tegen de gemeenten (of de vergaderingen/kerken) zegt.”

14^a [En] schrijf aan de boodschapper (of de (hemelse) knecht/engel) van de gemeente (of de vergadering/kerk) in Laodicea:

Koning Antiochus II (261 – 246) stichtte een stad, en hij noemde die naar zijn vrouw Laodice. Laodicea ligt niet ver van Kolosse. In 60 na Christus werd deze plaats door een aardbeving verwoest. Doordat de stad zo rijk was, kon zij zonder steun van buitenaf weer worden hersteld. Laodicea kwam de klap snel te boven, en wordt in de Openbaring (v.17) al weer rijk genoemd. Zij was het middelpunt van het geldwezen en de textielhandel. Bovendien was er een medische school. De stad was vooral bekend door de zalf tegen oogkwalen.

Laodicea wordt ook in de brief van Paulus aan de Kolossenzen vermeld. In opdracht van deze apostel moest men elkaars brieven uitwisselen en lezen. Het is dus zeer waarschijnlijk, dat de apostel Paulus een brief naar Laodicea heeft gestuurd. Deze brief is echter verloren gegaan. Bij deze opdracht van Paulus valt ook de naam van Archippus (Kol.4:13-17). Waarschijnlijk was hij voorganger in de gemeente in Laodicea.

14^b “Dit zegt de Amen, de betrouwbare (of trouwe) en oprechte (of waarachtige) Getuige, het begin (of de oorsprong) van de schepping van [de] God:

Amen is een Hebreeuws woord, dat *waarheid* en *zekerheid* betekent.

Met grote stelligheid sprak de Gezalfde als de Amen, de betrouwbare en oprechte Getuige,

⁵⁰ De hemelse Vader openbaart zich aan ons met de naam *Jahweh* (Zach.14:7, vgl. Mat.24:36, Mark.13:32, Ps.110:1). In het Oude Testament van de Nederlandse Bijbel herkennen we die naam aan de schrijfwijze **HERE** of **HEERE**. Dat is wat anders dan **Here**, wat (*mijn*) *Heer* betekent. Of de naam *Jahweh* op die zuil komt te staan, is natuurlijk niet helemaal zeker. De hemelse Vader kan daarvoor ook een andere naam van zichzelf gebruiken. Omdat het gebruik van *de Here* als een synoniem van het woord *God* is ingeburgerd, wordt in dit boek geen onderscheid gemaakt tussen de **HERE** en de **Here**. Meestal is het wel duidelijk, over wie het gaat. Als het nodig is, wordt er aangegeven, welke persoon van God met *de Here* wordt aangeduid. Vaak geeft de Bijbel bij het woord *God* evenmin aan, wie daar precies mee wordt bedoeld.

God de Zoon wordt nergens in de Bijbel *Jahweh* genoemd. Voor de komst van de Here Jezus vertoonde Hij zich op aarde als dé Knecht of Engel van de Here. Dit blijkt uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Joz.5:13-15, Richt.6:11-23, 13:3-22, Zach.1:8-12). Die speciale Engel kregen sommige mensen dus wel te zien, maar niemand kan *Jahweh* (volledig) zien, want dan zou hij sterven (Ex.33:18-23). De heerlijkheid van God de Vader is daarvoor veel te groot.

hier de gemeente aan (vgl. 2Kor.1:19,20, Op.1:5, 19:11). Zo sprak Hij dwars tegen deze lauwe kerk in. Hij is het begin en de oorsprong van de schepping. Alle dingen zijn door Hem ontstaan (Joh.1:1-3).

15 “Ik weet van je werken, dat jij [en] niet koud, en niet (kokend) heet (bent). O, was je (maar) koud of (kokend) heet.”

16 “Zo (dan), (om)dat jij lauw bent, en niet (kokend) heet, en niet koud, zal Ik je uit mijn mond spugen (of braken).”

Laodicea kreeg haar water uit hete bronnen die op enige afstand van de stad waren te vinden. Als het water die stad bereikte, dan was het lauw geworden. Met dat water werd de gemeente vergeleken. Als die gemeente zo zou blijven, dan zou de Here Jezus haar uitspuwen. Dit betekent hetzelfde als de kandelaar wegnemen, waarvoor de Christenen in Efeze werden gewaarschuwd (Op.2:5). De kerk in Laodicea moest zich bekeren, want anders zou (het licht van) Gods Geest uit haar midden verdwijnen (vgl. Op.1:20). Ook hier werd passende en duidelijke taal gebruikt.

17 “Omdat jij zegt: “Ik ben rijk, en ik ben rijkelijk voorzien (of ik heb overvloed), en ik heb niets tekort (of heb geen behoefte/gebrek),” en (omdat) jij niet weet, dat jij ellendig, meelijwekkend (of beklagenswaardig), arm, blind en naakt bent,

18 raad Ik je aan om door het vuur gezuiverd goud van Mij te kopen, zodat je rijk zal worden, en witte kleren, zodat jij gekleed zal zijn, en de schande van je naaktheid niet openbaar (of bekend/zichtbaar) zal worden, en ogenzalf om op je ogen te smeren, zodat jij zal zien.”

Hoewel de meeste Christenen in Laodicea in materieel opzicht rijk waren, waren ze in geestelijk opzicht straatarm. Ze waren geestelijk blind (vgl. Jes.6:10, 29:9-14, 32:3, 42:7, Jer.5:21). Ze moesten van de Gezalfde hun ogen zalven, zodat ze konden zien. Ogenzalf werd in die plaats gemaakt. Mede daardoor wist men heel goed, wat met het advies om hun ogen (geestelijk) te zalven werd bedoeld.

19 “Zo velen (= Zo veel mensen) als Ik liefheb (of bemin/van (wie) Ik hou), bestraf Ik, en wijs Ik terecht (of en verbeter/straf ik). Wees dan ijverig, en bekeer je (of en verander van gedachten)!”

Alle mensen van wie God houdt, wijst Hij terecht, en straft Hij soms. Bestrafen en straffen is wat anders dan vernietigen. De Here waarschuwt en (be)straft om te behouden (Ps.6:2-6, 38).

20 “Zie, Ik sta bij (= aan) de deur, en Ik klop. Als iemand naar mijn stem (of mijn klank/geluid) luistert (of iemand mijn stem (of mijn klank/geluid) hoort), en de deur opent, zal Ik bij hem binnenkomen, en (de) maaltijd met hem houden, en hij met Mij.”

Het kloppen aan de deur komt eerder in de Bijbel voor. In het boek Hooglied (5:2) klopt de bruidegom bij de bruid aan om te worden binnengelaten. In de Bergrede belooft de Here Jezus ons, dat wanneer wij kloppen, er altijd zal worden opgedaan (Mat.7:7-12).

Gods Zoon wil de maaltijd met ons houden. In het Oosten was het avondmaal de hoofdmaaltijd. Wanneer mensen gezamenlijk aten, dan drukten ze daar een innerlijke gemeenschap mee uit (vgl. Gen.31:54, Ps.23:5, 41:10, Jes.25:6, 65:13, Mat.22:1, Mark.2:15, Luk.14:12, 22:30, Joh.21:5, Hand.1:4, Op.19:9). Aan de maaltijden van de gilden mocht de volgelingen van de gezalfde Jezus niet meedoen. Daarom richt Hij als schutspatroon van het gilde van de Christenen met zijn dienaren de maaltijd aan. Dit gilde is niet aan een beroep gebonden. De leden ervan moeten alleen horen bij de kinderen van de hemelse Vader. De Here Jezus gaat met iedereen die Hem wil gehoorzamen, de eeuwige bruiloftsmaaltijd houden.

21 “Wie overwint, hem zal Ik geven met Mij te zitten op mijn troon, zoals ook Ik heb overwonnen, en ben gaan zitten met mijn Vader op zijn troon (Dan.7:13,14, Hebr.12:2, vgl. Op.22:3).”

Niet de heidenen, maar de trouwe dienaren van de Here komen bij Hem op de troon te zitten (vgl. Mat.19:28). Zo zullen de Christenen delen in de overwinning, en delen in de buit.

22 “Wie een oor heeft, die moet luisteren naar wat de Geest tegen de gemeenten (of de vergaderingen/kerken) zegt.”

3. Gods wereldplan wordt ontsloten.

Hoofdstuk 4 (Ezechiël 1 en 10)

1 Hierna zag ik, en zie, er was een deur geopend in de hemel. De 1^e stem, die ik als een hoorn met mij had horen spreken, zei: “Klim hierheen op, en ik zal je laten zien, wat hierna gebeuren moet!”

2 Onmiddellijk raakte ik in geestvervoering. Zie, er stond een troon in de hemel, en op de troon zat iemand.

3 Hij die erop zat, was als een verschijning van een jaspis- en een sardiussteen. Een regenboog rondom de troon was als een verschijning van een smaragd.

4 Rondom de troon waren 24 tronen. Op de tronen zag ik 24 oudsten zitten, gekleed in witte kleren en met gouden kronen op hun hoofden.

5 Van de troon vertrokken bliksemstralen, stemmen en donderslagen, en 7 vurige fakels brandden voor de troon. Dat zijn de 7 Geesten van God.

6 Voor de troon was iets als een glazen zee; als kristal. In het midden van de troon en rondom de troon waren 4 levende wezens, vol ogen van voren en van achteren.

7 Het 1^e levende wezen was als een leeuw. Het 2^e levende wezen was als een jonge stier. Het 3^e levende wezen had het gezicht als van een mens, en het 4^e levende wezen was als een vliegende adelaar.

8 De 4 levende wezens - ieder van hen had 6 vleugels - waren rondom en van binnen vol ogen. Ze hadden dag en nacht geen rust, en zeiden:

“Heilig, heilig, heilig
is de Here God, de Almachtige,
die was, die is, en die komt.”

9 Wanneer de levende wezens heerlijkheid, eer en dank gaven aan Hem die op de troon zat, en die tot in eeuwigheid leeft,

10 vielen de 24 oudsten neer voor Hem die op de troon zat, en aanbaden Hem die tot in eeuwigheid leeft. Zij wierpen hun kronen voor de troon neer, en zeiden:

11 “U, onze Heer en God, bent het waard te ontvangen de heerlijkheid, de eer en de macht, want U hebt alles geschapen, en door uw wil bestaat het, en is het geschapen.”

1 Hierna zag ik, en zie, (er was) een deur geopend in de hemel. [En] de 1^e stem (of klank/geluid), die ik als een (rams)hoorn (of een trompet) met mij had horen spreken, zegt (= zei): “Klim hierheen (op), en ik zal je laten zien (of tonen), wat hierna gebeuren moet!”

Johannes mag nu de hemel binnenkijken. We lezen, dat de deur naar de hemel geopend is. De schrijver hoort de stem die klinkt als een hoorn. Het is de stem van de Gezalfde (Op.1:10-15). De apostel mag zien, wat er gaat gebeuren. Hij mag opklimmen door middel van geestvervoering.

2 Onmiddellijk raakte (of werd) ik in geest(vervoering). Zie, (er) stond een troon in de hemel, en op de troon zat iemand.

Johannes raakt in geestvervoering (Op.1:10). Dit in geestvervoering zijn verruimt het waarnemen met de zintuigen. God laat dan dingen zien, die anders met de zondige menselijke zintuigen niet waar te nemen zijn. Zo mag schrijver van dit bijbelboek *opklimmen* naar de hemel. Daar ziet hij de Koning op de troon.

3 [En] hij die (erop) zat, was als een verschijning van een jaspis- (bruinrood of geelgroen) en een sardiussteen (diep bruinrood). [En] een regenboog rondom de troon (was) als een verschijning van een smaragd (groen).

4 [En] rondom de troon (waren) 24 tronen. [En] op de tronen zag ik 24 oudsten (of 24 ouderen) zitten, gekleed in witte kleren en (met) gouden kronen (of kransen) op hun hoofden.

5 [En] van (of uit) de troon vertrekken (of gaan ... uit) (= vertrokken) bliksemstralen, stemmen (of geluiden/klanken) en donderslagen, en 7 vurige fakkels brandden voor (of tegenover) de troon. Dat zijn de 7 Geesten van [de] God.

6 [En] voor (of tegenover) de troon (was iets) als een glazen zee; als kristal. [En] In (het) midden van de troon en rondom de troon (waren) 4 levende wezens, vol ogen van voren en van achteren.

De gestalte waarin die Koning verschijnt, is niet nieuw. Een dergelijke verschijning is al eerder door 2 andere mensen waargenomen en beschreven. In de bijbelboeken Ezechiël (1 en 10) en Daniël (7:9,10) vinden we een vergelijkbare beschrijving:

Ezechiël (1)

Een vurige gedaante van een mens zat op een troon. De troon was als saffiersteen (blauw of violet). De wielen waren als chrysoliet (geelgroen). Het geheel leek op de kleurenglans van de regenboog. Vier gehoorzame levende wezens met de gestalte van een mens dienden Hem.⁵¹ Een stem (of Een geluid/klank) als van een leger klonk van de troon.

Daniël (7:9,10)

Er werden tronen neergezet, en een Oude van dagen is gaan zitten. Zijn kleren en hoofdhaar waren wit. De troon leek uit vuurvlammen te bestaan. De wielen waren als een laaiend vuur. Duizenden en tienduizenden dienden Hem.

Johannes (Op.4)

Er is een troon met eromheen 24 tronen. De gestalte op de troon is als een jaspis- (bruinrood of geelgroen) en sardiussteen (diep bruinrood). Van de troon komen bliksemstralen, stemmen en donderslagen te voorschijn. Er zijn 4 levende wezens. Bovendien is er een regenboog als van smaragd (frisgroen).

Zowel Daniël, als Ezechiël zag deze figuur, maar ieder beschreef het op zijn eigen manier. Rondom de troon zag de profeet Ezechiël de blauwachtige kleur van saffiersteen. Wat hij als *van vuur* typeerde, de gestalte van God, duidt Johannes met 2 rode edelstenen aan.

Het zijn geen edelstenen, en het is ook geen vuur, maar iets wat er op lijkt. Voor onze zintuiglijke waarneming is de Here niet concreet aan te duiden. Eigenlijk is het gewoon niet te beschrijven.

De regenboog die de profeet Ezechiël typeerde als de glans van een regenboog, heeft volgens Johannes de kleur van een smaragd (v.3^b). De smaragd is frisgroen. Ezechiël zag de regenboog waarschijnlijk als saffierkleurig. Het lijkt erop, dat de blauwe of violette kleur van het natuurverschijnsel hem meer opviel. Vooral bij de beschrijving van deze profeet lezen we, dat de regenboog één geheel vormde met de gestalte op de troon. Die boog is een teken, dat door God is ingesteld. Toen Noach de ark verliet, beloofde de Here, dat Hij de mensen op aarde

⁵¹ Ten onrechte spreekt de Statenvertaling over 4 dieren in plaats van 4 levende wezens. Het zijn 3 aangezichten van een dier, en één gezicht van een mens.

Zie Noordtjij A., Korte Verklaring, De profeet Ezechiël, deel 1, 4e druk Kampen, z.j., pag. 48.

Zie ook Turenhout T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijskerk, 2020.

nooit meer door een watervloed zou berechten. Als herinneringsteken daarvan gaf Hij de regenboog (Gen.9:8-17).

Ezechiël (1 en 10)	Daniël (7:9,10)	Johannes (Op.4 en 5:11)
Vurige gedaante van een mens op de troon	Oude van dagen met witte haren en kleren	Gestalte op de troon als jaspis en sardius (rood)
Troon van saffiersteen (blauw of violet)	Troon als van vuurvlammen	Troon
Stem van de Almachtige als van een leger		Bliksemstralen, stemmen en donderslagen van de troon
	Tronen	24 tronen met 24 oudsten
4 levende wezens		4 levende wezens
Wielen als chrysoliet (geel-groen)	Wielen als een laaiend vuur	
Tussen de wezens iets als gloeiende fakkels		7 fakkels voor de troon, de 7 Geesten van God
Geheel als kleurenglans regenboog		Een regenboog als van smaragd (frisgroen)
	Duizenden en tienduizenden dienden Hem.	Tienduizenden hemelse knechten rondom de troon

De 24 tronen van de oudsten in witte kleren (v.4) noemde Ezechiël niet. Daniël zag al iets meer. Deze profeet noemde ze wel, maar schreef het aantal niet op. Hij sprak over tronen. Johannes ziet nog meer. Hij ziet 24 tronen.

De witte kleren zijn vergelijkbaar met de witte priesterkleren als symbool van reinheid. De kleren van priesters moesten schoon zijn. Het zou een schande zijn, als die kleren vuil waren. Vuil is het symbool van de zonde (Zach.3:1-5), en wit van de zondeloosheid. De kleren worden wit door het bloed van het Lam, dat de zonde van de wereld wegneemt (Jes.53:5-7, Joh.1:29, 1Pet.1:13-19, Op.7:14^b, vgl. Ps.51:9).

In de Openbaring (1:6^a) lezen we, dat God al zijn dienaren koningen en priesters heeft gemaakt. Dat laatste heeft te maken met de 24 opgestelde tronen. Er waren bij het oude volk Israël 24 priesterafdelingen (1Kron.24). Deze 24 afdelingen werden elk vertegenwoordigd door een oudste. Deze 24 oudsten vertegenwoordigen dus alle priesters. We weten, dat alle Christenen priesters mogen en moeten zijn. Ze brengen lofoffers met dankliederen en gebeden, en ze moeten dienstbaar zijn in het koninkrijk van de Here. Uit genade mogen alle volgelingen van de gezalfde Jezus in symbolische zin nu al het witte priesterkleed dragen, want Hij heeft met zijn bloed voor al hun zonden betaald (Op.1:5^b, 5:9, 7:14^b). De 24 oudsten vertegenwoordigen alle trouwe dienaren van God. Ze vertegenwoordigen dus de hele Kerk.

Er wordt bij de 24 oudsten ook wel gedacht aan de 12 zonen van Jakob en de 12 apostelen (vgl. Mat.19:28, Luk.22:30). Het zijn de leiders van de Kerk van het oude en nieuwe verbond. Het nieuwe Jeruzalem waar de kinderen van de hemelse Vader komen te wonen, draagt de namen van de 12 stammen van Israël, en de namen van de 12 apostelen (Op.21:12,14).

Het één sluit het ander niet uit. Een beeld kan meerdere invalshoeken hebben. Op 2 manieren kunnen we zien, dat met de 24 oudsten de Kerk wordt bedoeld.

De oudsten dragen ook kronen, en ze zitten op tronen (v.4). Naast het priesterschap, krijgen de dienaren van de Here ook het koningschap (vgl. Op.3:21).

In het bijbelboek Daniël kunnen we lezen, dat de Persoon op de troon door tienduizenden of-

wel ontelbare engelen werd gediend (Dan.7:10). Bovendien ging Hij regeren over wereldrijken. Zoiets komt alleen aan God zelf toe. Alle volken, natiën en talen dienden Hem. Hij regeert eeuwig (Dan.7:14). Ezechiël sprak dan ook over de heerlijkheid van de Here. Vanuit het Oude Testament weten Johannes en andere Christenen dus, dat God op de troon zit.

Van die troon vertrokken bliksemstralen, stemmen en donderslagen (v.5^a). Als we dit in de Openbaring tegenkomen, dan weten we, dat God zijn stem laat horen (vgl. Ps.29, Jer.10:13), want Hij zit op de troon (Op.1:4, 3:21, 4:9, 7:10,11, 19:4, 21:5-7). Dit spreken van de Here is een steeds terugkerend motief.⁵² Op een vergelijkbare manier sprak Hij tegen zijn volk Israël in de woestijn vanaf de berg Sinäi (Ex.19:16, 20:18). Zo zullen we Hem in dit bijbelboek vaak horen spreken. De hemelse Vader leidt de gebeurtenissen in wereld, en zelfs in de hele schepping, door zijn woord.

De profeet Ezechiël zag tussen engelen iets gloeien als fakkels. Johannes mag scherper zien, en hij ontdekt, dat het er 7 zijn. Er wordt bij gezegd, *dat het de 7 Geesten van God zijn* (v.5^b). Uit de Openbaring zelf weten we dus, dat in het 5^e vers van dit hoofdstuk over de Heilige Geest gesproken wordt (vgl. Op.1:4^b). Bij de Joden gold het getal 7 als een volheid, zoals de 7 dagen van een week. De 7 fakkels stellen dus de Heilige Geest voor, die in zijn volheid werkzaam is in de 7 gemeenten; in de Kerk.

In de Bijbel wordt de hemel vergeleken met *de tabernakel* in Israël (Hebr.8:1,2, 9:11,12,24). Voorwerpen en werktuigen die in dit heiligdom voorkwamen, treffen we eveneens in de Openbaring aan.

Voor de troon van God ziet Johannes *iets als een glazen zee* (v.6^a). Hiermee wordt verwezen naar *het koperen wasvat*. In de tabernakel (en later ook in de tempel) kwam men vanuit het heiligste van het heilige waar de Here woonde, in het heilige waar de 7-armige kandelaar zijn licht verspreidde. Buiten het heilige stond het koperen wasvat. Voordat de priesters de tabernakel mochten binnengaan, moesten ze zich daar eerst wassen (Ex.30:18-21, 40:7,30). Dit reusachtige wasvat werd ook wel *de zee* genoemd (1Kon.7:23-25,39, 43,44, 2Kon.16:17, 25:13,16, 1Kron.18:8, 2Kron.4:2-6,10,15, Jer.27:19). Het vuil, het symbool van de zonde, moest worden afgewassen. Weggespoeld worden in de kristalheldere zee.

Veel later lezen we in de Openbaring (21:1,2), dat de zee er niet meer is. Als Jezus de Gezalfde voor de laatste keer naar de aarde komt, zal God het rijk van de zonde en van de satan definitief vernietigen. Dan is de zee niet meer nodig om de zonde en het vuil weg te wassen. Alles zal rein zijn. De grens van het kristal heldere water zal tussen de Here en de mensen zijn verdwenen.

Na het zien van het heldere water valt het oog van de apostel op *4 levende wezens* (v.6^b). Vanuit het bijbelboek Ezechiël (1 en 10) kunnen we ons hierover uitvoerig laten voorlichten.

⁵² Een motief is de kleinste eenheid in tijd en ruimte binnen een verhaal. Een goed voorbeeld van een motief is de profetie van Immanuël (Jes.7:10-16). De profeet Jesaja zei tegen de slechte koning Achaz (732 – 727), dat een jonge vrouw uit zijn omgeving op dat moment een zoon kreeg. Zij zou die zoon de naam Immanuël (= God is met ons) geven. Uit het vervolg (Jes.8:5-8) blijkt, dat het Achaz' eigen zoon Hizkia (727 – 697) was. Via deze vrome koningszoon zou God weer met zijn volk zijn. Voordat Hizkia goed en kwaad van elkaar kon onderscheiden, zou Achaz al bevrijd zijn van zijn belagers: koning Resin (754 – 732) van Aram en Pekach (734 – 732) van Israël. De bevolking van hun landen zou zijn weggevoerd. Dat kan niet rechtstreeks op de Here Jezus slaan, want voordat Hij geboren werd, waren Resin en Pekach al lang uit Achaz' rijk vertrokken, en was koning Achaz al eeuwen geleden gestorven.

In Matteüs 1:23 lezen we, dat deze geschiedenis nog eens zou gebeuren. Zoals God in de tijd van de duistere periode van de zeer slechte koning Achaz zich over zijn volk had ontfermd, zo zou Hij opnieuw zijn licht laten stralen in een donkere tijd. Een nog veel betere verlosser dan koning Hizkia zou worden geboren; een nieuwe Immanuël: Koning Jezus de Gezalfde, God is met ons.

Zie Turenout T. van, Het Evangelie via de apostel Matteüs, Grijpskerk, 2024.

Op veel punten is de profeet Ezechiël gedetailleerder dan Johannes. Ze keken er heel verschillend tegenaan. Ezechiël mocht beter zien, en de 4 levende wezens van verschillende kanten bekijken. Zo ontdekte hij, dat ze elk 4 verschillende aangezichten hadden, en dat ze alle 4 aan elkaar gelijk waren. Johannes kijkt er van één kant tegenaan. Zo ziet hij van elk levend wezen een andere kant, dus ook voor elk wezen een verschillende aanblik. Het lijkt voor hem alsof hij 4 verschillende levende wezens ziet. Vanuit het bijbelboek Ezechiël weten we echter, dat ze aan elkaar gelijk zijn.

7 [En] het 1e levende wezen (was) als een leeuw. [En] het 2^e levende wezen (was) als een jonge stier (of een kalf). [En] het 3^e levende wezen had het gezicht als van een mens, en het 4^e levende wezen (was) als een vliegende adelaar.

8 [En] de 4 levende wezens - 1 voor 1 (= ieder/elk/stuk voor stuk) van hen heeft (of hebben) (= had) [elk] 6 vleugels - zijn (= waren) rondom en van binnen vol ogen. [En] ze hebben (= hadden) dag en nacht geen rust, (en) zeggen (= zeiden):

“Heilig, heilig, heilig
(is) (de) Here (of Heer) [de] God, de Almachtige,
die was, die is, en die komt.”

Ieder levend wezen gebruikte 2 vleugels om de troon van God te dragen. Elk van die 2 vleugels was ook verbonden met een vleugel van een ander levend wezen (Ezech.1:8,9,11,26). Zo stonden de 4 levende wezens in een vierkant. Rondom aan de buitenkant van dat vierkant en aan de binnenkant ervan waren veel ogen te zien.

In het 10^e hoofdstuk van het bijbelboek Ezechiël kunnen we lezen, dat deze levende wezens cherubs zijn. Cherubs zijn hemelse knechten van God. Alleen aan Hem gehoorzamen ze. De profeet Ezechiël zag wielen waarmee ze zich op aarde in snelle vaart konden verplaatsen. Deze wielen hadden overal ogen, zodat ze alles waar konden nemen. Door hun vleugels waren de cherubs niet aan het oppervlak van de aarde gebonden. Hun voetzolen waren van koper als teken van actie, hardheid en daadkracht.

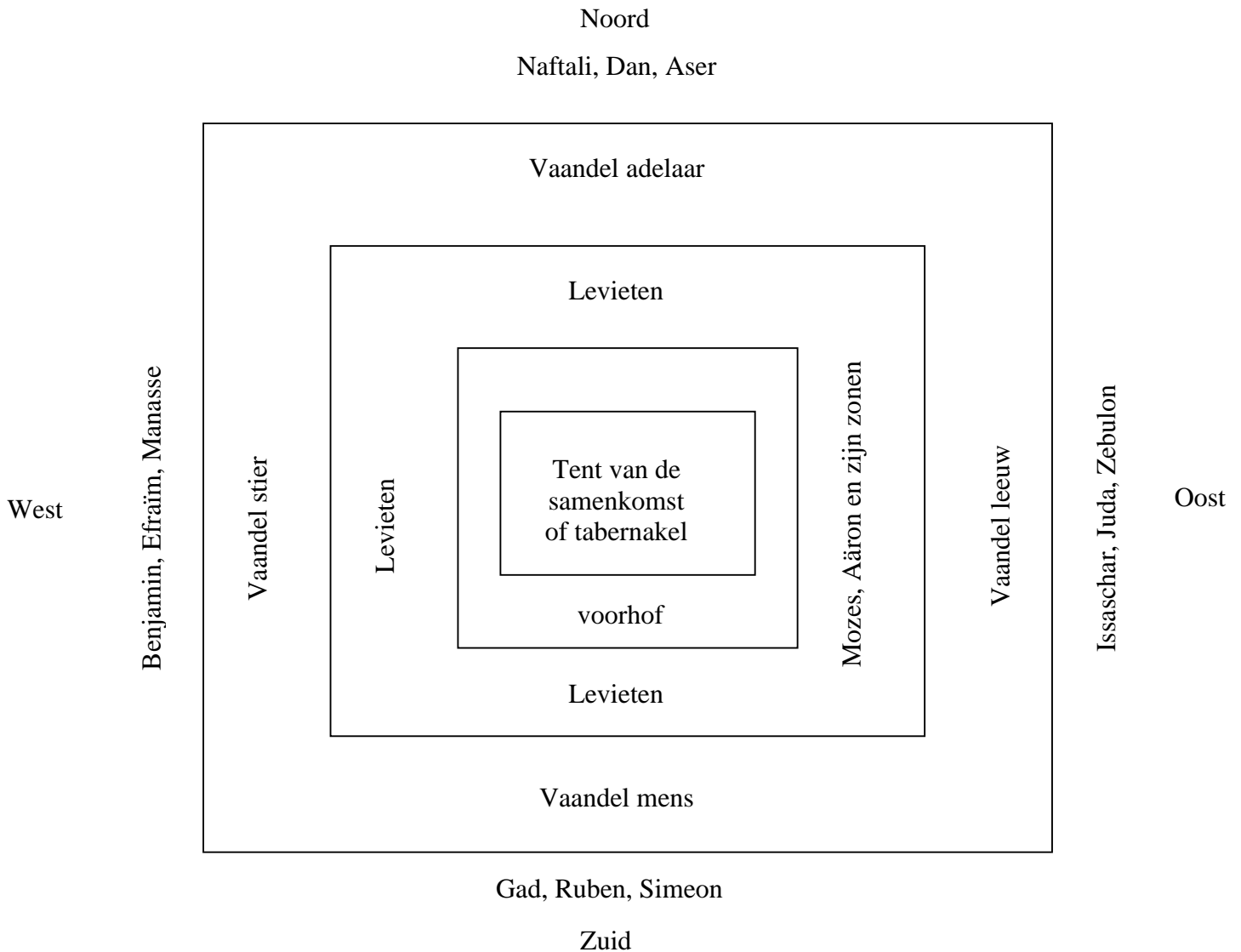
De Here stuurde deze wezens. In Ezechiël (1:13) kunnen we dat lezen. Dit is niet duidelijk wanneer men de vertaling van de (wat warrige) Hebreeuwse tekst volgt. In de (verbeterde) vertaling van de Griekse overlevering is dit vers veel duidelijker: *“In (het) midden van de levende wezens (was) een vorm als van brandende kolen van vuur; als een verschijning van fakkels. Het bewoog heen en weer tussen de levende wezens. (De) helderheid (was) van het vuur, en (van)uit het vuur kwam bliksem naar buiten.”*⁵³ Als we dan verder lezen, dat de wezens zich bewogen als de bliksemstralen, dan wordt het al veel duidelijker. De levende wezens gehoorzaamden God. Door de fakkels, de Heilige Geest, schoten de bliksemstralen van de troon van de Here als commando's die onmiddellijk werden opgevolgd door de 4 wezens.

De 4 verschillende verschijningen van de 4 levende wezens duiden op de 4 windstreken. In het bijbelboek Numeri (2) kunnen we lezen, hoe de slagorde van Gods volk in de woestijn eruit zag. De tent van de legeraanvoerder stond altijd in het midden. Zo stond de tent van de Here, de tent van de samenkomst (= de tabernakel) (Ex.39:32,40, 40:2,6, Num.3:38, enz.), midden in Israël.

Rondom deze tent van God, de tabernakel, bevonden zich Mozes, de priesters en de Levieten. In de vorm van een vierkant was Israël daar om heen. Aan de oostkant bevond zich Juda. Aan de zuidzijde was de stam Ruben, en de westkant werd door Rachels zonen met Efraïm aan het hoofd ingenomen. De stam Dan bevond zich in het noorden.

⁵³ Zie Turennot T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijskerk, 2020.

Volgens de overlevering van de Joodse rabbijnen voerde de stam Juda een *leeuw* in zijn vaandel (Gen.49:9), Ruben de voorstelling van een *mensenhoofd*, de stam Efraim het beeld van een *stier* (Deut.33:17), en Dan dat van een *adelaar*.⁵⁴ Zo herkennen we de 4 levende wezens uit de Openbaring: het gelaat van een leeuw, het gezicht van een mens, de aanblik van een stier en een arend of adelaar.

In die tijd bevond Gods volk zich in de woestijn. Daar moest strijd geleverd worden tegen vijandige volken. Die dorre grond buiten de maatschappij was jarenlang de plaats van de Kerk van het oude verbond. Deze legerplaats van de heiligen komt in het bijbelboek Openbaring wel vaker voor (Op.12:14, 20:9). Ook in Johannes' dagen bevonden Gods gemeenten zich in

⁵⁴ Zie hiervoor Dächsel K.A., Bijbel of de geheele Heilige Schrift, deel 1, Genesis - Deuteronomium, 2^e druk, Utrecht, 1892, pag. 601 en 602.

Zie ook Keil C.F., Commentary on the Old Testament, deel 1, The Pentateuch, 2^e druk, Massachusetts, 2006, pag. 660.

Vergelijk het eveneens met Flavius J., Joodse Oudheden, deel 8, hoofdstuk 3:6.

Ruben had een mensenhoofd, omdat hij de oudste was. Dan had eerst een slang als wapenteken (Gen.49:17). Om de negatieve betekenis van het woord slang, veranderde Abiëzer, een zoon van Dan, de slang in een adelaar, want die roofvogel doodt slangen.

een vijandige omgeving. De Kerk werd en wordt echter beschermd door de 4 levende wezens, die de aarde doorkruisen.

Deze 4 levende wezens vertegenwoordigen lang niet alle hemelse knechten van de Here. In de Openbaring (Op.5:11, 7:11) worden ze apart genoemd. Samen met de rest van de engelen loven zij God. We hebben hier dus te maken met een speciale groep dienende geesten, die naast de andere hemelse knechten als de 4 levende wezens worden aangeduid. Hun specifieke werkterrein is de aarde met de 4 windstreken. In de hemel vertegenwoordigen ze, wat in de zichtbare schepping leeft. Ze verrichten hun werk in opdracht van de Heilige Geest. Door hen wil de Here, die na de Pinksterdag de Heilige Geest uitstortte, contact houden met de wereld.

In de Bijbel komen we cherubs op de aarde tegen. Na de zondeval bewaakten cherubs de boom van het leven (Gen.3:24). Bij de bouw van de tabernakel en de tempel werden cherubs nagemaakt. Ze stonden ook al bekend als de dragers van Gods troon (Num.7:89, 1Sam.4:4, 2Sam.6:2, 2Kon.19:15, 1Kron.13:6, Ps.80:2^b, 99:1 en Jes.37:16). In dat opzicht sloot het visioen van de profeet Ezechiël aan bij de belevingswereld van de Joden.

Andere hemelse knechten komen minder vaak voor in de Bijbel. De profeet Jesaja zag serafs in de hemel zingen tot lof van de Here (Jes.6:2,6). De hemelse knecht Gabriël (= Kerel van God) kwam naar de priester Zacharias en Jezus' moeder Maria (Luk.1:19,26), en Michaël (= Wie is aan God gelijk?) is de aanvoerder van Gods engelenleger (Op.12:7).

Het woord *seraf* betekent zoiets als *branden*, dat verband houdt met het heilig maken en wegnemen van de zonde. In het tekstverband van de profeet Jesaja werden ze daarom zo genoemd, maar het kunnen best cherubs zijn geweest. Bij de hemelse knechten Gabriël en Michaël ligt dit anders. De engel Gabriël staat voor de troon van God. Voor een heel bijzondere gelegenheid ging hij naar de aarde. Hij ging om de komst van de Here Jezus aan te kondigen. Michaël is een sterke en eveneens belangrijke hemelse knecht. Hij kwam de Here vaak te hulp in de strijd tegen de tegenstander; tegen de satan (Dan.10:13, Judas 1:9). Er is dus onderscheid tussen de hemelse knechten van God.

9 Wanneer de levende wezens heerlijkheid (of glorie), eer en dank geven (= gaven) aan (Hem) die op de troon zit (= zat), [aan] (en) (Hem) die tot in de eeuw(ighed)en van de eeuw(ighed)en (= tot in eeuwigheid) leeft,

10 vallen (= vielen) de 24 oudsten (of de 24 ouderen) (neer) voor (of tegenover) (Hem) die op de troon zit (= zat), en aanbidden (of vereren) (= aanbaden) (Hem) die tot in de eeuw(ighed)en van de eeuw(ighed)en (= tot in eeuwigheid) leeft. Zij werpen (= wierpen) hun kronen voor (of tegenover) de troon (neer), en zeggen (= zeiden):

11 “U, onze Heer (of onze Here) en God, bent (het) waard te ontvangen de heerlijkheid (of de glorie), de eer en de macht, want U hebt alles (of alle (dingen)) geschapen, en door uw wil bestaan (of zijn) zij (= uw wil bestaat het), en zijn zij (= en is het) geschapen.”

God krijgt alle eer. De 4 levende wezens loven hem. Daarna brengen de 24 oudsten hun hulde aan de Here. Het blijkt nu, dat ze onderkoningen zijn. Ze buigen zich voor Hem neer. Ze werpen hun kronen aan zijn voeten. Aan de voeten van Hem die op de troon zit, en alles geschapen heeft.

Eerst gaat het dus over God zelf (v.1-3,5,6^a). Voor zijn plan met de wereld wil Hij de cherubs gebruiken (v.6^b-9). Daarna gaat het over de Kerk, die de Here hulde brengt (v.4,10,11), en na zware strijd zal overwinnen. Deze volgorde van afhandeling vinden we ook in het bijbelboek Openbaring in zijn geheel. **Tot en met hoofdstuk 11 gaat het over de uitvoering van Gods plan met de wereld. De rest van het boek gaat specifiek over alle gemeenten van de Here. Tot en met hoofdstuk 16 staat de strijd van de Kerk centraal. Vanaf hoofdstuk 17 ligt**

het accent op de overwinning van de gemeenten van Jezus de Gezalfde. Ten slotte zal de schepping in harmonie met de Kerk worden verenigd.

Hoofdstuk 5

1 Ik zag in de rechterhand van Hem die op de troon zat, een boekrol, van binnen en van buiten beschreven, verzegeld met 7 zegels.

2 Ik zag een sterke hemelse knecht, die met een luide stem afkondigde: “Wie is het waard de boekrol te openen, en zijn zegels los te maken?”

3 Niemand in de hemel, of op de aarde, of onder de aarde kon de boekrol openen, of hem inzien.

4 Ik moest erg huilen, omdat niemand het waard was om de boekrol te openen, of hem in te zien.

5 Eén uit de oudsten zei tegen mij: “Huil niet! Zie, de Leeuw uit de stam Juda, de Wortel van David, heeft overwonnen om de boekrol en zijn 7 zegels te openen.”

6 Ik zag in het midden van de troon en van de 4 levende wezens en in het midden van de oudsten een Lam staan, als geslacht, met 7 horens en 7 ogen. Dit zijn de 7 Geesten van God, uitgezonden naar de hele aarde.

7 Hij kwam, en Hij heeft de rol aangenomen uit de rechterhand van Hem, die op de troon zat.

8 Toen het de boekrol nam, vielen de 4 levende wezens en de 24 oudsten voor het Lam neer. Ieder had een harp en gouden schalen, vol reukwerk. Dat zijn de gebeden van de heiligen.

9 Zij zongen een nieuw lied, en zeiden: “U bent het waard de boekrol te nemen en zijn zegels te openen, want U bent geslacht, en U hebt hen voor God gekocht met uw bloed uit elke stam, taal, volk en natie.”

10 “U hebt hen tot een koningschap en priesterschap gemaakt. Zij zullen regeren op de aarde.”

11 Ik zag, en ik hoorde de stem van veel hemelse knechten rondom de troon, en van de levende wezens en van de oudsten. Hun aantal was tienduizenden van tienduizenden en duizenden van duizenden.

12 Zij zeiden met een luide stem: “Het Lam dat geslacht is, is het waard te ontvangen de macht, rijkdom, wijsheid, kracht, eer, heerlijkheid en lof.”

13 Ieder schepsel dat in de hemel is, en die op de aarde, onder de aarde, en op de zee zijn, en die daarin zijn; allen hoorde ik zeggen: “Aan Hem die op de troon zit, en aan het Lam is de lof, de eer, de heerlijkheid en de kracht tot in eeuwigheid.”

14 Ik hoorde de 4 levende wezens zeggen: “Amen.” De oudsten vielen in aanbidding neer.

1 [En] ik zag in de rechter(hand) van (Hem) die op de troon zit (= zat), een (boek)rol, van binnen en van buiten beschreven, verzegeld met 7 zegels.

De Here God heeft in zijn rechterhand, die in de Bijbel als krachtig en sterk wordt aangeduid (Ex.3:19,20, 5:24, 13:3,9,14,16, 15:6,12, 32:11, Deut.4:34, 5:15, enz.), een boekrol. De rechterhand van de Here duidt hier ook op zijn wereldbestuur (Ps. 89:8-14, 118:15,16).

De boekrol is helemaal beschreven, *van binnen en van buiten*. Er staat dus veel in. Heel de wereldgeschiedenis staat er in.

Bovendien is deze rol met 7 zegels (= volledig) verzegeld. Verzegelen betekent sluiten. Eeuwen geleden moest Daniël bepaalde profetieën verzegelen, omdat ze nog niet geopenbaard mochten worden (Dan.12:9). In de Openbaring zelf worden later eveneens de 7 donderslagen verzegeld (Op.10:4). De boekrol met de 7 zegels is dus gesloten, evenals het graf van de Here Jezus na zijn dood door de Romeinen verzegeld was (Mat.27:66).

2 [En] ik zag een sterke (hemelse) knecht (of sterke engel/boodschapper), die met een grote (= luide) stem (of klank/geluid) afkondigt (of uitroept) (= afkondigde/uitriep): “Wie is (het) waard de (boek)rol te openen, en zijn zegels los te maken?”

Een sterke hemelse knecht roept luid, zodat het overal in de hemel en op de aarde gehoord kan worden.

3 [En] niemand in de hemel, ook niet (= of) op de aarde (of in het land), ook niet (= of) onder de aarde (of onder het land) kon de (boek)rol openen, ook niet (= of) hem inzien (of hem begrijpen/doorzien).

Niemand kan de boekrol openen. De geschiedenis kan niet verder. De doorgang naar de nieuwe aarde met het nieuwe Jeruzalem is zo afgesloten. De spanning stijgt naar een hoogtepunt. Het is te begrijpen, dat Johannes in huilen uitbarst.

4 [En] ik huilde veel (= ik moest erg huilen), omdat niemand (het) waard was [gevonden (of aangetroffen)] (om) de (boek)rol te openen [(en te lezen)],⁵⁵ en niet (= of) hem (in) te zien (of hem te begrijpen/doorzien).

5 [En] één uit de oudsten (of de ouderen) zegt (= zei) tegen mij: “Huil niet! Zie, de Leeuw uit de stam Juda, de Wortel van David, heeft overwonnen (om) de (boek)rol te openen en zijn 7 zegels [(los te maken)].⁵⁶”

Johannes niet hoeft te huilen. Vanuit *de stam Juda*, die bij de Kerk van het oude verbond hoorde, wordt hier het verlossende woord gesproken.

De Here Jezus is *de Wortel van David* (Op.22:16). Door de Gezalfde zijn alle mensen en dingen geschapen (Joh.1:1-3,10). Koning David (1012 – 972) was één van die mensen. Gods Zoon wordt ook *de Leeuw uit Juda's stam* genoemd. Toen Jakob zijn zonen zegende, noemde hij Juda zo. Uit Juda zou de Leeuw, de Koning en Verlosser voortkomen (Gen.49:9,10).

Plotseling verschijnt er iets onverwachts op het toneel. Men zou een zeer sterke persoon of een krachtige hemelse knecht verwachten, die de rol met de 7 zegels zou openmaken. Van iets zwaks echter, waarvan men de verlossing absoluut niet verwacht, komt er hulp. Het Lam dat geslacht is (v.6, Jes.53:7), gaat de rol openen. Met het geslachte Lam wordt de Here Jezus bedoeld (Joh.1:29,36, Hand.8:32-35, 1Pet.1:19).

6 [En] ik zag [(en zie,)] ⁵⁷ in (het) midden van de troon en van de 4 levende wezens en in (het) midden van de oudsten (of de ouderen) een Lam staan, als geslacht, hebbende (= met) 7 horens en 7 ogen. Dit zijn de 7 Geesten van [de] God, uitgezonden naar de hele aarde (of naar het hele land).

De functie van het Lam als de Middelaar tussen God en de zondige mensen komt heel goed tot uitdrukking. Hij staat namelijk *in het midden van de troon*. Dat geeft zijn band met de Here aan. Ook is hij te *midden van de oudsten*, wat zijn contact met de Kerk laat zien. Bovendien

⁵⁵ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

⁵⁶ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

⁵⁷ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

staat hij bij *de 4 levende wezens*. Daaruit blijkt zijn verbondenheid met de wereld en de hele (zichtbare) schepping. Hij staat helemaal centraal. Alle hoop is op Hem gevestigd.

Deze Verlosser vernietigde de dood. Hij is voor eeuwig de allerhoogste priester, die het grootste offer bracht (Hebr.2:17, 4:14, 6:20, 7:27, 8:1,2). Zo heeft Hij als het Lam van God het recht de 7 zegels te breken (Joh.1:29,36, Hand.8:32, 1Pet.1:19).

Het Lam heeft *7 horens en 7 ogen*. *Dat zijn de 7 Geesten van God, die uitgezonden zijn naar de hele aarde* (vgl. Op.1:4). De Heilige Geest is na Pinksteren uitgestort. Hij vormt een eenheid met het Lam. Zijn werk bouwt verder op het offer van de Gezalfde.

7 [En] Hij (= Het Lam) kwam, en Hij heeft (de rol) aangenomen uit de rechter(hand) van (Hem) die op de troon zit (= zat).

8 [En] toen Hij de (boek)rol nam, vielen de 4 levende wezens en de 24 oudsten (of de 24 ouderen) voor (of tegenover) het Lam (neer). Ieder (of Elk) had een harp en gouden (drink)schalen, vol reukwerk. Dat zijn de gebeden van de heiligen (= de Christenen).

Het Lam neemt de rol aan. Hij zal alle zegels openen (Op.6 en 8:1). De cherubs en de 24 oudsten werpen zich in aanbidding neer. De dienaren van de schepping en de vertegenwoordigers van de Kerk brengen Hem hulde. Ze loven het Lam op de harp van blijdschap. Ze hebben gouden schalen; kostbare schalen vol reukwerk. Dit zijn de gebeden van de heilige mensen. Zij kunnen nu voor Gods troon komen, want ze zijn door Hem apart gezet (= geheiligd) van de zonde. Bij het werk van de Here nemen de gebeden van deze mensen een centrale plaats in.

9 [En] zij zongen een nieuw lied, en zeggen (= zeiden): “U bent (het) waard de (boek)rol (op zich) te nemen (of te ontvangen) en zijn zegels te openen, want U bent geslacht, en U hebt [(ons)] ⁵⁸ (hen) (= de heiligen) voor [de] God gekocht (of en U hebt voor [de] God zaken gedaan) met uw bloed uit (of van) elke stam, taal, volk en natie (of en (heiden)volk/menigte).”

De 4 levende wezens en de 24 oudsten zingen een nieuw lied. Niemand heeft het eerder gehoord. De Here Jezus heeft de heilige mensen vrijgekocht uit heel de wereld. Ja, Hij stierf voor alle mensen (Joh.1:29, 3:16,17, Hebr.9:24-28, 1Joh.2:1,2),⁵⁹ en niet voor slechts één volk, ras of natie.

10 “[En] U hebt hen ⁶⁰ voor onze God (tot) een koningschap (of een koninkrijk) ⁶¹ en priesterschap ⁶² gemaakt. [En] zij ⁶³ zullen regeren op de aarde (of in het land).”

De dienaren van God zijn weer zijn priesters en (onder)koningen geworden (vgl. Gen.1:26-28, Dan.7:18, Op.1:6). Ze hebben niet allemaal een eigen koninkrijkje, maar ze dragen een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Zij zullen ook samen in harmonie met elkaar als diennende koningen en priesters op de nieuwe aarde gaan regeren en hun werk doen (Op.22:5).

11 [En] ik zag, en ik hoorde de stem (of de klank/het geluid) van veel (hemelse) knechten (of veel engelen/boodschappers) rondom de troon, en van de levende wezens en van de oudsten (of de ouderen). [En] hun aantal (was) tienduizenden (of ontelbare menigten) van tienduizenden (of ontelbare menigten) en duizenden van duizenden.

⁵⁸ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

⁵⁹ Dit betekent helaas niet, dat alle mensen daarvan gebruik maken. Iedereen die God in gehoorzaamheid dient, krijgt vergeving van zonden, en wordt voor eeuwig verlost. Iedereen kan zalig worden, want de Here Jezus heeft alle schuld al betaald (1Joh.2:1,2)!

⁶⁰ In de Codex Sinaiticus staat hier *hen*, maar in jongere handschriften het (persoonlijk voornaam)woord *ons*.

⁶¹ In de Codex Sinaiticus staat hier *koningschap*, maar in jongere handschriften het (zelfstandig naam)woord *koningen*.

⁶² In de Codex Sinaiticus staat hier *(een) priesterschap*, maar in jongere handschriften het (zelfstandig naam)woord *priesters*.

⁶³ In de Codex Sinaiticus staat hier *zij*, maar in jongere handschriften het (persoonlijk voornaam)woord *wij*.

Rondom de troon met de 4 levende wezens en de oudsten verschijnen nu de andere hemelse knechten. De oudsten en de cherubs zijn wel nauwer bij het offer van het Lam betrokken, maar de andere engelen staan daar niet buiten. Zij werken er eveneens aan mee. Na de cherubs en de 24 oudsten zingt nu de hele hemel mee in een lofzang voor de Here. Duizenden, ja tienduizenden waren er (Dan.7:10, vgl. Deut.33:2, Ps.68:18^a). Ze waren ontelbaar. De ontelbare legermacht van de Almachtige is zeer groot en sterk.

12 (Zij) zeggen (= zeiden) met een grote (= luide) stem (of klank/geluid): “Het Lam dat geslacht is, is (het) waard te ontvangen (of (op zich) te nemen) de macht, rijkdom, wijsheid, kracht, eer, heerlijkheid (of glorie) en lof (of zegen).”

Evenals in het vorige hoofdstuk wordt God geëerd. Alles is voor Hem. Niet macht, maar dé macht. Dat betekent dus alle macht, alle kracht en heerlijkheid.

13 [En] ieder (of elk) schepsel dat in de hemel is, en die op de aarde (of in het land), onder de aarde (of onder het land), en op (of in) de zee zijn, en die daarin (zijn); allen hoorde ik zeggen: “Aan (of Van) (Hem) die op de troon zit, en aan (of van) het Lam (is) de lof (of de zegen), de eer, de heerlijkheid en de kracht tot in de eeuw(ighd)en van de eeuw(ighd)en (= tot in eeuwigheid).”

In die tijd dachten de meeste mensen, dat het land op de wereldoceaan dreef (vgl. Ex.20:4^b, Deut.4:18^b, 5:8^b). Het water zou onder de aarde zijn, en eromheen. Die gedachte ontstond, doordat God het water liet wegvloeien, zodat het land aan de oppervlakte kwam (Gen.1:9,10, Ps.24:1,2). Hoewel de aarde zou drijven op het water, en daarmee zou zijn omringd, geloofde men, dat de fundering ervan in orde was (1Sam.2:8^b, Job 38:4-6, Ps.104:5-10).

14 [En] ik hoorde de 4 levende wezens zeggen: “Amen.” [En] de [(24)] ⁶⁴ oudsten (of ouderen) vielen (neer), en aanbaden (of vereerden/knielden) (= vielen in aanbidding neer).

Ten slotte prijst heel de schepping de Here (v.13). De cherubs bevestigen deze dankbetuiging met het woord *Amen* (v.14^a). Het is een Hebreeuws woord, dat *waarheid* en *zekerheid* betekent. Hier is het dus een bevestiging van wat alle schepselen zeggen. Het is waar en zeker.

Dat wordt door de vertegenwoordigers van de Kerk ondersteund. De 24 oudsten werpen zich neer. Ze aanbidden God en het Lam. Dat gebed bevestigt de lof van de schepselen.

Hoofdstuk 6 (Zacharia 6:1-8)

1 Ik zag toe, toen het Lam één van de 7 zegels opende. Ik hoorde één van de 4 levende wezens zeggen met een stem als van een donderslag: “Kom!”

2 Ik zag, en zie, een wit paard. Hij die erop zat, had een boog, en aan Hem werd een kroon gegeven. Hij trok overwinnend uit om te overwinnen.

3 Toen Hij het 2e zegel opende, hoorde ik het 2e levende wezen zeggen: “Kom!”

4 Een ander paard, dat rood was, trok uit. Aan hem die erop zat, werd macht gegeven de vrede van de aarde weg te nemen, zodat zij elkaar zouden afslachten, en aan hem werd een groot zwaard gegeven.

5 Toen Hij het 3^e zegel opende, hoorde ik het 3^e levende wezen zeggen: “Kom!” Ik zag, en zie, een zwart paard. Hij die erop zat, had een weegschaal in zijn hand.

6 Ik hoorde een stem te midden van de 4 levende wezens zeggen: “Een maat tarwe voor een denarie en 3 maten gerst voor een denarie. Beschadig de olie en de wijn niet.”

⁶⁴ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

7 Toen Hij het 4^e zegel opende, hoorde ik de stem van het 4^e levende wezen zeggen: “Kom!”

8 Ik zag, en zie, een vaal paard. Hij die daarop zat, zijn naam was de dood, en het dodenrijk volgde achter hem. Aan hem werd macht gegeven over het ¼ deel van de aarde om te doden, door een zwaard, door honger, door de zwarte dood en door de wilde dieren van de aarde.

9 Toen Hij het 5^e zegel opende, zag ik onder het altaar de zielen van hen die afgeslacht waren om het woord van God en om het getuigenis dat zij hadden.

10 Zij riepen met een luide stem en zeiden: “Hoelang, heilige en oprechte Heer, oordeelt en wreekt U ons bloed niet aan hen die op de aarde wonen?”

11 Aan ieder van hen werd een wit gewaad gegeven. Tegen hen werd gezegd, dat zij voor een tijdje zouden moeten rusten, totdat ze ook het aantal van hun mededienaren en hun broers vol zouden maken, die gedood zullen worden, zoals de gedode zielen onder hen.

12 Ik zag, toen Hij het 6^e zegel opende, dat er een zware aardbeving plaatsvond. De zon werd zwart als een haren zak, en de hele maan werd als bloed.

13 De sterren van de hemel vielen naar de aarde, zoals een vijgenboom zijn onrijpe vruchten laat vallen, als hij door een harde wind geschud wordt.

14 De hemel ging weg, zoals een boekrol die wordt opgerold, en alle bergen en eilanden werden vanuit hun plaatsen bewogen.

15 De koningen van de aarde, de groten, de oversten over 1000, de rijken, de machtigen, elke slaaf en elke vrije verborgen zich in de grotten en in de rotsen van de bergen.

16 Zij zeiden tegen de bergen en tegen de rotsen: “Valt op ons, en verbergt ons weg van het gezicht van Hem die op de troon zit, en weg van de woede van het Lam,

17 omdat de grote dag van zijn woede gekomen is, en wie kan dan standhouden?”

1 [En] ik zag (toe), toen het Lam één van de 7 zegels opende. [En] ik hoorde één van de 4 levende wezens zeggen met een stem (of een klank/geluid) als van een donder(slag): “Kom [(en zie)]!”⁶⁵”

Gods plannen met de wereld vanaf de 1e komst van de Here Jezus kunnen nu gaan beginnen. Eén van de 4 levende wezens zegt: “Kom.” Deze boodschapper weet, dat de aarde wacht. Wacht op het werk van het Lam. De wereld heeft Hem nodig. Steeds roept zo één van de 4 levende wezens om de voortgang van de geschiedenis.

De periode die tussen de 2 komsten van Jezus de Gezalfde op aarde in ligt, komt nu aan bod. De 7 zegels zijn enorme stappen in de tijd. Het 6e zegel vormt het eindpunt van Gods plan met de wereld. Dan wordt de zon verduisterd, en de sterren zullen niet meer stralen (Hos.10:8, Mat.24:29, Luk.23:30, 21:25, Op.8:12). Zo ver is het echter nog lang niet.

Bij de eerste 4 zegels zien we 4 paarden op het toneel verschijnen. In de Bijbel komt een vergelijkbare voorstelling al eerder voor. Christenen kunnen weten, dat God geen beelden uit de lucht plukt, die toch niemand begrijpt. In het bijbelboek Zacharia (1 en 6) vinden we deze paarden terug.⁶⁶ De Here bond in die tijd de strijd aan voor zijn volk, en Hij verlostte het. De

⁶⁵ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

⁶⁶ In de Griekse vertaling van het Oude Testament die Gods dienaren in de tijd van Johannes gebruikten, komen

Knecht van God leidde deze belangrijke operatie (Zach.1:8-12, vgl. Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Richt.13:18-23). De Verlosser ging toen op een rood paard voorop.

In het 1e hoofdstuk van Zacharia onderzochten paarden met één of meerdere ruiters het heilige land. In dat gebied bleek het in die tijd vrijwel passief, stil en rustig te zijn, terwijl de Joden die er woonden, nog steeds werden onderdrukt. Daarna wordt vanaf hoofdstuk 1 vers 18 tot en met hoofdstuk 6 onder andere voorspeld, dat de Here strijd zou voeren tegen de vijanden van zijn volk.

In het 6^e hoofdstuk van het bijbelboek Zacharia betekenen de paarden voor de gelovige Joden verlossing. Ze zouden aan de benauwende rust een einde maken. De zwarte paarden vertrokken naar het noorden (Babel). De witte paarden gingen hen achterna. Gods Geest kwam daar tot rust. Veel achtergebleven Israëlieten zouden daardoor worden opgewekt om naar het heilige land terug te keren. Zo zouden ze het dunbevolkte gebied weer kunnen bevolken. De rode paarden kregen niet de opdracht ergens heen te gaan. Die bleven dus in het heilige land. Daar zou oorlog uitbreken. De rust van het 1^e visioen zou dus helemaal voorbij zijn. De grauwe (of gespikkelde/gevlekte) ofwel de vale paarden moesten naar het zuiden (Egypte) gaan. In dat land vielen wel vaker veel slachtoffers door de pest (Deut.7:15, 28:60, Am.4:10^a).⁶⁷

In de Openbaring zien we eerst een wit paard. Het heeft met oorlog te maken, want de Ruiter heeft een boog.

2 [En] ik zag (toe), en zie, een wit paard. [En] (Hij) die erop zit (= zat), heeft (= had) een boog, en aan Hem werd een kroon (of een krans) gegeven. [En] Hij trok overwinnend uit [en] zodat (of waar) hij overwint (= Hij trok overwinnend uit om te overwinnen).

Deze Ruiter heeft overwonnen, en overwinning kan alleen volgen, nadat er strijd gevoerd is. Bovendien wordt aan de (witte) Ruiter een kroon gegeven. Dit gebeurt niet bij de ruiters die na Hem komen. Hij is dus koning. Deze Ruiter is dé Overwinnaar. Dé Overwinnaar is God zelf. Evenals bij Zacharia het geval was, heeft ook hier onze gezalfde koning Jezus de leiding (Op.19:11-16).

3 [En] toen Hij het 2e zegel opende, hoorde ik het 2e levende wezen zeggen: “Kom [(en zie)]!⁶⁸”

4 [En] een ander paard, (dat) rood (was), trok uit. [En] aan (hem) die erop zit (= zat), werd (macht) gegeven de vrede van de aarde (of van het land) weg te nemen, [en] zodat zij elkaar zullen (= zouden) (af)slachten, en aan hem werd een groot zwaard gegeven.

Na *het witte paard* komt er *een rood paard*. Dit paard brengt oorlog. Het is heel anders dan bij het witte paard. Hier zijn geen overwinnaars. Hier zijn alleen maar verliezers. De strijdende partijen slachten elkaar af.

5 [En] toen Hij het 3^e zegel opende, hoorde ik het 3^e levende wezen zeggen: “Kom [(en

de kleuren van de paarden grotendeels met die van de Openbaring overeen. Het lijkt er sterk op, dat het oorspronkelijk in het bijbelboek Zacharia (1: 8) eveneens over rode, zwarte, vale (of gevlekte/roodachtige) en witte paarden ging. In hoofdstuk 6:2,3 van dat bijbelboek zijn de kleuren vrijwel identiek met die van de Openbaring. Zie Turennot T. van, Zacharia, Jahweh gedenkt, Grijpskerk, 2023.

Zie eventueel ook het boek Zacharia in de Septuagint; een vertaling van het Oude Testament in het Grieks. Deze vertaling, die hoogstwaarschijnlijk in de 3^e eeuw voor Christus is gemaakt, is gebaseerd op oudere Hebreeuwse bronnen, dan de handschriften die wij bezitten, maar de kwaliteit van de Griekse vertaling is erg wisselend. De Septuagint bevat eveneens de apocriefe boeken, die de Protestantse kerken niet erkennen. Voor de verwijzingen in het Nieuwe Testament naar het Oude is grotendeels gebruik gemaakt van deze vertaling in het Grieks, doordat die (ook bij de discipelen) in de 1^e eeuw na Christus het meest bekend was.

⁶⁷ Zie ook Turennot T. van, Zacharia, Jahweh gedenkt, Grijpskerk, 2023.

⁶⁸ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

zie)]! ⁶⁹ ” [En] ik zag (toe), en zie, een zwart paard. [En] (hij) die erop zit (= zat), heeft (= had) een weegschaal in zijn hand.

6 [En] ik hoorde een stem (of een klank/geluid) in het midden van de 4 levende wezens zeggen: “Een (koren)maat [van] tarwe (of graan) voor een denarie (= een dagloon) en 3 (koren)maten [van] gerst voor een denarie. [En] beschadig niet (of breng geen schade toe aan) de (olijf)olie en de wijn.”

Het 3e paard betekent honger. Die honger zal groot zijn. Met een weegschaal zal men nauwkeurig het gewicht van het voedsel vast moeten stellen.

Eén (koren)maat (= ongeveer 1,14 liter) *tarwe* (of *graan*), de normale hoeveelheid voedsel voor één volwassen mens per dag, kost dan één penning. Een penning of een denarie was in de dagen van Johannes het dagloon, dat een werknemer verdienen kon (Mat.20:2). Een man kon dus alleen brood kopen voor zichzelf. Genoeg brood voor zijn vrouw en kinderen was er niet. Andere dingen konden helemaal niet worden aangeschaft.⁷⁰ In normale tijden kon iemand voor één denarie ongeveer 12 keer zoveel brood kopen. De situatie zou dus nijpend zijn.

Drie (koren)maten gerst was ongeveer de hoeveelheid voedsel dat een paard of een ezel op een dag nodig had (vgl. 1Kon.4:28). Gerstebrood werd ook door armere mensen gegeten.

Er staat bovendien bij, dat *de (olijf)olie en de wijn niet beschadigd* mochten worden. In het grote Romeinse rijk kwamen herhaaldelijk perioden van voedseltekorten voor. Dit kwam mede, doordat de productie van wijn en olijfolie vaak veel winstgevender was, dan de verbouw van graan (vgl. Spr.21:17). Uitbreiding van de teelt van druiven en olijven werd wel verboden, maar evenals met zoveel verboden (in die tijd) werd ook dit bevel door de tegenwerking van corrupte rijken nooit goed uitgevoerd. Hoewel keizer Augustus (31 v.Chr. – 14 n.Chr.) hiertegen optrad, bleek de corruptie onuitroeibaar. In schijn deed de Romeinse regering haar best om aan het graantekort iets te doen, maar in werkelijkheid dachten de meeste rijke bestuurders alleen aan zichzelf.

Het is dus een sarcastische toevoeging. Zo zullen veel rijke ambtenaren het weer doen, als het zwarte paard van de honger komt. De meeste rijke mensen zullen vooral aan hun eigen inkomsten denken, en de armen, die geen duur eten kunnen betalen, honger laten lijden, of laten omkomen door gebrek aan eten.

7 [En] toen Hij het 4^e zegel opende, hoorde ik de stem (of de klank/geluid) van het 4^e levende wezen zeggen: “Kom [(en zie)]! ⁷¹ ”

8 [En] ik zag (toe), en zie, een vaal (of lichtgeel/lichtgroen/geelgroen) paard. [En] (hij) die daarop zit (= zat), zijn naam (was) de dood, en het dodenrijk volgde achter hem. [En] aan hen werd macht gegeven over het ¼ deel van de aarde (of van het land) (om) te doden, door (of met/in) een zwaard, door (of met/in) honger, door (of met/in) (de) (zwarte) dood en door (of met/in) de (wilde) dieren (of de beesten) van de aarde (of van het land).

Het 4^e paard brengt eveneens een ramp met zich mee. Het is *een vaal paard*. De zwarte dood komt in eigen persoon. Hij sluit de rij van de verschrikkingen.

De laatste 3 paarden horen bij elkaar. Geen van hen is winnaar. De oorlog, de honger, de pest en (het toenemende aantal wil)de dieren komen gezamenlijk voor als straffen van de Here.⁷²

⁶⁹ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

⁷⁰ Schilder K., De Openbaring van Johannes en het sociale leven, Amsterdam, 1978, pag. 171/172.

⁷¹ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

⁷² Hoewel het God is, die het aantal wilde dieren liet (en laat) toenemen, was dit in die tijd meestal een direct gevolg van de oorlog, en voor een deel ook van de honger en de pest. Daardoor was de bestrijding van de roofdieren niet of nauwelijks meer mogelijk.

Het valse paard.

Hij had beloofd, dat Hij zijn volk met deze rampen zou treffen, als het zijn geboden zou verlaten (Lev.26:22-27, Deut.32:23-25, 2Sam.24:13, 1Kon.8:37, 2Kron.20:9, vgl. Jer.14:12, 18:21, Ezech.5:12,17, Luk.21:10,11).

God voert deze aangekondigde oordelen ook uit (Jer.21:6-10, Ezech.14:15,21). In de Openbaring lezen we, dat zo ¼ deel van de mensen op de aarde wordt gedood.

Hoe moeten we dit nu verklaren? Is dit vandaag al gebeurd, of moet het nog komen? Het openen van de boekrol met de zegels heeft namelijk niet alleen gevolgen voor één volk, maar voor alle stammen, talen, volken en natiën (Op.5:9). Het gaat dus over de geschiedenis en de gebeurtenissen van heel de aarde. Hierbij kunnen we vooral denken aan de toen bekende wereld. Is er dan wel eens ¼ deel van de mensheid gestorven aan deze rampen?

Dit is inderdaad het geval. Omstreeks 1348 stierf ruim ¼ deel van de toen bekende wereld aan deze straffen van God. Het wereldbeeld dat de mensen van de Openbaring hadden, bestond uit het Romeinse rijk met de gebieden daar om heen. Dat noemde men de aarde. Van de rest van de aarde was in die tijd nog niets bekend. Aan ons beperkt menselijk denken past de Here zich aan (Joz.10:12,13).

Het is bovendien niet aannemelijk, dat de pest zich niet verder verspreidde. In elk geval was heel de toen bekende wereld een schriktoon van oorlog, geweld, honger en dood.

Het witte paard echter gaat aan deze verschrikkingen vooraf. In het 19^e hoofdstuk van de Openbaring komen we dit paard opnieuw tegen. De Ruiter op dat witte paard heeft dan veel koningen overwonnen, en Hij draagt veel kronen (Op.19:12^a,18). Hij heeft *een naam die niemand begrijpt, behalve Hijzelf* (Richt.13:18, Op.19:12^b). *Hij zal de heidenen hoeden met een ijzeren staf* (vgl. Ps.2:9, Op.19:15). De Ruiter is *het Woord van God* (Joh.1:1-18, Op.19:13^b). Toen Johannes Hem zag, *waren zijn ogen als een vuurvlam, en uit zijn mond kwam een scherp tweesnijdend zwaard te voorschijn* (Op.1:14^b,16, 19:12^a,15^a). Zo zien we, dat de Gezalfde verderop in de Openbaring uitvoeriger wordt beschreven.

De Here Jezus, het Woord, zit te paard.⁷³ Het rijden op een paard gold in die tijd als een bewijs van grote eer.⁷⁴ Zo moest Haman Mordechai op een paard rondleiden (Es.6). Veel ruitersstandbeelden waarop keizers zich lieten afbeelden, hebben in Rome gestaan. Een paard was koninklijk.

Zolang het Christendom in het Romeinse rijk verstrooid en vertrapt werd, zat het niet te paard. In die zin had het eerst weinig te betekenen. Tot 300 na Christus hadden de dienaren van de Here vrijwel geen politieke invloed. Pas in 313 kregen ze voor het eerst de steun van de keizer. Toen werd het Edict van Milaan uitgevaardigd. Dat gaf de volgelingen van Jezus en de heidenen gelijke rechten. Na die tijd volgde de ene overwinning op de andere. Toen ging het Woord in de wereld de dienst uitmaken. Er kwam een periode waarin het Woord van God veel gezag kreeg, al bleef de zonde bestaan.

⁷³ Hoewel de Here Jezus na zijn hemelvaart als koning in de hemel zal blijven, totdat God de Vader al zijn vijanden heeft verslagen (Ps.110:1, Mat.22:41-44, Hand.2:33-36, Hebr.1:13, 10:12,13), is Hij via de Heilige Geest tot aan de voleinding van de wereld toch bij zijn volgelingen op aarde (Luk.24:49-53, Joh.14:15-20,25,26, 15:26, 16:7). God de Vader en Jezus de Gezalfde hebben dat beloofd (Mat.28:16-20, Luk.24:49, Joh.14:25,26, 16:7, vgl. Hand.18:9,10).

⁷⁴ Tot de tijd van koning Salomo (972 – 932) had men vrijwel geen paarden in Israël. In die periode reden aanzienlijke personen zoals Mozes (Ex.4:20), Bileam (Num.22:21), de zonen van Jaïr (Richt.10:4) en de zonen en kleinzonen van Abdon (Richt.12:13,14) nog op ezels. Tijdens de regering van koning David (1012 – 972) begonnen koningen en prinses op muilieren te rijden (2Sam.13:29, 18:9, 1Kon.1:33,38,44). Toen er gedurende de regering van koning Salomo paarden werden ingevoerd, was het rijden op paarden en wagens iets voor koninklijke personen (Jer.17:25, 22:4).

Laten we de betekenis van de 4 paarden nog eens kort op een rij zetten. Na 313 kreeg het Woord van God, de Ruiters op het witte paard, grote invloed op veel mensen. Het overwon de volken. Toen vele eeuwen later veel bewoners van de aarde Gods Woord verlieten, en niet meer als gezaghebbend zagen, kwam de aangekondigde straf. Omstreeks 1348 stierf ¼ deel van de mensheid. Eerst was er oorlog. Mede als gevolg daarvan kwamen de hongersnood en de pest.

Nadat de 4 paarden zijn voorbijgegaan, wordt de blik naar boven gericht. De 4 levende wezens roepen niet meer. We mogen met de schrijver Johannes de hemel binnenkijken. De deur is open.

9 [En] toen Hij het [(5^e)] ⁷⁵ zegel opende, zag ik (toe) onder het altaar de zielen van (hen) die (af)geslacht (waren) om het woord van [de] God en om het getuigenis dat zij hadden.

Als het 5^e zegel geopend wordt, zien we een altaar (vgl. Jes.6:6,7). Dit kan alleen het reukofferaltaar zijn (Ex.37:25-28). Toen Jezus de Gezalfde stierf voor onze zonden, en het hoogste offer bracht, was de eredienst die naar zijn offer wees, overbodig geworden. Het voorhangsel van de tempel scheurde (Mat.27:51, Mark.15:38, Luk.23:45). De bloedige offerdiensten op het brandofferaltaar waren niet meer nodig (Ex.31:1-9, 38:1,2). Alleen het reukoffer als teken van de opstijgende gebeden bleef zijn betekenis houden (Ps.141:2, Luk.1:10, Op.5:8^b).

We hebben al eerder met zaken uit de tabernakel kennis gemaakt. Hier ontmoeten we dus het reukofferaltaar. Dat is de plaats waar de lekker ruikende wierook werd verbrand. De dienaren van de Here bidden, en met de rook stijgen de gebeden naar zijn troon (Ps.141:2, Luk.1:10, Op.5:8^b, 8:3,4, 11:1^b). Onder het altaar zien we biddende Christenen; biddende martelaren van Gods Kerk. Ze roepen in hun gebed om de wraak van de hemelse Vader, en zo ook om de verlossing van zijn dienaren. De Almachtige is de rechtvaardige Wreker (Ps.94).

10 [En] zij riepen met een grote (= luide) stem (of klank/geluid) (en) zeggen (= zeiden): “Hoelang, [de] heilige en oprechte (of waarachtige) Heer (of Here/Meester), oordeelt [U] en wreekt U ons bloed niet aan (hen) die op de aarde (of op het land) wonen?”

11 [En] aan ieder van hen werd ⁷⁶ een wit gewaad (of een wit overkleed/witte bovenkleding) ⁷⁷ gegeven. [En] tegen hen werd gezegd, dat zij naar (of op/tegen(aan)) (= voor) ⁷⁸ een tijdje zouden (of mochten) (moeten/kunnen) (uit)rusten, totdat ze vol(ledig) zouden (of mochten) maken ⁷⁹ ook (of zelfs/en) (het aantal van) hun mededienaren en (of ook/zelfs) hun broers (= totdat ze ook het aantal van hun mededienaren en hun broers vol zouden maken), d(i)e zullend(e) (= zullen) gedood worden (= die gedood zullen worden) (zo)als (de gedode zielen) onder (of bij/door) hen.⁸⁰

Het gebed van de volgelingen van de gezalfde Jezus wordt direct verhoord. Dat gebeurt bij een oprecht gebed altijd. Die verhoring van het gebed gaat alleen vaak anders, dan wij verwachten. Zo is het ook hier. Als troost geeft God deze dienaren van Hem witte gewaden. Ze

⁷⁵ In de Codex Sinaiticus is het woord 5^e ten onrechte overgeslagen. Het benodigde lidwoord, dat ervoor moet staan, is wel aanwezig, maar zonder het telwoord erbij is het als een fout aangemerkt.

⁷⁶ In de Codex Sinaiticus staat hier *werd*, maar in jongere handschriften *werden*.

⁷⁷ In de Codex Sinaiticus staat hier *een wit gewaad*, maar in jongere handschriften *witte gewaden*.

⁷⁸ In de Codex Sinaiticus staat hier *naar* (of *op/tegen(aan)*) (= *voor*), maar in jongere handschriften *nog* (*meer*) (of *nog verder*).

⁷⁹ In de Codex Sinaiticus staat hier *zij vol(ledig) zouden* (of *mochten*) *maken*, maar in jongere handschriften *zij vol(ledig) zullen maken*

⁸⁰ In de Codex Sinaiticus staat hier *(zo)als* (*de gedode zielen*) *onder* (of *bij/door*) *hen*, maar in jongere handschriften *(zo)als ook* (of *en/zelfs*) *zij*.

krijgen weer reine en schone priesterkleden aan. Dat betekent, dat hun zonden zijn vergeven, want de gewaden zijn gewassen in het bloed van het Lam (Jes.53:5-7, Joh.1:29, 1Pet.1:13-19, Op.7:14^b, vgl. Ps.51:9). Eerst gaat de Here de oorzaak van alle ellende wegnemen.

De totale verhooring van het gebed wordt nog even uitgesteld, want eerst moet het aantal van alle dienaren van de Here vol worden. Deze tijd komt wel, al schijnt het lang te duren. Eerst moeten de plannen van de almachtige God, die veel beter zijn dan onze plannen, worden uitgevoerd.

Is dit gebed dan helemaal voor niets geweest, omdat de hemelse Vader toch doet, zoals Hij dat wil? Nee, het gebed vormt juist een stuwende kracht. Niet alleen het woord van de Almachtige, maar eveneens de gebeden van zijn trouwe dienaren zetten de hemelse knechten aan het werk.

Verderop in de Openbaring (8:3-5) lezen we, dat een hemelse knecht naar het gouden altaar gaat, waaronder de zielen van de afgeslachte volgelingen van Jezus de Gezalfde hadden gebeden. Hij offerde veel wierook met de gebeden van de heiligen (= van de Christenen) op het altaar. Dan zien we deze gebeden vanaf het gouden altaar opstijgen voor de troon van God. Als antwoord van de Almachtige wordt door de hemelse knecht vuur van het altaar op de aarde geworpen. Daarna wordt er op de 7 horens geblazen. **Die 7 horens verschijnen dus als antwoord van de Here op de gebeden van de heiligen, en komen daardoor na het 5^e zegel.**⁸¹ **Voor de structuur van de Openbaring is dit gegeven heel belangrijk.**

12 [En] ik zag (toe), toen Hij het 6^e zegel opende, [en] (dat) er een grote (= zware) aardbeving werd (= plaatsvond). [En] de zon werd zwart als een haren (rouw)zak, en de hele maan werd als bloed.

Bij de opening van het 6^e zegel komt er veel ter sprake uit de rest van de Bijbel. De profeet Joël voorspelde eerst een zonsverduistering door zogenaamde sprinkhanen, waarna een definitieve zonsverduistering zal volgen (Joël 2:10,31). Eerst kwam de zonsverduistering door rookwolken van het vuur dat de zogenaamde sprinkhanen hadden aangestoken (Joël 1:19,20, 2:3). Daarna sprak deze profeet over jonge mannen die visioenen zouden zien, en over ouderen die dromen zouden dromen. De apostel Petrus deelde ons mee, dat deze dromen en gezichten met de Pinksterdag werden vervuld. Daarna nam de profeet Joël een hele grote stap in de tijd. Hij zei, dat de zon in duisternis veranderd zal worden, en de maan in bloed, voordat de grote en indrukwekkende dag van de Here komt (vgl. Joël 2:28-32 met Hand.2:16-21).

Het profetisch perspectief ziet de gebeurtenissen als toppen van bergen die dicht tegen elkaar aan schijnen te liggen. Wanneer de tijd verstrijkt; wanneer we dicht bij de toppen komen, zien we, dat ze verder uit elkaar liggen. Zo is het ook met de profetie van Joël. Toen hij de sprinkhanenplaag voorspelde, zag hij (kort daarna) al de zonsverduistering, die na de Pinksterdag zal komen.⁸²

13 [En] de sterren van de hemel vielen naar (of tot/(tot) in) de aarde (of naar de grond/het land), (zo)als een vijgenboom zijn onrijpe vijgen werpt (= laat vallen), (als hij) door een grote (= harde) wind geschud wordt.

De sterren vielen naar beneden, zoals onrijpe vijgen naar beneden kunnen vallen door een harde wind. De sterren verdwenen dus onder de horizon.⁸³

⁸¹ Bij de uitleg van Openbaring 8:5 zal blijken, dat het blazen op de 7 horens niet alleen na het 5^e zegel komt, maar ook na het openen van het 6^e zegel. Als antwoord van God op de gebeden van de Christenen bij het 5^e zegel, schallen de 7 horens na het openen van het 6^e zegel, en de daarop volgende verzegeling van de 144.000 mensen uit de stammen van Israël.

⁸² Zie ook Turenout T. van, Joël, Jahweh is God, Grijpskerk, 2019.

⁸³ Ze vielen niet op de aarde, want dit zou op dat moment al de vernietiging van de wereld betekenen.

14 [En] de hemel ging weg (of vertrok), (zo)als een (boek)rol (die) wordt opgerold, en elke berg en eiland (= en alle bergen en eilanden) werden (van)uit (of van(daan/af)/bij) hun plaatsen bewogen (of in beweging gebracht/verplaatst).

Met het woord *hemel* wordt hier de lucht met de wolken bedoeld. *De hemel verdween, zoals een boekrol wordt opgerold. Alle bergen en eilanden beefden.*

15 [En] de koningen van de aarde (of van het land), de groten, de oversten (of de bevelhebbers) over 1000, de rijken, de machtigen, elke slaaf en elke vrije verborgen zich in de grotten (of de spelonken/holen) en in de rotsen van de bergen.

16 [En] zij zeggen (= zeiden) tegen de bergen en tegen de rotsen: “Valt op ons, en verbergt ons weg van (het) gezicht van (Hem) die op de troon zit, en weg van de woede (of de verontwaardiging) van het Lam,

17 (om)dat de grote dag van zijn woede (of zijn verontwaardiging) gekomen is, en wie kan (dan) standhouden?”

Er zijn meer voorspellingen hierover gedaan. Daarbij worden ook motieven of beelden uit de rest van de Bijbel gebruikt.⁸⁴ Jesaja sprak over de hemel die als een boekrol opgerold zal worden (Jes.34:4). In het bijbelboek van de profeet Amos kunnen we lezen, dat de zon bij klare dag zou schuilgaan (vgl. Am.8:9). Ook in het Evangelie van Matteüs (24:29-34) zien we, dat onmiddellijk na de grote onderdrukking de zon zal worden verduisterd. De sterren zullen van de hemel vallen, en de machten van de hemel zullen wankelen. Dan zal het teken van vuur en rookzuilen verschijnen aan de hemel (Joël 2:30,31, vgl. 2Pet.3:10,12), en zullen alle stammen van de aarde zich op de borst slaan. Veel mensen zullen liever door bergen of rotsen worden bedolven, dan dat ze de woede van de Here moeten verdragen (vgl. Hos.10:8, Luk.23:30).

Heel de wereld zal Jezus, de Mensenzoon, zien komen met (of achter) de wolken van de hemel. Met een stem als een luide hoorn zal Hij zijn hemelse knechten erop uitsturen. Zij zullen de uitverkorenen (= de uitgekozen(mens)en) verzamelen uit de 4 windstreken (van de aarde), en vanuit het ene uiterste van de hemel tot het andere (Mat.24:31, Mark.13:27).

Johannes voorspelt met het 6^e zegel niet zoveel nieuws. Het wordt alleen duidelijker weergegeven. Bovendien komt deze profetie in de bredere context van de Openbaring te staan.

De Here op zijn troon is erg verbolgen over de mensen die Hem niet (willen) dienen. Ze krijgen eveneens de woede van het Lam te verduren. Deze mensen willen zich verbergen. Het liefst onder bergen en rotsen (vgl. Jes.2:19,21). Dit roept bij de Joden de verschrikkelijke beelden op uit de tijd, dat Assyrië het gebied van het Tienstammenrijk Israël met de stad Samaria veroverde (Hos.10:8), en het doet ook herinneren aan de inname van de stad Jeruzalem door de Romeinen in het jaar 70 (Luk.23:30). De ellende zal onbeschrijfelijk zijn. Men zal zich liever dood en verzwolgen wanen, dan Gods berechting te moeten ondergaan.

De 7 zegels uit de Openbaring geven slechts een globaal beeld, dat de Here voor ons in de komende hoofdstukken steeds scherper en vollediger wil maken. Daarmee zal onze kennis worden aangevuld.

⁸⁴ Een motief is de kleinste concrete eenheid in tijd en ruimte binnen een verhaal. Zo heb je bijvoorbeeld het motief van Immanuël, het Lam, de donderslagen, het kruis en de pottenbakker, enz., enz.

4. De dienaren van God worden verzegeld.

Hoofdstuk 7

1 Daarna zag ik 4 hemelse knechten staan op de 4 hoeken van de aarde. Zij hielden de 4 winden van de aarde vast, zodat er geen wind zou waaien op de aarde, of op de zee, of tegen enige boom.

2 Ik zag een andere hemelse knecht opkomen, vanwaar de zon opkomt. Hij had het zegel van de levende God. Hij riep met een luide stem naar de 4 hemelse knechten, aan wie het gegeven was de aarde en de zee te beschadigen.

3 Hij zei: “Beschadigt de aarde, en de zee, en de bomen niet, totdat wij de dienaren van onze God op hun voorhoofd verzegeld hebben.”

4 Ik hoorde het aantal van hen die verzegeld waren: 144.000 waren verzegeld uit elke stam van de zonen van Israël.

5 Uit de stam Juda waren 12.000 verzegeld; uit de stam Ruben 12.000; uit de stam Gad 12.000;

6 uit de stam Aser 12.000; uit de stam Naftali 12.000; uit de stam Dan 12.000;

7 uit de stam Simeon 12.000; uit de stam Levi 12.000; uit de stam Issaschar 12.000;

8 uit de stam Zebulon 12.000; uit de stam Jozef 12.000, en uit de stam Benjamin waren 12.000 verzegeld.

9 Daarna zag ik, en zie, een grote menigte die niemand tellen kon, uit alle naties, stammen, volken en talen staan voor de troon en voor het Lam, gekleed in witte gewaden en met palmtakken in hun handen.

10 Zij riepen met een luide stem, en zeiden: “De bevrijding is van onze God, die op de troon zit, en van het Lam!”

11 Al de hemelse knechten stonden rondom de troon, de oudsten en de 4 levende wezens. Zij vielen voor de troon op hun gezichten, en zij aanbadten God.

12 Ze zeiden: “Amen! De lof, de heerlijkheid, de wijsheid, de dankzegging, de eer, de macht en de kracht is aan onze God tot in eeuwigheid!”

13 Eén van de oudsten antwoordde, en zei tegen mij: “Wie zijn zij, die gekleed zijn in de witte gewaden, en waar zijn zij vandaan gekomen?”

14 Ik zei tegen hem: “Mijn heer, u weet het.” Hij zei tegen mij: “Zij zijn het, die komen uit de grote onderdrukking. Zij hebben hun gewaden gewassen, en zij hebben ze wit gemaakt in het bloed van het Lam.”

15 “Daarom zijn zij voor de troon van God, en zij dienen Hem dag en nacht in zijn tempel. Hij die op de troon zit, zal bij hen wonen.”

16 “Zij zullen geen honger meer lijden, en zij zullen geen dorst meer hebben. De zon zal zeker niet op hen vallen, of enige hitte,

17 doordat het Lam in het midden van de troon hen zal hoeden, en Hij zal hen leiden naar levende waterbronnen. God zal elke traan van hun ogen afvegen.”

Zoals we al eerder hebben kunnen zien, is het boek Openbaring thematisch geordend. In het 4^e hoofdstuk werd de volgorde van de thema's al aangegeven. Eerst lezen we over *het*

plan van God voor de hele wereld, daarna volgt zijn bedoeling met de Kerk. Daarbij komt eerst de strijd van de Kerk aan de orde, en vervolgens de overwinning:

1. Gods plan met de wereld (Op.1-11)
2. De strijdende Kerk (Op.12-16)
3. De overwinnende Kerk (Op.17-22).

Binnen deze 3 thema's zien we allerlei symbolen. Het beeld van de 7 zegels, de 7 horens, de 7 schalen enzovoort. Deze beelden staan op volgorde. Dit kunnen we zien aan termen zoals 1^e, 2^e,, 6^e en 7^e. Zo is de Openbaring zeker niet tijdloos. Dit blijkt ook uit de structurerende woorden *laatste, eerste, tweede, eerst, daarna*, enzovoort. Binnen die stappen in de tijd (of in de argumentatie) kan de volgorde natuurlijk weer helemaal vrij zijn.

Als we een tekst naar inhoud ordenen, dan zijn onder andere op zichzelf staande gedeelten of gebeurtenissen heel belangrijk. Een zelfstandige gebeurtenis binnen een verhaal of een profetie over de toekomst moet chronologisch (= op volgorde van tijd) geordend zijn, anders wordt het een verwarrend en onbegrijpelijk geheel.

Door de zelfstandige gebeurtenissen en uitspraken van God over de toekomst te bestuderen kunnen we de volgorde van de vervulling van de profetieën achterhalen. Hierbij worden we geholpen, doordat bepaalde historische en toekomstige ontwikkelingen in de wereldgeschiedenis verschillende malen worden verteld. Elk van de 3 bovengenoemde thema's neemt de hele periode door, die tussen de 2 komsten van de Here Jezus in ligt. Hoewel dit niet helemaal chronologisch gebeurt, is de volgorde van de gebeurtenissen wel grotendeels te achterhalen. Als we de 3 delen van de eerder genoemde thema's naast elkaar leggen, en met elkaar vergelijken, kunnen we de vervulling van de profetieën ordenen.⁸⁵

De vorige 5 zegels vormden elk een aparte eenheid. Ze vielen telkens samen met één gebeurtenis. Dat is bij het 6e zegel zeker niet het geval. Binnen dit zegel is niet alles op volgorde verteld. Om de lijn van de oordelen vast te houden, zijn die eerst genoemd. Pas na de berechting (in opdracht) van God stelt Johannes de verzegeling aan de orde.

1 [En] daarna zag ik 4 (hemelse) knechten (of 4 engelen/boodschappers) staan op de 4 hoeken van de aarde (of van het land). (Zij) hielden de 4 winden van de aarde (of van het land) vast, zodat (er) geen wind zou blazen (= waaien) op de aarde (of op het land), en niet (= of) op de zee, en niet (= of) tegen (of op) enige boom.

We zien in het begin van dit hoofdstuk de 4 hoeken van de aarde. Men stelde zich de wereld voor als een plat vlak. Vier hemelse knechten staan op de hoeken, en houden de winden vast. Er komt een windstilte; een adempauze.

Het is zeer aannemelijk, dat de 4 hemelse knechten van de Here 4 cherubs zijn. Het accent van hun werkzaamheid ligt op de aarde, en hun getal komt ermee overeen. Het zijn er 4. Deze 4 houden de winden vast. Meermalen kunnen we in de Bijbel de winden tegenkomen als uitvoering van de oordelen van God (Job 1:19, Ps.83:14, Jes.41:16, Jer.4:11,12).

2 [En] ik zag een andere (hemelse) knecht (of andere engel/boodschapper) opkomen, van(af) de opkomst van de zon (= vanwaar de zon opkomt). (Hij) heeft (= had) het zegel van de levende God. [En] hij riep met een grote (= luide) stem (of klank/geluid) naar de 4 (hemelse) knechten (of 4 engelen/boodschappers), aan wie het gegeven was [aan hen] de aarde (of het land) en de zee (te) beschadigen (of aan de aarde (of aan het land) en de zee schade toe (te) brengen).

⁸⁵ Zie het schema over de structuur van de Openbaring.

3 (Hij) zegt (= zei): “Beschadigt niet (of Brengt geen schade toe aan) de aarde (of het land), en [niet] de zee, en [niet] de bomen, tot(dat) wij de dienaren van onze God op hun voorhoofd verzegelen (= verzegeld hebben).”

Het uitvoeren van de oordelen van God moet hier tijdelijk stoppen, want nu komt het moment, dat Hij onderscheid wil gaan maken tussen de mensen die Hem dienen, en zij die niet naar Hem willen luisteren. Bij de 7 laatste plagen in Egypte gebeurde dat ook al (Ex.9:26). Veel jaren later maakte de Here kort voor de wegvoering van het Tweestammenrijk Juda door een zegel op de voorhoofden van zijn dienaren onderscheid tussen de trouwe, gehoorzame Joden en de ontrouwe, ongehoorzame mensen van zijn volk (Ezech.9:4-6). Hier zal dat weer gebeuren. De zee, de aarde, en de bomen moeten door de 4 hemelse knechten (met de winden van Gods oordeel) met rust gelaten worden. Als de verzegeling heeft plaatsgevonden, dan kunnen ze verder gaan met hun opdracht van de Almachtige.

Hieruit kunnen we het volgende opmaken: **Als de 4 hemelse knechten (met de winden) de aarde, de zee en de bomen wél gaan aantasten, dan is dat na de verzegeling die na het 5e en voor het 7e zegel plaatsvindt. Als de 7 horens van hoofdstukken 8 tot en met 11 schallen, en de 7 schalen in het 16e hoofdstuk worden leeggegoten, dan lezen we, dat de aarde, de zee, en de bomen wél worden aangetast. De 7 horens en de 7 schalen volgen dus na het tijdstip van de verzegeling. Ze komen in elk geval na het 5e zegel en na de verzegeling (van de 144.000). Dit inzicht is belangrijk. Zo ontdekken we de tijdsstructuur van dit bijbelboek.**

Iets verzegelen betekende iets sluiten. Ergens je eigen zegel aan hechten, wilde zeggen, dat je iets als je eigendom beschouwde. Een ander mocht daar niet aankomen. Het zegel gaf aan, wie de eigenaar was. Zo verzegelt God zijn dienaren. Hij maakt ze tot zijn eigendom. Ze dragen zijn zegel, en niet het merkteken van de satan.

4 [En] ik hoorde het aantal van de verzegelden (= het aantal van hen die verzegeld waren): 144.000 verzegelden (= 144.000 waren verzegeld) uit elke stam van (de) zonen van Israel.

5 Uit (de) stam Juda 12.000 verzegelden (= stam Juda waren 12.000 verzegeld); uit (de) stam Ruben 12.000 [(verzegelden)]; uit (de) stam Gad 12.000 [(verzegelden)];⁸⁶

6 uit (de) stam Aser 12.000 [(verzegelden)];⁸⁷ uit (de) stam Naftali 12.000 [(verzegelden)];⁸⁸ uit (de) stam Dan [(of Manasse)]⁸⁹ 12.000 [(verzegelden)];⁹⁰

⁸⁶ Deze gedeelten staan niet in de Codex Sinaïticus, en zijn dus hoogstwaarschijnlijk ter verduidelijking aan jongere handschriften toegevoegd.

⁸⁷ Dit staat niet in de Codex Sinaïticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk ter verduidelijking aan jongere handschriften toegevoegd.

⁸⁸ Dit staat niet in de Codex Sinaïticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk ter verduidelijking aan jongere handschriften toegevoegd.

⁸⁹ Evenals bij de geslachtslijsten in het bijbelboek 1Kronieken is de stam *Dan* weggelaten. Men zou er *Manasse* hebben bijgevoegd om het getal weer vol te maken. Nu staat de stam *Dan* zeer slecht bekend. De meeste Danieten stapelden zonde op zonde (Richt.18).

Het is echter de vraag, of het woord *Manasse* wel bij de originele tekst hoort. In een Koptische vertaling lezen we *Dan* in plaats van *Manasse*. Deze Koptische teksten zijn zo voor de tekstkritiek wel van enig belang. Veel vooraanstaande geleerden uit de Kerk van de eerste eeuwen geloofden, dat de antichrist uit de stam *Dan* zou voortkomen. Het is dus mogelijk, dat deze Koptische teksten authentieke gegevens bevatten, die door de Kerk als ketters werden verworpen. Ook is het vreemd, dat in onze vertaling *Manasse* niet vlak bij *Jozef* staat. Bovendien wordt *Dan* in andere bijbelgedeelten wel als een waardig zoon van *Jakob* ofwel *Israël* erkend (1Kron.2:1,2, Ezech.48:32).

Er is een uitlegger die meent, dat hier een schrijffout is gemaakt. (Dobschütz E. von, In Die Thessalonischer Briefe, Göttingen, 1909, pag. 294.) Volgens hem is de naam *Dan* als een afkorting van *Man(asse)* aangezien. Op grond van daarvan kunnen we er dus goed aan doen hier gewoon de 12 stammen van de 12 zonen van *Israël* te

7 uit (de) stam Simeon 12.000 [(verzegelden)]; uit (de) stam Levi 12.000 [(verzegelden)]; uit (de) stam Issaschar 12.000 [(verzegelden)];⁹¹

8 uit (de) stam Zebulon 12.000 [(verzegelden)]; uit (de) stam Jozef 12.000 [(verzegelden)],⁹² (en) uit (de) stam Benjamin 12.000 verzegelden (= stam Benjamin waren 12.000 verzegeld).

Er zijn 144.000 mensen die verzegeld worden. Elk van de stammen heeft 12.000 verzegelden. Nu zijn er wel 12 stammen, maar dan houdt de concrete overeenkomst toch op, want niet iedere zoon van Jakob had 12 zonen. We zien allemaal getallen die een volheid aangeven, terwijl de tellingen van het volk Israël in het bijbelboek Numeri (1, 2, 26) allemaal onvolledige en gebroken getallen opleverden. Op grond van de Bijbel weten we dus, dat hier de concrete uitleg moet ophouden. We zien 12 x (12 x 1000). De getallen 12 en 1000 zijn volheden. Voor elke stam 12.000, betekent alle gelovige mensen van elke stam. Deze 12 stammen samen vormen samen weer een volheid (12 x 12.000 = 144.000). Deze 144.000 dienaren van de Here komen wij in het 14^e hoofdstuk van de Openbaring weer tegen. Zij zijn uit de stammen van Israël. Ze worden daar ook wel *eerstelingen* genoemd. God ging eerst naar Israël, en daarna naar de heidenen.

9 Daarna zag ik, en zie, een grote menigte die niemand tellen kon, uit elke natie (of elk (heiden)volk/elke menigte) (= uit alle naties), stammen, volken en talen staan voor (of tegenover) de troon en voor (of tegenover) het Lam, gekleed (in) (of omhuld (met)) witte gewaden (of witte kleding) en (met) palm(takk)en in hun handen.

De Here heeft echter nog veel meer schapen van een andere stal (Joh.10:16). Dat is de grote schare die niemand tellen kan. Het zijn heidenen die zich tot God hebben bekeerd. Ze komen uit elke natie, elke stam, elk volk en elke taal. De schrijver Johannes zag hier de Christenen die zijn gestorven. Ze dragen witte priestergewaden. Ook zij horen bij de priesters die eveneens koning zijn (Op.1:6, 5:10, vgl. Op.20:6). De palmtak van de vrede dragen ze in de hand. Ze loven en prijzen de Here.

10 [En] zij roepen (= riepen) met een grote (= luide) stem (of klank/geluid), (en) zeggen (= zeiden): “De bevrijding (of De verlossing/Het heil) (is) van (of aan) onze God, [van (of aan)] die op de troon zit, en van (of aan) het Lam!”⁹³

11 [En] al de (hemelse) knechten (of de engelen/boodschappers) stonden rondom de

lezen.

⁹⁰ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk ter verduidelijking aan jongere handschriften toegevoegd.

⁹¹ Deze gedeelten staan niet in de Codex Sinaiticus, en zijn dus hoogstwaarschijnlijk ter verduidelijking aan jongere handschriften toegevoegd.

⁹² Deze gedeelten staan niet in de Codex Sinaiticus, en zijn dus hoogstwaarschijnlijk ter verduidelijking aan jongere handschriften toegevoegd.

⁹³ Vers 10 kun je eventueel op 2 manieren lezen:

1 Zij riepen met luide stem, en zeiden: “Het heil is (het eigendom/bezit) van onze God, die op de troon zit, en van het Lam!” (= Het heil is aan (of behoort aan) onze God, die op de troon zit, en aan het Lam!) God en het Lam geven het heil aan wie zij dat willen geven.

2 Zij riepen met luide stem, en zeiden: “De bevrijding is (afkomstig) van onze God, die op de troon zit, en van het Lam!”

Onze bevrijding hebben wij van God en van het Lam gekregen. De Here verlost zijn dienaren. Eert en gehoorzaamt Hem!

Hoewel misschien de 2^e lezing de voorkeur heeft, hoeft er geen keuze te worden gemaakt. Zowel de eerste als de tweede betekenis kan worden bedoeld. Het is allebei waar. We kunnen het beste beide lezingen tegelijkertijd zien als een betrouwbare boodschap van de Here. De 2 betekenissen vullen elkaar aan.

troon, (rondom) de oudsten (of de ouderen) en de 4 levende wezens. [En] zij vielen (neer) voor (of tegenover) de troon op hun gezichten, en zij aanbaden (of vereerden/knielden voor) [de] God.

12 (Ze) zeggen (= zeiden): “Amen! De lof (of De zegen), de heerlijkheid (of de glorie), de wijsheid, de dankzegging, de eer, de macht en de kracht (is) aan (of van) onze God tot in de eeuw(ighed)en van de eeuw(ighed)en (= tot in eeuwigheid)! [(Amen!)] ⁹⁴”

Het blijkt, dat we via Johannes onze blik nog steeds naar de hemel hebben gericht. De aandacht valt op de hemelse knechten die rondom de troon van God, (en rondom) de oudsten en de 4 levende wezens staan. Gezamenlijk stemmen deze engelen met de lof van de gestorven Christenen in. Zeker, alle lof, heerlijkheid, wijsheid, dankzegging, en alle eer, macht en kracht is aan onze eeuwige God.

Amen is een Hebreeuws woord, dat *waarheid* en *zekerheid* betekent.

13 [En] één van de oudsten (of de ouderen) antwoordde, (en) zegt (= zei) tegen mij: “Wie zijn zij, die gekleed zijn (in) (of die omhuld zijn (met)) de witte gewaden (of de witte kleding), en waar zijn zij vandaan gekomen?”

Een vertegenwoordiger van de Kerk, een oudste, legt aan Johannes de betekenis van deze grote menigte uit. Hij zegt, dat die menigte in witte gewaden (vgl. v.9) bestaat uit dienaren van de Here die uit de grote onderdrukking komen. **De grote onderdrukking vindt plaats in de Eindtijd (Mat.24:21,22, Mark.13:19,20). Dit betekent, dat na de verzegeling een grote sprong in de tijd wordt genomen. Hier wordt over de periode in de Eindtijd gesproken. Dit gedeelte, het slot van het 6^e zegel, markeert dus de Eindtijd van de wereldgeschiedenis.**

14 [En] ik zei tegen hem: “Mijn heer (of Mijn here), u weet (het).” [En] hij zei tegen mij: “Deze(mense)n zijn (= Zij zijn het), die komen uit de grote onderdrukking. [En] zij hebben hun gewaden (of hun kleding) gewassen, en zij hebben ze wit gemaakt in het bloed van het Lam.”

Het lijkt er sterk op, dat niet alle mensen uit die menigte met de witte gewaden de grote onderdrukking hebben meegemaakt. In de Eindtijd zal het aantal volgelingen van Jezus, dat in vol vertrouwen alles van God blijft verwachten, beperkt zijn (Luk.18:8, 1Kor.15:51, (Zie de uitleg van) Op.11.). Om te voorkomen, dat alle trouwe dienaren van de hemelse Vader van de aardbodem zullen worden weggevaagd, zullen de vreselijke dagen van de grote onderdrukking worden ingekort (Mat.24:21,22). Wereldwijd zal dan hun aantal niet erg groot zijn. Alle Christenen zullen echter de witte kleren dragen. Niet alleen zij die in de Eindtijd de zware strijd volhouden, en met Gods hulp overwinnen, maar alle mensen die de Almachtige blijven gehoorzamen, zullen in het wit worden gekleed (Zie Op.3:5,18, 4:4.).

Hoogstwaarschijnlijk bestaat de grote menigte uit alle gestorven dienaren van de Here uit alle volken tot in de Eindtijd, vlak voordat de Gezalfde terug zal komen. Na hun lichamelijke dood, mochten ze in de hemel komen. Veel gestorven mensen van die God houden, hebben onderdrukking en vervolging meegemaakt. Ook zijn er Christenen bij, die in de tijd van de grote onderdrukking zijn gemarteld en/of vermoord om hun geloof. De Here zal zijn tent over hen uitspreiden, en zij zullen voor altijd in geluk bij Hem wonen (v.15^b).

Kortom: Eerst zag Johannes 144.000 gelovigen uit de 12 stammen van Israël. Dat zijn Gods dienaren uit de tijd van het oude verbond. Daarna zag de apostel een grote menigte uit alle volken van de wereld. Dat zijn (hoogstwaarschijnlijk) de gestorven Christenen uit de periode

⁹⁴ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

van het nieuwe verbond tot het moment dat de Here Jezus binnenkort terug zal komen. Bij die grote mensenmenigte zijn eveneens de kinderen van de hemelse Vader die tijdens de grote onderdrukking zijn vermoord, of op een andere manier zijn overleden.

15 “Daarom zijn zij voor (of tegenover) de troon van [de] God, en zij dienen Hem dag en nacht in zijn tempel. [En] (Hij) die op de troon zit, zal bij hen wonen (of zal zijn tent over hen opslaan).”

De grote schare is dag en nacht in Gods tempel. De hemel, de plaats waar de Almachtige woont, wordt hier dus met de tempel vergeleken. Dat prachtige gebouw was ook het huis van de Here. Daarin werd de eredienst van de tabernakel voortgezet. De voorwerpen uit de tabernakel komen eveneens in de tempel voor.

16 “Zij zullen geen honger meer lijden, en zij zullen geen dorst meer hebben. [En] de zon zal zeker niet op hen vallen, en niet (= vallen, of) enige hitte,

17 (door)dat het Lam in het midden van de troon hen zal hoeden (of weiden), en Hij zal hen (ge)leiden (of de weg wijzen) naar levende waterbronnen. [En] [de] God zal elke traan van hun ogen afvegen (of afwrijven/(uit/af)wissen).”

Voor de 144.000 gestorven mensen en de grote menigte, ja voor alle trouwe dienaren van de hemelse Vader gelden deze beloften die ook al eerder in de Bijbel staan. Zij zullen geen honger en dorst meer hebben. De zon zal hen niet treffen, want het Lam zal hen, als de goede Herder, leiden en voeren naar levende waterbronnen (vgl. Jes.49:10). *God zal al de tranen van hun ogen afvegen* (Op.21:4^a, vgl. Jes.25:8).⁹⁵ Deze beloften, die de profeet Jesaja uitsprak, worden hier herhaald. Dit is een voortzetting van het oude. De Here blijft dezelfde. De beloften van de Kerk van het oude verbond handhaaft Hij voor alle gemeenten van het nieuwe verbond.

Jezus de Gezalfde biedt de mensen die dorst hebben, water aan. Dat water is geen gewoon water, maar levend water. Normaal gesproken wordt er met levend water helder stromend water bedoeld. Het is water van goede kwaliteit. Het levende water, dat de Here Jezus aanbiedt, neemt de dorst voor altijd weg. Wie van dit levende water drinkt, die zal leven tot in eeuwigheid (Joh.4:10-14, 6:35,40,47,54-58).

⁹⁵ Zie Turennot T. van, Jesaja, Jahweh redt, Grijskerk, 2024.

5. De 7 horens schallen, de Koning komt.

Hoofdstuk 8

- 1 Toen Hij het 7^e zegel opende, ontstond er ongeveer een half uur een stilte in de hemel.
- 2 Ik zag de 7 hemelse knechten, die voor God staan, en aan hen werden 7 horens gegeven.
- 3 Er kwam een andere hemelse knecht. Hij ging met een gouden wierookvat bij het altaar staan. Aan hem werd veel reukwerk gegeven, zodat hij het met de gebeden van alle heiligen zou offeren op het gouden altaar voor de troon.
- 4 De rook van het reukwerk steeg met de gebeden van de heiligen uit de hand van de hemelse knecht op voor God.
- 5 De hemelse knecht nam het wierookvat, en vulde het met het vuur van het altaar, en gooide het op de aarde. Er kwamen stemmen, donderslagen, bliksemstralen en een aardbeving.
- 6 De 7 hemelse knechten die de 7 horens hadden, maakten zichzelf klaar om op de horens te blazen.
- 7 De 1^e blies op de hoorn, en er kwam hagel en vuur, vermengd met bloed, en het werd op de aarde geworpen. Het $\frac{1}{3}$ deel van de aarde verbrandde, het $\frac{1}{3}$ deel van de bomen verbrandde, en al het groene gras verbrandde.
- 8 De 2^e hemelse knecht blies op de hoorn, en er werd iets als een grote brandende berg met vuur in de zee geworpen. Het $\frac{1}{3}$ deel van de zee werd bloed,
- 9 het $\frac{1}{3}$ deel van de levende schepsels in de zee stierf, en het $\frac{1}{3}$ deel van de schepen werd verwoest.
- 10 De 3^e hemelse knecht blies op de hoorn, en er was een grote ster, brandend als een fakkel, uit de hemel gevallen. Zij was op het $\frac{1}{3}$ deel van de rivieren en op de waterbronnen gevallen.
- 11 De naam van de ster werd genoemd Alsem. Het $\frac{1}{3}$ deel van de wateren werd alsem. Veel mensen stierven door de wateren, omdat zij bitter waren geworden.
- 12 De 4^e hemelse knecht blies op de hoorn. Het $\frac{1}{3}$ deel van de zon werd getroffen, het $\frac{1}{3}$ deel van de maan, en het $\frac{1}{3}$ deel van de sterren, zodat het $\frac{1}{3}$ deel daarvan verduisterd werd, en de dag voor het $\frac{1}{3}$ deel niet verschijnt, en de nacht evenzo.
- 13 Ik zag, en hoorde één vliegende adelaar in het midden van de hemel. Hij zei met een luide stem: "Wee, wee, wee aan hen die op de aarde wonen, om de overige klanken van de hoorn van de 3 hemelse knechten, die op horens gaan blazen!"

- 1 [En] toen Hij het 7e zegel opende, ontstond (of werd) er ongeveer een half uur een stilte in de hemel.

Als er een stilte in de hemel valt, wil dit niet zeggen, dat er niets gebeurt. Dan deelt de Openbaring dat wel mee. Johannes ziet, en hoort alleen niets. De hemel zwijgt een half uur lang. Niet alles krijgt de apostel te zien. **Na de grote onderdrukking komt er iets, waar de Openbaring over zwijgt. Verderop in dit bijbelboek kunnen we ontdekken, dat deze periode samenvalt met de 7 donderslagen van Gods oordeel. Ook die 7 donderslagen zijn verzegeld. De inhoud ervan is niet aan ons bekend gemaakt.**

2 [En] ik zag de 7 (hemelse) knechten (of 7 engelen/boodschappers), die voor (of tegenover) [de] God staan, en aan hen werden 7 (rams)horens (of 7 trompetten) gegeven.

Engelen die voor Gods troon staan hebben een belangrijke functie. De hemelse knecht Gabriel (= Kerel van God) vermaande de priester Zacharias, dat hij niet zo ongelovig moest spreken tegen een engel die voor Gods troon staat (Luk.1:19). Aan die 7 hemelse knechten voor de troon van de Here worden 7 horens gegeven.⁹⁶

3 [En] (Er) kwam een andere (hemelse) knecht (of andere engel/boodschapper). [En] hij stond (= ging ... staan) bij het altaar hebbende (= met) een gouden wierookvat. [En] aan hem (werd) veel reukwerk (over)gegeven, zodat hij (het) zou (over)geven (= offeren) met de gebeden van alle heiligen op het gouden altaar [dat] voor (of tegenover) de troon (is).

4 [En] de rook van het reukwerk steeg met de gebeden van de heiligen uit (de) hand van de (hemelse) knecht (of de engel/boodschapper) op voor (of tegenover) [de] God.

5 [En] de (hemelse) knecht (of de engel/boodschapper) nam het wierookvat, en vulde het vanuit (= met) het vuur van het altaar, en gooide (het) op de aarde (of op het land). [En] er werden (of ontstonden) (= kwamen) stemmen (of geluiden/klanken), donderslagen, bliksemstralen en een aardbeving.

De rook van het reukwerk en de gebeden van de heiligen stijgen op voor God. Vuur van het altaar wordt daarna onmiddellijk op de aarde geworpen (vgl. Ezech.10:2). Dat is voor de Christenen het startsein. De oordelen beginnen, want de Here spreekt. *Stemmen, donderslagen, bliksemstralen en een aardbeving* (Op.4:5). God spreekt door de donder tot de aarde, waarop de aarde beeft. Op zijn bevel maken de hemelse knechten zich gereed. De Almachtige hoort en verhoort de gebeden van zijn trouwe dienaren. Als antwoord van de Here op het gebed van de gelovige zielen onder het altaar bij het 5^e zegel (Op.6:9-11), komen nu de 7 horens.

De 7 horens komen na de verzegeling na het openen van het 6^e zegel (Op.6:12^a, 7:1-8). Voordat de verzegeling plaatsvond, mocht aan de bomen, de zee en de aarde geen schade toegebracht worden (Op.7:1-3). Als de 7 engelen op de 7 horens blazen, gebeurt dat wel. Bij de eerste 3 horens kunnen we dat al zien. Dit betekent, dat pas na de verzegeling in de periode van het 6^e zegel de 7 hemelse knechten op de 7 horens blazen.

Er vindt dus een overlapping plaats. De 7 horens schallen dus na de verzegeling van het 6^e zegel, als antwoord van God op de gebeden van de zielen onder het altaar bij het 5^e zegel. Na de behandeling van de 7 zegels doet de Auteur vlak voor het einde een stap terug. Hij behandelt dan het laatste gedeelte van zijn plan met de wereld opnieuw, maar doet dit wel uitgebreider en met meer accenten. Zoiets gebeurt wel vaker in de Bijbel (Vgl. Dan.2, 7, 8, 9, en 10-12, wat iedere keer over dezelfde periode gaat.).

Laten we het voorgaande even samenvatten. Eerst komen dus de 5 zegels. In het 5^e zegel bidden de zielen onder het altaar om wraak. Via dit altaar komen hun gebeden, na het openen van het 6^e zegel, bij de troon van de Here. Daarna vindt de verzegeling plaats. Dan volgen de 7 horens als antwoord van de Almachtige op de gebeden van de gestorven

⁹⁶ In de tijd van het Oude Testament was een *hoorn* meestal afkomstig van een ram. Het was toen niet in de eerste plaats een muziekinstrument. Het gebruik ervan was vooral geschikt om mensen op grote afstanden te waarschuwen of bij elkaar te roepen (Lev.25:9, Richt.6:4, 1Kon.1:34,39,41, Jer.4:5, 6:1,17, Joël 2:1,15, Am.3:6). Voor het maken van muziek gebruikte ze in die tijd trompetten.

In de Griekse taal van het Nieuwe Testament wordt er geen onderscheid (meer) gemaakt tussen een hoorn en een trompet. Omdat het in dit hoofdstuk van de Openbaring niet over het maken van muziek gaat, is hier voor het woord *hoorn* gekozen.

martelaren. De aantasting van de aarde begint na het spreken van Gods woord vanaf de troon.⁹⁷

6 [En] de 7 (hemelse) knechten (of 7 engelen/boodschappers) die de 7 (rams)horens (of de 7 trompetten) hebben (= hadden), maakten zichzelf klaar, zodat zij op de (rams)horens (of de trompetten) zouden blazen (= zichzelf klaar om op de (rams)horens (of de trompetten) te blazen).

De 7 horens schallen. De 7 hemelse knechten komen voor de troon van God vandaan. Het oordeel komt. Uitstel is bij de Here geen afstel. Eerst komen de 4 plagen in de natuur.

7 [En] de 1^e (engel) blies op de (rams)hoorn (of de trompet), en er kwam hagel en vuur, vermengd met bloed, en het werd op de aarde (of op het land) geworpen. [En] het 1/3 (deel) van de aarde (of van het land) verbrandde, het 1/3 (deel) van de bomen verbrandde, en al het groene gras verbrandde.

Bij de 1^e hoorn wordt 1/3 deel van de aarde en van de bomen met al het gras verbrand door *hagel en vuur, vermengd met bloed*. Het wordt een vieze boel (vgl. Ex.9:18,25).

8 [En] de 2^e (hemelse) knecht (of 2^e engel/boodschapper) blies op de (rams)hoorn (of de trompet), en er werd (iets) als een grote brandende berg met vuur in de zee geworpen. [En] het 1/3 (deel) van de zee werd bloed,

9 [en] het 1/3 (deel) van de levende schepsels in de zee stierf, en het 1/3 (deel) van de schepen werd verwoest (of vernietigd).

Bij de 2^e hoorn wordt iets geweldig groots, zo groot als een berg, in de zee gegooid. Het brandt van het vuur. Het is er de oorzaak van, dat 1/3 deel van de zee en al wat erop en erin is, vergaat.

10 [En] de 3^e (hemelse) knecht (of 3^e engel/boodschapper) blies op de (rams)hoorn (of de trompet), en (er) was een grote ster, brandend als een fakkel (of als een (olie)lamp), uit de hemel gevallen. [En] zij was op het 1/3 (deel) van de rivieren en op de waterbronnen gevallen.

11 [En] de naam van de ster werd genoemd Alsem. [En] het 1/3 (deel) van de wateren werd [tot] alsem. [En] veel mensen stierven van (of uit) (= door) de wateren, omdat zij bitter waren geworden (of gemaakt).

Als de 3^e hemelse knecht op de hoorn blaast, zien we een grote brandende ster die uit de hemel was gevallen. We weten, dat een ster een boodschapper van de Here is (Op.1:20). Sterren zijn lichtdragers van de Almachtige. De gevallen ster brandde als een fakkel. Die ster gaf daarmee licht als Gods Geest (Op.4:5). Het is echter een gevallen ster, en dus een afvallige boodschapper van de hemelse Vader. In principe kan het zowel over mens als over een engel gaan. Omdat de ster uit de hemel is gevallen, en veel macht heeft, lijkt het er sterk op, dat het hier over een gevallen engel van de satan gaat. Hij kan zelfs de afgrond openen, die door een engel van God was afgesloten (Op.9:1,2, 20:1-3).

De naam van die ster is Alsem. Alsem wordt gebruikt voor de drank Absint. Het is een plant met een bittere licht giftige stof die ziekten kan veroorzaken (vgl. Spr.5:4). Hier valt dus aan vergiftiging te denken. Een 1/3 deel van de wateren wordt vergiftigd (vgl. Ex.7:14-25).

12 [En] de 4^e (hemelse) knecht (of 4^e engel/boodschapper) blies op de (rams)hoorn (of de trompet). [En] het 1/3 (deel) van de zon werd getroffen, het 1/3 (deel) van de maan, en het 1/3 (deel) van de sterren, zodat het 1/3 (deel) daarvan verduisterd werd, en de dag voor het 1/3 (deel) niet (ver)schijnt, en de nacht evenzo.

⁹⁷ Zie het schema over de structuur van de Openbaring.

Bij het blazen op de 4^e hoorn worden de zon, maan en sterren getroffen. Een 1/3 deel van hun glans gaat verloren. Ze geven veel minder licht (vgl. Ex.10:21-23).

De plagen in de natuur hebben iets gemeenschappelijks. Steeds wordt 1/3 deel vergiftigd of verbrand. Verderop in de Openbaring (hoofdstuk 15 en 16) zullen we zien hoe deze vernietiging van de natuur zich geleidelijk voortzet.

Nadat de natuur voor 1/3 deel is aangetast, ziet Johannes een adelaar door de lucht vliegen. Het is één van de 4 levende wezens, die zijn gezicht van een adelaar naar de apostel heeft toegekeerd (Op.4:7). Hij spreekt met zijn mensenmond. Midden in de (blauwe) hemel spreekt hij met een luide stem, zodat iedereen het kan horen.

13 [En] ik zag, en hoorde één vliegende adelaar in het midden van de hemel. (Hij) zegt (= zei) met grote (= luide) stem (of klank/geluid): “Wee, wee, wee aan (hen) die op de aarde (of op het land) wonen, van (of uit) (= om) de overige klanken (of geluiden/stemmen) van de (rams)hoorn (of de trompet) van de 3 (hemelse) knechten (of 3 engelen/boodschappers), die op de (rams)horens (of de trompetten) gaan blazen (of die op het punt staan om op de (rams)horens (of de trompetten) te blazen)!”

We horen deze cherub 3 keer *wee* uitroepen. Door de cherub, de hemelse knecht die dienst moet doen op de aarde, worden de bewoners van de wereld gewaarschuwd. **Na het blazen op de 4^e hoorn zullen nog 3 weeën komen.**

Hoofdstuk 9 (Joël 2)

1 De 5^e hemelse knecht blies op de hoorn, en ik zag, dat een ster uit de hemel op de aarde was gevallen. Aan hem werd de sleutel van de put van de afgrond gegeven.

2 Hij opende de put van de afgrond, en er steeg rook op uit de put als rook van een grote oven. De zon en de lucht werden verduisterd door de rook van de put.

3 Uit de rook vertrokken sprinkhanen op de aarde. Aan hen werd macht gegeven, zoals de schorpioenen van de aarde macht hebben.

4 Tegen hen werd gezegd, dat zij geen schade zouden toebrengen aan het gras van de aarde, of aan enig groen, of enige boom, maar alleen aan de mensen die het zegel van God niet op hun voorhoofden hebben.

5 Aan hen werd macht gegeven, dat zij hen niet zouden doden, maar dat zij 5 maanden gekweld zouden worden. Hun kwelling was als de kwelling door een schorpioen, wanneer hij een mens steekt.

6 In die dagen zullen de mensen de dood zoeken, maar hem absoluut niet vinden. Zij zullen ernaar verlangen te sterven, en de dood zal van hen wegvluchten.

7 De gedaante van de sprinkhanen was als die van paarden die klaargemaakt zijn voor de oorlog. Op hun koppen was iets als kransen als van goud, en hun gezichten waren als gezichten van mensen.

8 Zij hadden haar als het haar van vrouwen, en hun tanden waren als die van leeuwen.

9 Zij hadden borstpantersers als ijzeren borstpantersers. Het geluid van hun vleugels was als het geluid van strijdswagens van veel paarden die ten strijde draven.

10 Zij hadden staarten als schorpioenen, en angels. In hun staarten hadden zij macht om de mensen 5 maanden lang te beschadigen.

11 Zij hadden een koning over zich: de engel van de afgrond. Zijn naam is in het Hebreuws Abaddon, en in het Grieks heeft hij de naam Apollyon.

12 De 1^e wee is voorbijgegaan. Zie, er komen hierna nog 2 weeën.

13 De 6^e hemelse knecht blies op de hoorn. Ik hoorde een stem uit de 4 horens van het gouden altaar dat voor God staat,

14 zeggen tegen de 6^e hemelse knecht die de hoorn had: “Maak de 4 knechten die bij de grote rivier de Eufraat gebonden zijn, los!”

15 De 4 knechten werden losgemaakt. Zij waren voorbereid voor een uur, een dag, een maand en een jaar om het 1/3 deel van de mensen te doden.

16 Het aantal van de legers van de ruitery was 2 x 10.000 van tienduizenden. Ik hoorde hun aantal.

17 Zo zag ik in het visioen de paarden en hen die erop zaten. Zij hadden vuurrode, paarse en zwavelkleurige borstpantseren. De koppen van de paarden waren als leeuwenkoppen. Uit hun bekken kwam vuur, rook en zwavel te voorschijn.

18 Door deze 3 plagen werd het 1/3 deel van de mensen gedood: door het vuur, de rook en de zwavel, die uit hun bekken te voorschijn kwamen,

19 want de macht van de paarden is in hun bek en in hun staarten, want hun staarten zijn als slangen, en zij hebben koppen. Daarmee richten zij schade aan.

20 De overige mensen, die niet gedood werden door deze plagen, bekeerden zich niet van de werken van hun handen, zodat zij de demonen niet meer zouden aanbidden en de gouden, zilveren, koperen, stenen en houten afgoden, die niet kunnen zien, en niet kunnen horen, en niet kunnen lopen.

21 Zij bekeerden zich niet van hun moorden, van hun toverijen, van hun hoererij en van het plegen van diefstal.

1 [En] de 5^e (hemelse) knecht (of 5^e engel/boodschapper) blies op de (rams)hoorn (of de trompet), en ik zag, (dat) een ster uit de hemel op de aarde (of op het land) (was) gevallen. [En] aan hem werd de sleutel van de put van de afgrond gegeven.

Bij de 5^e hoorn zien we de gevallen ster weer. Deze afvallige boodschapper heeft aan de vergiftiging van een 1/3 deel van de rivieren en waterbronnen zijn aandeel gehad (Op.8:10,11, 3^e hoorn). De gevallen ster, die Alsem heet (Op.8:11^a), krijgt de sleutel van de afgrond. Daar woont het beest uit de afgrond (Luk.8:31, Op.11:7, 17:8, 20:1,3). Het beest uit de afgrond is de draak, ofwel de slang uit het Oude Testament (Gen.3, Op.12:9, 20:2,3). De diepe afgrond is het voorportaal van de onderwereld. De afvallige ster heeft daarvan de sleutel. Hij heeft er macht over (Mat.16:19, Op.1:18, 3:7).

Hoe komt de draak in die afgesloten afgrond terecht? Dat staat in de Openbaring zelf. In het 12^e hoofdstuk (Op.12:7-9) van dit bijbelboek kunnen we lezen, dat de draak, de satan, uit de hemel geworpen wordt. **In het 20^e hoofdstuk (Op.20:1-3) wordt vermeld, dat de satan in de afgrond wordt opgesloten. Sinds die tijd wordt hij ook wel het beest uit de afgrond genoemd. Duizend jaren moet hij opgesloten blijven. Na die tijd neemt zijn invloed weer toe. Dit gedeelte gaat dus over de tijd die komt na die 1000 jaren.** De afvallige ster Alsem opent de afgrond.

2 [En] hij opende de put van de afgrond, en (er) steeg rook (op) uit de put als rook van

een grote oven. [En] de zon en de lucht werden verduisterd van (of uit) (= door) de rook van de put.

3 [En] uit de rook vertrokken (of gingen ... uit) sprinkhanen op (of naar) de aarde (of het land). [En] aan hen werd (vol)macht gegeven, zoals de schorpioenen van de aarde (of van het land) (vol)macht hebben.

Er stijgt rook op uit de afgrond. Zo wordt de zon verduisterd. Uit deze rook komen sprinkhanen te voorschijn. De levensduur van de sprinkhanen is van het voorjaar tot het najaar, dus ongeveer een periode van 5 maanden. Vijf maanden lang worden de mensen gekweld (v.5). Bovendien hebben deze sprinkhanen de staarten van een schorpioen. Deze staarten bevatten giftige klieren, waarmee een schorpioen zijn prooi kan doden.

4 [En] tegen hen werd [er] gezegd, dat zij geen schade zouden toebrengen aan (of niet zouden beschadigen) het gras van de aarde (of van het land), ook niet (= of) (aan) enig groen, ook niet (= of) enige boom, maar (of behalve) alleen (aan) de mensen die het zegel van [de] God niet op hun voorhoofden hebben.

De sprinkhanen brengen geen schade toe aan de natuur. De bomen, de zee en de aarde moeten ze met rust laten. Ook mogen ze de mensen die het zegel van God dragen, geen haar krenken. Het zegel betekent dus een bescherming. De satan krijgt alleen macht om zijn eigen onderdanen te kwellen.⁹⁸ Bij de laatste plagen gaat de Here onderscheid maken tussen de Christenen en de mensen die Hem niet (willen) dienen (vgl. Ex.9:26).

5 [En] aan hen werd (macht) gegeven, dat zij (= de sprinkhanen) hen niet zouden doden, maar dat zij (= de mensen die God niet dienen) 5 maanden gekweld (of gefolterd/gepijnigd) zouden worden. [En] hun kwelling (of hun foltering/pijniging) (was) als de kwelling (of de foltering/pijniging) van (= door) een schorpioen, wanneer hij een mens steekt.

6 [En] in die dagen zullen de mensen de dood zoeken, en (= maar) hem absoluut niet (of hem nooit) vinden. [En] zij zullen (ernaar) verlangen (of zullen begeren) te sterven, en de dood zal van hen (weg)vluchten.

Zodra de knechten van de satan meer ruimte hebben gekregen, beginnen zij hun veroveringstocht. Via zijn knechten, zijn boze geesten, verovert de duivel de zogenaamde neutrale mensen. Hij maakt ze ondergeschikt. Ze worden zijn slaven. Zo erg wordt het zelfs, dat veel mensen de dood zoeken, maar hem niet kunnen vinden. Ze worden gekweld, maar ze kunnen zich om één of andere reden niet van kant maken. *De dood vlucht van hen weg.*

Evenals bij de profetieën in het bijbelboek Joël gaat deze duisternis veroorzaakt door de rook aan de werkelijke zonsverduistering in de Eindtijd vooraf (Joël 2:10,31, Hand.2:17-21). Het bijbelboek van de profeet Joël begint met een sprinkhanenplaag. Deze plaag moest tot in de verste geslachten doorverteld worden. Een jonge vrouw klaagde om de verloofde van haar jeugd. Die verloofde was blijkbaar omgekomen in de strijd. Bovendien hadden deze gevaarlijke sprinkhanen eveneens iets als van leeuwentanden (vgl. Op.9:8). Vuur ging voor de sprinkhanen uit (Joël 2:2,3), en waar ze geweest waren, daar was ook vuur.⁹⁹

In die tijd waren rook en vuur kenmerken van vijandelijke legers die in aantocht waren. Alles werd leeggeplunderd, en wat niet bruikbaar was, werd in brand gestoken. Het zonlicht ging schuil achter de rook. De profeet Joël ging het beeld met de werkelijkheid vergelijken. Paarden en strijdswagens werden genoemd. De gezichten van de mensen beefden van angst. Al het

⁹⁸ De afgrond is wel open, maar de satan is nog niet van zijn grote zware ketting bevrijd. Pas als hij volledig ontbonden is, komt hij uit de afgrond. Dan zal hij de Christenen rechtstreeks aanvallen, en hen proberen te vernietigen (Op.11:7, 20:7,8).

⁹⁹ Zie ook Turenout T. van, Joël, Jahweh is God, Grijpskerk, 2019.

eetbare voedsel werd meegenomen of in brand gestoken. Dit leger kwam, toen het volk de Here verliet.

Daarna kreeg God medelijden met de Joden, en Hij dreef de sprinkhanen naar het noorden, waar ze vandaan kwamen. Ook hier blijkt, dat het geen echte sprinkhanen waren, want die kwamen alleen vanuit het zuiden; vanuit Afrika.

Vervolgens begint het gedeelte, dat met de Pinksterdag in vervulling is gegaan (Joël 2:28). Op die Pinksterdag haalde Petrus deze verzen uit Joël aan (Joël 2:28,29, Hand.2:17,18), en sprak hij over de vervulling daarvan. Vele eeuwen later zal de laatste zonsverduistering komen (Joël 2:30-32^a, Hand.2:19-21).

Die sprinkhanenplaag is over het volk Israël gekomen in de tijd van de Syrische koning Antiochus IV (175 – 164). Hij kwam uit het noorden. Deze koning heeft de gelovige Joden met een talrijke menigte aan soldaten leeggeplunderd. List en bedrog speelden bij Antiochus IV een grote rol. Hij wilde aan de eredienst van God een einde maken.

Daarna ontfermde de Here zich weer over zijn verbondskinderen. Onder leiding van de Makabeeën werd de eredienst hersteld. Er kwam weer welvaart en voorspoed. De talrijke legers van Antiochus IV werden naar het noord(oost)en teruggedreven. De Openbaring haalt deze sprinkhanen uit het Oude Testament aan; sprinkhanen die draven als paarden, en koppen en tanden hebben als leeuwen. De gekwelde slaven van de satan zijn de vijanden van de Christenen.

Bij de beschrijving van de sprinkhanen staat er iedere keer het woordje *als*. Er is dus sprake van vergelijking. We moeten deze monsters dus zien als beelden. Het zijn geen werkelijke sprinkhanen.

7 [En] de gedaante[n] (of de gelijkenis[sen]) van de sprinkhanen (was) als (of gelijk(soortig) aan) (die van) paarden die klaargemaakt (of voorbereid) zijn voor (de) oorlog (of strijd). [En] op hun koppen (was) (iets) (zo)als kransen (of kronen) als (of gelijk(soortig) aan) (van) goud, en hun gezichten (waren) (zo)als gezichten van mensen.

Het paard werd in die tijd vooral voor de oorlog gebruikt. Op hun koppen zijn kransen als van goud. Ze dragen dus kronen als koningen.

8 [En] zij hadden haar als (het) haar van vrouwen, en hun tanden waren als (die) van leeuwen.

Ze hebben het gezicht van een mens (v.7^b). Ze hebben dus het verstand en de aanblik van een mens, en vrouwenhaar, dat aan de verleiding doet denken. Ze zijn echter ook allemaal uitgerust met strijdmiddelen. Het zijn dus oorlogvoerende koningen, die met list en geweld hun strijd voeren.

9 [En] zij hadden (borst)pantsers als ijzeren (borst)pantsers. [En] het geluid (of de klank/stem) van hun vleugels (was) als (het) geluid (of de klank/stem) van (strijd)wagens van veel paarden die ten strijde (of ten oorlog) draven.

10 [En] zij hebben (= hadden) staarten als (of gelijk(soortig) aan) schorpioenen, en angels. [En] in hun staarten hebben (= hadden) zij (vol)macht (of in hun staarten was hun (vol)macht) (om) de mensen 5 maanden (lang) te beschadigen (of schade toe te brengen).

11 Zij hebben (= hadden) een koning over hen (= over zich): (de) engel (of (de) (hemelse) knecht/boodschapper) van de afgrond. Zijn naam (is) in het Hebreeuws Abaddon, en in het Grieks heeft hij (de) naam Apollyon.

De ongehoorzame engel uit de afgrond voert de strijd aan. Hij heet in het Hebreeuws *Abad-*

don (= Ondergang/Vernietiging), en in het Grieks *Appollyon* (= Vernietiger/Verwoester). Die namen duiden allebei op *vernietigen*. Dat is ook het doel van deze koning: alles verwoesten en vernietigen. Gelukkig is God de allerhoogste koning. Hij bakent het werkterrein van de satan af. De tijd om de Christenen massaal aan te vallen is nog niet gekomen.

12 De 1^e wee is voorbijgegaan. Zie, er komen hierna nog 2 weeën.

De adelaar had in het vorige hoofdstuk niet zomaar 3 keer *wee* geroepen (Op.8:13). Het blijkt een functie te vervullen. **Een nieuw structurelement biedt zich aan. De wee van een vrouw die een kind baart. Deze 3 weeën gaan ook aan de komst van Gods koninkrijk vooraf. Na het klinken van de 4^e hoorn zouden nog 3 hemelse knechten op de hoorn blazen, en nog 3 weeën zouden volgen (Op.8:12,13), Tijdens de gebeurtenissen na het schallen van de 5^e hoorn gaat eveneens de 1^e wee voorbij (v.1-12). De 5^e hoorn valt dus samen met de 1^e wee.**

13 [En] de 6^e (hemelse) knecht (of 6^e engel/boodschapper) blies op de (rams)hoorn (of de trompet). [En] ik hoorde een stem (of een klank/geluid) uit (of van) de 4 horens van het gouden altaar dat voor (of tegenover) [de] God (staat/is),

14 zeggen tegen de 6^e (hemelse) knecht (of 6^e engel/boodschapper) die de (rams)hoorn (of de trompet) had: “Maak de 4 (hemelse) knechten (of 4 engelen/boodschappers) die bij (of op/over/in) de grote rivier (de) Eufraat gebonden zijn, los!”

Als de 6^e hemelse knecht op de hoorn blaast, komt er een opdracht vanuit het altaar. Daar vandaan komt dus het begin van de activiteit. Het gebed van de Christenen, dat om wraak roept, vormt hier weer het begin.

De 4 knechten die bij de Eufraat gebonden zijn, moeten worden losgelaten. De aarde is het werkterrein van die knechten. Bovendien zijn het er 4. Het lijkt er sterk op, dat we hier met cherubs te maken hebben. Blijkbaar zijn deze cherubs bij de rivier de Eufraat gebonden, want ze moeten worden losgelaten. Wanneer zijn deze cherubs dan gebonden?

Het vastbinden van deze 4 cherubs staat niet duidelijk in de Openbaring vermeld. Wel kunnen we al eerder lezen, dat die 4 engelen gebonden waren.

Na de verzegeling (Op.7:2-8) hebben 4 andere cherubs: 4 engelen van God, de 4 winden op de 4 hoeken van de aarde losgelaten. Door die winden werd 1/3 deel van de natuur aangetast en vernietigd (vgl. Op.7:1 met 8:7-12).

Eén onderdeel van de natuur mocht nog niet voor 1/3 deel worden vernietigd: de mensen (v.5). Ook moesten de mensen die het zegel van de Here op hun voorhoofd hadden, met rust worden gelaten (v.4^b). Alleen zij die het zegel niet hadden, mochten worden gekweld. Hoewel de satan en zijn boze geesten maar al te graag de strijd aan wilden (en willen) binden met de Christenen, liet de Here dat niet toe. De knechten van de grote vernietiger (v.11), waren dus nog gebonden! Ze staan echter klaar om 1/3 deel van de mensen op aarde te vernietigen (v.15). De 4 engelen die bij de Eufraat gebonden zijn, zijn dus 4 knechten van de satan. Ze mogen pas mensen doden, als God dat toelaat. Enige tijd nadat de ster Alsem de put van de afgrond heeft geopend (v.1,2), worden de 4 boze geesten bij de Eufraat losgelaten.

Zodra de 4 cherubs van de grote vernietiger bij de rivier de Eufraat worden ontbonden, worden legermachten samengesteld om 1/3 deel van de mensheid te doden. Bij de Eufraat zal een grote slachting plaatsvinden.

15 [En] de 4 (hemelse) knechten (of 4 engelen/boodschappers) werden losgemaakt. Die (= Zij) waren voorbereid (of klaargemaakt) voor een uur, een dag, een maand en een jaar, zo-

dat zij het $\frac{1}{3}$ (deel) van de mensen zouden doden (= en een jaar om het $\frac{1}{3}$ deel van de mensen te doden).

16 [En] het aantal van de legers van de ruitery (was) 2 tienduizend[en] (of 2 ontelbare menigten) (= 2 x 10.000 (= 20.000)) van tienduizenden (of van ontelbare menigten). Ik hoorde hun aantal.

Het gevolg van losmaken van de 4 boze geesten is, dat er iets als een grote ruitery op de been komt. Het lijken erg veel paarden te zijn: Een enorm groot aantal! Die menigte lijkt ontelbaar!

17 [En] zo zag ik in het visioen de paarden en (hen) die erop zitten (= zaten). (Zij) hebben (= hadden) vuurrode, paarse (of hyacintkleurige) en zwavelkleurige (borst)pantser. [En] de koppen van de paarden (waren) als leeuwenkoppen. [En] uit hun bekken komt (of gaat ... uit/vertrekt) (= kwam) vuur, rook en zwavel te voorschijn.

De zogenaamde paarden en hun ruiters hebben vuurrde, paarse en zwavelkleurige borstpantser. Wat Johannes hier als paarden en ruiters aanduidt, zijn vreemde wezens. Ze hebben vijandige koppen als leeuwen.

18 Door deze 3 plagen werd het $\frac{1}{3}$ (deel) van de mensen gedood: door het vuur, de rook en de zwavel, die uit hun bekken te voorschijn komen (of uitgaan/vertrekken) (= te voorschijn kwamen),

19 want de (vol)macht van de paarden is in hun bek en in hun staarten, want hun staarten (zijn) als (of gelijk(soortig) aan) slangen, (en zij) hebben koppen. [En] daarmee richten zij schade aan.

De macht van elk van de vreemde paarden zit in zijn bek en in zijn staart. Het lijkt erop, dat de staarten eruit zien als slangen met koppen, en dat ze daarmee schade aanrichten. Op de uiteinden van elke slang zit dus een bek die vuur, rook en zwavel uitstoot (v.18). Bij de strijd die leidt tot de vernietiging van $\frac{1}{3}$ deel van de mensheid, worden modernere middelen gebruikt. De boog en het zwaard (Vgl. het 1^e en 2^e zegel (Op.6:1-4).) zijn hier vervangen door vuur, rook en zwavel.

Nog nooit is $\frac{1}{3}$ deel van de wereldbevolking door vuur, rook en zwavel vergaan. Het zal dus nog gebeuren.

20 [En] de overige [van de] mensen, die niet gedood werden door deze plagen, bekeerden zich niet van de werken van hun handen, zodat zij de demonen (of de boze geesten) niet (meer) zouden aanbidden (of vereren) en de gouden, zilveren, koperen, stenen en houten afgoden, die [en] niet kunnen zien, en niet (kunnen) horen, en niet (kunnen) lopen (of wandelen).¹⁰⁰

Achter het offeren aan de afgoden schuilt het werk van de satan, de tegenstander van de Heere (Deut.32:17, vgl. 1Kor.10:19,20). Dat geldt ook voor de moderne afgoderij van deze tijd.

21 [En] zij bekeerden zich niet van hun moorden, [en niet] van hun toverijen, [en niet] van hun hoerery en [niet] van hun diefstallen (= van het plegen van diefstal).

Een $\frac{1}{3}$ deel van de schepping zal worden vernietigd. Toch zullen de mensen die dan zijn overgebleven, zich niet bekeren. Ze zullen doorgaan met hun slechte daden. In de laatste verzen van dit hoofdstuk worden allemaal eigenschappen genoemd, waaraan men de slechtheid van de mensen kan herkennen (vgl. Gal.5:19-21). Ze gaan door met hun afgoderij. Ze blijven moorden, stelen en ontucht plegen. Ze zijn zichzelf tot een wet.

¹⁰⁰ Als door structurele zonden, ongehoorzaamheid en opstandigheid de Geest van God verdwijnt, dan komt er een boze geest of demon voor in de plaats (vgl. 1Sam.16:14, 18:10, 19:9).

Bij het blazen op de horens, dat in het vorige hoofdstuk begon, zien we nog, dat $\frac{1}{3}$ deel zal worden aangetast. Door de hoofdstukken 15 en 16 kunnen we weten, dat deze aantasting van de schepping (geleidelijk) zal doorgaan, totdat de totale vernietiging erop zal volgen. Dit zal gebeuren, omdat het overgrote deel van de mensen zich niet wil bekeren.

7 horens (hoofdstuk 8-11)

1. $\frac{1}{3}$ deel van de aarde en bomen verbrandt.
2. $\frac{1}{3}$ deel van de zee wordt bloed, en sterft.
3. $\frac{1}{3}$ deel van de rivieren bitter als alsem.
4. $\frac{1}{3}$ deel van de (lichtgevende) hemellichamen aangetast.
5. Sprinkhanen tegen de verzegelden van het beest.
6. $\frac{1}{3}$ deel van de mensen gedood door vuur, rook en zwavel. Oorlog bij de Eufraat.
7. Eindoordeel, bliksemstralen, stemmen, donderslagen, aardbeving en zware hagel.

7 schalen (hoofdstuk 15 en 16)

- Verzegelden van het beest krijgen een kwaad-aardig zweer.
Elk levend wezen in de zee sterft.
De rivieren worden als bloed.
Verhitting door de zon.
Verduistering van het koninkrijk van het beest, mensen kauwen op hun tongen.
Eufraat droog voor de koningen, 3 onreine geesten.
Bliksemstralen, stemmen, donderslagen, en zware aardbeving, zodat de grote stad in 3 stukken valt. Zware hagel.

6. Gods oordelen worden verzegeld.

Hoofdstuk 10

1 Ik zag een andere sterke hemelse knecht neerdalen uit de hemel. Hij was gehuld in een wolk, en een regenboog was op zijn hoofd. Zijn gezicht was als de zon, en zijn voeten waren als zuilen van vuur.

2 Hij had in zijn hand een geopend boekrolletje. Hij zette zijn rechtervoet op de zee, en de linkervoet op het land.

3 Hij riep met een luide stem, zoals een leeuw brult. Toen hij geroepen had, lieten de 7 donderslagen hun stemmen horen.

4 Toen de 7 donderslagen hadden gesproken, wilde ik gaan schrijven. Ik hoorde een stem uit de hemel zeggen: “Verzegel wat de 7 donderslagen gesproken hebben, en schrijf dit niet op.”

5 De hemelse knecht die ik op de zee en op het land zag staan, hief zijn rechterhand op naar de hemel.

6 Hij zwoer bij Hem die leeft tot in eeuwigheid; die de hemel geschapen heeft, en wat daarin is, het land, en wat daarop is, en de zee, en wat daarin is, dat er geen tijdsverloop meer zal zijn,

7 maar in de dagen van de stem van de 7^e hemelse knecht, wanneer hij op de hoorn zal blazen, is ook het geheim van God uitgevoerd, zoals Hij aan zijn dienaren, de profeten, als goed nieuws heeft bekend gemaakt.

8 De stem die ik uit de hemel gehoord had, sprak weer met mij, en zei: “Ga! Neem het boekrolletje, dat open ligt in de hand van de hemelse knecht die op de zee en op het land staat!”

9 Ik vertrok naar de hemelse knecht, en zei tegen hem, dat hij aan mij het boekrolletje zou geven. Hij zei tegen mij: “Neem het, en eet het op! Het zal je buik bitter maken, maar in je mond zal het zoet zijn als honing.”

10 Ik nam het boekrolletje uit de hand van de hemelse knecht, en ik at het op. Het was in mijn mond zoet als honing. Toen ik het opgegeten had, werd mijn buik bitter.

11 Zij zeiden tegen mij: “Jij moet opnieuw profeteren tegen veel volken, tegen veel natiën, talen en koningen.”

1 [En] ik zag een andere sterke (hemelse) knecht (of sterke engel/boodschapper) neerdalen uit de hemel. (Hij) is (= was) gehuld in (of bekleed/omkleed met) een wolk, en een regenboog (was) op zijn hoofd. [En] zijn gezicht (was) als de zon, en zijn voeten (waren) als zuilen (of pilaren) van vuur.

De apostel Johannes ziet een engel van God neerdalen uit de hemel. Deze hemelse knecht is omgeven door een wolk. Die wolk duidt op de aanwezigheid van de Here (vgl. Ex.13:21,22, 14:19,20,24, 16:10, 19:9,16, 24:15-18, enz.). Een dergelijke wolk belemmerde Mozes de toegang tot de tabernakel (Ex.40:34-38, vgl. 1Kon.8:10,11). Bij deze engel is dus ook de Almachtige tegenwoordig.

Het gezicht van de hemelse knecht straalt als de zon. Het goddelijke licht komt Johannes tegemoet. De voeten van de sterke engel zijn vol kracht en activiteit. Ze zijn *als zuilen van vuur*.

Toch hoeft de apostel voor deze indrukwekkende verschijning vol majesteit niet bang te zijn, want de Here laat via een regenboog ook zijn liefde aan hem zien. De regenboog is het teken van zijn verbond met de mensen die Hem dienen (Gen.9:8-17). De hemelse Vader heeft namelijk beloofd, dat Hij niet nog een keer (bijna) alle levende wezens door het water zou vernietigen, zoals Hij door de zondvloed had gedaan. Groot kan zijn boosheid zijn, nog groter zijn echter zijn liefde en trouw. Hij houdt zich in zijn rechtvaardigheid aan zijn genadeverbond van de regenboog. Dat is een grote geruststelling voor de Christenen.

2 [En] hij had in zijn hand een geopend (boek)rolletje. [En] hij zette zijn rechtervoet op de zee, en (of maar) de linker(voet) op het land (of op de aarde).

Het geopende boekrolletje is niet de grote rol van Gods plan met de wereld. Dit kleinere boek gaat over de kortere periode van de 7 donderslagen. De hemelse knecht zet één voet op het land, en één voet op de zee. Wat er in het boekrolletje staat, geldt dus voor de hele aarde.

3 [En] hij riep met een grote (= luide) stem (of klank/geluid), zoals een leeuw brult. [En] toen hij geroepen had, spraken (of maakten ... geluid (met)) (= lieten ... horen) de 7 donderslagen (met) hun stemmen (of hun geluiden/klanken).

Dat de hemelse knecht brult als een leeuw (vgl. Jer.25:30, Hos.11:10, Am.1:2, 3:8), betekent hij iets hard uitroept. Daardoor is de boodschap die hij brengt, duidelijk te horen. De hemelse knecht spreekt luid, en daarna weergalmen 7 donderslagen door de lucht.

4 [En] toen de 7 donderslagen hadden gesproken (of geluid hadden gemaakt) [((met) hun stemmen)], wilde ik gaan (of stond ik op het punt te) (op)schrijven. [En] ik hoorde een stem (of een klank/geluid) uit de hemel [(tegen mij)] ¹⁰¹ zeggen: “Verzegel (of Verberg/Verzwijs) wat de 7 donderslagen gesproken hebben, en schrijf dit niet (op).”

Voor Johannes sluit het roepen van de engel en de boodschap van de 7 donderslagen blijkbaar aan bij wat hij eerder heeft waargenomen. Hij wil daarom zonder vragen direct opschrijven, wat hij ziet. Verdere uitleg is niet nodig. De 7 donderslagen spreken voor hem duidelijke taal.

Dit opschrijven wordt hem echter verboden. Een stem uit de hemel zegt, dat hij de boodschap van de 7 donderslagen moet verzegelen. De inhoud ervan is niet toegankelijk (vgl. Jes.29:11, Op.5:1). Het zal pas bekend worden, als de Here de tijd daarvoor rijp acht. Dit geldt trouwens eveneens voor wat er in het boekrolletje staat (v.2,3). Ook daarover zegt de Openbaring niets.

5 [En] de (hemelse) knecht (of de engel/boodschapper) die ik op de zee en op het land (of op de aarde) zag staan, hief zijn rechterhand op naar de hemel.

6 [En] hij zwoer bij Hem die leeft tot in de eeuw(ighed)en van de eeuw(ighed)en (= tot in eeuwigheid); die de hemel geschapen heeft, en wat daarin (is), [en] het land (of de aarde), en wat daarin (= daarop) (is), en de zee, en wat daarin (is), dat er geen tijd(sverloop) meer zal zijn,

7 maar in de dagen van de stem (of de klank/het geluid) van de 7^e (hemelse) knecht (of 7^e engel/boodschapper), wanneer hij op de (rams)hoorn (of de trompet) zal blazen, is ook (of zal blazen, [en] is) het geheim (of het mysterie) van [de] God uitgevoerd (of vervuld) (of zal blazen, en het geheim (of het mysterie) van [de] God is uitgevoerd (of vervuld)), zoals Hij aan zijn dienaren, de profeten, (als) goed nieuws (of (als) een evangelie) heeft bekend gemaakt (of heeft gebracht).

De hemelse knecht heft zijn rechterhand op naar de hemel. Hij zweert bij God (Gen.14:22, Ex.6:7, Deut.32:40, Dan.12:7). Er zal geen uitstel meer zijn. Eerst deden we een stap terug.

¹⁰¹ Deze gedeelten staan niet in de Codex Sinaiticus, en zijn dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

Na de 7 zegels kwamen de 7 horens. Nu komt er geen vertraging meer. Bij de Here betekent uitstel geen afstel. Zijn geduld is op.

Als op de 7^e hoorn wordt geblazen, zijn de 7 donderslagen in vervulling gaan. Dan is het geheim dat Hij aan zijn profeten als goed nieuws heeft bekend gemaakt, inmiddels uitgevoerd

Voorlopig blijft er iets voor ons verborgen. De 7 donderslagen worden verzegeld. De inhoud van het 7^e zegel werd ons ook niet meegedeeld (Op.8:1). De 3^e wee wordt wel aangekondigd (Op.8:13, 9:12, 11:14), maar daarna niet meer genoemd. Bij de 7^e hoorn zien we eigenlijk alleen maar wat er in de hemel gebeurt (Op.11:15-19).

Daarbij wordt echter wel een tip van de sluier opgelicht. Als de eeuwige regering van God en de Here Jezus op aarde begint (Op.11:15), is de rechtszaak van de 7 donderslagen al voorbij (v.6,7, Op.11:18). Die 7 donderslagen (Op.10) weergalmen na het blazen op de 6^e hoorn (Op.9:13,14) en voor het schallen van de 7^e hoorn (v.6,7, Op.11:15) door de lucht. Ze gaan dus over het laatste oordeel van God. Dat blijft geheim. Het eindoordeel is aan de Here.

8 [En] de stem (of De klank/Het geluid) die ik uit de hemel gehoord had, sprak weer met mij, en zegt (= zei): “Ga! Neem het (boek)rolletje, dat open is (= ligt) in de hand van de (hemelse) knecht (of de engel/boodschapper) die op de zee en op het land (of op de aarde) staat!”

9 [En] ik vertrok (of ging weg) naar de (hemelse) knecht (of de engel/boodschapper), (en) zeg (= zei) tegen hem, aan mij het (boek)rolletje te geven (= dat hij aan mij het (boek)rolletje zou geven). [En] hij zegt (= zei) tegen mij: “Neem (het), en eet het op! [En] het zal je buik bitter maken, maar in je mond zal het zoet zijn als honing.”

10 [En] ik nam het (boek)rolletje uit de hand van de (hemelse) knecht (of de engel/boodschapper), en ik at het op. [En] het was in mijn mond zoet als honing. [En] toen ik het opgegeten had, werd mijn buik bitter.

De apostel Johannes moet het boekje gaan ophalen, en opeten. In zijn mond is het zoet als honing, maar in zijn buik is het bitter (vgl. Ezech.2:8-3:3). Gods woorden zijn een licht en een kracht voor zijn dienaren, maar een geur van de dood voor zijn tegenstanders (Rom.1:16, 2Kor.2:16). Daarom moet Johannes veel volken, natiën, talen en koningen waarschuwen voor de komende straffen en het eindoordeel van de Here.

11 [En] zij zeggen (= zeiden) (of [En] hij zegt (= zei)) ¹⁰² tegen mij: “Het is nodig voor jou (om) opnieuw (of weer) te profeteren (= Jij moet opnieuw (of weer) profeteren) tegen (of naar/over) veel (heiden)volken (of veel natiën/menigten), tegen (of naar/over) (veel) natiën, talen en koningen.”

¹⁰² In sommige handschriften staat *hij zegt*, en in andere *zij zeggen*. Beide vertalingen zijn mogelijk. In het 1^e geval spreekt de sterke engel met het open boekje (v.1,2,9) of de stem uit de hemel (v.4,8) tegen Johannes. Bij de 2^e mogelijkheid spreken zowel de sterke engel met het boekje als de stem uit de hemel tegen de schrijver van dit bijbelboek. Het is niet met zekerheid te zeggen, wat de oorspronkelijke tekst is, maar bij de uitleg is het verschil niet erg groot, en zeker niet doorslaggevend.

7. De 2 getuigen van God.

Hoofdstuk 11 (Zacharia 4)

1 Aan mij werd een meetstok van riet gegeven, die lijkt op een staf, met de woorden: “Sta op, en meet de tempel van God, het altaar en hen die daarin bidden!”

2 “Laat de voorhof, die buiten de tempel is, erbuiten, en meet die niet, omdat die aan de heidenvolken is gegeven! Zij zullen de heilige stad 42 maanden vertrappen.”

3 “Ik zal mijn 2 getuigen macht geven, en zij zullen in zakken gehuld 1260 dagen profeteren.”

4 Dit zijn de 2 olijfbomen en de 2 kandelaren die voor de Heer van de aarde staan.

5 Als wie dan ook hun schade wil toebrengen, komt er vuur uit hun mond te voorschijn, en verslindt het hun vijanden. Als wie dan ook hun schade wil toebrengen, moeten zij worden gedood.

6 Zij hebben de macht om de hemel te sluiten, zodat er geen regen valt in de dagen van hun profeteren. Zij hebben macht over de wateren om ze in bloed te veranderen, en om de aarde te slaan met elke plaag, zo vaak als zij willen.

7 Wanneer zij hun getuigenis zullen hebben afgemaakt, zal het beest dat uit de afgrond opstijgt, oorlog met hen voeren. Het zal hen overwinnen, en het zal hen doden.

8 Hun lijken zullen liggen op de straat van de grote stad die geestelijk genoemd wordt Sodom en Egypte, waar ook onze Heer gekruisigd is.

9 Mensen uit de volken, stammen, talen en natiën zullen hun lijken zien, 3½ dag. Zij zullen niet toelaten, dat hun lijken in een graf worden gelegd.

10 Zij, die op de aarde wonen, zullen blij zijn over hen. Zij zullen vrolijk zijn. Zij zullen elkaar geschenken sturen, omdat deze 2 profeten hen die op de aarde wonen, hadden gekweld.

11 Na 3½ dag kwam een levensgeest uit God binnen in hen. Zij gingen op hun voeten staan, en grote vrees overviel hen die hen zagen.

12 Ik hoorde een luide stem uit de hemel tegen hen zeggen: “Komt hierheen omhoog!” Zij gingen omhoog naar de hemel in de wolk, en hun vijanden zagen hen.

13 Op dat uur ontstond er een zware aardbeving, en een $\frac{1}{10}$ deel van de stad stortte in, en 7000 mensen werden door de aardbeving gedood. De overigen werden erg bang, en zij gaven aan de God van de hemel eer.

14 De 2^e wee is voorbijgegaan. Zie, de 3^e wee komt snel.

15 De 7^e hemelse knecht blies op de hoorn. Er waren luide stemmen in de hemel, die zeiden: “Het koninkrijk van de wereld is van onze Heer en van zijn Gezalfde geworden. Hij zal regeren tot in eeuwigheid.”

16 De 24 oudsten, die voor God op hun tronen zaten, wierpen zich op hun gezichten, en zij aanbaden God.

17 Ze zeiden: “Wij danken U, Here God, Almachtige, die is, en die was, dat U uw grote macht op U hebt genomen, en U koninklijke macht hebt uitgeoefend.”

18 “De volken waren boos, en uw boosheid is gekomen, en de tijd voor de doden om te worden berecht, en om beloning te geven aan uw dienaren: de profeten, en aan de heiligen en aan hen die ontzag hebben voor uw naam, zowel de kleinen als de groten, en om te gronde te richten, hen die de aarde te gronde richten.”

19 De tempel van God in de hemel werd geopend, en de ark van zijn verbond in zijn tempel werd zichtbaar. Er ontstonden bliksemstralen, stemmen, donderslagen, een aardbeving en zware hagel.

1 [En] aan mij werd een (meetstok van) riet gegeven, die lijkt op een staf (of een stok), zeggend (= met de woorden): “Sta op, en meet de tempel van [de] God, het altaar en (hen) die daarin (= in de tempel) (aan)bidden (of vereren/zich neerbuigen/knielen)!”

Dit hoofdstuk begint met het meten van de tempel. Daarvoor gebruikten de mensen in die tijd een riet. Op dezelfde manier moest in het bijbelboek Ezechiël een hemelse man van God gaan meten (Ezech.40-48). Hij gaf de maten van een nieuwe tempel op. Het nieuwe heilige terrein werd met het meten van de tempel afgebakend.¹⁰³ Johannes moet zo ook het heilige terrein gaan afbakenen. De voorhof mag niet worden gemeten, omdat die aan de heidenen gegeven wordt. Dit heilige terrein gaat tijdelijk verloren.

De Openbaring schildert de hemel af als het huis van de Here. Daar woont Hij in zijn tempel (Op.7:15, 11:19, 13:6^b, vgl. Hebr.9:11). Allerlei voorwerpen uit de tempel zijn we al tegengekomen. De maten van de hemelse tempel van God zijn niet bekend.

2 “[En] werp (= laat) de voorhof, die buiten de tempel is, (naar) (er)buiten, en meet die niet, omdat die aan de (heiden)volken (of de natiën/menigten) is gegeven! [En] zij zullen de heilige stad 42 maanden vertrappen (of onder de voet lopen/met voeten treden/ontwijken/betreden).”

De heidenen krijgen geen toegang tot de tempel in de hemel, maar wel tot de voorhof. De voorhof van de Here is hier een heilige stad op aarde. Deze stad was heilig, omdat daar de plaats was, waar men God diende. Dat is nu voorbij. In de voorhof, in de heilige stad, zijn de heidenen gedurende 42 maanden actief.

Een periode van 42 maanden duurt 3½ jaar ($3\frac{1}{2} \times 12 = 42$).¹⁰⁴ In het bijbelboek Daniël zien we eveneens voorspellingen over 3½ jaar. Het ging concreet in vervulling (Dan.7:25, 9:27, 12:7,11,12, vgl. Dan.8:14).¹⁰⁵ Drie en een half jaar duurde de onderdrukking van de gelovige Joden onder leiding van koning Antiochus IV (175 – 164). Hij probeerde toen de dienaren van de Here uit te roeien. De profetieën over die 3½ jaar zijn allemaal letterlijk vervuld.¹⁰⁶

Zoals het was in de dagen van de Syrische koning Antiochus IV, zo zullen de 42 maanden weer terug komen. Dat is geen pure symboliek, maar vooral concrete werkelijkheid. De wereld zal volledig door het heidendom in beslag genomen worden. Het Christendom is dan maatschappelijk kapot. In de praktijk wil dat zeggen, dat er geen Christelijke politieke partijen, geen Christelijke scholen en geen Christelijke omroep meer zal zijn. Op wereldniveau zal de invloed van de volgelingen van de gezalfde Jezus vrijwel zijn verdwenen.

Eén uitzondering is er echter nog: De 2 getuigen. Ze dragen zakken van rouw (1Kon.21:27, Mat.11:22). Hun getuigenis moet gehoord worden. Gedurende dezelfde tijd dat de heidenen de voorhof betreden en ontwijken, doen de getuigen hun werk.

3 “[En] Ik zal (aan) mijn 2 getuigen (macht) geven (of opdragen/aanstellen), en zij zul-

¹⁰³ Zie Turenout T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijpskerk, 2020.

¹⁰⁴ Is 3½ jaar uitsluitend symbolisch bedoeld? Het zou als de helft van 7 mooi een halve volheid kunnen voorstellen. Wat wel aardig lijkt op het eerste gezicht, hoeft nog niet waar te zijn. Dezelfde tijd wordt ook als 1260 dagen weergegeven (Op.11:3). Hier moeten we de Bijbel laten spreken, en niet in oppervlakkigheid vervallen.

¹⁰⁵ Ruim 3 jaren, 1150 dagen (2300 avonden en morgens), kon het dagelijkse morgen- en avondoffer niet meer branden (Dan.8:14).

¹⁰⁶ Zie Turenout T. van, Daniël, God is rechter, Grijpskerk, 2019.

len in (rouw)zakken gehuld (en aangekleed (met) (rouw)zakken zullen zij) 1260 dagen profeteren.”

Die 2 getuigen van God profeteren 1260 dagen. Als mensen profeteren, wil dit niet zeggen, dat het alleen over de toekomst gaat. Profeten geven vooral rechtstreeks de boodschap door, die ze van de Here krijgen (2Pet.1:21). Dit doen ze om de dienaren van de hemelse Vader op te bouwen, te vermanen en te bemoedigen.

Net zo lang als de heidenen de heilige stad vertrappen (42 x 30 dagen = 1260 dagen), treden de 2 getuigen op. Ze komen met die vijandige mensen in conflict (v.5,7-10). Ze zijn dus op hetzelfde terrein actief.

4 Deze[n] (= Dit) zijn de 2 olijfbomen (of de 2 olijven) en de 2 kandelaren die voor (of tegenover) de Heer (of de Here) van de aarde (of van het land) staan.

Er wordt ook bij gezegd, wie die 2 getuigen zijn. Ze vormen een dubbel beeld. Het zijn de 2 olijfbomen, en de 2 kandelaren die voor Gods ogen staan. Dat doet Christenen aan Zacharia 4 denken. Daar kunnen we lezen over één gouden kandelaar met 7 lampen. Die kandelaar ontvangt olie van 2 olijfbomen via 2 gouden buizen. De 2 olijfbomen (met de 2 gouden buizen) zijn de oliegevers. Het zijn de 2 zonen van de olie die bij de Heer van de hele aarde staan (Zach.4:14). Twee profeten (2 olijfbomen (met de 2 gouden buizen)) geven het woord van de Here door aan zijn gemeente.

Die 2 profeten waren Haggai en Zacharia. In die dagen spoorden zij het volk Israël aan tot de herbouw van de tempel.¹⁰⁷ Door de echte profetie straalt Gods gemeente. Het woord van de Almachtige doet zijn licht schijnen in die ene gemeenschap Israël. Dat de kandelaar een gemeente van de Here voorstelt, wisten we al. Denk maar aan de 7 kandelaren van de 7 gemeenten (Op.1:20). Eén kandelaar, de ene gemeente Israël van het oude verbond, heeft in de Openbaring plaats gemaakt voor meerdere gemeenten van het nieuwe verbond.

De getuigen zijn ook de 2 kandelaren. Die gemeenten zullen elk als hele gemeente getuigen. Het zijn dus niet alleen de voorgangers of woordverkondigers die het licht van de Here laten schijnen in de duistere wereld. De (profetische) bringers van Gods woord en de gemeenten zullen getuigen.

Twee getuigen zijn het. Op grond van 2 getuigen staat een zaak vast. Minstens 2 getuigen en 2 gemeenten hoe klein dan ook, zullen als vertegenwoordigers van het volk van de Almachtige overblijven (vgl. Deut.17:6, 19:15, Zach.4, Mat.26:61, Op.11:3,4, 12:11,17, 17:6).

5 [En] als wie dan ook (of als iemand) hun schade wil toebrengen (of doen) (of hen wil beschadigen/kwetsen), komt (er) vuur uit hun mond te voorschijn (of vertrekt (er) vuur uit hun mond), en verslindt (of verteert) (het) hun vijanden. [En] als wie (of wat) dan ook (of als iemand) hun schade wil toebrengen (of doen) (of hen wil beschadigen/kwetsen), moeten zij [(of moet hij)]¹⁰⁸ [(op deze manier (of zo))]¹⁰⁹ worden gedood (of worden vernietigd).

Hun tegenstanders kunnen hun geen kwaad doen. Het vuur uit hun mond beschermt hen. Als er mensen zijn, die hun schade willen berokkenen, dan moeten zij dat met de dood bekopen.

6 Deze[n] (= Zij/De 2 getuigen) hebben (de) (vol)macht (om) de hemel te sluiten, zodat het niet regen regent (= zodat er geen regen valt) in de dagen van hun profeteren (of hun profetie). [En] zij hebben (vol)macht over de wateren (om) ze in bloed te veranderen, en (om) de aarde (of het land) te slaan met elke plaag, zo vaak als zij willen.

¹⁰⁷ Zie ook Turenout T. van, Zacharia, Jahweh gedenkt, Grijpskerk, 2023.

¹⁰⁸ Hier is gekozen voor de weergave en vertaling van de Codex Sinaiticus.

¹⁰⁹ Dit gedeelte staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

De 2 getuigen kunnen de regen tegenhouden. Ze zullen dus optreden, zoals de profeet Elia dat deed (1Kon.17 en 18, 2Kon.1:9-12). Door zijn gebed regende het 3½ jaar niet (Jak.5:17), en via de woorden van die krachtadige profeet werden 2 keer (ongeveer) 50 soldaten met vuur uit de hemel gedood (2Kon.1:9-14). Hier worden beelden uit het Oude Testament opgeroepen.¹¹⁰

Ze kunnen ook water in bloed veranderen. Hierin komen ze weer met Mozes overeen, die in Egypte de rivier de Nijl veranderde in een bloedige stroom (Ex.7:20). Gezamenlijk treffen we profeten zoals als Mozes en Elia aan in het Nieuwe Testament (vgl. Mat.17:3). We moeten als er letterlijke zaken uit de Bijbel worden aangehaald niet op geestelijke wijze gaan verklaren. We moeten niet te klein denken over de grote macht die de hemelse Vader soms aan zijn kinderen geeft (vgl. Ex.7:20, 1Kon.17:1, Mat.16:18, 21:21, Mark.16:17,18, Joh.14:12-14 enz.).

De Kerk krijgt deze bescherming niet uit sensatie, maar omdat het nodig is. Het getuigenis van God moet in de hele wereld worden gehoord. Eerst moet het Evangelie overal bekend worden (Mat.24:14). Iedereen zal het hebben gehoord. Pas wanneer het getuigenis afgemaakt is, kan het beest uit de afgrond, de duivel (Op.20:2,3), de getuigen doden. Dan is de afgrond niet alleen open, maar is de satan ook van zijn grote zware ketting bevrijd.

7 [En] wanneer zij hun getuigenis zullen hebben afgemaakt (of uitgevoerd/beëindigd), zal het beest dat uit de afgrond (op)stijgt (of omhoog gaat/(op)klimt), oorlog met hen maken (= voeren). [En] het zal hen overwinnen, en het zal hen doden.

Als de periode van 1260 dagen voorbij is, bindt de duivel rechtstreeks de strijd aan. Hoe lang deze strijd duurt, wordt niet gezegd. Het zal wel niet lang duren. Zonder Gods bescherming kunnen we tegen de satan geen ogenblik standhouden. Het beest uit de afgrond zal de oorlog winnen. Het zal de getuigen van de Here doden. De profeten en de woordverkondigers van de Kerk zijn dood, en de gemeenten kunnen op den duur als kandelaren geen licht meer geven. Het schijnt, alsof de duivel op de wereld heer en meester is.

8 [En] hun lijken (zullen zijn/liggen) op de straat (of op het plein) van de grote stad die geestelijk genoemd wordt Sodom en Egypte, waar ook (of Egypte, en waar) onze Heer (of onze Here) gekruisigd is.

Het woord *waar* heeft eerder betrekking op *Sodom en Egypte* dan op *de grote stad*. De Here Jezus is echter niet in Sodom en Egypte gekruisigd. Hoewel de kruisiging aan Jeruzalem doet denken, kan de grote stad evenmin het oude Jeruzalem zijn. De Gezalfde is niet binnen de hoofdstad gekruisigd, maar heeft buiten de poort geleden (Hebr.13:12). Natuurlijk zou de grote stad ook uit Jeruzalem én haar buitengebieden kunnen bestaan, maar dan kan die stad evengoed een veel groter terrein bevatten. Hier blijkt dus uit het vergelijken met de rest van de Bijbel, dat de letterlijke verklaring van *waar onze Heer gekruisigd is*, niet helemaal opgaat.

Het oude Jeruzalem heeft de Messias (= Gezalfde) Jezus wel gekruisigd. De grote stad, als het geestelijk oude Jeruzalem, staat tegenover het nieuwe Jeruzalem. Het heeft in de eerste plaats een geestelijke betekenis. Het staat er zelfs bij, dat we het geestelijk moeten opvatten (v.8). De grote stad heeft alle kenmerken van het zondige Sodom (Gen.13:13, 18:16-32, 19:1-28). Daarbij gedraagt het zich als het oude Egypte dat onder leiding van de farao de Kerk wilde uitroeien (Ex.1). Bovendien is de stad in figuurlijke zin gelijk aan het afvallige Jeruzalem, dat Gods Zoon heeft gekruisigd. We zien hier een 3-voudig verbond. Het slechte heidendom van Sodom, de staatsgodsdienst van de farao en de valse kerk werken samen tegen de Christenen (vgl. Op.16:13,19). De grote stad is geestelijk aan Sodom, Egypte en Jeruzalem gelijk.

¹¹⁰ Die beelden uit het Oude Testament worden als motieven gebruikt. Een motief is de kleinste concrete eenheid in tijd en ruimte binnen een verhaal. Zo heb je bijvoorbeeld het motief van Immanuël, het Lam, de donderslagen, het kruis en de pottenbakker, enz., enz.

De grote stad wordt hiermee ook onderscheiden van een andere grote stad. Deze stad heet Babylon (Op.14:8, 17:5,18 en 18). Beide steden zijn slecht, en beide vervolgen de Christenen. Hoewel deze 2 grote steden op elkaar lijken, zijn ze niet hetzelfde. **Bij de grote stad die met Jeruzalem, Sodom en Egypte wordt vergeleken, treedt het beest uit de afgrond op. Het is de grote stad in de Eindtijd. De duivel komt dan uit de afgrond. Bij Babylon echter trad het beest op. Daar moest de satan nog gebonden en opgesloten worden.**

9 [En] (mensen) uit de volken, stammen, talen en natiën (of en (heiden)volken/menigten) zullen hun lijken zien, 3½ dag. [En] zij zullen niet toelaten, (dat) hun lijken in een graf worden gelegd.

10 [En] (zij) die op de aarde (of op het land) wonen, zullen blij zijn over hen. [En] zij zullen vrolijk zijn. [En] zij zullen elkaar geschenken sturen, omdat deze 2 profeten (hen) die op de aarde (of op het land) wonen, hadden gekweld.

Uit deze 2 verzen van ons hoofdstuk blijkt, dat de bewoners van de hele aarde de 2 getuigen hebben gehoord. Veel mensen zullen hun lijken zien liggen op de straat of het plein van de grote stad. Het pleit lijkt te zijn beslecht. Dat is echter niet zo. Evenals Babylon zal ook deze stad worden verwoest. Wij verwachten een andere stad (Hebr.13:14).

De slechtheid van Sodom, de moordlust van de farao en de valse kerk zullen tegen de ware Kerk samenspannen (vgl. Op.16:13). Mensen uit allerlei volken en natiën zullen de lijken van de getuigen zien liggen. Het is wereldnieuws. Ze krijgen geen begrafenis. De haat is groot. Veel mensen werden door hen geslagen met allerlei plagen (v.6.). Sommigen waren door het vuur uit hun monden gedood (v.5). Zij die de Here niet willen dienen, zijn erg blij, dat ze die lastige dwarsliggers kwijt zijn. Ze sturen elkaar mooie cadeautjes. De kwelling is voorbij. Dat gedaas hoeft men niet meer aan te horen.

Er zal een grote onderdrukking komen. Dit is dé grote onderdrukking, die nog nooit eerder zo zwaar is geweest, en die ook nooit meer zal komen. De profeten van de Kerk zullen verdwenen zijn. De gemeenten zullen niet meer kunnen getuigen. Misschien zullen ze zelfs niet meer bestaan. Nog maar zeer weinig volgelingen van de Here Jezus zullen er over zijn (Luk.18:8, 1Kor.15:51).

Toch is er een troost. Om Christenen te redden zullen de dagen van de grote onderdrukking worden ingekort (Mat.24:21,22). Slechts 3½ dag zal het duren. Drie-en-een-halve dag liggen de lijken van de getuigen op de straten van de grote stad.

11 [En] na 3½ dag kwam een levensgeest uit [de] God binnen in hen. [En] zij gingen op hun voeten staan, en grote vrees viel op (= vrees overviel) (hen) die hen zagen (of aanschouwden).

12 [En] ik hoorde [(of zij hoorden)] ¹¹¹ een grote (= luide) stem (of klank/geluid) uit de hemel tegen hen zeggen: “Komt hierheen omhoog!” [En] zij gingen omhoog naar (of tot in/ tot/in) de hemel in (of met) de wolk (vgl. Op.10:1), en hun vijanden zagen (of aanschouwden) hen.

De opwekking van alle dienaren van God is gekomen (1Tes.4:15-17). Iedereen die het ziet, schrikt enorm. Ze stijgen op naar boven. Na die 3½ dag stijgen de profeten en de woordverkondigers met de andere Christenen op in een wolk. De Here Jezus komt. Ze gaan hun Koning tegemoet.

13 [En] in (of met) (= op) dat uur ontstond (of werd) er een grote (= zware) aardbeving, en een ¹/₁₀ (deel) van de stad stortte in, en [(de) namen van] 7000 mensen werden door (of

¹¹¹ Hier is gekozen voor de weergave en vertaling van de Codex Sinaiticus.

in/met) de aardbeving gedood. [En] de overigen werden erg bang (of erg bevreesd/verschrikt), en zij gaven aan de God van de hemel eer.

Er komt een zware aardbeving. De aarde waggelt (Jes.24:19,20). Een $\frac{1}{10}$ deel van de grote stad stort in elkaar. Alles loopt op zijn laatste benen. Zevenduizend mensen sterven door de aardbeving.

De mensen die de aardbeving overleven, geven eindelijk God de eer. Eer uit angst. Nu is het te laat. Het oordeel zal komen. De stammen van de aarde slaan zich op de borst, als ze Jezus zien komen. Het is dus toch waar, wat die lastige, sombere getuigen zeiden.

14 De 2^e wee is voorbijgegaan (of weggegaan/vertrokken). Zie, de 3^e wee komt snel (of spoedig).

Dit was de 2^e wee. Die is (hier) nu voorbij. De 3^e wee zal spoedig komen. Over die 3^e wee lezen we echter niets meer. Er wordt opnieuw iets verzwegen. Dat is geen vergissing. Dit structurelement geeft aan, wanneer de geheimgehouden periode in vervulling zal gaan. Bij het 7^e zegel viel er een stilte (Op.8:1). De 7 donderslagen werden verzegeld (Op.10:4). Deze verzegelde periode valt samen met de 3^e wee. Na de 2^e wee, het tijdvak van de grote onderdrukking en de zware aardbeving, zal de 3^e wee volgen (Op.10:7), en daarna de 7^e hoorn (v.15-19). Die 3^e wee is het eindoordeel van de Here (v.18). Met de weggelaten 3^e wee, wordt zo opnieuw het laatste oordeel verzegeld. Dat blijft verborgen. Dit oordeel is aan God.

15 [En] de 7^e (hemelse) knecht (of 7^e engel/boodschapper) blies op de (rams)hoorn (of de trompet). [En] er waren grote (= luide) stemmen (of klanken/geluiden) in de hemel, (die) zeggen (= zeiden): “Het koninkrijk (of Het koningschap) van de wereld is van onze Heer (of onze Here) en van zijn Gezalfde (= zijn Christus) geworden. [En] Hij zal regeren tot in de eeuw(igheden) van de eeuw(igheden) (= tot in eeuwigheid).”

Na de 3^e wee klinkt de 7^e hoorn. Het rechtspreken van God over de mensen op de oude wereld is dan voltooid (Op.10:7).¹¹² De macht van de satan is vernietigd. Egypte en Sodom als diensthuizen van de slavernij van de zonde bestaan niet meer. De valse kerk, die de Here Jezus aan het kruis sloeg, en met Sodom en Egypte samenwerkte, is verpletterd. Dan zal ook op aarde de macht van de hemelse Vader en van zijn Gezalfde volledig tot uiting komen. God zal eeuwig koning zijn.

16 [En] de 24 oudsten (of de 24 ouderen), die voor (of tegenover) [de] God op hun tronen zitten (= zaten), vielen (= wierpen zich) op hun gezichten (neer), en zij aanbadten (of vereerden) [de] God.

17 (Ze) zeggen (= zeiden): “Wij danken U, Here (of Heer) [de] God, [de] Almachtige, die is, en die was, [(en die komt,)]¹¹³ (omdat U uw grote macht (op U) hebt genomen, en U koninklijke macht hebt uitgeoefend (of U hebt geregeerd/U Koning bent geworden).”

De 24 oudsten werpen zich in aanbidding neer voor de Here. De Kerk dankt God. Ze danken Hem, omdat Hij het koningschap heeft aanvaard.

Hij is nu niet meer *Hij die is, en die was, en die komt*, maar *Hij die is, en die was*, omdat Hij al gekomen is (Op.1:4,8, 4:8). Hij heeft de Kerk verlost.

Opnieuw moeten we letten op, wat er ontbreekt. De 24 oudsten loven de Almachtige meestal samen met de 4 levende wezens. Deze cherubs worden nu echter niet genoemd. Zij vertegen-

¹¹² Met het klinken van een hoorn zal de Here Jezus komen (1Tes.4:16,17, vgl. 1Kor.15:52,53). Let hierbij op! Er staat niet *de laatste hoorn*, zoals helaas vaak wordt aangegeven.

¹¹³ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

woordigen de schepping. Hun werkterrein, deze wereld, gaat verloren. Er zal een nieuwe komen.

18 “[En] de (heiden)volken (of de natiën/menigten) waren boos, en uw boosheid is gekomen, en de tijd voor (of van) de doden (om) te worden berecht (of geoordeeld), en (om) de beloning te geven aan uw dienaren: de profeten, en aan de heiligen en aan (hen) die ontzag hebben voor uw naam, (zowel) (aan) de kleinen (als) (aan) de groten, en (om) te gronde te richten (of te vernietigen/doden), (hen) die de aarde (of het land) te gronde richten (of vernietigen/doden).”

Voor het eerst wordt er iets over het laatste oordeel meegedeeld. De doden worden berecht, en de dienaren van de Here krijgen hun eeuwige beloning. Worden de levende ongehoorzame mensen dan niet veroordeeld? Jawel. Al die mensen zijn nog steeds aan de zonde onderworpen. De zonde is de oorzaak van de dood. De geestelijke dode mensen hebben zich helaas niet bekeerd. Ze hadden daardoor geen deel aan de 1^e opstanding. Daarom worden ze veroordeeld tot de 2^e dood; tot het eeuwige vuur (Op.20:6^a,14).

De satan is de koning van het dodenrijk; de afgrond. Hij en zijn volgelingen zullen Gods boosheid ondergaan. De onderdrukkers op deze aarde zullen zelf worden onderdrukt in de hel.

19 [En] de tempel van [de] God in de hemel werd geopend, en de ark van zijn verbond in zijn tempel werd gezien (= werd zichtbaar/verscheen). [En] er ontstonden (of werden) bliksemstralen, stemmen (of geluiden/klanken), donderslagen, een aardbeving en grote (= zware) hagel.

De tempel in de hemel gaat open.¹¹⁴ De Here aanvaardt de dank van de 24 oudsten, en Hij bevestigt zijn verbond met de zijn dienaren. Hij is trouw. De ark als teken van het verbond wordt zichtbaar. God heeft het laatste woord. Hij is de Alfa en de Omega. Hij laat als koning van de schepping vanaf de troon zijn stem van vertroosting en bevestiging van zijn oordeel horen (Op.4:5^a). *Bliksemstralen, stemmen, donderslagen, een aardbeving en zware hagel.* Het heelal met de oude aarde wordt vernietigd (Mat.24:35, Luk.21:33, 2Pet.3:10,12).

¹¹⁴ Het woord *hemel* kan 2 betekenissen hebben. Het kan duiden op de lucht met de wolken, het firmament ofwel het uitspansel waarbinnen de hemellichamen zoals de zon, de maan en de sterren voorkomen (Gen.1:6-8, Ps.19:2). Met het woord *hemel* kan men ook de woonplaats van God bedoelen. Hier gaat het over de hemel waar de Here woont. Die plaats wordt aangeduid met de woorden *de tempel in de hemel*.

2. De strijdende Kerk.

1. Het satanische wereldrijk.

Hoofdstuk 12

1 Er verscheen een groot teken in de hemel: een vrouw met de zon bekleed. De maan was onder haar voeten, en een kroon van 12 sterren was op haar hoofd.

2 Zij was zwanger, en schreeuwde in barensnood en van pijn om te baren.

3 Er verscheen een ander teken in de hemel. Zie, een grote rode draak met 7 koppen en 10 horens, en op zijn koppen waren 7 kronen.

4 Zijn staart sleepte $\frac{1}{3}$ deel van de sterren van de hemel mee, en wierp die naar de aarde. De draak stond voor de vrouw die op het punt stond te baren, zodat hij haar kind zou verslinden, als zij het gebaar had.

5 Zij baarde een zoon, een mannelijk Kind dat al de heidenvolken zal hoeden met een ijzeren staf. Haar kind werd weggerukt naar God en naar zijn troon.

6 De vrouw vluchtte de woestijn in, waar zij een plaats heeft, die door God klaargemaakt is, zodat ze haar daar 1260 dagen zouden voeden.

7 Er ontstond oorlog in de hemel: Michaël en zijn hemelse knechten voerden oorlog tegen de draak. De draak streed met zijn knechten.

8 Zij hadden niet de kracht om te overwinnen. Hun plaats werd in de hemel niet meer gevonden.

9 De grote draak, de oude slang die duivel wordt genoemd, werd uit de hemel geworpen. Satan, die de hele bewoonde wereld misleidt, werd op de aarde geworpen, en zijn knechten met hem.

10 Ik hoorde een luide stem in de hemel zeggen: “Nu is de bevrijding, de kracht en het koningschap van onze God en de macht van zijn Gezalfde gekomen, doordat de aanklager van onze broers, die hen dag en nacht aanklaagde voor onze God, uit de hemel is geworpen.”

11 “Zij hebben hem overwonnen door het bloed van het Lam en door het woord van hun getuigenis. Zij hebben totaan de dood hun leven niet liefgehad.”

12 “Wees daarom vrolijk, hemel en zij die daarin wonen! Wee de aarde en de zee, omdat de duivel in grote woede naar jullie is neergedaald. Hij weet, dat hij weinig tijd heeft.”

13 Toen de draak zag, dat hij op de aarde was geworpen, vervolgde hij de vrouw, die het mannelijke Kind gebaar had.

14 Aan de vrouw werden 2 vleugels van een grote adelaar gegeven, zodat zij naar de woestijn zou vliegen; naar haar plaats, waar zij een tijd, 2 tijden en een halve tijd gevoed wordt buiten het gezicht van de slang.

15 De slang wierp uit zijn bek water als een rivier achter de vrouw aan, zodat hij haar mee zou sleuren door een waterstroom.

16 De aarde hielp de vrouw. De aarde opende zijn mond, en verzwoeg de waterstroom, die de draak uit zijn bek had geworpen.

17 De draak werd verbolgen op de vrouw, en hij vertrok om oorlog te voeren tegen de overigen van haar nageslacht, die de geboden van God in acht nemen, en het getuigenis van Jezus hebben.

1 [En] (er) verscheen (of werd ... gezien) een groot teken in de hemel: een vrouw met de zon bekleed. [En] de maan (was) onder haar voeten, en een kroon (of een krans) van 12 sterren (was) op haar hoofd.

Terwijl men misschien verwacht, dat de beschrijving verder zal gaan over de hemelse zaligheid, verandert het blikveld plotseling. Waar gaat het nu opeens over? We wisten al, dat de Openbaring uit meerdere delen bestaat. Het eerste deel is nu ten einde. Het ging over de hele schepping.

Bij het boek Openbaring gaat het precies zo, als bij het boek Daniël. Eerst krijgen we een breed overzicht van een bepaalde tijd. Daarna wordt deze geschiedenis steeds opnieuw verteld (Dan.7, 8, 9, 10-12). Dat is geen pure herhaling. Steeds meer komt het accent op de Kerkgeschiedenis te liggen. De geschiedenis van de dienaren van God blijkt de kern te vormen van de wereldgeschiedenis. De Openbaring begint weer bij het begin.

Er verschijnt een vrouw op het toneel. De zon omstraalt haar, en de maan is onder haar voeten. Ze heeft een kroon van 12 sterren op haar hoofd. Eeuwen geleden werden vader Jakob, zijn vrouw Lea en de broers van Jozef eerder al vergeleken met de zon, de maan en 11 sterren (Gen.37:5-10).¹¹⁵ Met Jozef erbij waren het 12 sterren. Sterren vormen hier de kroon van de vrouw. Ze duiden op de vertegenwoordigers van de Kerk. Het zijn geen 24 sterren, maar het zijn er 12. We zien de Kerk van het oude verbond. De 12 zonen van Jakob zijn de vertegenwoordigers. Het getal is dus nog niet vol. De 12 apostelen van de Kerk van het nieuwe verbond ontbreken nog. Deze vrouw, de Kerk van het oude verbond met de 12 stamvaders als kroon, staat in het volle licht aan de hemel. De Kerk heeft een hoge positie.

2 [En] (zij) heeft (= had) (een kind) in (de) baarmoeder (of buik) (= zij was zwanger), en schreeuwde barende (= schreeuwde in barensood) en (zij) wordt gepijnigd (of wordt gekweld/gefolterd) (= en van pijn) (om) te baren.

De vrouw staat op het punt om een kind te baren. Weeën overvallen haar. Ze schreeuwt het uit. Haar positie is uiterst kwetsbaar.

3 [En] er verscheen (of werd ... gezien) een ander teken in de hemel. [En] zie, een grote (vuur)rode draak heeft (= met) 7 koppen en 10 horens, en op zijn koppen (waren) 7 kronen (of 7 diademen).

Tegenover de kwetsbare vrouw zien we een heel ander teken. We zien een rode draak. De draak of slang verleidde Adam en Eva in het paradijs (Gen.3). Dit dier is het bekende beeld van de duivel (Op.12:9, 20:2). Hij trad onder andere op via het verschrikkelijke 4^e levende wezen uit het bijbelboek Daniël (Dan.7:7,8). Dit 4^e levende wezen stelde het grote Syrische rijk voor. Vooral tijdens de regering van koning Antiochus IV (175 – 164) had de duivel veel invloed in dit rijk. De koning van het Syrische rijk ontpopte zich als een gevaarlijke vijand van de dienaren van de Here. Antiochus IV liet zich als een god vereren. God, de Vorst van de hemel, vervloekte hij. Hij liet een deel van de sterren van het hemelleger op de aarde vallen, en hij vertrapte ze (Dan.8:10-12). Met de sterren worden in het bijbelboek Daniël vrome mensen bedoeld (vgl. v.1, Op.1:20).¹¹⁶ Veel gelovige Joden liet koning Antiochus IV vermoorden,

¹¹⁵ De echte moeder van Jozef was natuurlijk Rachel, de zus van Lea. Toen Jozef die dromen over de zon, de maan en de sterren de kreeg, was Rachel echter al gestorven (Gen.35:16-26, 37:5-10). Vader Jakob duidde in zijn reactie naar Jozef Lea als de moeder van het gezin aan. Blijkbaar had zij die taak voor de kinderen met instemming van haar man Jakob op zich genomen.

¹¹⁶ Hoewel het bij het woord *sterren* ook letterlijk over echte sterren kan gaan, is deze betekenis hier natuurlijk uitgesloten. Het zou de vernietiging van heel de wereld en allerlei sterren en hemellichamen betekenen. Daar gaat het in het bijbelboek Daniël niet over. Het tekstverband van het 8^e hoofdstuk geeft duidelijk aan, dat de ver-

of verleidde hij tot afval van Gods wetten. Het dagelijks offer in de tempel liet hij stopzetten. Het heiligdom werd verontreinigd, en een satanische offerdienst begon.¹¹⁷

4 [En] zijn staart sleept (= sleepte) $\frac{1}{3}$ (deel) van de sterren van de hemel mee, en hij werpt (= wierp) hen (= die) naar (of tot/(tot) in) de aarde (of op het land). [En] de draak staat (= stond) voor (of tegenover) de vrouw die op het punt staat (= stond) (om) te baren, zodat hij haar kind zou verslinden (of opeten), als (of wanneer) zij (het) [maar (of eventueel)] gebaar had.

In de Openbaring lezen we, dat *$\frac{1}{3}$ deel van de sterren naar de aarde geworpen wordt*. Vanuit het bijbelboek Daniël weten we, wat dat betekent (Dan.8:10). Een groot aantal gelovige Joden was al door de draak vermoord, of met succes verleid tot afval van God. Het motief van het laten neervallen van sterren naar de aarde herhaalt zich hier in vers 4.¹¹⁸

Evenals de profeet Daniël had Johannes dat ook meegemaakt. In de tijd van deze apostel duidde dit op de verschrikkelijke vervolging van de Christenen onder keizer Nero (54 – 68). Hij liet ze na een brand in de stad Rome ongeveer $3\frac{1}{2}$ jaar actief opsporen. Als ze gevonden werden, dan werden ze meestal op een gruwelijke wijze vermoord. Veel dienaren van de Here lieten zich hierdoor afschrikken, en werden afvallig.

De gevaarlijke en dreigende draak, die God en zijn volgelingen haat, staat tegenover de zwakke vrouw.

5 [En] zij baarde een mannelijke zoon (= een zoon, een mannelijk Kind,) dat al de (heiden)volken (of de natiën/menigten) zal hoeden met een ijzeren staf. [En] haar Kind werd weggerukt (of met geweld weggenomen/gegrepen) naar [de] God en naar zijn troon.

Het pas geboren jongetje dat alle heidenen zal hoeden met een ijzeren staf (Op.2:27, 19:15, vgl. Ps.2:9),¹¹⁹ is de Here Jezus. De Kerk brengt de Verlosser voort. Hij zou en zal met zijn koninklijke scepter regeren. Hij zal eveneens de heidenen hoeden.

De satan wilde zijn verlossingswerk verhinderen. Daarvoor gebruikte hij de farao uit Egypte en de Syrische koning Antiochus IV (175 – 164). Voor dat doel zou hij ook de vorst Herodes de Grote (37 – 4) inzetten, die alle jongetjes in Betlehem liet vermoorden (Mat.2:13-18).

De draak krijgt echter de gelegenheid niet om het Kind te verslinden. Het wordt snel weggevoerd naar Gods troon.

6 [En] de vrouw vluchtte de woestijn (of de wildernis) in, waar zij een plaats heeft, (die) door [de] God klaargemaakt is, zodat ze haar daar 1260 dagen zouden voeden.

De vrouw zal 1260 dagen worden onderhouden in de woestijn. Evenals de Israëlieten bij hun 40-jarige reis door de dorre en hete wildernis naar het beloofde land, stond de Kerk in de tijd van de apostel Johannes buiten de maatschappij. Ze had weinig invloed op het wereldgebeuren.

volging van Gods dienaren en de gestimuleerde en afgedwongen afval van de Here en zijn wetten aan de orde komen.

¹¹⁷ Zie Turennot T. van, Daniël, God is rechter, Grijpskerk, 2019.

¹¹⁸ Een motief is de kleinste concrete eenheid in tijd en ruimte binnen een verhaal. Zo heb je bijvoorbeeld het motief van Immanuël, het Lam, de donderslagen, het kruis en de pottenbakker, enz., enz.

¹¹⁹ In de Hebreeuwse tekst staat in het 9^e vers van psalm 2: “*Je zult hen stukslaan met een ijzeren staf.*” (Helaas is dit vers in de Dode Zee-rollen verloren gegaan.) In de Griekse Septuagint staat: “*Je zult hen hoeden met een ijzeren staf.*” Vanuit die Septuagint wordt dit vers in het bijbelboek Openbaring geciteerd (Op.2:27, 19:15). Het lijkt er sterk op, dat dit de oorspronkelijke en juiste tekst is, want het komt overeen met de visioenen die de apostel Johannes van God kreeg, en met de profetie van psalm 110:1. Niet God de Zoon, maar God de Vader zal alle vijanden van zijn Zoon verslaan, en aan Hem onderwerpen, voordat Hij terugkomt.

De vrouw en de draak.

De draak laat het er niet bij zitten. Hij achtervolgt het Kind. Dan komt er oorlog in de hemel. De engelen, de hemelse knechten van de Here, strijden tegen de draak met zijn boze geesten. De engel Michaël voert het leger van God aan.

7 [En] er ontstond (of het werd) oorlog in de hemel: [de] Michaël (= Wie is aan God gelijk?) en zijn (hemelse) knechten (of zijn engelen/boodschappers) voerden oorlog (of strede) met (= tegen) de draak. [En] de draak streed (of voerde oorlog) en (= met) zijn knechten (of zijn engelen/boodschappers).

8 [En] zij hadden niet de kracht om te overwinnen (of zij waren niet sterk (genoeg)). [En] hun plaats werd in de hemel niet meer gevonden.

Tegen Michaël en Gods hemelse knechten moeten de draak en zijn boze geesten het verliezen. Zij worden uit de hemel op de aarde geworpen (vgl. Luk.10:18, Joh.12:31).

9 [En] de grote draak, de oude slang die duivel wordt genoemd, werd (uit de hemel/op de aarde) geworpen. [En] satan die de hele (bewoonde) wereld misleidt, werd op (of in/naar) de aarde (of het land) geworpen, en zijn knechten [werden] met hem (op de aarde/uit de hemel) [geworpen].

De draak is hetzelfde dier als de bedriegelijke oude slang in de hof van Eden (Gen.3).

10 [En] ik hoorde een grote (= luide) stem (of klank/geluid) in de hemel zeggen: “Nu is de bevrijding (of het heil/behoud), de kracht en het koningschap (of het koninkrijk) van onze God en de (vol)macht van zijn Gezalfde (= zijn Christus) ontstaan (of geworden) (= gekomen), (door)dat de aanklager van onze broers, die hen dag en nacht aanklaagde voor (of tegenover) onze God, (uit de hemel/op de aarde) is geworpen [(of neergeworpen (of omlaag geworpen))].¹²⁰”

Jezus de Gezalfde is nu koning geworden. De aanklager, de duivel, is de hemel uitgesmeten. Dit is mogelijk, doordat de Here Jezus als een lam is geslacht, en zo met zijn bloed heeft betaald voor onze zonden. Al de aanklachten van de satan tegen de broers van Johannes, tegen de medegelovigen van de apostel, zijn daardoor krachteloos en leugenachtig geworden. Voor hun zonden is immers al betaald! Door het bloedige offer van Gods Zoon heeft de aanklager geen recht van spreken meer. Daarom moet hij stoppen met zijn beschuldigingen, en de hemel verlaten. Zo is de bevrijding van de dienaren van de Here, de kracht en het koningschap van de hemelse Vader, en de macht van Jezus de Gezalfde volledig tot zijn recht gekomen.

11 “[En] zij hebben hem overwonnen door (middel van) (of via/vanwege) het bloed van het Lam en door (middel van) (of via/vanwege) het woord (of het bevel/de opdracht) van hun getuigenis. [En] zij hebben hun leven (of hun ziel) niet liefgehad tot(aan) (de) dood.”

Veel volgelingen van Jezus moesten in de 1^e eeuw na Christus hun gehoorzaamheid aan God met de dood bekopen. Veel Christenen werden om hun geloof door de Romeinen vermoord. Hun leven op deze aarde vonden ze minder waardevol dan hun persoonlijke relatie met de Here. Ze kozen liever voor de dood, dan voor een leven zonder de liefde van de hemelse Vader.

De dienaren van God mogen echter delen in de overwinning van de Almachtige en zijn Gezalfde op de duivel en al zijn boze geesten. Dit werd mogelijk door het bloed van het Lam Jezus, want Hij betaalde voor al hun zonden (Jes.53:5-7, Joh.1:29, 1Pet.1:13-19, Op.7:14^b, vgl. Ps.51:9). Die overwinning werd eveneens mogelijk door het getuigenis van de Christenen. Hoewel ze die getuigenis vaak met hun leven moesten betalen, bleek daaruit toch hun overwinning. Niet alleen doordat ze na hun overlijden bij de Here in de hemel mochten komen, maar ook door hun vredige rust, waarmee ze de dood tegemoet gingen.

¹²⁰ Hier is gekozen voor de weergave en vertaling van de Codex Sinaiticus.

De Romeinen en andere mensen die God niet kenden, zagen, dat die Christenen een kracht en een blijheid hadden, die zij moesten missen. Die martelaren bezaten iets wat zij niet hadden. Dat maakte veel mensen nieuwsgierig. Ze gingen zelfs naar die rust en vrede van de volgelingen van Jezus verlangen. Steeds meer vervolgers en mensen die de Here niet kenden, kwamen tot het geloof in de Verlosser van zonde en schuld. Zo nam ondanks het martelen en vermoorden van veel Christenen hun aantal steeds toe. Het bloed van de martelaren werd het zaad van de Kerk. Door het getuigenis van Gods dienaren overwonnen ze met hulp van de Here de macht van de satan, ook al moesten ze dat vaak met de dood bekopen.

12 “Wees[t] door (middel van) (of via/vanwege) dit (= Wees[t] daarom) vrolijk, [de] hemel[en] en (zij) die daarin (in een tent) wonen (of kamperen)! Wee [aan] de aarde (of het land) en [aan] de zee, (om)dat de duivel hebbende (= de duivel in/met) grote woede naar jullie is neergedaald (of neergekomen). (Hij) weet, dat hij weinig tijd heeft.”

Voor de aarde breekt een minder leuke tijd aan. Wee de Kerk; wee de vrouw.

13 [En] toen de draak zag, dat hij op de aarde (of op het land) was geworpen, vervolgde hij de vrouw die het mannelijke (Kind) gebaar had.

Het lijkt op de periode uit de Eindtijd, die in het vorige hoofdstuk aan de orde kwam. Als we goed lezen, dan merken we echter, dat de duivel niet aangesproken wordt met *het beest uit de afgrond*.¹²¹ Hier zien we hem als de draak die nog werkzaam is in het Romeinse rijk; in het beest uit de zee (Op.13:2^b).

Deze draak valt de vrouw aan. Die aanval op de Kerk zat bij Johannes nog vers in het geheugen. Het was de vervolging onder leiding van keizer Nero (54 – 68). Hij liet de Christenen na een brand in de stad Rome ongeveer 3½ jaar verschrikkelijk vervolgen.

14 [En] aan de vrouw werden 2 vleugels van een grote adelaar gegeven, zodat zij naar de woestijn (of de wildernis) zou vliegen; naar haar plaats, waar zij een tijd, (2) tijden en een halve tijd gevoed wordt buiten (of weg van) het gezicht van de slang.

Om te vluchten krijgt de vrouw 2 vleugels van een adelaar, die onvermoeibaar lijken te zijn. Ze vliegt met vleugels van een adelaar, en ze gaat verder, maar ze wordt niet moe; zij rent, maar ze wordt niet afgemat, want wie de God Jahweh verwachten, zullen hun kracht vernieuwen (vgl. Jes.40:31).

De vrouw moet een tijd, (2) tijden en een halve tijd ($1 + 2 + \frac{1}{2} = 3\frac{1}{2}$) in de woestijn blijven. Vanuit het bijbelboek Daniël weten we, dat het ongeveer 3½ jaar is (Dan.7:25, 8:14, 9:27, 12:7,11,12).¹²² Dat is ongeveer even lang als 1260 dagen (v.6).¹²³

15 [En] de slang wierp uit zijn mond (= zijn bek) water als een rivier (of een (water)stroom) achter de vrouw aan, zodat hij haar mee zou sleuren door een (water)stroom (of een rivier).

16 [En] de aarde (of het land) hielp de vrouw. [En] de aarde (of het land) opende zijn mond, en verzwoeg (of slokte ... op) de (water)stroom (of de rivier), die de draak uit zijn mond (= zijn bek) had geworpen.

God beschermt de Kerk. Als de draak of slang (v.9^a, Op.20:2) de vrouw wil meesleuren, slokt de aarde de stroom water op. De Christenvervolgingen heersten hoofdzakelijk in de stad Rome en haar omgeving, en in mindere mate in het Latijnse deel van het keizerrijk. Door de lan-

¹²¹ In het 20^e hoofdstuk (Op.20:2,3^a) wordt vermeld, dat de satan in de afgrond wordt opgesloten. Sinds die tijd wordt hij ook wel het beest uit de afgrond genoemd.

¹²² Zie Turenout T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.

¹²³ 3½ jaar = 3½ x 12 maanden = 42 maanden; 3½ jaar ≈ 42 x 30 dagen = 1260 dagen; 3½ jaar ≈ 1260 dagen.

ge afstanden binnen het grote Romeinse imperium kwam van de vervolging in de grensgebieden lang niet altijd veel terecht.

17 [En] de draak werd verbolgen op de vrouw, en hij vertrok (of ging weg) (om) oorlog te maken (= voeren) met (= tegen) de overigen van haar nageslacht (of haar zaad), die de geboden van [de] God in acht nemen (of naleven/bewaken/beschermen), en het getuigenis van [de] Jezus hebben.¹²⁴

De draak blijft oorlog voeren tegen de Christenen; tegen hen die bij de Kerk horen. Iedereen die de geboden van God onderhoudt, en getuigt van Jezus, krijgt het zwaar te verduren.

Hoofdstuk 13 (Daniël 7 en 8)

1 Ik stond op het zand aan de zee. Ik zag uit de zee een beest opkomen. Hij had 7 koppen en 10 horens. Het had op zijn horens 10 kronen en op zijn koppen godslasterlijke namen.

2 Het beest, dat ik zag, was als een luipaard. Zijn poten waren als die van een beer, en zijn muil als de muil van een leeuw. De draak gaf hem zijn kracht, zijn troon en grote macht.

3 Ik zag één van zijn koppen als was het ten dode toe gewond, en zijn dodelijke wond werd genezen. De hele aarde achter het beest was vewonderd.

4 Zij aanbaden de draak, omdat hij aan het beest macht gaf. Zij aanbaden het beest, en zeiden: “Wie is aan het beest gelijk, en wie kan oorlog tegen hem voeren?”

5 Aan hem werd een mond gegeven, die grote woorden en godslasteringen sprak. Aan hem werd macht gegeven dit 42 maanden te doen.

6 Hij opende zijn mond voor lasteringen tegen God om zijn naam te lasteren, zijn tent en hen die in de hemel wonen.

7 Aan hem werd macht gegeven om tegen de heiligen oorlog te voeren en hen te overwinnen. Aan hem werd macht gegeven over elke stam, natie, taal en volk.

8 Allen die op de aarde wonen, van wie de namen niet geschreven zijn in de boekrol van het leven van het Lam dat geslacht is, vanaf het leggen van het fundament van de wereld, zullen het beest aanbidden.

9 Als iemand een oor heeft, moet hij luisteren!

10 Als iemand in gevangenschap voert, dan gaat hij zelf in gevangenschap. Als iemand met een zwaard doodt, dan moet hij zelf met een zwaard worden gedood. Hier is de volharding en het geloof van de heiligen.

11 Ik zag een ander beest opkomen uit de aarde. Het had 2 horens als een lam, en het sprak als een draak.

12 Het oefent al de macht van het eerste beest voor zijn ogen uit. Het veroorzaakt, dat de aarde en zij die erop wonen, het eerste beest aanbidden, van wie de dodelijke wond genezen was.

13 Het doet grote tekenen, zodat het zelfs voor de ogen van de mensen vuur uit de hemel laat neerdalen op de aarde.

14 Het misleidt hen die op de aarde wonen, door de tekenen die aan hem gegeven zijn om

¹²⁴ In de laatste regel van dit hoofdstuk staat meestal: *hij bleef staan op het zand van de zee, of ik stond op het zand van de zee*. Op grond van verscheidene handschriften, en omdat dit gedeelte veel beter bij het volgende hoofdstuk past, is het (weer) vooraan in het 13^e hoofdstuk gezet.

te doen voor de ogen van het beest. Het beveelt aan hen die op de aarde wonen om een beeld te maken voor het beest dat de wond van het zwaard had, en weer leefde.

15 Hem werd macht gegeven om aan het beeld van het beest adem te geven, zodat het beeld van het beest ook zou spreken, en het zou veroorzaken dat allen die het beeld van het beest niet wilden aanbidden, gedood zouden worden.

16 Het veroorzaakt, dat aan allen: de kleinen en de groten, de rijken en de armen, de vrije mensen en de slaven, een merkteken gegeven zou worden op hun rechterhand of op hun voorhoofd,

17 zodat niemand zou kunnen kopen of verkopen, behalve hij die het merkteken, de naam van het beest, of het getal van zijn naam heeft.

18 Hier is de wijsheid. Wie verstandig is, moet het getal van het beest berekenen, want het is het getal van een mens. Zijn getal is 666.

1 [En] ik [(of hij)] stond op het zand van (= aan) de zee.¹²⁵ [En] ik zag uit de zee een beest opkomen. (Het) heeft (= had) 7 koppen en 10 horens. (Het had) op zijn horens 10 kronen (of 10 diademen) en op zijn koppen (gods)lasterlijke namen.

De apostel Johannes staat op het strand van Patmos, als het nieuwe visioen komt. Hij ziet uit de zee een beest opkomen. Op de 10 horens en 7 koppen van het beest staan godslasterlijke namen. Het beest uit de zee is een vijand van de Here. Het lijkt op de draak uit hoofdstuk 12. Dit beest uit de zee draagt echter 10 kronen. De draak had er 7.

2 [En] het beest, dat ik zag, was als een luipaard (of panter). [En] zijn voeten (= zijn poten) (waren) als (die) van een beer, en zijn mond (= zijn muil) (was) als de mond (= de muil) van een leeuw. [En] de draak gaf hem zijn kracht, zijn troon en grote (vol)macht.

Als we het bijbelboek Daniël erbij nemen, zal duidelijk worden, wat dat beest uit de zee voorstelt. In het 7^e hoofdstuk van dat bijbelboek komen we 4 levende wezens tegen: voorstellen

Het 1^e levende wezen was als een LEEUW. De leeuw duidt in het bijbelboek Daniël op het Babylonische rijk van Nebukadnezar II (604 – 562). De profeet Daniël was door deze koning naar Babel gedeporteerd.

Het 2^e levende wezen was als een BEER, die 3 ribben opeet. Het is het rijk van de Perzen. De 1^e koning van dit onafhankelijke rijk bracht 3 koningen ten val. Het was de bekwame koning Kores II (559/538 – 529). Hij veroverde het Medische, het Lydische en het Babylonische rijk.

Het rijk van de beer moest echter plaats maken voor het 3^e levende wezen. Het was als een snelle LUIPAARD. Bliksemsnel veroverde Alexander de Grote (336/332 – 323) het Perzisch-Medische rijk. De luipaard had 4 koppen. Vier rijken bleven na de dood van de jonge Griekse koning over. Het grootste rijk was het Syrische rijk. Een generaal van Alexander III trok na de dood van de koning de macht naar zich toe. Deze generaal heette Seleukus I (312 – 281). Hij was de 1^e koning van dit reusachtige rijk. De provincie Juda kwam ruim een eeuw later binnen dit rijk te liggen.

Daarna verscheen het 4^e levende wezen. Het was een monster zoals de DRAAK. Dit monster had 10 horens evenals de draak uit de Openbaring. Die horens zijn 10 koningen. Drie konin-

¹²⁵ In de vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap van 1951 staat hier: *hij bleef staan op het zand van de zee*. Op basis van andere handschriften (waaronder de Codex Sinaiticus) wordt het ook wel vertaald als: *ik stond op het zand van de zee*. Dit is eveneens de vertaling van de Statenvertalers. Als we eveneens naar het vervolg in hoofdstuk 13 kijken, dan is de laatste vertaling logischer. Het visioen is voorbij. Johannes staat op het strand van Patmos, als het nieuwe visioen komt.

gen zouden echter door een andere koning worden verdrongen. Drie horens moesten voor een andere hoorn het veld ruimen.

Nadat er 7 koningen in het grote Syrische rijk hadden geregeerd, stond er een koning op, die 3 kanshebbers op de vacante troon verdrong. Die koning was Antiochus IV (175 – 164). Hij liet de gelovige Joden, het volk van God, zwaar vervolgen. We kunnen in het bijbelboek Daniël lezen, dat hij de Here zou lasteren. Dat is letterlijk in vervulling gegaan. De kwaadaardige koning trad op als de tegenstander van de Almachtige. Hij wilde aan de dienst van de God Jahweh een einde maken.¹²⁶

Met deze gegevens kunnen we ook het beest uit de zee in de Openbaring beter begrijpen. Dit beest lijkt op een luipaard of een panter, het heeft poten als die van een beer, en een muil als die van een leeuw. Het heeft iets van de leeuw van het Babylonische hof, van de beer van het Perzische rijk, en van de luipaard van het rijk van Alexander de Grote. Van de draak krijgt het beest uit de zee veel macht (Op.13:2,4).

Draak (= duivel)

(hoofdstuk 12 en 17)

is als het monster in Daniël 7, waar het aantal koppen niet wordt genoemd.

7 koppen zijn 7 koningen.

10 horens zijn 10 koningen.

7 kronen

Het 4^e levende wezen

Beest uit de zee

(hoofdstuk 13:1-10)

1. is als een LUIPAARD,

2. heeft poten als die van een BEER,

3. heeft een muil als die van een LEEUW,

4. en krijgt van de DRAAK grote macht.

7 koppen zijn 7 koningen.

10 horens zijn 10 koningen.

10 kronen

De 4 levende wezens uit Daniël samen

Het beest uit de zee heeft dus op zijn minst iets van al die 4 rijken in zich. Het heeft de verslindende leeuwenmuil van het Babylonische rijk, de krachtige berenpoten van het Perzisch-Medische rijk, en de snelheid, waarmee het gebieden kan veroveren, zoals een luipaard hard kan lopen. Het heeft eveneens de satanische trekken van de draak. Vooral dat laatste geeft het beest uit de zee veel eenheid en kracht.

Als we dit weten, dan is er maar één uitleg mogelijk. Alleen het Romeinse rijk heeft grote stukken van deze 4 levende wezens in zich opgenomen. De rijksdelen die eerst onder het Babylonische bestuur waren, heeft het veroverd. Daarbij waren ook gebieden die aan het Perzisch-Medische rijk toebehoorden. Alle Griekse gebieden vielen eveneens onder het Romeinse juk. Het grootste deel van de toenmalig bekende wereld viel onder het beheer van het Romeinse rijk.¹²⁷

Het beest uit de zee heeft macht over elke stam, natie, taal en volk (v.7). Er staat niet dé macht. Hoewel de invloedssfeer van het Romeinse rijk ver strekte, was en is alle macht aan God.

Dit beest wordt niet voor niets *het beest uit de zee* genoemd. In die tijd ging bijna al het vervoer per schip. Voordat het spoorwegverkeer rond 1870 opkwam, ging het snelste en goedkoopste goederenvervoer over water. Duurzame rijken ontstonden dus aan rivieren of zeeën. Hierbij kunnen we denken aan het oude Egypte langs de Nijl, en het Babylonische en Assyrische rijk in het Tweestromenland. Alleen vanuit het schip konden grote steden worden ge-

¹²⁶ Zie ook Turennot T. van, Daniël, God is rechter, Grijpskerk, 2019.

¹²⁷ Het beest uit de zee kan niet een rijk in de verre toekomst zijn, want één koning is nog in leven als Johannes zijn visioenen op Patmos ontvangt (Op.17:10).

voed. Rivieren en zeeën zorgden dus voor eenheid binnen een rijk. Het Romeinse rijk, dat rond de Middellandse Zee lag, kon hier ruimschoots van profiteren.

3 [En] ik zag één van zijn hoofden (= zijn koppen) als (was het) ten dode toe gewond (of (af)geslacht), en zijn dodelijke wond werd genezen. [En] de hele aarde (of het hele land) achter(na) (of achterwaarts) het beest was verwonderd.

Over de horens en de koppen spreekt het 17e hoofdstuk van de Openbaring uitvoeriger. Wel lezen we hier, dat één van de koppen dodelijk gewond is. Het is de kop die het Romeinse rijk leiding moet geven. Het grote en machtige imperium dreigt door die dodelijke wond aan de kop uit elkaar te spatten (vgl. v.14^b).

Nadat keizer Nero (54 – 68) had geregeerd, leek het Romeinse rijk in elkaar te storten. Hij had al het geld opgemaakt. Veel bestuurders en soldaten had hij tegen zich in het harnas gejaagd. Een keizermoord volgde. Daarna kwam er een periode van verwarring en chaos. Er was een grote opstand in Jeruzalem bij de Joden, en bij de Germanen in het noordwestelijk deel van het Romeinse rijk. Naast de toekomstige keizer Vespasianus dongen er nog 3 anderen naar de vacante troon. Na veel strijd wist Vespasianus (69 – 79) uiteindelijk de orde te herstellen. De dodelijke wond van het beest uit de zee genas (vgl. v.14^b).

4 [En] zij aanbaden (of vereerden/knielden voor) de draak, omdat hij aan het beest (vol)macht gaf. [En] zij aanbaden (of vereerden/knielden voor) het beest, en zeggen (= zelden): “Wie is aan het beest gelijk, en wie kan oorlog met (= tegen) hem voeren?”

5 [En] aan hem werd een mond gegeven, (die) grote (woorden) en (gods)lasteringen spreekt (= sprak). [En] aan hem werd (vol)macht gegeven (dit) 42 maanden te doen (of te maken).

6 [En] hij opende zijn mond voor lasteringen tegen God om zijn naam te lasteren, zijn tent en (hen) die in de hemel (in een tent) wonen (of in de hemel kamperen).

Het beest uit de zee kreeg een mond om God met zijn woonplaats in de hemel en de gestorven gelovigen die bij Hem wonen, zwart te maken en te bespotten.

7 [En] aan hem werd (macht) gegeven om met (= tegen) de heiligen oorlog te maken (= te voeren) en hen te overwinnen. [En] aan hem werd (vol)macht gegeven over elke stam, natie (of volk), taal en (heiden)volk (of natie/menigte).

8 [En] allen die op de aarde (of op het land) wonen, van wie de namen niet geschreven zijn in de (boek)rol van het leven van het Lam dat geslacht is, vanaf het leggen van het fundament (of (de) fundering/grondlegging) van (de) wereld, zullen het (beest) aanbidden (of vereren).

Iedereen die in de tijd van Johannes op de aarde woont, en die niet in het boek van het leven van de Here Jezus staat, zal het beest aanbidden. Dat boek is al vanaf het begin van de schepping van de wereld geschreven. Daarin staan de namen van de dienaren van God (Ex.32:32, Ps.69:29, Luk.10:20, Fil.4:3, Op.3:5, 13:8). Als de Mensenzoon zal gaan rechtspreken over alle mensen, dan zullen zij worden vrijgesproken (Dan.12:1, Joh.5:22-27, Op.20:15). Ze worden niet vrijgesproken, omdat ze op eigen kracht beter zijn, maar omdat ze bereid waren om de Here te gehoorzamen en Hem te dienen.

Ook hier lezen we, dat de Christenen het moeilijk hadden. Voor de brand in de stad Rome in 64 na Christus horen we nauwelijks van Christenvervolgingen. Keizer Nero (54 – 68) gaf Gods dienaren de schuld van de brand die hij zelf had aangestoken. Hij heeft die gelovige mensen de laatste 3½ jaar van zijn regeringsperiode verschrikkelijk vervolgd. Allerlei hooggeplaatste Christenen werden vermoord. Evenals koning Antiochus IV (175 – 164) lasterde

hij de Here, 42 maanden lang. De naam van de Almachtige en de mensen die in Hem geloven, werden bespot. Keizer Nero wilde zichzelf als een god vereerd zien. Ieder die geen Christen was, ging het beest achterna. Behalve de trouwe dienaren van de Here deed bijna iedereen aan de keizercultus mee. Vooral in de omgeving van de stad Rome was het voor de volgelingen van Jezus erg onveilig. Meestal vluchtten ze dan ook naar de randgebieden van het Romeinse rijk.

Na keizer Nero's dood werden de vervolgingen minder hevig. Vespasianus (69 – 79) had wel wat anders aan zijn hoofd. Nadat hij als de nieuwe keizer de orde had hersteld, bleef het voor de gearresteerde Christenen meestal beperkt tot verbanning of gevangenisstraf. Bij de latere keizer Trajanus (98 – 117) was het weigeren van het keizeroffer alleen strafbaar, als het aangegeven werd door de politie. Op anonieme klachten ging men niet in. Deze tendens werd lange tijd gehandhaafd. Toch bleef het gevaarlijk. De draak was nog steeds werkzaam binnen het Romeinse rijk. Christenvervolgingen bleven doorgaan. Met harde en verleidelijke middelen probeerde men de Gods dienaren tot afval te bewegen. Ten slotte zou in het tijdperk van de 10 koningen nog een algehele Christenvervolging uitbarsten.¹²⁸

9 Als iemand een oor heeft, moet hij luisteren (of opletten/horen)!

10 Als iemand (in) gevangenschap samenbrengt (of verzamelt) (= voert), (dan) gaat hij (zelf) in gevangenschap. Als iemand met een zwaard doodt, (dan) moet hij (zelf) met een zwaard worden gedood. Hier is de volharding en het geloof van de heiligen.

Vervolging, gevangenschap en het zwaard zullen de Christenen achtervolgen. De mensen die anderen in de gevangenis zetten, zullen ook gevangen genomen worden. De mensen die doden met het zwaard, hebben het nodig door het zwaard te worden gedood (vgl. Mat.26:52).

De volharding van de heiligen zou blijken. Jezus de Gezalfde nam met zijn liefde steeds meer mensen gevangen (vgl. 2Kor.12:16). De mensen die het zwaard gebruikten, werden geslagen door het zwaard uit de mond van de Here Jezus (vgl. Op.1:16, 19:15). Het bloed van de martelaren bleek het zaad van de Kerk te zijn. Juist door de rust en volharding die de vervolgte Christenen uitstraalden, kwamen veel vervolgers tot geloof.

De volharding van de heiligen zal later ook blijken in de verheerlijking die eeuwig zal duren.

11 [En] ik zag een ander beest opkomen uit de aarde (of uit het land). [En] het had 2 horens als een lam, en het sprak als een draak.

We zien hierna een ander beest. Dat is het beest uit de aarde. We lezen, dat het 2 horens heeft. Toch hoeft ook dit dier voor ons geen onbekende meer te zijn. Het beest uit de aarde komen we eveneens tegen in het bijbelboek Daniël (Dan.8:1-7,20). Daar kunnen we lezen over een ram die 2 horens heeft. De ene hoorn is iets groter, dan de andere. Deze ram uit Daniël stelt het rijk van de Perzen en Meden voor. De Perzen kregen meer invloed, dan de Meden. De hoorn van de Perzen werd iets groter, dan de hoorn van de Meden.

De ram met de 2 horens wordt door een geitenbok met 1 hoorn omvergelopen. Die ene hoorn van de geitenbok was Alexander de Grote (336/332 – 323). Hij was koning van het Grieks-Macedonische rijk. Door talrijke veroveringen werd zijn grondgebied enorm groot, maar het werd geen eenheid. Alleen door zijn persoonlijke macht hield hij zijn reusachtige rijk bij elkaar. We lezen dan in het 8^e hoofdstuk van het boek Daniël, dat die ene hoorn afvalt. Er komen 4 horens voor in de plaats. Na de dood van koning Alexander III werd zijn imperium in 4 grote stukken opgesplitst.

¹²⁸ Zie voor meer informatie over de 10 koningen eventueel de uitleg van Op.17:12-17.

De ram, die door de geitenbok omver werd gelopen, wordt ook als het beeld van het Perzisch-Medische rijk gebruikt in de Openbaring. Dit beeld wordt dus ongewijzigd uit het boek Daniël overgenomen. Voor de betekenis van dit dier blijkt Johannes geen verklarende hemelse knecht nodig te hebben. De apostel ziet hier dus het nieuwe Perzische rijk, dat zich na de dood van koning Alexander de Grote van de Griekse (en de daarop volgende Syrische) overheersing heeft bevrijd.¹²⁹

12 [En] het oefent al de (vol)macht van het eerste beest voor (of tegenover) hem (= zijn ogen) uit. [En] het veroorzaakt (of maakt/doet), dat de aarde (of dat het land) en (zij) die erin (= erop) wonen, het eerste beest aanbidden (of vereren), van wie de dodelijke wond genezen was.

Het beest uit de aarde lijkt op het Lam, maar het spreekt als de draak (v.11). Het is dus een profeet van satan. We lezen, dat het beest uit de aarde een tijdgenoot is van het beest uit de zee. Het zorgt er zelfs voor, dat veel mensen dit eerste beest zullen aanbidden.

Dat ging echter niet op een vriendschappelijke wijze. De bondgenoten van satan haten ook elkaar. Veel Romeinse legers hebben het onderspit moeten delven tegen de Perzische ruitervolken. Tegen deze ruiterscharen konden de Romeinse legioenen meestal niet op. Alleen de onderlinge verdeeldheid in het Perzische rijk kon aan de Romeinen de overwinning bezorgen.

Die verdeeldheid was de zwakte van het rijk. Het Perzische gebied kende weinig rivieren of zeeën. Het was een landrijk. Om die reden noemt de Openbaring de ram het beest uit de aarde. In die tijd verliep de communicatie en het vervoer in landrijken slecht. Door massaal van paarden gebruik te maken konden de Perzen aan dit tekort in communicatie wel iets doen, maar het bleef de zwakste schakel in de sterke ketting.

Ondanks het feit, dat deze beesten regelmatig oorlog met elkaar voeren, maakt het beest uit de aarde het zo, dat het beest uit de zee aanbeden wordt. Hoe kan dat nu?

Het beest uit de zee is een verzameling van rijkdelen. Het is echter ook een verzameling van culturen. Er was al een lang versmeltingsproces van culturen aan de gang. Koning Alexander de Grote was daar mee begonnen. Hij wilde de Griekse en Perzische culturen met elkaar versmelten. In het Romeinse rijk is dat uiteindelijk gebeurd. Allerlei goden uit het Oosten, die de Romeinen zelf eerst niet kenden, werden door hen vereerd. Mysteriegodsdiensten kwamen uit het Oosten overwaaien. Dit waren verborgen en geheime culten, waarbij alleen ingewijden toegang hadden.

Veel heidense gruweldiensten had het Romeinse rijk aan de Perzen te danken. Uit Perzië stamde eveneens het mysterie van de god Mithras. Volgens de aanhangers van deze religie doodde deze zonnegod de stier, waardoor het leven op aarde kon ontspruiten. Deze god van het licht zou tegen het kwade strijden. Om de ontspruitende kracht van het leven te krijgen, moest men stierenbloed drinken. Deze godsdienst had in het Romeinse rijk veel aanhang, vooral onder de soldaten. Sinds de 2^e eeuw na Christus was die religie de grote rivaal van het Christendom. Tot in Duitsland en in het noorden van Engeland zijn altaren voor deze afgod gevonden. Volgens deze mysterieuze godsdienst zou de strijd tussen het goede en kwade niet eeuwig duren. Er zou rust komen. Rust, dat was iets waar men in die onrustige tijd erg naar verlangde. Bij een eredienst die de keizerverering hoog hield, zou men deze rust nooit vinden. Die overtuigende rust zag men wel bij de martelaren van Gods Kerk.

De samensmelting van verschillende culturen ging wel heel erg ver. Dit was vooral tussen de

¹²⁹ Bij dit nieuwe Perzische rijk hadden de Parten de macht van de oorspronkelijke bevolking overgenomen. De Parten vormden samen een ruitervolk dat vanuit het noorden het gebied van de Perzen en de Meden heeft overver. Sinds 250 voor Christus waren ze onafhankelijk van het Syrische rijk.

Grieken en de Romeinen het geval. Voor bijna elke Griekse afgod is er wel een gelijkwaardige Romeinse godheid op te noemen. Zo is Jupiter dezelfde als Zeus, en de afgod Neptunus is weer de dubbelganger van Poseidon. Zowel de Syrische koning Antiochus IV (175 – 164) als keizer Nero (54 – 68), wilden de dienaren van de Here dwingen om aan dit versmeltingsproces mee te doen.

De verering van de koning of de keizer als een god was echter aan de Germaanse volken vreemd. Deze volken zoals de Grieken en de Romeinen kenden dit verschijnsel niet. Dat gebeurde in Egypte met de farao, en het bestond ook in Perzië. Bij de Germanen was een vorst de eerste onder de gelijken. Dat was bij de Grieken en de Romeinen eerst ook het geval. De Grieken gruwden ervan, toen koning Alexander de Grote (336/332 – 323) zich op Perzische wijze als een god liet vereren. Deze gewoonte is overgenomen van het beest uit de aarde, van de Perzen. Het beest uit de aarde maakte het zo, dat het beest uit de zee aanbeden werd. Eerst namen de Romeinse keizers deze eredienst niet eens serieus. Het was meer een mode. Later werd het ernst. Veel Christenen kregen het moeilijk, omdat ze het beest uit de zee, de Romeinse staat, niet wilden vereren door een offer aan de keizer.

Het beest uit de aarde lijkt op het Lam. O ja, het is erg godsdienstig. Oppervlakkig gezien lijkt het zo kwaad nog niet. Dit beest spreekt echter als de draak (v.11). Als we goed op de inhoud van zijn woorden letten, dan zullen we ontdekken, dat het beest uit de aarde een knecht van de satan is. Achter alle afgoderij schuilt het werk van de grote tegenstander van de almachtige God!

13 [En] het doet grote tekenen, zodat het zelfs (of en) vuur uit de hemel laat neerdalen op de aarde (of op het land) voor (of tegenover) (de ogen van) de mensen.

Evenals de profeet Elia doet het beest uit de aarde veel tekenen. Het lijkt erop, dat men al veel meer kan dan de priesters in de tijd van koning Achab (875 – 854) (1Kon.18:20-40). De priesters van het beest uit de aarde zouden vuur uit de hemel kunnen laten neerdalen.

14 [En] het misleidt (hen) die op de aarde (of op het land) wonen, door de tekenen die aan hem gegeven zijn om te doen voor (of tegenover) (de ogen van) het beest. (Het) beveelt (of spoort aan/zegt) (hen) die op de aarde (of op het land) wonen om een beeld te maken voor het beest dat de wond van het zwaard had, en (weer) leefde.

15 [En] aan hem werd (macht) gegeven om aan het beeld van het beest adem (wind/een geest) te geven, zodat het beeld van het beest ook zou spreken, en het zou veroorzaken (of maken/doen), dat zoveel als (= dat allen die) het beeld van het beest niet wilden aanbidden (of vereren), gedood zouden worden.

Evenals bij de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) wordt er van de keizer, de vertegenwoordiger van Romeinse rijk, een beeld gemaakt (vgl. Dan.3:5). Het is een beeld van het wereldrijk, dat in feite aangestuurd wordt door de draak. Daarmee wordt eigenlijk de draak aanbeden. Het beeld krijgt zelfs adem of lucht, zodat het kan spreken. Allen die het beeld niet willen aanbidden, worden gedood. Ook koning Nebukadnezar II beval, dat iedereen die zijn beeld niet wilde vereren, moest worden gedood (Dan.3).

De dienst aan de Perzische lichtgod Mithras was vrij algemeen. De priesters van Mithras verstonden zelfs de kunst om vuur uit de hemel te laten neerdalen. Van keizer Caligula (37 – 41) is bekend, dat hij een machine had, die de donder en het weerlicht na kon doen. Door allerlei trucs lieten de priesters het beeld zelfs spreken.¹³⁰ Ze konden God evenaren, zo leek het tenminste. De Here zal echter blijken de sterkste te zijn. Hoewel de duivelse knechten van de farao hun staven in slangen konden veranderen, verslond de slang van Aäron (en Mozes) de

¹³⁰ Zie ook Eusebius', Kerkgeschiedenis, deel 9, 11, 6.

slangen van de tovenaars (Ex.7:10-13). Ook in de 10 plagen in Egypte zagen we Gods overwinnende kracht (Ex.7:14-12:33). Veel Christenen voelden zich echter klein, als ze al die wonderen zagen.

16 [En] het veroorzaakt (of het maakt/doet), dat aan allen: de kleinen en de groten, de rijken en de armen, de vrije(mense)n en de slaven, een merkteken gegeven zou worden op hun rechter(hand) of op hun voorhoofd,

17 [en] zodat niemand zou kunnen kopen of verkopen, behalve (hij) die het merkteken, de naam van het beest, of het getal van zijn naam heeft.

Er ging eveneens een economische boycot van start. Dit zagen we al bij de 7 gemeenten. Veel werklieden in de steden waren georganiseerd in gilden. Hier konden de Christenen niet aan meedoen, want de verering van de afgoden en de keizer nam in de gilden een grote plaats in. De leden van een gilde waren herkenbaar door het zegel van het beest.¹³¹ Daardoor konden ze via een gilde kopen en verkopen. Steeds meer kwamen deze gilden onder het beheer van keizerlijke administrateurs. Hun diensten werden uitgebreid tot monopolies. Voor de Christenen werd het hierdoor steeds moeilijker. Ze kwamen buiten het grote economische leven te staan.

Dit klinkt allemaal heel indrukwekkend. God in de hemel lacht. De ironie valt af te lezen aan het merkteken van het beest: 666.

18 Hier is de wijsheid (of het inzicht). (Hij) die het verstand heeft (= Wie verstandig is), moet het getal van het beest berekenen, want het is het getal van een mens. [En] zijn getal is 666.

Wie wijs en verstandig is, moet de naam van het getal maar uitrekenen. Zowel bij de Joden als bij de Grieken werden letters als cijfers gebruikt. De A stelde een 1 voor, de B een 2 enzovoort. De 10^e letter van het alfabet werd een 10, en de 11^e een 20. Dan ging het verder met 30. De 19^e letter duidde op 100, en de 20^e ging verder met 200. Een naam kon men zo vervangen door een getal. De letters las men dan als getallen, en men telde ze bij elkaar op.

Om van een getal weer een naam te maken is veel moeilijker. Veel combinaties zijn dan mogelijk. Dat spreekt vanzelf. Om de juiste naam te weten, moest je eigenlijk al weten, waarover het ging. Iemand die in het onderwerp niet thuis was, begreep er helemaal niets van. Voor hem was het geheimtaal. Als men met de situatie wel goed op de hoogte was, dan was met inzicht en verstand de naam wel te berekenen.

Als voorbeeld kan men denken aan opgravingen bij de oude stad Pompeji. Daar stond het getal 545 op een muur geschreven. Een verliefde man had het erop gezet. Hij had erbij vermeld, dat het de naam was van het meisje van wie hij hield: "*Ik houd van 545.*" Anderen zouden niet begrijpen om wie het ging, maar het bedoelde meisje, dat hoogstwaarschijnlijk langs deze muur zou komen, wist het wel.

Het begin van de wijsheid en het verstand is het ontzag hebben voor de Here (Ps.111:10^a, Spr.1:7^a, 9:10^a, vgl. Job 28:28). Wie Hem niet dient, begrijpt van het hele bijbelboek Openbaring niets. Wie Jezus niet volgt, zal dit getal niet kunnen doorzien.

Wij weten, dat 666 het getal van (de naam van) het beest én het getal van (de naam van) een mens moet zijn (v.17,18). Het beest is de draak, die regeert door middel van een mens. Dat beest wil Gods dienaren door een mens uitroeien. Het is de satan, die probeerde in het verleden de gelovige Joden, de Kerk van het oude verbond, te laten verdwijnen. Daarvoor gebruikte hij vele eeuwen geleden de farao uit Egypte, en een lange tijd daarna koning Antiochus IV.

¹³¹ Dit is een grote tegenstelling met het zegel dat Gods dienaren dragen (Op.7:2-4, 9:4, 14:1, vgl. Deut.6:8, Op.17:5).

De satan wil ook de Christenen, de Kerk van het nieuwe verbond, uitroeien. Ongeveer 10 jaren, voordat de apostel Johannes zijn openbaring op Patmos kreeg, probeerde de wrede keizer Nero (54 – 68) alle Christenen te vermoorden. Het zou dus keizer Nero kunnen zijn. Met Hebreeuwse klanken gerekend, lezen we Qesar Neron. In het Hebreeuws schreef men alleen de medeklinkers op, dus stond er QSR NRW. Het is dan de som van Q = 100, S = 60, R = 200, N = 50, R = 200, W = 6, N = 50.¹³²

Naast alle kundigheid en berekeningen zit er nog een diepere betekenis in 666 verborgen. Het is het getal van een mens in dienst van de satan; de draak. Het getal is niet vol. Het is wel een erg groot getal, en het lijkt heel wat. Toch blijft het onvolmaakt. Het getal 7 was voor de Joden een volheid. Die volheid wordt hier niet bereikt. Het blijft bij 3 zessen: 666. De antichristelijke macht kan niet tot een volheid komen. In het 10-talig stelsel is het vergelijkbaar met 3 negens: 999. Nog 1 erbij, maar dat kan God alleen.

Het perspectief van de Eindtijd wordt al zichtbaar. Dan zal deze geschiedenis zich nadrukkelijker herhalen. Men zal in die tijd zich wetteloos gedragen. Hij die de tegenstander van de Here tegenhoudt, zal worden weggenomen. Die tegenstander zal doen, alsof hij de Almachtige zelf is. Via de wetteloze mens zal de satan (= de tegenstander) veel tekenen en wonderen doen. De leugen zal worden geloofd (2Tes.2:1-12). Als de satan bijna gewonnen heeft, dan zal de hemelse Vader ingrijpen. Het blijft bij het getal 666.

Laten we de betekenis van de dieren nog eens samenvatten door ze in een rijtje onder elkaar te zetten. We zullen ze verderop in de Openbaring opnieuw tegenkomen. Het beest uit de zee en het beest uit de aarde vormen daarbij een vaste combinatie.

De draak	- Het is de slang uit het paradijs (Gen.3, Op.12:9, 20:2). - Het is het 4^e levende wezen uit Daniël 7. - De satan laat de Syrische koning Antiochus IV (175 – 164) optreden als een tegenstander van God. - Dit dier laat het beest uit de zee de Christenen vervolgen onder leiding van keizers als Nero (54 – 68) en Domitianus (81 – 96). - Het beest uit de afgrond is ook de draak of de oude slang, die vlak voor de 1000-jarige periode gebonden wordt (Op.20:3).
Het beest uit de zee	- Het is heidense Romeinse rijk. Dit rijk rond de Middellandse Zee had iets van alle 4 levende wezens uit Daniël 7 (leeuw, luipaard, beer en (monster onder leiding van de) draak) in zich.
Het beest uit de aarde	- Dat is het landrijk Perzië. Het is afgeleid uit Daniël 8. - Dit dier treedt ook op als een valse profeet (Op.13:12,13 en 19:20).
Het beest	- Het is een neutrale aanduiding. Het kan de draak, maar ook het beest uit de zee betekenen. Dat moet uit het verband blijken.

¹³² Naast het getal 666, komt in sommige handschriften het getal 616 voor. Dit verschil is heel goed verklaarbaar. Het bijbelboek Openbaring werd eerst in het Grieks overgeleverd, maar de naam Nero moest in het Hebreeuws geschreven worden, om aan het getal 666 te komen. Als men de Latijnse klank beter ging overnemen, dan stond er niet NRW, maar NRW. Zo kwam men aan het getal 616.

Als bezwaar wordt dan wel eens aangevoerd, dat in een Griekse tekst een Latijnse naam in Hebreeuwse letters stond. Toch hoeft dat ons niet te verbazen. Hoewel Nero een Latijnse naam is, werd het Hebreeuws gebruikt om de naam voor niet ingewijden verborgen te houden. Deze naam was natuurlijk erg bekend. Men heeft toen alleen de Latijnse klank van deze naam nog beter in Hebreeuwse letters willen nabootsen door de N weg te laten.

2. De oogst.

Hoofdstuk 14

1 Ik zag, en zie, het Lam stond op de berg Zion en met Hem 144.000 die zijn naam hadden, en de naam van zijn Vader was op hun voorhoofden geschreven.

2 Ik hoorde een stem uit de hemel als het geluid van vele wateren en als het geluid van een zware donder. Ik hoorde de klank van harpisten, die speelden op hun harpen.

3 Zij zongen een nieuw lied voor de troon, voor de 4 levende wezens en de oudsten. Niemand kon het lied leren behalve de 144.000, die zijn losgekocht van de aarde.

4 Zij zijn het, die niet met vrouwen zijn bezoedeld, want zij zijn maagden. Zij zijn het, die het Lam volgen, waar Hij ook maar heengaat. Zij zijn gekocht uit de mensen: de eerstelingen voor God en voor het Lam.

5 In hun mond is geen bedrog gevonden, want zij zijn smetteloos.

6 Ik zag nog een hemelse knecht vliegen in het midden van de hemel. Hij had een eeuwig evangelie om goed nieuws bekend te maken aan hen die op de aarde wonen en aan elk volk, elke stam, taal en natie.

7 Hij zei met een luide stem: “Hebt ontzag voor God, en geeft Hem eer, omdat het uur van zijn oordeel is gekomen! Aanbidt Hem die de hemel, de aarde, de zee en de waterbronnen gemaakt heeft!”

8 Een andere hemelse knecht volgde, en zei: “Gevallen, gevallen is het grote Babylon, omdat zij al de volken heeft laten drinken van de wijn van de hartstocht van haar hoererij.”

9 De 3^e hemelse knecht volgde hen, en zei met een luide stem: “Als iemand het beest en zijn beeld aanbidt, en zijn merkteken op zijn voorhoofd of op zijn hand ontvangt, zal hij ook drinken van de wijn van Gods woede, die ongemengd is ingeschonken in de beker van zijn verbolgenheid.

10 Hij zal gekweld worden met vuur en zwavel voor de ogen van de heilige hemelse knechten en voor de ogen van het Lam.”

11 De rook van hun kwelling stijgt op tot in eeuwigheid. Zij die het beest en zijn beeld aanbidden, en al wie het merkteken van zijn naam ontvangt, hebben dag en nacht geen rust.

12 Hieruit bestaat de volharding van de heiligen, die de geboden van God en het geloof in Jezus in acht nemen.

13 Ik hoorde een stem uit de hemel zeggen: “Schrijf, gelukkig zijn de doden die in de Heer sterven, van nu af aan!” “Ja”, zegt de Geest, “zodat zij mogen uitrusten van hun moeiten, en hun werken volgen hen na.”

14 Ik zag en zie, een witte wolk, en op de wolk zat iemand als een mensenzoon met een gouden kroon op zijn hoofd en een scherpe sikkel in zijn hand.

15 Een andere hemelse knecht kwam uit de tempel, en riep met een luide stem naar Hem die op de wolk zat: “Stuur uw sikkel weg en maai, omdat voor U de tijd om te maaien is gekomen, omdat de oogst van de aarde helemaal rijp is!”

16 Hij, die op de wolk zat, wierp zijn sikkel uit op de aarde, en de aarde werd gemaaid.

17 Een andere hemelse knecht kwam uit de tempel die in de hemel is. Hij had ook een scherpe sikkel.

18 Een andere hemelse knecht, die macht had over het vuur, kwam uit het altaar. Hij riep met een harde schreeuw naar hem die de scherpe sikkel had, en zei: “Stuur jouw scherpe sikkel uit, en oogst de trossen van de druivenplant van de aarde, omdat zijn druiven helemaal rijp zijn!”

19 De hemelse knecht wierp zijn sikkel uit op de aarde, en hij oogstte van de druivenplant van de aarde. Hij wierp het in de grote persbak van de woede van God.

20 De persbak werd buiten de stad getreden. Er kwam bloed uit de persbak tot aan de teugels van de paarden; tot een afstand van 1600 stadiën.

1 [En] ik zag, en zie, het Lam staat (= stond) op de berg Zion en met Hem 144.000 die zijn naam hebben (= hadden), en de naam van zijn Vader was op hun voorhoofden geschreven.

De Zionsberg is de plaats van Gods woning (Ps.2:6, 50:2).¹³³ Daar zijn de dienaren van de Almachtige veilig (Ps.48:12, 125:1, Jes.28:16, 59:20, Mi.4:7).

Bij het Lam op de berg staan de 144.000. Ze komen uit de stammen van Israël (Op.7:4). Het zijn Israëlieten. Deze 144.000 vertegenwoordigen de Kerk van het oude verbond. Het zijn de eerstelingen van Gods eigen oogst (v.4^b). Ze zijn door God de Vader en het Lam gekocht. Daarom dragen ze het zegel van de Here op het voorhoofd.

2 [En] ik hoorde een stem (of een klank/geluid) uit de hemel als (het) geluid (of (de) klank/stem) van vele wateren en als (het) geluid (of (de) klank/stem) van een grote (= zware) donder. [En] ik hoorde (de) klank (of het geluid/de stem) van harpisten (of harpspelers), (die) [harp]spelen (= [harp]speelden) op hun harpen.

De apostel Johannes hoort een stem die klinkt als het geluid van vele wateren. We leerden deze stem kennen als die van de Messias (= de gezalfde) Jezus (Op.1:15). Het zingen uit de hemel lijkt ook op het geluid van de donder. Het lijkt Gods stem wel (Op.4:5). Ze is ermee verwant. De stem die nu van de 144.000 afkomstig is, lijkt dus op die van God de Zoon, en op die van God de Vader.

Deze 144.000 zingen, en spelen op hun harpen. Het klinkt zo harmonieus, dat het lijkt alsof er één volle rijke stem zingt.

3 [En] zij zingen (= zongen) een nieuw lied voor (of tegenover) de troon, voor (of tegenover) de 4 levende wezens en de oudsten (of de ouderen). [En] niemand kon het lied leren behalve de 144.000, die zijn losgekocht van de aarde (of van het land).

Ze zingen een nieuw lied (vgl. Op.5:9). Ze staan *voor de troon, voor de 4 levende wezens, en voor de 24 oudsten*, de vertegenwoordigers van heel de Kerk. Zij staan nu centraal.

4 Zij zijn (het) die niet met vrouwen zijn bezoedeld (of verontreinigd) (geworden), want zij zijn maagden. Zij zijn (het) die het Lam volgen, waar Hij ook maar heengaat (of vertrekt). Zij zijn gekocht uit de mensen: (de) eerstelingen voor [de] God en voor het Lam.

De 144.000 hebben zich niet met vrouwen bezoedeld. Dit wil niet zeggen, dat het allemaal ongetrouwde mannen zijn. Nergens in de Bijbel kan men lezen, dat zo het huwelijk wordt gezien. Hier wordt de Kerk van het oude verbond, de 144.000, gezien als de bruid van God. Zij

¹³³ Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd. Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg ten oosten van de hoofdstad. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12). Met Zion werd eveneens de bevolking van Jeruzalem bedoeld (Ps.97:8, Jes.1:8,27, Zach.9:9).

vormt de grote tegenstelling met de valse kerk, die zich als een hoer gedraagt (Hos.2, 3). Deze bruid heeft zich niet misdragen.

5 [En] in hun mond is geen bedrog gevonden, want zij zijn smetteloos (of onberispelijk).

De bruid van de Here is niet smetteloos uit eigen kracht, maar doordat zij gewassen is in het bloed van het Lam. Daardoor is zij weer helemaal schoon (Jes.53:5-7, Joh.1:29, 1Pet.1:13-19, Op.7:14^b, vgl. Ps.51:9). De 144.000 worden zelfs maagden genoemd (v.4).

De ontelbare menigte is hier nog niet aanwezig. Slechts de oogst van de eerstelingen, de Kerk van het oude verbond, is binnen.

6 [En] ik zag nog een (of zag een andere) (hemelse) knecht (of engel/boodschapper) (of ik zag nog iemand anders) vliegen in het midden van de hemel. (Hij) heeft (= had) een eeuwig evangelie (of eeuwig goed nieuws/een eeuwige blijde boodschap) om goed nieuws (of om een evangelie) bekend te maken (of te brengen/verkondigen) aan (hen) die op de aarde (of het land) wonen en naar (= aan) elk (heiden)volk (of elke natie/menigte), (elke) stam, taal en natie (of volk).

7 (Hij) zegt (= zei) met een grote (= luide) stem (of klank/geluid): “Hebt ontzag voor (of Vreest) [de] God, en geeft Hem eer (of glorie), (om)dat (of want) het uur (of ogenblik/tijd-(stip)) van zijn oordeel (of zijn beslissing/berechting) is gekomen! [En] aanbidt (of vereert/knielt voor) (Hem) die de hemel, de aarde (of het land), de zee en (de) waterbronnen gemaakt heeft!”

Johannes ziet niet alleen de 144.000, maar hij ziet nog iets anders. Om nu ook de oogst van het nieuwe verbond binnen te krijgen, moet eerst het Evangelie bekend worden gemaakt aan elke stam en taal en natie. Aan heel de wereld moet het worden gebracht. Het getal van de dienaren van de Here moet vol worden. De 1^e hemelse knecht verkondigt al vliegend door de hemel met een luide stem de blijde boodschap: “*Hebt ontzag voor God, omdat het uur van zijn oordeel is gekomen! Aanbidt Hem die alles gemaakt heeft!*”

We staan vanaf het begin van dit hoofdstuk dus op de grens tussen het oude en het nieuwe verbond in de 1^e eeuw na Christus. Na vers 7 voorspelt de Openbaring het einde van het heidense Romeinse rijk in het begin van de 4^e eeuw na Christus. Er wordt daarmee een stap in de tijd gezet.

Het vorige hoofdstuk ging over de Christenvervolging in die periode. De vervolging van de mensen die van God houden, begon tijdens de regering van keizer Nero (54 – 68), en eindigde gedurende het tijdvak van de 10 koningen. Tijdens de eerste eeuwen na Christus werd het Romeinse rijk aangestuurd door de draak. Vanaf 313 kregen de Christenen en de heidenen gelijke rechten. Volgelingen van koning Jezus namen de leiding van de heidenen over.

8 [En] een andere (of nog een) (hemelse) knecht (of engel/boodschapper) volgde, en zegt (= zei): “Gevallen [is], gevallen is het grote Babylon, omdat zij al de (heiden)volken (of de natiën/menigten) heeft laten drinken van de wijn van de hartstocht (of de woede) van haar hoererij.”

De 2^e hemelbode roept uit, dat het grote Babylon gevallen is. De stad Babylon heeft een slechte naam. Hoewel het verwoest was, leefde de herinnering voort. De stad Rome droeg in de tijd van de Openbaring aan Johannes de schuilnaam Babylon (1Pet.5:13). De val van Rome wordt op precies dezelfde manier aangekondigd, als het einde van het kwaadaardige Babylon in het Oude Testament. Het totale beeld van de verwoesting van het oude Babylon wordt nu op de heidense stad Rome toegepast (Jes.21:9, Jer.51:7). Gevallen is Babylon, dat alle volken

met haar afgoderij heeft dronken gevoerd. **Verderop in de Openbaring gaat deze 2^e hemelse knecht verder met zijn oordeelsaankondiging (Op.18:1,2).**

9 [En] de 3^e (hemelse) knecht (of 3^e engel/boodschapper) volgde hen, en zegt (= zei) met een grote (= luide) stem (of klank/geluid): “Als iemand het beest en zijn beeld aanbidt (of vereert), en zijn merkteken op zijn voorhoofd of op zijn hand ontvangt, zal hij ook (of zelfs) drinken (of en hij zal drinken) van de wijn van de woede (of de hartstocht) van [de] God (= de wijn van Gods woede), die ongemengd (of die zuiver) is (in)geschonken (of is gemengd) in de beker van zijn verbolgenheid (of zijn verontwaardiging).

Nadat de 2^e hemelse knecht is uitgesproken, neemt de 3^e engel het woord. Hij zegt, dat zij die het zegel van het beest dragen: 666, zullen drinken van *de wijn van Gods woede* (Ps.75:9, Jes.51:17,22, Jer.25:15, enz.).

10 [En] hij zal gekweld (of gepijnigd/gefolterd) worden met vuur en zwavel voor (of tegenover) (de ogen van) de heilige (hemelse) knechten (of heilige engelen/boodschappers) en voor (of tegenover) (de ogen van) het Lam.”

11 [En] de rook van hun kwelling (of pijniging/foltering) stijgt op tot in (de) eeuw(ig)heden van (de) eeuw(ig)heden (= tot in eeuwigheid). [En] (zij) die het beest en zijn beeld aanbidden (of vereren), en als iemand (= en al wie) het merkteken van zijn naam ontvangt (of neemt), hebben dag en nacht geen rust.

Deze kwelling en foltering zal eeuwig duren. De vereerders van beest en zijn beeld zullen geen ogenblik rust hebben.

12 Hier(uit) bestaat (of is (aanwezig)) de volharding van de heiligen, [hier] die de geboden van [de] God en het geloof in Jezus in acht nemen (of naleven/bewaken/beschermen).

13 [En] ik hoorde een stem (of een klank/geluid) uit de hemel zeggen: “Schrijf, gelukkig (zijn) de doden die in (de) Heer (of Here) sterven, van nu af aan!” “Ja”, zegt de Geest: “zodat zij mogen uitrusten van hun moeiten, en (of bovendien/maar) hun werken volgen hen na (of met/achter hen).”

Eveneens hier blijkt de volharding van de heiligen. Zij zullen niet alleen volharden in het lijden (Op.13:10), maar ook standvastig zijn in de eeuwige rust en zaligheid. *Gelukkig zijn de doden die in de Heer sterven.* Zij mogen voor altijd uitrusten van hun moeiten. Troost en nog eens troost geeft God aan de ontelbare menigte, waarvan de oogst nog niet binnen is. Zie, dat machtige Babylon, waarvan men nog veel gevaar heeft te duchten, het is ten ondergang gedomd.

14 [En] ik zag en zie, een witte wolk, en op de wolk zit (= zat) iemand als (of gelijk/lijkend op) een mensenzoon heeft (= met) een gouden kroon (of een gouden krans) op zijn hoofd en een scherpe sikkel (of een scherp snoeimes) in zijn hand.

Op een witte wolk zit iemand als een mensenzoon. Hij is dé Mensenzoon. Een gouden kroon staat op zijn hoofd. Hij is koning Jezus; de Engel (= Boodschapper) van God (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Joz.5:13-15, Richt.6:11-23, 13:3-22, Dan.7:13,14, Joh.3:13, Op.1:13). Hij heeft de macht gekregen (Mat.28:18). De gezalfde Jezus heeft een sikkel in zijn hand, want de tijd van de oogst is gekomen. Met de 6 hemelse knechten treedt de koninklijke Mensenzoon in dit hoofdstuk als de 4^e Boodschapper van God gezamenlijk op.

15 [En] een andere (of nog een) (hemelse) knecht (of engel/boodschapper) kwam (of ging/vertrok) uit de tempel, en roept (= riep) met een grote (= luide) stem (of klank/geluid) naar (Hem) die op de wolk zit (= zat): “Stuur (of Zend) uw sikkel (of uw snoeimes) (weg), en maai (of oogst), (om)dat (of want) voor U de tijd om te maaien (of oogsten) is gekomen,

(om)dat (of want) de oogst van de aarde (of van het land) helemaal rijp (of droog/verdroogd) is!”

16 [En] (Hij) die op de wolk zit (= zat), wierp (of gooide/strooide) zijn sikkel (of zijn snoeimes) (uit) op de aarde (of het land), en de aarde (of en het land) werd gemaaid (of ge-oogst).

De 5^e hemelse knecht roept uit de hemel, dat de tijd voor het oogsten is gekomen. Jezus de Gezalfde zelf haalt de oogst van zijn volgelingen binnen. Hij laat dat niet aan anderen over. De periode van het witte paard gaat beginnen (Op.6:2, 19:11).

17 [En] een andere (of nog een) (hemelse) knecht (of engel/boodschapper) kwam (of vertrok) uit de tempel die in de hemel is. Hij heeft (= had) ook een scherpe sikkel (of een scherp snoeimes).

Dan komt de 6^e hemelse knecht met zijn scherpe sikkel uit *de tempel die in de hemel is*.

Het woord *hemel* kan 2 betekenissen hebben. Het kan duiden op de lucht met de wolken, het firmament ofwel het uitspansel waarbinnen de hemellichamen zoals de zon, de maan en de sterren voorkomen (Gen.1:6-8, Ps.19:2). Met het woord *hemel* kan men ook de woonplaats van God bedoelen. In vers 17 gaat het over de hemel waar de Here woont. Die plaats wordt hier aangeduid met de woorden *de tempel die in de hemel is*.

De 7^e hemelse knecht komt bij het reukofferaltaar vandaan (v.18). Het reukoffer is het symbool van het opstijgen van de gebeden naar Gods troon (Ps.141:2, Luk.1:10). Op grond van de gebeden van de Christenen komt de Here in actie.

18 [En] een andere (of nog een) (hemelse) knecht (of engel/boodschapper), die macht heeft (= had) over het vuur, kwam (of vertrok) uit het altaar. [En] hij riep met een grote (= harde) schreeuw naar (hem) die de scherpe sikkel (of het scherpe snoeimes) heeft (= had), en zegt (= zei): “Stuur (of Zend) jouw scherpe sikkel (of jouw scherpe snoeimes) (weg), en verzamel (= oogst) de (druiven)trossen van de druivenplant van de aarde (of van het land), (om)dat zijn druiven (helemaal) rijp zijn!”

De 7^e hemelbode bij het reukofferaltaar heeft de macht over het vuur. Dat werkt hier als een oordeel. Hij geeft de boodschap van de Here door aan de 6^e engel. De tijd van de berechting is gekomen. De maat van de zonden moest eerst vol worden. Die maat is nu vol. De druiven zijn rijp. Het oordeel van de Mensenzoon is op een gegeven moment definitief. Hij treedt op als Rechter (Joh.5:22-27, vgl. Dan.7:13,14, Mat.28:18), en zijn Vader laat het vonnis uitvoeren.

19 [En] de (hemelse) knecht (of de engel/boodschapper) wierp (of gooide/strooide) zijn sikkel (of zijn snoeimes) (uit) op (of naar/in) de aarde (of het land), en hij verzamelde (= hij oogstte) van de druivenplant van de aarde (of het land). [En] hij wierp (of gooide/strooide) (het) in (of naar/op) de grote (wijn)persbak van de woede (of de hartstocht) van [de] God.

De druiventrossen worden door de 6^e hemelse knecht afgesneden. Hij gooit ze in de persbak van Gods woede (vgl. Jes.63:3,6, Joël 3:12,13). Zo wordt er wijn van gemaakt. De mensen die de Here niet (willen) dienen, zullen zijn woede krijgen te verduren.

20 [En] de (wijn)persbak werd buiten de stad getreden. [En] (er) kwam (of vertrok) bloed uit de (wijn)persbak tot aan de teugels van de paarden; tot een afstand van 1600 stadiën.

Buiten de stad wordt deze wijnpersbak getreden. Nu staan de mensen die God niet (willen) dienen, buiten de gemeenschap. Daar ontvangen ze hun berechting.

Het bloed uit de persbak stijgt buitensporig (vgl. Jes.63:3,6). De stroom komt zelfs zo hoog, dat het de teugels van de paarden bereikt. Ook stroomt het bloed heel ver weg. Het stroomt 1600 stadiën ver. In de tijd van het Nieuwe Testament was een stadie 185,25 meter. Het gaat

hier dus over een lengte van (1600 x 185,25 meter = 296.400 meter) bijna 300 kilometer. Dat is ongeveer 60 uren lopen. In die tijd was dat erg ver. In letterlijke zin zou heel het heilige land bedekt zijn met bloed. Dit drukt wel heel sterk de woede van de Here uit.¹³⁴

Tot de tijd van keizer Constantijn de Grote (306 – 337) maakten zowel Joden die Jezus niet erkenden, als vijandige heidenen het de Christenen moeilijk. Zij werden vervolgd en gediscrimineerd. Toch zou het Christendom uiteindelijk steeds meer harten winnen.

In 306 na Christus werd Constantijn in het westelijk deel van het Romeinse rijk tot keizer uitgeroepen. In zijn rijkdeel hield daarna de vervolging van de Christenen op. Tijdens de onderlinge strijd tussen verschillende troonpretendenten binnen het Romeinse rijk vielen in die tijd veel slachtoffers. In die periode nam de macht van Constantijn geleidelijk toe. In 312 nam hij het Christelijk geloof aan. In 313 kondigde hij met het Edict van Milaan volledige vrijheid voor Gods dienaren af. De vervolging van deze gelovigen stopte toen in het hele Romeinse rijk. Zij werden van hun onderdrukking verlost, en kregen dezelfde rechten als de heidenen.

Keizer Constantijn voelde zich in de stad Rome niet meer thuis. Het heidense Rome was hem te vijandig. Daarom stichtte hij een nieuwe stad, die naar hemzelf werd genoemd: Constantinopel. Deze stad werd in 330 na Christus de nieuwe hoofdstad van het Romeinse rijk.

In 410 werd Rome door de Goten ingenomen en geplunderd. In 455 werd het door de Vandalen bijna volledig verbrand en verwoest. Haar rol als heerseres over de volken hield op te bestaan.

Onder leiding van keizer Theodosius de Grote (379 – 395) veranderde de verhouding tussen de Christenen en heidenen nog meer. In 391 werd het Christendom staatsgodsdienst. Het heidendom en allerlei ketterijen werden verboden. Naast het Christendom bleef alleen het Jodendom toegestaan. Alle afgodstempels moesten worden afgebroken. Deze Romeinse heiligdommen mochten worden gebruikt als bouw materiaal voor kerkgebouwen.

Ook het Orakel van Delphi werd gesloten. In 394 werden de Olympische Spelen ter ere van de afgod Zeus afgeschaft. Steeds meer heidense gebruiken werden verboden. Het bezit van de heidenen werd eigendom van de staat. Door monniken werden heidenen soms vermoord en vervolgd. Bij relletjes waren ze hun leven niet zeker.

Het heidendom werd steeds verder uit de maatschappij geweerd. Slechts in meer afgelegen gedeelten van het Romeinse rijk kon het nog enkele eeuwen voortbestaan. Christenen vormden de bovenklasse. Binnen één eeuw waren deze gelovigen niet alleen verlost, maar waren ze zelfs overwinnaars.

¹³⁴ Zo wordt het beeld dat de profeet Joël aan ons tot onze troost en vermaning naliet (Joël 3:12,13), verder uitgewerkt.

3. De 7 laatste plagen.

Hoofdstuk 15

1 Ik zag een ander teken in de hemel, groot en wonderbaarlijk: 7 hemelse knechten die de 7 laatste plagen hadden, want daarmee is de woede van God geëindigd.

2 Ik zag iets als een zee van glas met vuur vermengd. De overwinnaars van het beest, van zijn beeld en van het getal van zijn naam, stonden bij de glazen zee met de harpen van God.

3 Zij zongen het lied van Mozes, de dienaar van God, en het lied van het Lam, en zeiden: “Groot en wonderbaarlijk zijn uw werken, Here God, Almachtige. Rechtvaardig en oprecht zijn uw wegen, Koning van de heiligen.”

4 “Wie zou voor U geen ontzag hebben, Heer, en uw naam niet verheerlijken? Immers, U alleen bent heilig, want al de volken zullen komen, en zullen voor U neerbuigen, omdat uw oordelen openbaar zijn geworden.”

5 Daarna zag ik, dat de tempel, de tent van het getuigenis in de hemel, werd geopend.

6 De 7 hemelse knechten die de 7 plagen hadden, kwamen uit de tempel, gekleed in schoon en helder linnen en rondom de borst omgord met gouden gordels.

7 Eén van de 4 levende wezens gaf aan de 7 hemelse knechten 7 gouden schalen, vol van de woede van God, die leeft tot in eeuwigheid.

8 De tempel werd gevuld met rook van de heerlijkheid van God en van zijn kracht. Niemand kon de tempel binnengaan, totdat de 7 plagen van de 7 hemelse knechten waren geëindigd.

1 [En] ik zag een ander teken in de hemel, groot (of indrukwekkend) en wonderbaarlijk: 7 (hemelse) knechten (of 7 engelen/boodschappers) (die) de 7 laatste plagen hebben (= hadden), want (of (om)dat) daarmee is de woede (of de hartstocht) van [de] God geëindigd (of beëindigd/uitgevoerd/afgemaakt/vervuld/voorbij).

In het tweede deel van het vorige hoofdstuk (Op.14:8-20) konden we lezen, dat Babylon is gevallen. Aan de leiding van het heidendom in het Romeinse rijk is einde gekomen. Daarna zien we in de hemel een groot teken. **We zien 7 hemelse knechten die 7 plagen hebben. Er staat, dat het de 7 laatste plagen zijn. Met deze laatste plagen is de woede van de Here voorbij. Daarna moet dus weer het einde volgen. We hebben al eerder gezien, dat de tijd in de Openbaring wel concreet aanwezig is, ook al is de ordening van de gebeurtenissen niet chronologisch (= in tijdsvolgorde). Een grote periode wordt hier overgeslagen. Het thema van dit gedeelte is de strijd van de Kerk. Daarom komen bijvoorbeeld het tijdvak van de honger, het zwaard en de pest en de periode van de 1000 jaren in dit gedeelte (Op.12-16) niet aan de orde. Na het einde van de grote macht van de heidenen binnen het Romeinse imperium gaat het in de hoofdstukken 15 en 16 direct verder met de laatste strijd.**

2 [En] ik zag (iets) als een zee van glas (of een glazen zee) met vuur vermengd (of gemengd). [En] de overwinnaars van het beest, van zijn beeld en van het getal van zijn naam, staan (= stonden) bij (of op) de glazen zee (of de zee van glas) hebbende (= met) de harpen van [de] God.

Aan de glazen vurige zee staan de overwinnaars van het beest en zijn beeld te zingen. Het zijn *de overwinnaars van het beest, van zijn beeld en van het getal van zijn naam*: 666 (Op.13:18).

Ze delen in de overwinning van Gods strijd. De leiding en overheersende invloed van het heidendom in het Romeinse rijk verdween.

3 [En] zij zingen (= zij zongen) het lied van Mozes, de dienaar (of knecht) van [de] God, en het lied van het Lam, (en) zeggen (= zeiden): “Groot (of Indrukwekkend) en wonderbaarlijk (zijn) uw werken, Here (of Heer) [de] God, [de] Almachtige. Rechtvaardig en oprecht (of waar(achtig)) (zijn) uw wegen, [de] Koning van de heiligen [(of Koning van de (heiden)volken (of van de natiën/menigten))].¹³⁵”

4 “Wie zou voor U [beslist] geen ontzag hebben (of Wie zou U [beslist] niet vrezen), Heer (of Here), en uw naam (niet) verheerlijken? (Om)dat (of Want) (= Immers,) U alleen bent heilig, want (of (om)dat) al de (heiden)volken (of de natiën/menigten) zullen komen, en zullen voor (of tegenover) U (zich) neerbuigen (of knielen) (of en zullen [voor (of tegenover)] U aanbidden (of vereren)), (om)dat (of want) uw (rechtvaardige) oordelen (of rechtvaardige daden) openbaar zijn geworden.”

Het lied van Mozes werd gezongen kort na de uittocht van het volk Israël uit Egypte (Ex.15). Toen verzwolg de zee de vijanden van de Here. Farao's legermacht werd erdoor vernietigd. De gelovige mensen die in dit hoofdstuk aan de oever van de vurige zee staan, zijn de verlossenen en overwinnaars tegelijk (v.2).

Het lied van Mozes en van het Lam wordt gezongen. Het is het lied van verlossing en overwinning. *Groot en wonderbaarlijk zijn de werken van de almachtige God.* Zijn verstand is onpeilbaar, en zijn kracht is niet te meten.

Hij is in zijn oordelen ook rechtvaardig.¹³⁶ *Alle volken zullen komen, en zullen voor Hem neerbuigen* (Ps.86:9), *omdat zijn oordelen openbaar zijn geworden.* Zo wordt in het lied al voorspeld, dat iedereen de Here zal eren als de 7 laatste plagen, de laatste straffen en berechttingen, voorbij zijn. Dit lied vormt dus de overgang van het vorige gedeelte (Op.12-14) naar het komende onderdeel (Op.15:5-16:21).

Na het lied van Mozes en het Lam gaat de tempel in de hemel open.¹³⁷ Met de woorden *de tent van het getuigenis* wordt die tempel ook vergeleken met de tabernakel, die tijdens de woestijnreis van de Israëlieten naar het heilige land is gebouwd (vgl. Ex.38:21, Num.1:50-54, 9:15, 10:11, 17:7,8, enz., Hand.7:44). Zowel in de tabernakel als in de tempel was God aanwezig.

5 [En] daarna zag ik, en (= dat) de tempel, de tent van het getuigenis in de hemel, werd geopend.

6 [En] de 7 (hemelse) knechten (of 7 engelen/boodschappers) die de 7 plagen hebben (= hadden), kwamen (of vertrokken) uit de tempel, gekleed in schoon (of rein/smetteloos) en helder (of lichtend/(door)schijnend) linnen en rondom (of over) de borst[en] omgord met gouden gordels (of gouden riemen/banden).

Uit de hemelse tempel komen 7 knechten van God met schone en heldere kleren aan. Dit schone linnen wijst op de zondeloze heiligheid.

¹³⁵ In de vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap van 1951 staat hier: *Koning van de (heiden)volkeren*. Op basis van andere handschriften (waaronder de Codex Sinaiticus) wordt het ook wel vertaald als: *Koning van de heiligen*. Op grond daarvan is voor dat laatste gekozen. Dit is eveneens de vertaling van de Statenvertalers.

¹³⁶ Let op! Na de hemelvaart van de Here Jezus heeft God de Vader aan zijn Zoon alle macht gegeven om de mensen te beoordelen en te (laten) berechten (Joh.5:22-27, vgl. Dan.7:13,14, Mat.28:18).

¹³⁷ Het woord *hemel* kan 2 betekenissen hebben. Het kan duiden op de lucht met de wolken, het firmament ofwel het uitspansel waarbinnen de hemellichamen zoals de zon, de maan en de sterren voorkomen (Gen.1:6-8, Ps.19:2). Met het woord *hemel* kan men ook de woonplaats van God bedoelen. Hier gaat het over de hemel waar de Here woont. Die plaats wordt aangeduid met de woorden *de tempel in de hemel*.

De 7 engelen met de schone en heldere kleren zijn ook omgord met een gouden gordel. Het kostbare goud duidt de belangrijke positie van deze hemelboden aan. In de tempel en in de tabernakel was alleen het binnenste gedeelte, waar de Here woonde, van goud. Daarbuiten was het van koper. Goud duidt dus op de directe aanwezigheid van God. Die 7 hemelse knechten komen dus van de plaats waar de Almachtige woont. Vanuit de hemel worden de komende gebeurtenissen door Hem zelf geleid.

7 [En] één van (of uit) de 4 levende wezens gaf aan de 7 (hemelse) knechten (of 7 engelen/boodschappers) 7 gouden schalen, vol van de woede (of de hartstocht) van [de] God, die leeft tot in de eeuw(ighed)en van de eeuw(ighed)en (= tot in eeuwigheid).

Meestal zijn de cherubs werkzaam op de aarde. Deze keer gaat dat anders. Eén van de 4 levende wezens (= cherubs) ¹³⁸ geeft de 7 schalen aan de 7 hemelse knechten. Niet de cherubs zelf, maar de engelen die voor Gods troon staan, veroorzaken de 7 laatste plagen. Het is allemaal zeer ingrijpend.

8 [En] de tempel werd gevuld met rook van (of uit) de heerlijkheid van [de] God en van (of uit) zijn kracht. [En] niemand kon [in/tot/totin] de tempel binnengaan, tot(dat) de 7 plagen van de 7 (hemelse) knechten (of 7 engelen/boodschappers) waren geëindigd (of beëindigd/uitgevoerd/afgemaakt/vervuld/voorbij waren).

Rook van de aanwezigheid van de Here vult de hele hemel (vgl. Ex.13:21,22). Een wolk in deze zin duidde op zijn aanwezigheid. Mozes kon eerst door zo'n wolk ook de tabernakel niet binnengaan (Ex.40:34-38). Uit dit vers blijkt dus, dat hier de Almachtige aanwezig is. Niemand kan de tempel in de hemel binnengaan, voordat de plagen tot een einde zijn gekomen. De hemelse knechten zijn vertrokken met de 7 schalen vol van Gods woede.

Hoofdstuk 16

1 Ik hoorde een luide stem uit de tempel zeggen tegen de 7 hemelse knechten: "Gaaf, en gief de 7 schalen van de woede van God uit op de aarde!"

2 De 1^e hemelse knecht ging weg, en hij goot zijn schaal uit op het land. Er kwam een verderfelijke en kwaadaardige zweer aan de mensen die het merkteken van het beest hadden, en die zijn beeld aanbaden.

3 De 2^e hemelse knecht goot zijn schaal uit in de zee, en er ontstond bloed als van een dode. Elk levend wezen in de zee stierf.

4 De 3^e hemelse knecht goot zijn schaal uit in de rivieren en in de waterbronnen. Er ontstond bloed.

5 Ik hoorde de hemelse knecht van de wateren zeggen: "Rechtvaardig bent U, die is, en die was, de Heilige, omdat U zo geoordeeld hebt.

6 Omdat zij het bloed van heiligen en van profeten hebben vergoten, hebt U hun ook bloed te drinken gegeven. Zij hebben het verdiend.

7 Ik hoorde een stem vanuit het altaar zeggen: "Ja, Here God, Almachtige, uw oordelen zijn oprecht en rechtvaardig."

8 De 4^e hemelse knecht goot zijn schaal uit over de zon. Aan hem werd macht gegeven de mensen te verzengen met vuur.

¹³⁸ Zie hiervoor de uitleg van Openbaring 4:8.

9 De mensen werden verzengd door de grote hitte, en zij lasterden de naam van God, die de macht heeft over deze plagen. Zij bekeerden zich niet om Hem eer te geven.

10 De 5^e hemelse knecht goot zijn schaal uit over de troon van het beest, en zijn koninkrijk werd verduisterd. Zij kauwden op hun tongen van pijn.

11 Zij lasterden de God van de hemel om hun pijnen en om hun zweren. Zij bekeerden zich niet van hun werken.

12 De 6^e hemelse knecht goot zijn schaal uit op de grote rivier, de Eufraat, en zijn water droogde op, zodat de weg klaargemaakt zou worden voor de koningen vanuit het oosten.

13 Ik zag uit de bek van de draak, uit de bek van het beest en uit de mond van de valse profeet 3 onreine geesten komen, als kikkers,

14 want zij zijn geesten van demonen, die tekenen doen. Ze vertrekken naar de koningen van de hele bewoonde wereld om hen te verzamelen voor de oorlog op de grote dag van de almachtige God.

15 Zie, Ik kom als een dief. Gelukkig is hij die waakt, en op zijn kleren let, zodat hij niet naakt zou lopen, en ze zijn schaamte niet zullen zien.

16 Zij verzamelden hen op de plaats, die in het Hebreeuws Har-magedo genoemd wordt.

17 De 7^e hemelse knecht goot zijn schaal uit in de lucht. Er kwam een luide stem uit de tempel in de hemel, vanaf de troon, die zei: "Het is gebeurd."

18 Er kwamen bliksemstralen, stemmen en donderslagen. Er ontstond een zware aardbeving, zodanig als er geen geweest is, sinds er mensen op de aarde zijn geweest; zo hevig was die aardbeving, en zo zwaar.

19 De grote stad werd in 3 delen verdeeld, en de steden van de heidenvolken stortten in. Het grote Babylon werd voor God in herinnering gebracht om aan haar de beker met de wijn van zijn vreselijke woede te geven.

20 Elk eiland vluchtte weg, en bergen werden niet meer gevonden.

21 Grote hagelstenen, elke steen als een talent zwaar, vielen uit de hemel op de mensen neer. De mensen lasterden God om de plaag van de hagel, want de plaag daarvan was buitengewoon.

De 7 laatste plagen (Op.15:1) lijken op de 7 horens, alleen de uitwerking is nog verschrikkelijker. Bij het klinken van de 7^e hoorn heeft God rechtgesproken. Het eindoordeel van de Here zal dan worden uitgevoerd (Op.10:7). Vanaf hoofdstuk 12 wordt deze periode opnieuw verteld. Ten slotte komen in hoofdstuk 16 de 7 laatste plagen aan de orde. Dit hoofdstuk gaat over de Eindtijd.

1 [En] ik hoorde een grote (= luide) stem (of klank/geluid) uit de tempel zeggen tegen de 7 (hemelse) knechten (of 7 engelen/boodschappers): "Gaaf (weg) (of Vertrek), en giet de 7 schalen van de woede (of de hartstocht) van [de] God uit op de aarde (of op het land)!"

2 [En] de 1^e (hemelse) knecht (of 1^e engel/boodschapper) ging weg (of vertrok), en hij goot zijn schaal uit op het land (of op de aarde). Er ontstond (of werd) (= kwam) een verderfelijke (of schadelijke/slechte) en kwaadaardige (of gevaarlijke) zweer aan de mensen die het merkteken van het beest hebben (= hadden), en die zijn beeld aanbidden (of vereren) (= aanbaden).

Met het beest wordt hier niet het beest uit de zee bedoeld. Dat beest bestond niet meer. We hebben in hoofdstuk 14 gelezen over de ondergang van het beest uit zee (Op.14:8,17-20). Vlak voordat de periode van 1000 jaren begon, is aan dat beest met de hoofdstad Babylon (= Rome) een einde gekomen. De duivelse draak werd vastgebonden, en in de afgrond opgesloten (Op.19:20).

Zoals uit ook het 13^e vers van dit hoofdstuk blijkt, hebben we bij de 7 laatste plagen met een nieuw rijk in de Eindtijd te maken. Dit rijk heeft eigenschappen van het beest uit de zee en kenmerken van zijn valse profeet. Na 1000 jaren is de afgrond weer geopend. De draak zal later in de tijd uit de afgrond komen. Dat beest uit de afgrond wordt hier bedoeld.

Hoewel het beest uit de zee is verdwenen, bestaat het zegel van de draak nog wel. Hierbij kunnen we denken aan het getal 666. Dat is het onvolledige getal van de mens in dienst van de satan (Op.13:18). Het beeld van de draak zal weer worden aanbeden (vgl. Op.13:14,15).

Mensen die het beeld van de satan aanbidden zijn slecht af. Ze zullen een kwaadaardige zweer krijgen. De dienaren van de Here blijven dan buiten schot. Evenals bij de laatste 7 plagen in Egypte (Ex.8:20-12:30) tekent zich ook hier het onderscheid af tussen de volgelingen van Jezus en de mensen die Gods Zoon niet (willen) gehoorzamen. Dit onderscheid begint bij de 5^e schaal.

Laten we de 7 horens en 7 schalen van de 7 laatste plagen eens met elkaar vergelijken. De overeenkomsten zijn groter, dan de verschillen. De 7 laatste plagen beginnen (iets) later dan de 7 horens. Ze volgen echter elkaar sneller op. We zien dan de 5^e hoorn parallel lopen met de 5^e plaag. Zo wordt de overeenkomst tussen de 7 horens en de 7 plagen steeds groter.

7 horens (hoofdstuk 8-11)

1. $\frac{1}{3}$ deel van de aarde en bomen verbrandt.
2. $\frac{1}{3}$ deel van de zee wordt bloed, en sterft.
3. $\frac{1}{3}$ deel van de rivieren bitter als alsem.
4. $\frac{1}{3}$ deel van de planeten aangetast.
5. Sprinkhanen tegen de verzegelden van het beest.
6. $\frac{1}{3}$ deel van de mensen gedood door vuur, rook en zwavel. Oorlog bij de Eufraat. Zware aardbeving.
7. Na het eindoordeel. Bliksemstralen, stemmen, donderslagen, aardbeving en zware hagel.

7 schalen (hoofdstuk 15 en 16)

- Verzegelden van het beest krijgen een kwaadaardig zweer.
- Elk levend wezen in de zee sterft.
- De rivieren worden als bloed.
- Verhitting door de zon.
- Verduistering van het koninkrijk van het beest, mensen kauwen op hun tongen.
- Eufraat droog voor de koningen, 3 onreine geesten.
- Bliksemstralen, stemmen, donderslagen, en zware aardbeving, zodat de grote stad in 3 stukken valt. Zware hagel.

3 [En] de 2^e (hemelse) knecht (of de 2^e engel/boodschapper) goot zijn schaal uit in de zee, en er ontstond (of die werd) bloed als van een dode (man). [En] elke [(levende)] ¹³⁹ ziel (= elk leven wezen) in de zee stierf.

De zee kleurt geleidelijk rood als het bloed van een dode. Wanneer bij iemand een waterige rode vloeistof uit een wond kwam, zag men dat in die tijd als een bewijs dat hij of zij gestorven was (Joh.19:34).

Bij het leeggieten van de 2^e schaal, valt onmiddellijk de overeenkomst met de 7 horens op. Bij de eerste 4 horens werd steeds $\frac{1}{3}$ deel aangetast. Nu wordt bij de volgende 3 schalen de verontreiniging totaal. Deze schalen laten een doorwerking zien van de eerste 4 horens. Het ge-

¹³⁹ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

beurt dus op een later tijdstip. Uiteindelijk zal alles wat in de zee leeft, sterven. Al de rivieren worden als bloed.

4 [En] de 3^e (hemelse) knecht (of 3^e engel/boodschapper) goot zijn schaal uit in de rivieren en in de waterbronnen. [En] er ontstond (of [En] het (water) werd) bloed.

5 [En] ik hoorde de (hemelse) knecht (of de engel/boodschapper) van de wateren zeggen: “Rechtvaardig bent U, die is, en die was, de Heilige, (om)dat (of want) U (zo) geoordeeld hebt.

6 (Om)dat (of Want) zij het bloed van heiligen en van profeten hebben vergoten (of uitgegoten), hebt U hun ook (of en) bloed te drinken gegeven. [En] zij zijn (het) waard (of gelijkwaardig) (= zij hebben (het) verdiend).

Omdat vijanden van God het bloed van zijn dienaren hebben vergoten, geeft de Almachtige aan hen ook bloed te drinken door het drinkwater geleidelijk in bloed te veranderen.

7 [En] ik hoorde een stem (van)uit het altaar zeggen: “Ja, Here (of Heer) [de] God, [de] Almachtige, uw oordelen (zijn) oprecht (of waar(achtig)) en rechtvaardig.”

8 [En] de 4^e (hemelse) knecht (of 4^e engel/boodschapper) goot zijn schaal uit over (of op) de zon. [En] aan hem werd (macht) gegeven de mensen te verzengen met vuur.

9 [En] de mensen werden verzengd door een grote hitte, en zij lasterden de naam van [de] God, die de (vol)macht heeft over deze plagen. [En] zij bekeerden zich niet (om) [aan] Hem eer (of heerlijkheid/glorie) te geven.

Er volgt dan een verhitting door de zon. Het wordt nu al veel te warm op de aarde. Die opwarming van de aarde zal doorgaan. Het zal nog warmer worden. Hoewel Gods straffen rechtvaardig zijn, bekeren de mensen zich niet.

10 [En] de 5^e (hemelse) knecht (of 5^e engel/boodschapper) goot zijn schaal uit over (of op) de troon van het beest, en zijn koninkrijk (of zijn koningschap) werd verduisterd. [En] zij kauwden op hun tongen van(wege) [de] pijn.

11 [En] zij lasterden de God van de hemel van(wege) (= om) hun pijnen en van(wege) (= om) hun zweren. [En] zij bekeerden zich niet van hun werken.

Daarna giet de 5^e hemelse knecht zijn schaal uit over het rijk van het beest. Deze schaal loopt parallel met de 5^e hoorn. Het rijk van het beest uit de afgrond wordt bij de 5^e hoorn verduisterd door rook, waaruit sprinkhanen te voorschijn komen (Op.9:2,3). Deze monsters pijnigen de aanbidders van het beest. Zijn knechten kauwen op hun tongen van pijn en lasteren God. De satan kwelt hier zijn eigen onderdanen. Dat kan, doordat de Here het toelaat. Hij neemt met het blazen van de 5^e hoorn, en het leeggieten van de 5^e schaal het initiatief. De Almachtige geeft de sleutel af, zodat de gevallen ster de afgrond kan openen, die Hij aan het begin van de 1000-jarige periode door een engel liet sluiten (Op.9:1,2, 20:1-3). De mensen bekeren zich nog steeds niet. Integendeel. Ze lasteren God om hun pijnen, en om hun zweren.

12 [En] de 6^e (hemelse) knecht (of 6^e engel/boodschapper) goot zijn schaal uit op (of over) de grote rivier, de Eufraat, en zijn water droogde op, zodat de weg klaargemaakt zou worden voor de koningen [die] van(uit) (de) opgang (de) zon (= vanuit het oosten).

13 [En] ik zag uit de mond (= de bek) van de draak, uit de mond (= de bek) van het beest en uit de mond van de valse profeet 3 onreine geesten komen, als kikkers,

14 want zij zijn geesten van demonen, die tekenen doen. (Ze) vertrekken (of gaan uit) naar (of over) de koningen van de hele bewoonde wereld (om) hen te verzamelen voor de oorlog op die grote dag van de almachtige [de] God.

Bij de 6^e plaag zien we een duivelse drie-eenheid optreden. *Uit de bek van de draak, uit de bek van het beest, en uit de mond van de valse profeet komen 3 onreine geesten.* De draak, die eerst in de afgrond was opgesloten, heeft nu als het beest uit de afgrond wat meer vrijheid gekregen (Op.20:1-7 en 9:1-12). Hoewel hij nog met een grote zware ketting vastzit, is de afgrond nu geopend.

Hier is goed opletten noodzakelijk. Bij de 7 laatste plagen in de Eindtijd bestaat het beest uit de zee niet meer. Als we goed lezen, dan zien we meer. Het neutralere woord *beest* wordt gebruikt. Dat is geen toeval. Het herinnert ons aan het beest uit de zee. Het kader waarin dit vers staat, geeft deze richting aan. Er wordt namelijk ook gesproken over de valse profeet, en niet over het beest uit de aarde. Dat beest sprak als de draak. Daar gaat het juist over. Het accent komt op hun geestelijke overeenkomst te liggen. Uit de bek van de draak (uit de afgrond), en uit de bek van het beest, en uit de mond van de valse profeet (die sprak als de draak) komen duivelen voort. We zien dan ook duivelen het werk doen, en niet het beest uit de zee of het beest uit de aarde.

Deze duivelen komen in de gedaante van kikkers. Die kwamen al voor bij de plagen in Egypte (Ex.8:6). Ze zijn echter eveneens bekend als dienaren van de Perzische god Ahriman, de god van de duisternis. Het zijn dan ook duivelen die tekenen doen, en de koningen verzamelen om tegen de Here en zijn dienaren te strijden.

Er komt een nieuwe eenheid. Een nieuw rijk, waarbij de vergoddelijking van het rijk weer centraal komt te staan. Bij het beest uit de zee zagen we een versmelting van veel culturen. Deze versmelting zal zich doorzetten. De geestelijke trekken van het beest uit de zee worden hier met die van het beest uit de aarde verenigd. Het heidendom en de valse religie trekken weer gezamenlijk op. Ook deze nieuwe staat zal worden aanbeden. Door tekenen en wonderen en door de verering van het rijk zal men opnieuw proberen de dienaren van hemelse Vader te verleiden (Mat.24:24, Mark.13:22, 2Tes.2:9).

Nadat de satan 1000 jaren gebonden en opgesloten is geweest, zal hij door zijn (duivelse) knechten alle volken vergaderen, en tegen alle Christenen laten samenspannen (Op.20:7-9). Voor deze volken en hun koningen wordt de weg vrijgemaakt. De koningen komen uit het oosten, waar de zon opkomt. Om bij de heilige stad te komen (Op.20:9) moeten ze langs de rivier de Eufraat. Daarvoor zal deze rivier verdrogen. Het wordt droog genoeg om de grote legerschare te laten passeren (vgl. Joz.3:14-17, Jes.11:15). Bij de 6^e hoorn sterft nog 1/3 deel van de mensen. Hier dreigt alles fout te gaan. Dan echter zal de Almachtige binnenkort optreden.

15 Zie, Ik kom als een dief. Gelukkig (is) (hij) die waakt, en op zijn kleren let (of en zijn kleren bewaakt (of bewaart/bescherm)), zodat hij niet naakt (of ongekleed/onbedekt) zou lopen (of wandelen), en ze zijn schaamte (of zijn naaktheid) (niet) zullen zien.

Jezus de Gezalfde zal als een dief in de nacht onverwachts komen. Gelukkig is hij die waakt. We moeten op de tekenen van de tijd letten (Mat.24:32,33). Gelukkig is hij, die zijn kleren aanhoudt, en zich niet schandelijk gedraagt. De dienaren van de Here zullen in de Eindtijd al deze dingen zien. Het moet ze niet overvallen.

16 [En] zij (= de duivelen) verzamelden hen op (of naar) de plaats, die in het Hebreeuws (H)ar-magedo ¹⁴⁰ genoemd wordt.

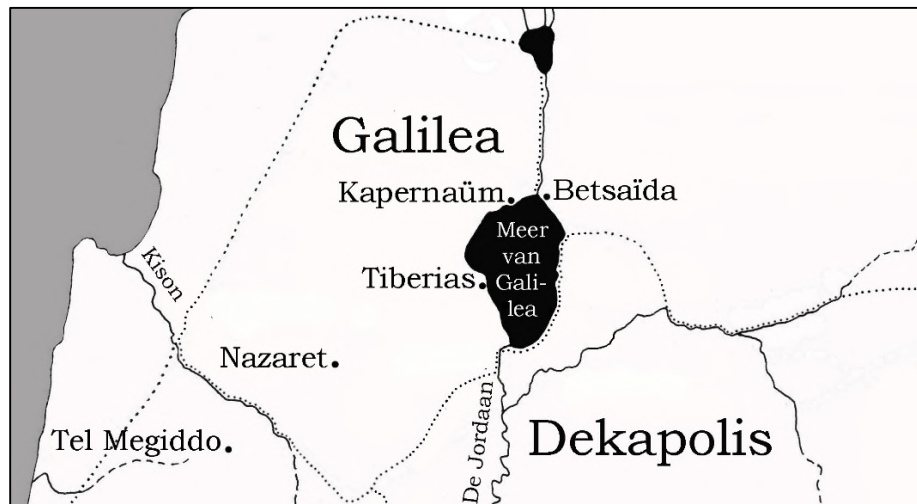
De geesten van de demonen verzamelden de koningen van de hele bewoonde wereld op de plaats Har-magedo (vgl. v.14).

Het Hebreeuwse woord *Har* betekent *berg* of *hoge heuvel*. *Har-magedo* wordt meestal uitge-

¹⁴⁰ In de Codex Sinaiticus staat hier *Har-magedo*, maar in jongere handschriften (*H*)ar-mageddon.

legd als *berg van Megiddo*, maar de stad Megiddo lag niet op een berg of een hoge heuvel. Het was een stad in een vlakte. In de hele omgeving is geen berg te bekennen.

Tegenwoordig is Megiddo een tel of hoogte die bestaat uit ruim 20 bouwlagen met ruïnes van oude steden. Bovenop een verwoeste stad of dorp bouwde men iedere keer een nieuwe. Zo ontstond een tel met opeenvolgende lagen van bewoning. Het is wel een hoogte, maar zoiets wordt in het Hebreeuws geen *Har* genoemd. Deze lagere hoogte is geen Har-magedo, maar een Tel Megiddo.

Een letterlijke verklaring is hier niet voldoende toereikend,¹⁴¹ maar een figuurlijke wel. Megiddo met het dal of de vlakte waarin die stad lag, was een strategische plaats, waar belangrijke veldslagen werden gestreden en oorlogen werden uitgevochten.¹⁴² Het was tijdens die veldslagen een plaats van verschrikking en grote ellende.

De stad Jeruzalem lag en ligt op een hoge heuvel. Die stad wordt hier in figuurlijke zin Har-magedo genoemd. Johannes vergeleek op die manier Jeruzalem, dat op een hoge heuvel is gebouwd, met de inmiddels verwoeste stad Megiddo (= (verzamel)plaats van (mensen)mengten). Het zal een stad worden als de plaats Megiddo in een tijd van oorlog en geweld; een hoge heuvel of berg van verschrikking en grote ellende (vgl. Op.20:9^a).

17 [En] de 7^e (hemelse) knecht (of 7^e engel/boodschapper) goot zijn schaal uit in de lucht. [En] er kwam (of vertrok/ging uit) een grote (= luide) stem (of klank/geluid) uit de tempel in de hemel,¹⁴³ vanaf de troon, (die) zegt (= zei): “Het is gebeurd (of geworden/ontstaan).”

¹⁴¹ Een letterlijke verklaring die wel mogelijk zou kunnen zijn, is, dat met Har-magedo een berg bij de plaats Migron zou zijn bedoeld. Dat lag ongeveer 11 kilometer ten noorden van Jeruzalem (vgl. 1Sam.14:2).

In de Griekse handschriften werd namelijk de plaats Migron ten onrechte vanuit het Hebreeuws in het Grieks vertaald als Magdon of Maggedo (1Sam.14:2, Jes.10:28). Migron zou dan in Johannes' tijd als Maggedo kunnen zijn aangeduid.

Toch is deze verklaring minder aannemelijk. In tegenstelling met de vertalers van de Hebreeuwse handschriften naar het Grieks, die wel veel vaker fouten maakten met het overnemen van de juiste plaatsnamen, waren de discipelen die jarenlang met de Here Jezus het heilige land zijn doorgetrokken, goed op de hoogte met de topografie van Israël. Dat de apostel Johannes een dergelijke fout zou maken, ligt dus niet zo voor de hand.

¹⁴² Zo won bijvoorbeeld in 1478 voor Christus de oorlogszuchtige Egyptische farao Toetmozes III (1479 – 1425) de strijd tegen een coalitie Kanaänitische vorsten. In 927 voor Christus trok farao Sjesjonk I (Sisak) (945 – 924) door Israël, onderwierp de Judese koning Rehabeam (932 – 915), en hij plunderde daarna Megiddo. Later, in 609 voor Christus, sneuvelde bij Megiddo de vrome Judese koning Josia (640 – 609) in de zinloze strijd tegen farao Necho II (609 – 594) (2Kon.23:29,30, 2Kron.35:20-24, vgl. Zach.12:11).

¹⁴³ Het woord *hemel* kan 2 betekenissen hebben. Het kan duiden op de lucht met de wolken, het firmament ofwel

Het einde van de wereldgeschiedenis is gekomen. De stem komt van de troon. Het is de Here zelf, die spreekt. Hij heeft het laatste woord. Ook de bliksemstralen, stemmen, en donderslagen wijzen op het spreken van God. Hij spreekt in zijn boosheid.

18 [En] er werden (of ontstonden) (= kwamen) bliksemstralen, stemmen (of geluiden/klanken) en donderslagen. [En] er ontstond (of werd) een grote (= zware) aardbeving, zodanig als er geen ontstaan (of geworden) (= geweest) is, vanaf dat (= sinds) (er) mensen op de aarde (of op het land) zijn ontstaan (of geworden) (= geweest); zo hevig (was) (die) aardbeving, (en) zo groot (= zwaar).

19 [En] de grote stad werd (of ontstond) in 3 delen (verdeeld), en de steden van de (heiden)volken (of de natiën/menigten) stortten in (of vielen). [En] het grote Babylon werd voor (of tegenover) [de] God in herinnering gebracht (om) aan haar de beker met de wijn van de woede (of de hartstocht) van zijn verbolgenheid (of zijn verontwaardiging) (= de wijn van zijn vreselijke woede) te geven.

God voert zijn oordelen uit. Dat kunnen we zien aan de aardbeving. Zo'n zware aardbeving was er nog nooit geweest. Het drievoudige snoer van de satan wordt verbroken. De grote stad die leek op Babylon, valt door die aardbeving in 3 stukken uit elkaar.

Het grote Babylon van jarenlang geleden komt dan bij de Here weer voor de geest te staan. Hij wordt er aan herinnerd. Zoals Hij het kwaadaardige Babylon de beker van zijn woede gaf, zo geeft Hij deze beker ook aan de grote stad uit de Eindtijd. De beker van zijn woede is de gifbeker. Die moest men in die tijd soms leegdrinken, als men de doodstraf had gekregen. De grote stad krijgt de doodstraf. Nog lasteren de mensen God. Pas als er 7000 doden vallen worden ze bang (Op.11:13).

20 [En] elk eiland vluchtte (weg), en bergen werden niet (meer) gevonden.

21 [En] grote hagel(stenen), (elke steen) als een talent zwaar, komt naar beneden (of daalt (af/neer)) (= vielen ... neer) uit de hemel op de mensen. [En] de mensen lasterden [de] God van(wege) (= om) de plaag van de hagel, want (of (om)dat) de plaag daarvan was buitengewoon (of zeer groot).

Dat de Here spreekt in zijn boosheid, zien we aan de zware hagel. In de Bijbel komen we vaak de hagel als het teken van zijn verbolgenheid tegen (vgl. Ex.9:24, Joz.10:11, Jes.28:17, 32:19, Ezech.13:11,13, Op.8:7, 11:19). Dit oordeel is een zeer zwaar oordeel. De hagelstenen zijn een talent zwaar. Dat was in die tijd ongeveer 30 kilo. Alles waartegen God zijn berechting richt, wordt dus platgeslagen. Hij zal opstaan om zijn dienaren te beschermen. De duivel en zijn knechten omsingelen wel de legerplaats van de heiligen, maar vuur zal uit de hemel neerdalen, en ze verslinden (Op.20:9).

Dan zullen de mensen koning Jezus zien komen met de wolken, en verreweg de meesten van hen zullen over Hem jammeren (Op.1:7), omdat ze niet naar de Here wilden luisteren. Jezus de Gezalfde komt. Bergen en eilanden zullen verdwijnen als sneeuw voor de zon, en de hemel (= de lucht met de wolken) ¹⁴⁴ zal worden opgerold (v.20, vgl. Op.6:14, 20:11). God zal de levenden en de doden oordelen (Op.20:11-15). Het heelal met de oude aarde zal worden vernietigd (Mat.24:35, Luk.21:33, 2Pet.3:10,12).

het uitspansel waarbinnen de hemellichamen zoals de zon, de maan en de sterren voorkomen (Gen.1:6-8, Ps.19:2). Met het woord *hemel* kan men ook de woonplaats van God bedoelen. Hier gaat het over de hemel waar de Here woont. Die plaats wordt aangeduid met de woorden *de tempel in de hemel*.

¹⁴⁴ Het woord *hemel* kan 2 betekenissen hebben. Het kan duiden op de lucht met de wolken, het firmament ofwel het uitspansel waarbinnen de hemellichamen zoals de zon, de maan en de sterren voorkomen (Gen.1:6-8, Ps.19:2). Met het woord *hemel* kan men ook de woonplaats van God bedoelen. Hier gaat het over de lucht met de wolken.

3. De overwinnende Kerk.

1. Babylon door het Lam overwonnen.

Hoofdstuk 17

1 Eén van de 7 hemelse knechten die de 7 schalen hadden, kwam en sprak met mij, en zei: “Kom! Ik zal jou het oordeel laten zien over de grote hoer die zit aan vele wateren,

2 met wie de koningen van de aarde gehoereerd hebben. De bewoners van de aarde zijn dronken geworden van de wijn van haar hoererij.”

3^a Hij voerde mij in de geest weg een woestijn in.

3^b Ik zag een vrouw zitten op een helder rood beest dat vol was van godslasterlijke namen, en dat 7 koppen en 10 horens had.

4 De vrouw was gekleed in purper en helderrode wol, en versierd met goud, edelstenen en parels. Zij had in haar hand een gouden beker, vol gruwelen en onreinheden van haar hoererij.

5 Op haar voorhoofd was een naam geschreven; een geheim: “Het grote Babylon, de moeder van de hoeren en van de gruwelen van de aarde.”

6 Ik zag, dat de vrouw dronken was van het bloed van de heiligen en van het bloed van de getuigen van Jezus. Ik was erg verbaasd, toen ik haar zag.

7 De hemelse knecht zei tegen mij: “Waarom verbaasde jij je? Ik zal jou het geheim van de vrouw vertellen, en van het beest met de 7 koppen en de 10 horens, dat haar draagt.”

8 “Het beest, dat jij zag, was, en is niet. Het zal uit de afgrond komen, en te gronde gaan. Zij die op de aarde wonen, van wie de namen niet geschreven zijn in de boekrol van het leven vanaf het leggen van het fundament van de wereld, zullen zich verbazen, als zij het beest zien, dat was, niet is, en toch aanwezig zal zijn.”

9 “Hier is het verstand dat wijsheid heeft: De 7 koppen zijn 7 bergen, waarop de vrouw zit.”

10 “Ook zijn het 7 koningen: 5 ervan zijn gevallen, 1 is, en de andere is nog niet gekomen. Wanneer hij maar komt, moet hij een korte tijd blijven.”

11 “Het beest, dat was, en niet is, hij is ook de 8^e. Hij is uit de 7, en hij gaat te gronde.”

12 “De 10 horens, die jij zag, zijn 10 koningen, die nog geen koningschap hebben gekregen, maar zij krijgen tegelijkertijd macht als koningen met het beest.”

13 “Zij hebben dezelfde wil, en zij geven hun kracht en macht aan het beest.”

14 “Zij zullen oorlog voeren tegen het Lam, en het Lam zal hen overwinnen - want Hij is de Heer van de heren en de Koning van de koningen - en zij die met Hem zijn: de geroepen, uitgekozen en gelovige mensen.”

15 Hij zei tegen mij: “De wateren, die jij zag, waar de hoer zit, zijn volken, menigten, natiën en talen.”

16 “De 10 horens, die jij zag, en het beest, zij zullen de hoer haten. Zij zullen haar be-roofd en naakt maken. Haar vlees zullen ze eten, en haar met vuur verbranden,

17 want God heeft in hun harten gegeven eensgezind zijn wil uit te voeren, en hun koningschap aan het beest te geven, totdat de woorden van God zullen zijn vervuld.”

18 “De vrouw die jij zag, is de grote stad die regeert over de koningen van de aarde.”

Twee keer is het einde van de wereld aan de orde geweest, maar voorlopig zuchten de Christenen nog onder de harde tegenstand van vijandige Romeinen en Joden. Vooral de aanhangers van de valse godsdiensten stoken de bestuurders van het Romeinse rijk tegen hen op. De stad Rome is het brandpunt van de valse religies. Van daar uit wordt ook propaganda gemaakt voor de keizerverering. Wat zal er nu met dit Romeinse rijk, dat het de dienaren van de Here zo moeilijk maakt, gebeuren? Wanneer zullen ze van die ophitsende propaganda worden verlost? Om dit duidelijk te maken, daalt één van de 7 hemelse knechten neer, en hij roept Johannes.

1 [En] één van(uit) de 7 (hemelse) knechten (of 7 engelen/boodschappers) die de 7 schalen hebben (= hadden), kwam en sprak met mij, en zegt (= zei): “Kom (hier)! Ik zal jou het oordeel laten zien (of tonen) over de grote hoer die zit bij (of op/over) (= aan) vele wateren,

2 met wie de koningen van de aarde (of van het land) gehoereerd hebben. [En] de bewoners van de aarde (of van het land) zijn dronken geworden van de wijn van haar hoererijs.”

3^a [En] hij voerde (of droeg/bracht) mij in de geest weg een woestijn (of een wildernis) in (of naar een woestijn (of een wildernis)).

In de geest wordt Johannes meegevoerd in de woestijn om de hoer te zien, die bij veel wateren (= rivieren en zeeën) zit. Deze hoer in de woestijn vormt de tegenstelling met de vrouw, de Kerk in de woestijn. De Kerk van het oude verbond, het volk Israël, werd bij haar tocht door de woestijn naar het land Kanaän door vijandige volken bedreigd. Evenals de roversbenden in de woestijn, maakt de hoer deze plaats voor de Kerk onveilig.

3^b [En] ik zag een vrouw zitten op een scharlakenrood (= helder rood) beest (dat) vol (was) van (gods)lasterlijke namen, en (dat) 7 koppen en 10 horens heeft (= had).

De grote hoer zit op een beest met 7 koppen en 10 horens. We herkennen hier de rode draak (Op.12). Dit beest bevindt zich evenals de hoer in de woestijn, én het bevindt zich ook bij veel wateren (v.1).

4 [En] de vrouw was gekleed in purper en scharlaken (= en helderrode wol), en versierd (of verguld) met goud, kostbare stenen (= edelstenen) en parels. (Zij) heeft (= had) in haar hand een gouden beker, vol gruwelen en [de] onreinheden van haar hoererijs.

De hoer die we zien, is van oorsprong een koninklijke dame, want ze is in het purper gekleed. Alleen koninklijke personen of voorname mannen hadden purperen kleren aan. Hierbij valt te denken aan de Jood Mordechai (Es.6:8, 8:15), of de priesterkoning Jonatan de Makkabeeër (161/152 – 142) (1Mak.10:20,64). Toen de Here Jezus door soldaten werd bespot, werd Hem ook een purperen mantel aangetrokken (Mat.27:28, Mark.15:17, Joh.19:2). Op die manier spotten veel mensen met het koningschap van de Messias. De vrouw is dus een koningin. Ze draagt parels, edelstenen en goud.

5 [En] op haar voorhoofd (was) een naam geschreven; een geheim: “Het grote Babylon, de moeder van de hoeren en van de gruwelen van de aarde (of van het land).”

Het was de gewoonte in die tijd, dat publieke vrouwen hun naam op hun voorhoofd schreven (vgl. Jer.3:3). De naam *HET GROTE BABYLON, DE MOEDER VAN DE HOEREN EN VAN DE GRUWELEN VAN DE AARDE* was echter een geheim. Voor buitenstaanders was de bedoeling van deze naam onduidelijk, maar voor Gods dienaren uit die tijd niet. Zij noemden de hoofdstad Rome onderling Babylon (1Pet.5:13). Het was het geheim van de Christenen om

te weten, hoe de Here over die plaats dacht. Ze is de moeder van de hoeren (vgl. Hos.1-3, Ezech.23, Hoog., Op.19:7,8). Die slechte vrouw is hier dus de stad Rome.

6 [En] ik zag, (dat) de vrouw dronken is (= was) van(wege) het bloed van de heiligen en van(wege) het bloed van de getuigen van Jezus. [En] ik verwonderde mij met grote verwondering (= ik was erg verbaasd), (ik) heb haar gezien (= toen ik haar zag).

Deze vrouw bracht de Christenvervolgingen op gang. In en rondom Rome was het vooral in het begin van de keizertijd voor de dienaren van God het gevaarlijkst. De vrouw heeft al veel Christenen gedood. Ze is zelfs dronken van het bloed van de heiligen. Steeds weer wordt vanuit de hoofdstad van het Romeinse rijk de vervolging van de getuigen van Jezus geleid. Dit is niet zo verwonderlijk, want de vrouw wordt gedragen door de satan, de rode draak.

7 [En] de (hemelse) knecht (of de engel/boodschapper) zei tegen mij: “Waarom verwonderde jij (= verbaasde jij) je? Ik zal jou het geheim (of het mysterie) van de vrouw vertellen (of zeggen), en van het beest het hebbende (= het beest met) de 7 koppen en de 10 horens, dat haar draagt.”

De schrijver Johannes is verbaasd door het plotselinge nieuwe begin dat de Here hem door zijn hemelse knecht laat zien. Hij weet niet goed, wat hij er mee aan moet. Het geheel is hem niet duidelijk. Daarom gaat de hemelse knecht het uitleggen.

8 “Het beest, dat jij zag, was, en is niet. [En] (het) zal (of wil/is van plan om/staat op het punt om) (van)uit de afgrond (op)komen (of (op)stijgen/(op)klimmen), en naar (of in) (de) ondergang (of vernietiging) (weg)gaan (of vertrekken) (= en te gronde gaan). [En] (zij) die op de aarde (of op het land) wonen, van wie de namen niet geschreven zijn in de (boek)rol van het leven vanaf (het) leggen van het fundament (of (de) fundering/grondlegging) van (de) wereld, zullen zich verwonderen (= zich verbazen), (als zij) het beest zien, dat was, niet is, en (toch) (aanwezig (of gereed)) zal [het] zijn (of niet is, hoewel het (aanwezig (of gereed)) zal zijn/en (toch) is).”¹⁴⁵

Op het moment dat de apostel zijn visioenen kreeg, werden de Christenen niet actief vervolgd. *Het beest dat Johannes zag, was, en is niet.*

Dit is ook een nadere aanduiding van de satan. Het is een soort bijnaam. De draak is dus niet het beest uit de aarde, of het beest uit de zee, maar het beest dat was, en niet is. Hij is er niet altijd. Zo wordt God Hij die is, en die was, en die komt genoemd. De tegenstander (= De satan) is in vergelijking met Hem onvolkomen. De Here is er wél, was, en komt (Op.1:4,8, 4:8, 11:17, vgl. 16:5). Hij is altijd aanwezig. De satan is slechts machtig als de Almachtige het toelaat.

De tegenstander probeerde de kinderen van de hemelse Vader te verleiden of te vermoorden. Onder keizer Nero (54 – 68) werden ze 3½ jaar verschrikkelijk vervolgd.¹⁴⁶ Nadat de draak met de 10 koningen een laatste poging doet om Gods dienaren uit te roeien, zal hij in de afgrond worden opgesloten (Op.20:1-3). Hij is er dan weer niet. Na de 1000-jarige opsluiting zal de afgrond weer worden geopend (Op.9:1,2). Ten slotte zal het beest, nadat het van zijn grote zware ketting is bevrijd, weer uit de afgrond komen. Na een strijd zal het dan in de poel van vuur worden gegooid (Op.20:7-10). De onderdrukker zal zelf worden onderdrukt in de hel.

De mensen die op de aarde wonen, en die niet in het boek van het leven staan, zullen zich

¹⁴⁵ De verschillende mogelijke vertalingen van de laatste bijzin van dit vers zijn op verschillende handschriften gebaseerd. De meest waarschijnlijke mogelijkheid is vooral gekozen op grond van de Codex Sinaiticus, het handschrift uit de Sinaïwoestijn.

¹⁴⁶ Dit was bij de Syrische koning Antiochus IV (175 – 164) eveneens het geval.

verbazen. In dit boek van het leven staan de dienaren van God. Zij verbazen zich niet. Zij zijn al op de hoogte. De mensen die de Here niet willen dienen, zullen zich echter verbazen. Voor hen komt het als een verrassing.

Laat iedere volgeling van de gezalfde Jezus nu echter zijn of haar verstand gebruiken, en goed letten op de uitleg die verder volgt.

9 “Hier (is) het verstand dat wijsheid heeft: De 7 koppen zijn 7 bergen, waar de vrouw zit op hen (= 7 bergen, waarop de vrouw zit).”

10 “Ook (of En) zijn het (of zij/er) 7 koningen: [de] 5 (ervan) zijn gevallen, [de] 1 is, en de andere is nog niet gekomen. [En] wanneer hij maar komt, moet hij (een) kort(e tijd) blijven.”

De 7 koppen vormen een dubbel beeld. Het zijn 7 bergen, maar ook 7 koningen. Rome heeft 7 heuvels, waarop de stad is gebouwd. Daar zit de vrouw: Babylon. De 7 koppen zijn eveneens 7 koningen. *Vijf ervan zijn gevallen, 1 is, en de andere is nog niet gekomen. Als de 7^e koning komt, dan moet hij een korte tijd blijven.*

Op het moment dat de apostel Johannes dit in een visioen ziet, hebben 5 koningen vanuit de stad Rome over het Romeinse rijk geregeerd. Dat waren de algemeen erkende keizers Augustus, Tiberius, Caligula, Claudius en Nero. Zij zijn inmiddels gevallen. Keizer Vespasianus is nog aan de regering, en zijn zoon Titus zal na hem slechts kort regeren.

REGERINGSTIJDEN

1. Augustus	31 voor Christus – 14 na Christus	
2. Tiberius	14 – 37	
3. Caligula	37 – 41	
4. Claudius	41 – 54	
5. Nero	54 – 68	
Galba	}	Deze 3 mensen zijn door de senaat in Rome wel als keizer ingeschreven, maar hebben niet als keizer geregeerd. Niet het hele rijk erkende hun gezag.
Otho		
Vitellius		
6. Vespasianus	69 – 79	
	70	Inname en verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen
7. Titus	79 – 81	

11 “[En] het beest, dat was, en niet is, hij is ook (of zelfs/en) (de) 8^e. [En] hij is uit de 7, en hij gaat (weg) (of hij vertrekt) naar (of in) (de) ondergang (of vernietiging) (= en hij gaat te gronde).”

De dood van de 7 koppen betekent niet het einde van het heidense Romeinse rijk. Als de 7 koningen zijn gestorven, blijft de draak doorregeren. Het beest dat er niet altijd is, dat is de 8^e koning. Hij is uit de 7. Evenals de 7 koningen is hij vijandig tegenover de Christenen. Na de 7 koningen zullen sommige keizers Gods dienaren blijven vervolgen. De draak stuurt de vervolgers aan. Het begon direct al na Titus' dood onder keizer Domitianus (81 – 96). Al was na keizer Domitianus de vervolging niet bij iedere keizer een actief beleid, de vijandschap bleef. Het draaide ten slotte onder keizer Diocletianus (284 – 305) uit op een totale Christenvervolging binnen het hele Romeinse rijk. Deze vervolging in het hele rijk duurde van 303 tot en met 306. Men wilde de volgelingen van de Here van de aardbodem wegvagen. In 306 na Christus werd Constantijn (306 – 337) in het westelijk deel van het Romeinse rijk tot keizer uitgeroepen. In zijn rijksdeel maakte hij een einde aan de Christenvervolging.

12 “[En] de 10 horens, die jij zag, zijn 10 koningen, die nog geen koningschap (of geen koninkrijk) hebben gekregen, maar (zij) krijgen één tijd (of één uur/ogenblik) (= krijgen tegelijkertijd) (vol)macht als koningen met het beest.”

13 “Dezen (= Zij) hebben één (= hebben dezelfde) wil (of wens/voornemen/mening), en zij geven hun kracht en (vol)macht aan het beest.”

De 10 horens zullen tegelijkertijd macht hebben als koningen met het beest (uit de zee). In die tijd zullen ze zich evenals het beest uit de zee door de draak laten leiden. We zagen bij de beschrijving van dat beest uit de zee, dat die 10 horens 10 kronen droegen (Op.13:1). Het waren heidense koningen aan de grenzen van het Romeinse rijk, die gelijktijdig macht kregen. Dit waren de koningen van de Franken, Saksen, Vandalen, Goten, Sueven, Bourgondiërs en nog enkele andere Germaanse stammen. Ze moesten van de Christenen niets hebben. Samen waren ze eerst één van zin met het Romeinse rijk. Slechts een beperkte tijd onderwierpen ze zich aan de draak om de dienaren van de Here te vervolgen.

14 “Dezen (= Zij) zullen oorlog voeren met (= tegen) het Lam, en (of maar) het Lam zal hen overwinnen - want Hij is (de) Heer (of (de) Here) van (de) heren en (de) Koning van (de) koningen - en (zij) die met Hem zijn: (de) geroepen[en], uitgekozen[en] (= uitverkoren[en]) en gelovige(of trouwe/vertrouwende)(mense)n.”

Het Lam is één van de vele namen van de Here Jezus (Joh.1:29,36, Op.5:6-14, 6:1,16, enz.).

Tegen het Lam en zijn volgelingen zullen de 10 koningen samen met het beest (uit de zee) oorlog voeren, maar het Lam zal hen overwinnen. Het werden Christelijke koningen.

Ook zij die met het Lam zijn, de Christenen, zullen aan de strijd en de overwinning bijdragen. In het Romeinse rijk groeide hun invloed sterk. Het bloed van de martelaren bleek het zaad van de Kerk te zijn. Het aantal dienaren van Jezus de Gezalfde nam snel toe. De vervolgin- gen riepen steeds meer weerstand op. De stabiliteit van het Romeinse rijk kwam in gevaar. Niet de satan, maar de Here Jezus is de Koning over alle koningen (Mat.28:18, Op.19:11-16, vgl. Dan.2:47, 1Tim.6:13-15).

15 [En] hij zegt (= zei) tegen mij: “De wateren, die jij zag, waar de hoer zit, (zijn) volken, menigten, natiën (of (heiden)volken/menigten) en talen.”

De hemelse knecht gaat hier verder met zijn uitlegging. De wateren waaraan de hoer zit, zijn veel volken (vgl. Ps.93:3,4, Jes.8:7, Jer.47:2, 51:13). De hoerenkoninkin is niet buiten de maatschappij gestoten. Ze bevindt zich niet alleen in de woestijn, maar ze zit ook aan veel wateren. De hoer heeft het koningschap over de koningen van de aarde (v.18). Op het moment dat de Openbaring plaatsvindt, beheerst de stad Rome de volken met haar hoerrij. Achter deze afgodendienst bevindt zich de draak, die de vrouw draagt. Hij geeft het beest uit de zee, het Romeinse rijk, zijn satanische macht.

Toch zou het Christendom uiteindelijk steeds meer harten winnen. Zelfs keizer Constan- tijns (306 – 337) nam het geloof aan. Hij schafte in 313 de vervolgingen in het hele rijk definitief af. Het Lam overwon. Aan het koningschap van de satan op deze wereld kwam tijdelijk een einde. Hij werd 1000 jaren lang in de afgrond opgesloten (Op.20:2,3). Jezus de Gezalfde veroverde de harten van heidense koningen en volken. Duizend jaren zouden Christenen de leiding hebben.

16 “[En] de 10 horens, die jij zag, en het beest, dezen (= zij) zullen de hoer haten. [En] zij zullen haar beroofd (of (ver)woest/troosteloos/ontvolkt) en [haar] naakt maken. [En] haar vlees zullen (ze) eten (of verslinden), en haar met vuur verbranden,

17 want, [de] God heeft in hun harten gegeven zijn wil (of zijn wens/voornemen/mening)

uit te voeren (of te maken) en één wil (of wens/voornemen/mening) uit te voeren (of te maken) (= God heeft in hun harten gegeven eensgezind zijn wil uit te voeren), en hun koningschap (of hun koninkrijk) aan het beest te geven, tot(dat) de woorden (of de bevelen/opdrachten) van [de] God zullen zijn vervuld (of afgemaakt/uitgevoerd).”

De 10 horens en het beest uit de zee zullen de hoer gaan haten. Ze zullen haar beroofd en naakt maken, haar vlees eten, en haar met vuur verbranden. Eensgezind zullen ze de wil van de Here uitvoeren. Ze zullen hun koningschap aan de draak geven, totdat de woorden van de Almachtige zullen zijn vervuld.

18 “[En] de vrouw die jij zag, is de grote stad die (het) koningschap (of koninkrijk) heeft (= die regeert) over de koningen van de aarde (of van het land).”

Nog probeerde Rome het heidendom te herstellen. Als echter de woorden van God over de vervolging van zijn dienaren in vervulling zijn gegaan, zullen de 10 koningen en het beest uit de zee de hoer gaan haten. De Here zal deze 10 koningen en het beest uit de zee zijn wil laten volbrengen, want Hij is de echte Koning (Op.17:14). Hij bepaalt de grenzen van satans macht.

Keizer Constantijn (306 – 337) vond het heidense Rome geen geschikte hoofdstad meer. Het was voor hem te vijandig geworden. Daarom ontrukte hij de hoer haar bestuurlijke macht. Hij stichtte een nieuwe hoofdstad, die naar hemzelf werd genoemd: Constantinopel.

In 410 werd Rome geplunderd door de Goten. In 455 werd het door de Vandalen onder handen genomen. Haar rol als heerseres over de volken hield op te bestaan. Het einde van de vrouw zou zeker komen. De volksverhuizing van de 10 koningen en de toenemende invloed van het Christendom maakten aan de heidense macht en betekenis van de stad Rome een einde.

Hoofdstuk 18

1 Hierna zag ik een andere hemelse knecht, die grote macht had, neerdalen uit de hemel. De aarde werd door zijn heerlijkheid verlicht.

2 Hij riep met een krachtige stem, en zei: “Gevallen, gevallen is de grote stad Babylon. Het is een woning van demonen geworden, een bewaarplaats voor elke onreine geest en een bewaarplaats voor elke onreine en gehate vogel,

3 omdat zij al de volken van de wijn van de hartstocht van haar hoerij heeft laten drinken. De koningen van de aarde hebben met haar gehoereerd, en de kooplieden van de aarde zijn rijk geworden door de macht van haar losbandigheid.”

4 Ik hoorde een andere stem uit de hemel zeggen: “Ga uit haar weg, mijn volk, zodat je geen deel zal hebben aan haar zonden, en je niet zal krijgen van haar plagen,

5 want haar zonden hebben zich opgestapeld totaan de hemel! God heeft zich haar ongerechtigheden herinnerd.”

6 “Vergeldt haar, zoals zij ook jullie vergolden heeft, en geeft aan haar dubbel naar haar werken! Mengt voor haar het dubbele in de beker die zij gemengd heeft voor anderen!”

7 “Geef haar zoveel kwelling en rouw, als zij zichzelf verheerlijkt heeft, en losbandig heeft geleefd, want zij zegt in haar hart: “Ik zit als koningin.” “Ik ben geen weduwe, en ik zal absoluut geen rouw zien.”

8 Daarom zullen haar plagen op één dag komen: dood, rouw en hongersnood. Zij zal helemaal worden verbrand met vuur, want sterk is de Here God, die haar veroordeelt.

9 De koningen van de aarde, die met haar hoerij hebben bedreven, en losbandig heb-

ben geleefd, zullen over haar huilen, en zich op de borst slaan over haar, wanneer zij de rook van haar verbranding zullen zien.

10 “Zij zullen ver weg staan uit angst voor haar kwelling, en zeggen: “Wee, wee, de grote stad Babylon, die sterke stad, want in één uur is jouw berechting gekomen.”

11 De kooplieden van de aarde zullen huilen en jammeren over haar, omdat niemand meer hun handelswaar koopt:

12 het handelswaar van goud, zilver, edelstenen en parels, fijn linnen, purper, zijde en helderrode wol; allerlei lekker geurend hout, allerlei voorwerpen van ivoor en allerlei voorwerpen van zeer kostbaar hout, koper, ijzer en marmer,

13 kaneel, reukwerk, zalf, wierook, wijn, olijfolie, bloem en tarwe, lastdieren en schapen, paarden en wagens, lichamen en zielen van mensen.

14 De rijpe vruchten die jouw ziel begeerde, zijn van je weggegaan, en al de kostbaarheden en schitterende waren zijn voor jou verloren gegaan. Je zal ze nooit meer terugvinden.

15 De kooplieden van deze dingen, die door haar rijk geworden waren, zullen ver weg staan uit angst voor haar kwelling, huilend en jammerend.

16 Zij zullen zeggen: “Wee, wee, die grote stad, gekleed in fijn linnen, purper en helderrode wol, en versierd met goud, edelstenen en parels, want in één uur is al die enorme rijkdom verwoest!”

17 Iedere stuurman en ieder op de schepen: de zeelieden en allen die op de zee werken, stonden ver weg.

18 Zij riepen, toen zij de rook van haar brand zagen, en zeiden: “Welke stad was gelijk aan die grote stad?”

19 Zij gooiden stof op hun hoofden, en riepen, huilend en jammerend, en zeiden: “Wee, wee die grote stad, waarin allen die schepen op zee hebben, door haar kostbaarheden rijk geworden zijn, want zij is in één uur verwoest!”

20 Wees blij over haar, hemel en jullie heiligen, apostelen en profeten, want God heeft jullie rechtszaak tegen haar beoordeeld!

21 Een sterke hemelse knecht tilde een steen op als een grote molensteen, en gooide die in de zee, en zei: “Zo zal de grote stad Babylon met geweld worden weggegooid. Zij zal nooit meer worden gevonden.”

22 De klank van harpisten en zangers, van fluitisten en trompettisten zal nooit meer in jou worden gehoord. Een kunstenaar van welke kunst dan ook zal nooit meer in jou worden gevonden. Het geluid van een molensteen zal nooit meer in jou worden gehoord.

23 Lamplicht zal niet meer in jou schijnen, en de stem van een bruidegom en een bruid zal nooit meer in jou worden gehoord, want jouw kooplieden waren de machthebbers van de aarde, want door jouw toverij werden al de volken misleid.

24 In haar werd het bloed van profeten en heiligen gevonden, en van allen die afgeslacht zijn op de aarde.

1 [En] hierna zag ik een andere (of nog een) (hemelse) knecht (of engel/boodschapper), die grote (vol)macht heeft (= had), neerdalen uit de hemel. [En] de aarde (of het land) werd door zijn heerlijkheid verlicht.

Na de uitleg van één van de 7 (hemelse) knechten die de 7 schalen hadden (Op.17:1), ziet de apostel Johannes een andere hemelse knecht, die veel macht heeft. Hij krijgt de lichtende heerlijkheid en majesteit van God mee. **Deze 2e andere engel gaat nu verder met het verhaal over de val van Babylon (Zie Op.14:8).**

2 [En] hij riep met een krachtige stem (of klank/geluid), en zegt (= zei): “Gevallen, gevallen is de grote (stad) Babylon. [En] (het) is een woning (of een verblijf) van demonen geworden, een bewaarplaats (of een gevangenis) voor elke onreine geest en een bewaarplaats (of een gevangenis) voor elke onreine en gehate vogel,

3 (om)dat (of want) zij al de (heiden)volken (of de natiën/menigten) van de wijn van de hartstocht (of de woede) van haar hoererij heeft laten drinken. [En] de koningen van de aarde (of van het land) hebben met haar gehoereerd, en de kooplieden van de aarde (of van het land) zijn rijk geworden van (= door) de macht (of de bekwaamheid) van haar losbandigheid (of haar weelde/vurige verlangen).”

De sterke hemelse knecht kondigt de val van Babylon aan. Deze stad laat de volken tegen God en zijn dienaren samenspannen (vgl. Gen.11). De Here verstrooit echter de eenheid van de heidenen. Het Lam overwint. Zoals het oude kwaadaardige Babylon is gevallen, zo zal ook dit nieuwe Babylon ondergaan (vgl. Gen.11, Jes.13:20-22, 21:9, 34:11, Jer.51:8, 1Pet.5:13). De satan zal gebonden worden, zodat hij de volken niet meer kan verenigen om tegen de Kerk te strijden.

Nu de ondergang van Babylon opnieuw voorspeld wordt, komen oude profetieën over de val van het oude Babylon, dat inmiddels vergaan is, weer tot leven. De beelden van de verwoesting van Rome komen zo uit het Oude Testament. Deze wijze van werken zagen we ook al bij de onderdrukking van 3½ jaar, bij het beest uit de zee en het beest uit de aarde. In de Openbaring is dit geen simpele herhaling, dit bijbelboek bouwt op die oude beelden verder. Die beelden of motieven worden hier opgeroepen om iets duidelijk(er) te maken. In dit gedeelte wordt de geestelijke overeenkomst geschetst tussen de torenbouw van Babel (Gen.11), het grote Babel van Nebukadnezar II (604 – 562), het heidense Rome en de grote stad in de Eindtijd. Deze steden hebben allemaal de satan als hun koning.

De vernietiging van stad Babel betekent altijd de bevrijding van Gods dienaren. Door de spraakverwarring bij de toren van Babel redde de hemelse Vader zijn kinderen van de staatkundige eenheid die vijandig stond tegenover Hem (Gen.11:1-9). Het voortbestaan van het Babylonische rijk onder leiding van koning Nebukadnezar II en zijn opvolgers zou op den duur de ondergang van de Israëlieten betekenen (Dan.1-4).¹⁴⁷ Via de verovering van dat rijk met de hoofdstad Babel door de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) verlostte de Here zijn volk uit de ballingschap (2Kron.36:20-23). Het heidense Rome was er op uit om de Christenen te vernietigen. De neergang van deze heidense stad met haar macht was eveneens een bevrijding voor de volgelingen van Jezus.

In ons geval is Rome niet concreet gelijk aan Babylon. Het kreeg onder de Christenen deze schuilnaam (1Pet.5:13), omdat het geestelijk gelijk was aan het oude zondige Babylon. De overeenkomst tussen deze 2 verschillende steden ligt op het geestelijk vlak. Daarom moeten we de zaken hier niet letterlijk opvatten. Het verband laat zien, dat dus de onheilsprofetieën slechts in figuurlijke zin op de stad Rome slaan.

Zo is het heidense Rome totaal verwoest. Keizer Constantijn (306 – 337), die het Christendom aannam, kon met deze heidense stad, die hem vijandig leek, weinig meer beginnen. Hij verplaatste het bestuur van het rijk naar Constantinopel (330). Daarna werd Rome door de Goten

¹⁴⁷ Zie ook Turennot T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.

ingenomen en geplunderd (410). Ten slotte werd het door de Vandalen bijna volkomen verbrand en verwoest (455). Als heidense wereldstad had het voorgoed afgedaan (v.21).

4 [En] ik hoorde een andere (of nog een) stem (of klank/geluid) uit de hemel zeggen: “Ga uit haar weg (of Vertrek uit haar), mijn volk, zodat jullie (= je) geen deel zal hebben aan (of geen gemeenschap zal hebben met) haar zonden, en jullie (= je) niet zal krijgen (of ontvangen) van haar plagen,

5 want (of (om)dat) haar zonden hebben zich opgestapeld (of haar zonden zijn (elkaar) (op)gevolgd) tot(aan) de hemel! [En] [de] God heeft zich haar ongerechtigheden herinnerd.”

Het volk van de Here wordt echter van tevoren gewaarschuwd. De dienaren van de Almachtige moeten uit Babylon weggaan, omdat Hij zijn woede niet langer kan inhouden (Jer.51:6, vgl. Gen.18:26-32). De rechtvaardige mensen kunnen (door de genade van God) alleen zichzelf redden van de ondergang (Ezech.14:13-20). Ze zijn niet in staat om de heidenen en ongehoorzame Israëlieten daarvan te verlossen. Noach kon dit niet door de deur van de ark te openen. De Here sloot die deur zelf af. Ook Mozes, Daniël en Job konden de onrechtvaardige mensen niet redden (Ex.32:31-34, Ezech.14:13,14,20).

6 “Vergeldt haar, zoals zij ook (of en) jullie vergolden heeft, en geeft aan haar dubbel naar (of overeenkomstig) haar werken! Mengt (of Schenkt (... in/uit)) voor haar dubbel (= voor haar het dubbele) in (of met) de beker die zij gemengd (of (in/uit)geschonken) heeft (voor anderen)!”

De vrouw mengde zelf één gifbeker, ze krijgt de dubbele inhoud ervan terug. Ze zal die beker van Gods woede moeten drinken (vgl. Op.14:10, 16:19). Het dubbele deel van haar werken wordt haar toebedeeld (Jes.40:2, Jer.16:18).

Het dubbele deel was bij de Joden de erfenis die een oudste zoon toekwam. Als bijvoorbeeld een vader van 7 zonen overleed, dan werd zijn bezit in 8 delen verdeeld. De oudste zoon kreeg dan 2 delen (Deut.21:17, vgl. 2Kon.2:9). Hij was de leider binnen de familie. Als zijn broers gebrek leden, kon hij ze in eerste instantie ondersteunen. Rome zou als leidster van het wereldrijk uit die tijd het dubbele deel van haar werken erven.

7 “Geeft haar zoveel kwelling (of pijniging/foltering) en rouw, als zij zichzelf verheerlijkt heeft, en losbandig (of en in weelde) heeft geleefd, want (of (om)dat) zij zegt in haar hart: “Ik zit (als) (een) koningin.” “[En] ik ben geen weduwe, en ik zal absoluut geen rouw zien.”

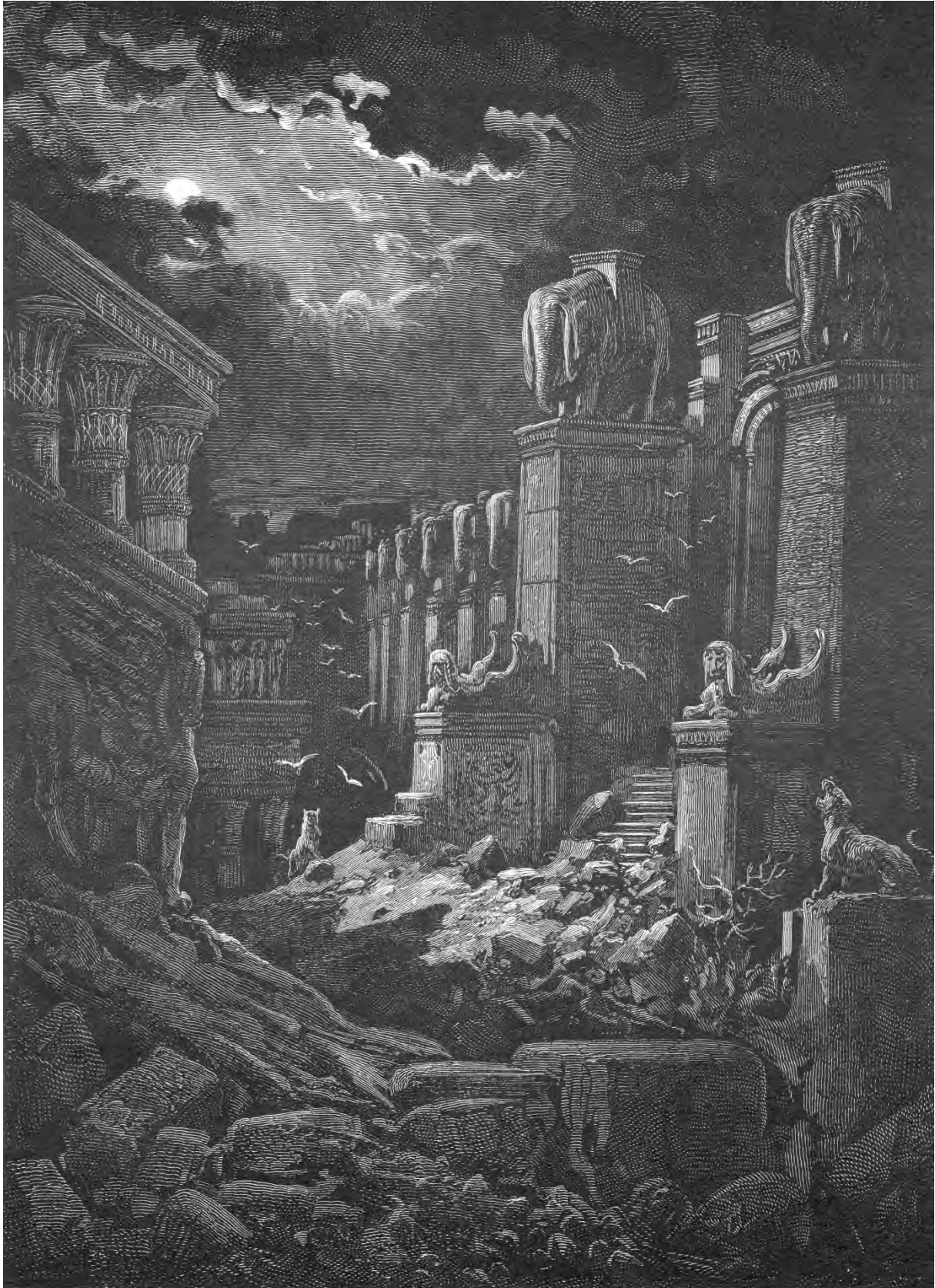
8 Daarom zullen haar plagen op één dag komen: dood, rouw en honger(snoed). Zij zal helemaal worden verbrand met vuur, want (of (om)dat) sterk (is) (de) Here (of Heer) [de] God, die (over) haar (ver)oordeelt.

De vrouw Babylon denkt, dat ze geen rouw als een weduwe zal zien (vgl. Jes.47:7,9). Het tegendeel is waar. Als stad van kooplieden en handelaren met veel kostbaarheden zal ze vergaan (vgl. Ezech.26-28).¹⁴⁸

9 [En] de koningen van de aarde (of van het land), die met haar hoerij hebben bedreven, en losbandig (of en in weelde) hebben geleefd, zullen (over) haar huilen, en (zich) (op de borst) slaan (of jammeren) over haar, wanneer zij de rook van haar verbranding zullen zien.

10 “(Zij) (zullen) ver weg staan (of in de verte staan) om (= uit) [de] angst (of vrees) voor haar kwelling (of haar pijniging/foltering), (en) zeggen: “Wee, wee, de grote stad Babylon, die sterke stad, want (of (om)dat) in één uur (of één ogenblik/tijd(stip)) is jouw berechting (of vonnis/veroordeling) gekomen.”

¹⁴⁸ Rome produceerde luxegoederen. In ruil voor deze luxegoederen werd er graan ingevoerd.

Babylon is verwoest.

11 [En] de kooplieden van de aarde (of van het land) zullen huilen en jammeren (of klagen/rouwen) over haar, (om)dat (of want) niemand hun handelswaar (of (scheeps)lading) meer koopt:

12 handelswaar (of (scheeps)lading) van goud, zilver, kostbare stenen (= edelstenen) en parels, fijn linnen, purper, zijde en scharlaken (= en helderrode wol); allerlei lekker geurend hout, allerlei voorwerpen van ivoor en allerlei voorwerpen van zeer kostbaar hout, koper (of brons), ijzer en marmer,

13 kaneel, reukwerk, zalf, wierook, wijn, (olijf)olie, bloem (of fijn meel) en tarwe, (last)dieren (of vee) en schapen, paarden en wagens, lichamen en zielen van mensen.

14 [En] de (rijpe) vruchten van de begeerte van jouw ziel (= die jouw ziel begeerde,) zijn van je weggegaan (of vertrokken), en al de kostbaarheden en schitterende(ware)n zijn van (= voor) jou verloren gegaan (of vernietigd/verwoest). [En] je zal ze nooit meer (terug)vinden (of aantreffen).

15 De kooplieden van deze(ding)e(n), die van (= door) haar rijk geworden waren, zullen ver weg (of in de verte) staan om (= uit) [de] angst (of vrees) voor haar kwelling (of haar pijniging/foltering), huilend en jammerend (of klagend/rouwend).

16 [En] (zij zullen) zeggen: “Wee, wee, die grote stad, gekleed in fijn linnen, purper en scharlaken (= en helderrode wol), en versierd (of verguld) met goud, kostbare stenen (= edelstenen) en parels, want (of (om)dat) in één uur (of één ogenblik/tijd(stip)) is al die zo grote (= die enorme) rijkdom verwoest (of geroofd/geplunderd)!”

17 [En] iedere stuurman en ieder op de schepen: de zeelieden en allen die (of en zoveel als (er)) op de zee werken (of handel drijven/zaken doen), stonden ver weg (of in de verte).

18 [En] (zij) riepen, (toen) (zij) de rook van haar brand[en]d (of verbranding) zien (= zagen), (en) zeggen (= zeiden): “Welke (stad) (was) gelijk(soortig) aan (of (was) als) die grote stad?”

19 [En] zij gooiden (of wierpen/strooiden) stof op hun hoofden, en riepen (of schreeuwden), huilend en jammerend (of klagend/rouwend), en zeggen (= zeiden): “Wee, wee die grote stad, waarin allen die schepen in (= op) [de] zee hebben, van (= door) haar kostbaarheden rijk geworden zijn, want (of (om)dat) zij is in één uur (of één ogenblik/tijd(stip)) verwoest (of geroofd/geplunderd)!”

20 Wees blij over haar, hemel en (jullie) [de] heiligen, [de] apostelen en [de] profeten, want (of (om)dat) [de] God heeft jullie rechtszaak (of oordeel/vonnis) van (= tegen) haar beoordeeld (of geoordeeld/besloten/bepaald/berecht)!

21 [En] een sterke (hemelse) knecht (of sterke engel/boodschapper) tilde (of hief/nam) een steen op als een grote molen(steen), en gooide (of wierp) (die) (weg) in de zee, (en) zegt (= zei): “Zo zal de grote stad Babylon met geweld worden (weg)gegooid (of (weg)geworpen). [En] zij zal nooit meer worden gevonden.”

God heeft het vonnis over de heidense stad Rome uitgesproken. Als een molensteen zal die slechte stad vol tovenarij en afgodendienst in de zee worden gegooid (vgl. Jer.51:59-64). Een molensteen was bestemd om graan te malen. Die steen was zo zwaar, dat men die nooit meer uit de zee kon krijgen (vgl. Mat.18:6, Mark.9:42, Luk.17:2).

22 [En] (de) klank (of geluid/stem) van harpisten (of harpspelers) en zangers, van fluitisten en trompettisten zal nooit meer in jou worden gehoord. [En] een [iedere/elke] kunstenaar (of vakman/ambachtsman) van elk(e) (of ieder(e)) kunst (of vak/ambacht) (= van welk(e)

kunst (of vak/ambacht) dan ook) zal nooit meer in jou worden gevonden. [En] (het) geluid (of klank/stem) van een molen(steen) zal nooit meer in jou worden gehoord.

Al het leven zal in deze kwaadaardige stad verstommen. Geen artiest zal er meer spelen, en geen vakmanschap zal er meer worden uitgeoefend. Huwelijken zullen er niet meer worden gesloten. De weg naar het leven, het slechte leven, wordt afgesneden.

23 [En] een licht van een lamp (= [En] lamplicht) zal niet meer in jou schijnen, en (de) stem (of klank/geluid) van een bruidegom en een bruid zal nooit meer in jou worden gehoord, want (of (om)dat) jouw kooplieden waren de groten (= de machthebbers) van de aarde (of van het land), want (of (om)dat) door jouw toverij werden al de (heiden)volken (of de natiën/menigten) misleid.

24 [En] in haar werd (het) bloed van profeten en heiligen gevonden, en van allen die afgeslacht (of gedood) zijn op de aarde (of op het land).

Als heidense rijkstad had Rome met de overwinning van het Christendom voorgoed afgedaan. Dit heidense Rome verdween. In één uur - dat is in een relatief korte tijd - werd het verwoest. Het was met die oude stad snel gedaan. Slechts als zetel van de bisschop bleef Rome in functie. Een bisschopsstad waarvoor in een Christelijk tijdperk een grote nieuwe rol ontstond.

Hoofdstuk 19

1 Hierna hoorde ik een luide stem van een talrijke menigte in de hemel zeggen: "Halleluja! De bevrijding, de heerlijkheid, de eer en de macht zijn van onze God,

2 want zijn oordelen zijn oprecht en rechtvaardig, want Hij heeft de grote hoer geoordeeld, die de aarde met haar hoererij bedierf. Hij heeft het bloed van zijn dienaren van haar hand rechtmatig opgeëist."

3 Zij zeiden opnieuw: "Halleluja! Haar rook stijgt op tot in eeuwigheid."

4 De 24 oudsten en de 4 levende wezens vielen neer, en zij aanbaden God, die op de troon zat. Zij zeiden: "Amen, halleluja!"

5 Een stem kwam van de troon, en zei: "Looft onze God, al zijn dienaren, en jullie die ontzag hebben voor Hem, zowel de kleinen als de groten!"

6 Ik hoorde iets als was het de stem van een talrijke menigte, als het geluid van vele wateren, en als het geluid van zware donderslagen zeggen: "Halleluja! De Here God, de Almachtige, regeert."

7 "Laten wij blij zijn en jubelen. Laten wij Hem eer geven, want de bruiloft van het Lam is gekomen, en zijn vrouw heeft zichzelf klaargemaakt."

8 "Haar was gegeven, dat ze gekleed zal worden in schoon en helder fijn linnen, want het fijne linnen is de rechtvaardigheid van de heiligen."

9 Hij zei tegen mij: "Schrijf! Gelukkig zijn zij die geroepen zijn voor de bruiloftsmaaltijd van het Lam." Hij zei tegen mij: "Dit zijn de betrouwbare woorden van God."

10 Ik viel voor zijn voeten neer om hem te aanbidden. Hij zei tegen mij: "Pas op! Doe dit niet! Ik ben een mededienaar van jou en jouw broers, die het getuigenis van Jezus hebben. Aanbid God, want het getuigenis van Jezus is de geest van de profetie!"

11 Ik zag, dat de hemel geopend was, en zie, een wit paard. Hij die daarop zat, wordt Betrouwbaar en Oprecht genoemd. In rechtvaardigheid oordeelt Hij, en voert Hij oorlog.

12 Zijn ogen nu waren als een vuurvlam. Op zijn hoofd waren veel kronen met een geschreven naam die niemand begrijpt, behalve Hijzelf.

13 Hij was gekleed in een mantel die in bloed gedoopt was. Zijn naam wordt genoemd: “Het Woord van God.”

14 De legers die in de hemel zijn, volgden Hem op witte paarden, gekleed in wit en schoon fijn linnen.

15 Uit zijn mond kwam een scherp tweesnijdend zwaard te voorschijn, zodat Hij daarmee de heidenvolken zou slaan. Hijzelf zal hen hoeden met een ijzeren staf. Hij trad de wijnpersbak van de vreselijke woede van de almachtige God.

16 Hij heeft op zijn mantel en op zijn dij een naam geschreven: “Koning van de koningen en Heer van de heren.”

17 Ik zag een hemelse knecht staan in de zon. Hij riep met een luide stem, en zei tegen al de vogels, die in het midden van de hemel vlogen: “Komt hierheen! Verzamelt jullie voor de grote avondmaaltijd van God,

18 zodat jullie het vlees van koningen zullen eten en het vlees van oversten, het vlees van sterke mannen, het vlees van paarden, van hen die daarop zitten en het vlees van allen, zowel vrije mensen als slaven, zowel kleinen als groten.”

19 Ik zag het beest, de koningen van de aarde en hun legers verzameld om oorlog te voeren tegen Hem die op het paard zat, en tegen zijn leger.

20 Het beest werd gegrepen, en met hem de valse profeet, die de tekenen voor zijn ogen gedaan heeft, waardoor hij hen misleidde, die het merkteken van het beest ontvangen hebben, en die zijn beeld aanbaden. Deze 2 werden levend geworpen in de poel van vuur, die van zwavel brandt.

21 De overigen werden gedood met het zwaard dat kwam uit de mond van Hem die op het paard zat. Al de vogels werden verzadigd met hun vlees.

Na de ondergang van het kwaadaardige Babylon, hoort de apostel Johannes een stem. Hoewel het *een talrijke menigte* is, klinkt er slechts één stem in de hemel. In de pauze tussen de visioenen zingt de menigte zijn loflied: “Halleluja, looft de Here.” In dit lied bezingt men zijn rechtvaardige oordeel over de hoer.

1 [En] hierna hoorde ik [(als)] ¹⁴⁹ een grote (= luide) stem (of een klank/geluid) van een talrijke (of grote) menigte in de hemel zeggen: “Halleluja (= Looft Jahweh)! De bevrijding (of het behoud/heil), de heerlijkheid (of de glorie/eer), de eer (of (hoog)achting/eerbied/het respect) en de macht (of de kracht/bekwaamheid) (zijn) van onze God,

2 want (of (om)dat) zijn oordelen (zijn) oprecht (of waar(achtig)) en rechtvaardig, want (of (om)dat) Hij heeft de grote hoer geoordeeld, die de aarde (of het land) met (of door) haar hoerij bedierf (of verwoestte/vernietigde). [En] Hij heeft het bloed van zijn dienaren van (uit) haar hand rechtmatig opgeëist (of gevorderd/gewroken).”

3 [En] zij zeiden opnieuw (of een 2^e keer): “Halleluja (= Looft Jahweh)! [En] haar rook stijgt op tot in de eeuw(igh)eden van de eeuw(igh)eden (= tot in eeuwigheid).”

¹⁴⁹ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

Na deze lof aan de Here, volgt (weer) de aanbedding door de 24 oudsten: de vertegenwoordigers van al Gods dienaren (= van heel de Kerk), en de aanbedding door de 4 levende wezens: de vertegenwoordigers van de schepping met de aarde.

4 [En] de 24 oudsten (of de 24 ouderen) en de 4 levende wezens vielen (neer), en zij aanbaden (of vereerden) [de] God, die op de troon zit (= zat). (Zij) zeggen (= zeiden): “Amen, halleluja (= looft Jahweh!”

Amen is een Hebreeuws woord, dat *waarheid* en *zekerheid* betekent. De vertegenwoordigers van de kinderen van de hemelse Vader en van de schepping met de aarde bevestigen met de woorden *Amen halleluja* de lofzang van de enorm grote menigte. Hoogstwaarschijnlijk is dit de ontelbare menigte van de hemelse knechten van God (Op.5:11).

5 [En] een stem (of een klank/geluid) ging weg (of vertrok) (= kwam) van(uit) de troon, (en) zegt (= zei): “Looft (of Prijst) onze God, al zijn dienaren, en (jullie) die ontzag hebben voor Hem (of die Hem vrezen), (zowel) de kleinen (als) [en] de groten!”

Er komt ook antwoord van de troon. De Here Jezus zelf keurt deze lofzang goed. Niet alleen de vertegenwoordigers van Gods dienaren moeten Hem loven en prijzen, maar al zijn volgelingen op de aarde en de gestorven mensen die in de hemel zijn, zullen dat mogen doen. Deze oproep vanaf de hemelse troon wordt in het volgende vers beantwoord.

6 [En] ik hoorde (iets) als (was het) de stem (of het geluid/de klank) van een talrijke (of grote/machtige) menigte, als het geluid (of de klank/stem) van vele (of machtige/grote) wateren, en als het geluid (of de klank/stem) van krachtige (of sterke) (= zware) donderslagen zeggen: “Halleluja (= Looft Jahweh)! [Want (of (om)dat)] (de) Here (of Heer) [de] God, de Almachtige, regeert (of de Almachtige, is Koning).”

Nu klinkt er opnieuw één stem, die toch van een menigte is. Dat die stem niet van één iemand is, blijkt ook uit de meervoudsvorm van het volgende vers: “Laten wij blij zijn en jubelen. Laten wij ...”

De stem van de menigte klinkt *als het geluid van vele wateren en van zware donderslagen*. Het is dus een indrukwekkende grote schare, die eenstemmig Gods lof bezingt. Deze stem lijkt op zijn stem (vgl. 2Kon.2:1, Op.1:15). Toch is de Here hier niet aan het woord. Er staat niet gewoon *bliksemstralen en stemmen en donderslagen*, maar als van zware donderslagen. Deze stem brengt de woorden van God.

Het lijkt er sterk op, dat Johannes hier de eenparige stem van vooral de gestorven dienaren van de Almachtige in de hemel hoort (Op.7:9,10). Ze zijn erg blij, omdat de bruiloft van het Lam komt. Ze spreken of zingen vrolijk en opgetogen over de prachtige bruidskleding van Gods bruid (v.8). De Christenen op aarde kunnen daar alleen maar mee instemmen.

7 “Laten wij blij zijn en jubelen (of juichen). [En] Laten wij [aan] Hem eer (of heerlijkheid/glorie) geven, want (of (om)dat) de bruiloft van het Lam is gekomen, en zijn vrouw heeft zichzelf klaargemaakt (of voorbereid).”

De hoer die we op het beest zagen zitten, is het beeld van de afgoderij (vgl. Jer.3, Ezech.16, Hos.). Ze vormt de tegenhanger van de bruid, die Christus' Kerk voorstelt (vgl. Jes.54:5,6, Hos.2:1,18, Mat.9:15, Joh.3:29, 2Kor.11:2, Ef.5:23). Het is de bruid waarmee Jezus de Gezalfde in het huwelijk treedt. Als bruidegom richt Hij een bruiloftsmaaltijd aan.

Vlak voor zijn lijden en sterven had de Here Jezus ook al over deze bruiloftsmaaltijd gesproken (Mat.22:1-14, vgl. 25:1). Iedereen die wilde komen, en een bruiloftskleed aanhad, mocht er aan deelnemen. De Mensenzoon wilde de Joden daarmee waarschuwen: Zij die ongehoorzaam zijn aan God, en Hem niet liefhebben, kunnen worden buitengesloten, terwijl heidenen

die Hem dienen, kunnen worden aangenomen. Nu leren we in de Openbaring zien, dat alle afgodendienaars, of ze nu Joods of heidens zijn, zullen worden buitengesloten. We zien een oud gegeven op een nieuwe manier terug. Er komt een verbreding en verdieping, die aan de oude boodschap niets afdoet.

8 “[En] [aan] haar was gegeven, (zo)dat ze gekleed zal worden in (of met) schoon (of rein/smetteloos) en helder (of lichtend/(door)schijnend) fijn linnen, want het fijne linnen is de rechtvaardigheid (of de rechtvaardige daden) van de heiligen.”

De bruid is gekleed in schone en heldere bruidskleding. Door het bloed van het Lam zijn al haar zonden weggewassen. Ze is weer schoon (Op.7:14^b). Ze is weer rechtvaardig voor de Here (Jes.53:5-7, Joh.1:29, 1Pet.1:13-19, vgl. Ps.51:9).

9 [En] hij zegt (= zei) tegen mij: “Schrijf! Gelukkig (zijn) (zij) die geroepen zijn voor (of naar/tot) de bruilofts(avond)maaltijd van het Lam.” [En] hij zegt (= zei) tegen mij: “Dit zijn de oprechte (of waar(achtige)) (= betrouwbare) woorden (of bevelen) van [de] God.”

De hemelse knecht die aan de apostel Johannes de visioenen laat zien, zegt, dat hij dit alles op moet schrijven.

De bruiloftsmaaltijd van het Lam komt tegenover de maaltijden van de gilden te staan. Er zal een tijd aanbreken, waarin het isolement van de dienaren van de hemelse Vader voorbij is. Ze mogen dan zitten aan de maaltijd van Gods Zoon. De komst van deze grote Koning met zijn engelenleger maakt aan de overheersing van het heidendom een einde.

10 [En] ik viel voor zijn voeten (neer) (om) hem te aanbidden (of te vereren). [En] hij zegt (= zei) tegen mij: “Pas op (of Let op/Kijk (uit))! (Doe dit) niet! Ik ben een mededenaar van jou en jouw broers, die het getuigenis van [de] Jezus hebben. Aanbid (of Vereer/Kniel voor) [de] God, want het getuigenis van [de] Jezus is de geest (of de wind/adem) van de profetie!”

Johannes is zo blij en dankbaar, dat hij de engel die de prachtige boodschap brengt, wil aanbidden. Dit is heel begrijpelijk. Toch houdt de hemelse knecht hem hiervan terug, want alleen God mag men aanbidden (Hand.10:26, Op.22:8). Hij brengt de verlossing en de overwinning. Aan Hem komt die eer en de aanbedding toe. De Here stuurt de geest van de profetie. Van Hem zijn al deze woorden en profetieën afkomstig. Door de Geest van God kunnen de Christenen getuigen van Jezus de Gezalvde (Joh.15:26,27, 1Kor.12:3, 1Joh.4:2,3^a).

De overwinning van het Lam en zijn volgelingen, en de ondergang van Babylon zijn het belangrijkste. Daarom wordt daar in dit hoofdstuk het eerst over gesproken. Hieronder volgt een globale schets van de strijd. **Chronologisch** (= (Gerekend) in tijdsvolgorde) **komen de volgende 11 verzen eerder dan de eerste 10 verzen van dit hoofdstuk.**

11 [En] ik zag de hemel geopend (= Ik zag, dat de hemel geopend was), en zie, een wit (of helder/schitterend) paard. [En] (Hij) die daarop zit (= zat), wordt Betrouwbaar (of Trouw) en Oprecht (of Waar(achtig)) genoemd. [En] in (of met) rechtvaardigheid (be)oordeelt Hij, en voert Hij oorlog.

De Koning komt. Hij zit op een wit paard. **We zijn Hem in de Openbaring al eerder tegengekomen (Op.6:2). Deze Ruiter is dezelfde, als de Ruiter van het 1^e zegel.** Koning Jezus op het witte paard komt Gods volk verlossen (vgl. 2Mak.3:25, 11:8).¹⁵⁰ Hij is betrouwbaar en oprecht.

¹⁵⁰ Hoewel de Here Jezus na zijn hemelvaart als koning in de hemel zal blijven, totdat God de Vader al zijn vijanden heeft verslagen (Ps.110:1, Mat.22:41-44, Hand.2:33-36, Hebr.1:13, 10:12,13), is Hij via de Heilige Geest

12 Zijn ogen nu (waren) (zo)als een vuurvlam. [En] op zijn hoofd (waren) veel kronen (of diademen) en (= met) een geschreven naam die niemand begrijpt (of (in/door)ziet/kent/weet), behalve Hijzelf.

De Koning op het witte paard is ook rechter (Mat.25:31, Joh.5:22, Hand.17:31). Deze Rechter ziet alles. Zijn ogen zijn als een vuurvlam (Op.1:14^b). Hij draagt niet één kroon, maar veel kronen. Dat toont wel aan, hoe machtig Hij is.

13 [En] (Hij was) gekleed in (of met) een mantel (of bovenkleding) (die) in bloed gedoopt (was). [En] zijn naam wordt genoemd: “Het Woord van [de] God.”

De mantel die Hij draagt, is schoon gewassen door zijn eigen bloed. Zo is zijn bovenkleding het symbool van zijn heil (vgl. Jes.61:10).

Hij heet HET WOORD VAN GOD. Jezus de Gezalfde wordt in de Bijbel wel vaker *het Woord* genoemd (Joh.14:9, 10:30).

14 [En] de legers die in de hemel (zijn), volgden Hem op witte (of heldere/schitterende) paarden, gekleed in (of met) wit (of helder/schitterend) en schoon (of rein/smetteloos) fijn linnen.

De hemelse soldaten zijn evenals priesters gekleed in wit fijn linnen. De gezalfde Jezus is het hoofd van deze hemelse legers. De Verlosser trekt met zijn engelleger erop uit om zijn dienaren op aarde te bevrijden.

15 [En] uit zijn mond komt (= kwam) een scherp tweesnijdend zwaard te voorschijn, zodat Hij daarmee de (heiden)volken (of de natiën/menigten) zou slaan (Op.1:16). [En] Hij zal hen hoeden met een ijzeren staf. [En] Hij treedt (= trad) de wijnpersbak van de woede (of de hartstocht) van de verbolgenheid (of de verontwaardiging) (= van de vreselijke woede) van de almachtige [de] God.

Het zwaard van zijn mond is zijn grootste wapen (Jes.49:2). Met zijn ijzeren staf zal Hij de heidenen hoeden (vgl. Ps.2:9).¹⁵¹ Met zijn stok en staf zal Hij zo de mensen die Hem (willen) gehoorzamen, beschermen, en troosten (vgl. Ps.23:4^b). We zien hier dus de Mensenzoon uit het 1^e hoofdstuk van de Openbaring weer verschijnen.

De bescherming van de dienaren van de hemelse Vader betekent ook een harde aanpak van het heidendom en van de hardnekkige aanhangers van de satan. Jezus de Gezalfde zou met zijn engelen de wijnpersbak van de woede van de almachtige God treden. **We zagen in het 14^e hoofdstuk, dat Babylon als druiven in een wijnpersbak werd stukgetrapt (Op.14:8, 14:14-20). Hier wordt deze boodschap herhaald.** De grote stad Babylon viel. De leiding van het heidendom binnen het Romeinse rijk verdween (Op.18), en het moest plaatsmaken voor de toenemende invloed van de Christenen. Daarbij zouden vooral onder de heidenen veel slachtoffers vallen.

16 Hij heeft op zijn mantel (of op zijn bovenkleding) en op zijn dij een naam geschreven: “Koning van (de) koningen en Heer (of Here) van (de) heren.”

tot aan de voleinding van de wereld toch bij zijn volgelingen op aarde (Luk.24:49-53, Joh.14:15-20,25,26, 15:26, 16:7). God de Vader en Jezus de Gezalfde hebben dat beloofd (Mat.28:16-20, Luk.24:49, Joh.14:25,26, 16:7, vgl. Hand.18:9,10).

¹⁵¹ In de Hebreeuwse tekst staat in het 9^e vers van psalm 2: “*Je zult hen stukslaan met een ijzeren staf.*” (Helaas is dit vers in de Dode Zeerollen verloren gegaan.) In de Griekse handschriften staat: “*Je zult hen hoeden met een ijzeren staf.*” Vanuit de (Griekse) Septuagint wordt dit vers in het bijbelboek Openbaring geciteerd (Op.2:27, 12:5). Het lijkt er sterk op, dat dit de oorspronkelijke en juiste tekst is, want het komt overeen met de visioenen die de apostel Johannes van God kreeg, en met de profetie van psalm 110:1. Niet God de Zoon, maar God de Vader zal alle vijanden van zijn Zoon verslaan, en aan Hem onderwerpen, voordat Hij terugkomt.

Hij heeft een naam boven alle namen (Fil.2:9). Jezus de Gezalfde is heer en meester. Door zijn offer aan het kruis ligt heel de wereld aan zijn voeten.

17 [En] ik zag een (hemelse) knecht (of een engel/boodschapper) staan in (of op) de zon. [En] hij riep met een grote (= luide) stem (of klank/geluid), (en) zegt (= zei) tegen al de vogels, die in (het) midden (of toppunt) van de hemel (= de lucht) (of die in (het) zenith) vliegen (= vlogen): “Komt (hier(heen))! [En] verzamelt jullie voor (of naar) de grote (avond)maaltijd van [de] God,

18 zodat jullie het vlees van koningen zullen eten en het vlees van oversten (over duizend), het vlees van sterke(manne)n (of machtige(manne)n), het vlees van paarden, van (hen) die daarop zitten en het vlees van allen, zowel vrije(mense)n als [en] slaven (of dienaaren), zowel kleinen als [en] groten.”

Een hemelse knecht kondigt de ondergang van de grote invloed van het heidendom in het Romeinse wereldrijk aan. Hij staat in of op de zon. Hij heeft macht over de zon en het licht. Duidelijk zichtbaar laat hij het licht van zijn blijde boodschap stralen om de duisternis van het heidendom te bestrijden (vgl. Op.1:16). De overwinning van de strijd die nog gestreden moet worden, is al bekend. **Daarover gaan de eerste 10 verzen van dit hoofdstuk.**

19 [En] ik zag het beest, de koningen van de aarde (of van het land) en hun legers verzameld (om) oorlog te maken (= voeren) met (= tegen) (Hem) die op het paard zit (= zat), en met (= tegen) zijn leger.

Dit beest uit de zee werd in hoofdstuk 13 van de Openbaring nauwkeurig omschreven. Daar was nog een ander beest bij. Dat beest werd daar het beest uit de aarde genoemd. Het deed veel tekenen voor de ogen van het beest uit de zee. Zo zorgde het beest uit de aarde ervoor, dat het beest uit de zee aanbeden werd. Het beest uit de aarde was het Perzische rijk. Juist de Perzische of Oosterse religie was de bron van de keizerverering.

Om die religie wordt het beest uit de aarde hier de valse profeet genoemd. In ons hoofdstuk wordt alleen de geestelijke werkzaamheid van het beest uit de aarde aangeduid. Het Perzische en het Romeinse rijk voerden juist oorlog met elkaar. Alleen de valse profetie hadden ze gemeenschappelijk. Het beest uit de zee wordt dus gecombineerd met de valse profetie. Dat is een vaste combinatie (Op.12 en 13, 16:13, v.20, 20:10).

20 [En] het beest werd gegrepen, en met hem de valse profeet, die de tekenen voor (of tegenover) (de ogen van) hem (= de tekenen voor zijn ogen) gedaan heeft, waardoor hij (hen) misleidde, die het merkteken van het beest ontvangen hebben, en die zijn beeld aanbidden (of vereren) (= aanbaden). Deze 2 werden levend geworpen in de poel (of in het meer) van [het] vuur, die door (of met) (= van) [de] zwavel brandt.

Met het heidendom binnen het Romeinse rijk moest de valse profeet, de valse religie van Perzië, plaats maken voor het Christendom. Aan de overheersende invloed van de afgoderij met Baäl (= Heer, of Echtgenoot), Mithras of de keizer, kwam een einde. Het beest uit de aarde werd evenals het beest uit de zee in de poel van vuur geworpen (Op.20:10, vgl. Op.14:9-11). De poel van vuur is de hel (Zie Op.20:10-15.).

21 [En] de overigen werden gedood met (of door) het zwaard dat weggaat (of vertrekt) (= kwam) uit de mond van Hem die op het paard zit (= zat). [En] al de vogels werden verzadigd van (= met) hun vlees.

De overigen, de meelopers, worden getroffen door het zwaard uit de mond van de Ruiters. Ze worden getroffen door zijn Woord. De mensen kunnen het Woord van God, de blijde boodschap, verwerpen of aannemen. Zij die de Here niet willen dienen, gaan vlak na hun dood naar het dodenrijk. Door hun eigen schuld ondergaan ze het vonnis van het tweesnijdende

zwaard van Jezus. Ze worden nog niet geworpen in de poel van vuur. Dat gebeurt bij het laatste oordeel.¹⁵² Bij hen die bij Gods Zoon willen horen, wordt hun heidendom afgeslacht. De macht van het vlees wordt gedood (Gal.5:16-24). Ze worden het eigendom van de Gezalfde.

De vogels die door de hemelse knecht worden geroepen (v.17,18), kunnen zich verzadigen. Veel mensen zullen elkaar afslachten. Ze sneuvelen dan niet (rechtstreeks) door *het zwaard van Hem die op het paard zat*, maar ze doden elkaar! Na een hevige strijd ligt het slagveld bezaaid met lijken, waarmee de vogels zich vol kunnen eten (vgl. Ezech.39:4,17-20, Mat.24:28). Er vinden blijkbaar één of meerdere grote veldslagen plaats. Het grote Babylon, het machtige Rome, en zijn valse profeet, zij zullen vergaan.

Dit is alles ook gebeurd. Vooral door de vervolging van de Christenen en de interne strijd om de macht werd het Romeinse rijk verzwakt. De kracht waarmee veel dienaren van God hun lijden en martelingen wisten te doorstaan, ondermijnde het vertrouwen van een toenemend aantal heidenen in hun afgoden. Velen van hen zochten hun zekerheid bij koning Jezus. Het gezag van de keizer nam af. Steeds vaker streden meerdere troonpretendenten om de keizerskroon. De macht van volken buiten de grenzen van het Romeinse rijk nam toe. Dit duurde voort, totdat Diocletianus (284 – 305) aan de macht kwam.

Hij reorganiseerde het bestuur van het imperium, en benoemde in 286 een medekeizer met de naam Maximianus (286 – 305). Samen konden ze het grote wereldrijk besturen, eventuele troonpretendenten verslaan, en de volken aan de buitengrenzen terugdringen. Beide keizers benoemden een onderkeizer om na hun aftreden een nieuwe strijd om de macht te voorkomen. Eén van de onderkeizers: Galerius (305 – 311), haatte de Christenen. Hij wist de andere 3 machthebbers te overtuigen, dat ze een bedreiging voor het Romeinse rijk vormden. In 303 begon een nieuwe actieve Christenvervolging om alle dienaren van God in het hele rijk uit te roeien.

In 305 na Christus traden de keizers Diocletianus en Maximianus volgens afspraak af, zodat de onderkeizers Galerius en Constantius Chlorus (305 – 306) hen konden opvolgen. Keizer Constantius Chlorus was de Christenen niet vijandig gezind, en hij matigde de vervolging zoveel mogelijk. Hij moest Diocletianus wel gehoorzamen, want die hield zijn zoon Constantijn min of meer als gijzelaar gevangen. In 306 na Christus wist Constantijn echter te ontsnappen, en naar het rijkdeel van zijn vader te vluchten. Korte tijd nadat hij daar was aangekomen, overleed zijn vader. De soldaten van keizer Constantius Chlorus zorgden ervoor, dat zijn zoon Constantijn (306 – 337) hem kon opvolgen.

Keizer Galerius benoemde eerst Maximinus Daia (305 – 313) en later Serverus (306 – 307) als onderkeizer. Maximinus Daia kreeg als onderkeizer Asia en Egypte. Maxentius echter wist met hulp van zijn vader Maximianus (de vroegere medekeizer van Diocletianus) vanuit Rome een gebied als keizer te bemachtigen. Keizer Galerius die Constantijn de Grote als keizer erkende, gaf de onderkeizer Serverus de opdracht om Maxentius (306 – 312) uit Rome te verdrijven, en hem af te zetten. Onderkeizer Serverus werd echter verslagen en gedood. Ook lukte het keizer Galerius (305 – 311) zelf niet om Maxentius van het toneel te laten verdwijnen. Galerius benoemde in 307 Licinius (307 – 323) als zijn onderkeizer en opvolger.

Terwijl keizer Constantijn de Christenen in het westen met rust liet, werden ze door zijn medekeizer Galerius in het oosten hevig vervolgd. In 311 werd Galerius erg ziek. Op 30 april

¹⁵² De mensen die de Here niet (willen) dienen, gaan na hun overlijden naar het dodenrijk (Ps.9:18, 31:18^b, 49:14,15, Luk.16:23). Dat is niet de hel of het eeuwige vuur, want later bij het laatste oordeel van de drie-enige God zal het dodenrijk met de doden worden geworpen in de poel van vuur (= de hel) (Op.20:11-15). Dat is de 2^e dood (Op.20:14). In het dodenrijk wachten de zielen van deze mensen op hun eeuwige bestemming (Dan.12:2, Mat.25:46^a, Joh.5:28,29).

van dat jaar moest hij zijn mislukking erkennen. De Christenen waren niet uitgeroeid. De vervolging werd beëindigd. Vijf dagen later stierf Galerius.

Daarna ontbrandde de strijd tussen Maxentius (306 – 312) en keizer Constantijn (306 – 337). Maxentius had een sterk leger, en bezat Italië en Afrika. Constantijn de Grote regeerde over de gebieden in het westen. Hij had een relatief klein leger van trouwe en goedgeoefende soldaten. Keizer Licinius (307 – 323) erkende keizer Constantijn, en hield zich afzijdig. Constantijn overwon Maxentius in 312 na Christus. In hetzelfde jaar nam hij het Christelijk geloof aan. Samen met Licinius kondigde keizer Constantijn in 313 met het Edict van Milaan volledige vrijheid voor de Christenen af. Toen onderkeizer Maximinus Daia (305 – 313) zich tegen het Edict van Milaan verzette, werd hij door de soldaten van keizer Licinius verslagen. De vervolging van Gods dienaren stopte toen in het hele Romeinse rijk. Zij werden van hun onderdrukking verlost, en kregen dezelfde rechten als de heidenen. Dit alles had veel strijd en mensenlevens gekost. Vooral onder de heidenen waren veel slachtoffers gevallen.

De vogels aten het vlees van koningen, het vlees van oversten, het vlees van sterke mannen, het vlees van paarden, van hen die daarop zitten en het vlees van allen, zowel vrije mensen als slaven, zowel kleinen als groten (v.18).

Keizer Constantijn begunstigde de Christenen boven de heidenen. Dat begon keizer Licinius in de loop van de jaren tegen te staan. Geleidelijk begon hij de dienaren van God tegen te werken, en uiteindelijk ook te vervolgen. Dit leidde tot een conflict tussen de beide keizers. In een veldslag bij Adrianopel en één bij Chalcedon moest keizer Licinius in 323 het onderspit delven. Hij moest afstand doen van zijn keizerschap. Toen hij een jaar later met hulp van de Goten zijn macht wilde herstellen, werd hij terechtgesteld. Keizer Constantijn regeerde over het hele Romeinse rijk.

De 1000-jarige periode waarin Christenen regeerden, was aangebroken. Aan het koningschap van de satan kwam gedurende 1000 jaren grotendeels een einde. Jezus de Gezalfde (= Jezus Christus) regeerde als koning op aarde. Het Woord trok uit om te overwinnen. **In het begin van die tijd is het 1^e zegel geopend (Op.6:2).**

2. De satan gebonden, en overwonnen.

Hoofdstuk 20

1 Ik zag een hemelse knecht neerdalen met de sleutel van de afgrond en een grote ketting in zijn hand.

2 Hij greep de draak, de oude slang, dat is de duivel en de satan. Hij bond hem vast in de afgrond.

3 Hij sloot die af, en verzegelde die boven hem, zodat hij de volken niet meer zou verleiden, totdat 1000 jaren voltooid zouden zijn. Daarna moet hij een korte tijd worden losgelaten.

4 Ik zag tronen. Zij gingen daarop zitten, en het oordeel werd aan hen gegeven. Ik zag de zielen van de onthoofde mensen om het getuigenis van Jezus en om het woord van God, zij die niet het beest en niet zijn beeld hebben aanbeden, en die niet het merkteken op het voorhoofd en op hun hand ontvangen hebben. Zij leefden, en zij regeerden met de Gezalfde 1000 jaren.

5 Dit is de 1^e opstanding.

6 Gelukkig en heilig is hij die deel heeft aan de 1^e opstanding. Over deze mensen heeft de 2^e dood geen macht, maar zij zullen priesters van God en van de Gezalfde zijn. Zij zullen met Hem 1000 jaren regeren.

7 Wanneer de 1000 jaren voorbij zullen zijn, zal de satan uit zijn gevangenis worden losgelaten.

8 Hij zal uitgaan om de volken die tot aan de 4 hoeken van de aarde zijn, te verleiden: Gog en Magog, om hen voor de oorlog te verzamelen, van wie het aantal is als het zand van de zee.

9 Zij kwamen op over de breedte van de aarde, en omsingelden de legerplaats van de heiligen en de geliefde stad. Vuur daalde neer uit de hemel van God, en het verteerde hen.

10 De duivel, die hen misleidde, werd in de poel van vuur en zwavel geworpen, waar het beest en de valse profeet zijn. Zij zullen dag en nacht gekweld worden tot in eeuwigheid.

11 Ik zag een grote witte troon en Hem die daarop zat, voor wie zijn gezicht de aarde en de hemel vluchtten. Geen plaats werd voor hen gevonden.

12 Ik zag de doden, kleinen en groten, voor de troon staan. Er werden boekrollen geopend, en nog een andere boekrol werd geopend. Dat is de boekrol van het leven. De doden werden naar hun daden geoordeeld op grond van wat in de boekrollen geschreven was.

13 De zee gaf de doden, die in haar waren, en de dood en het dodenrijk gaven de doden, die in hen waren. Zij werden geoordeeld, een ieder naar zijn daden.

14 De dood en het dodenrijk werden in de poel van vuur geworpen. Dit is de 2^e dood.

15 Wanneer iemand niet opgeschreven werd teruggevonden in de boekrol van het leven, werd hij geworpen in de poel van vuur.

1 [En] ik zag een (hemelse) knecht (of een engel/boodschapper) neerdalen [(van)uit de hemel]¹⁵³ hebbend(e) (= met) de sleutel van de afgrond en een grote ketting in zijn hand.

¹⁵³ De woorden (van)uit de hemel staan niet in de Codex Sinaiticus. Waarschijnlijk zijn ze voor de duidelijkheid

2 [En] hij greep de draak, de oude slang, dat (of die) is de ¹⁵⁴ duivel en de ¹⁵⁵ satan (= de tegenstander). [En] hij bond hem [(1000 jaren.)] (vast) [([En] hij gooide (of wierp) hem)] ¹⁵⁶ in de afgrond.

3 [En] hij sloot [(hem)] ¹⁵⁷ (die) (af/op), en verzegelde (die) boven hem, zodat hij de (heiden)volken (of de natiën/menigten) niet meer zou (of mocht) verleiden (of misleiden), tot(dat) [de] 1000 jaren voltooid (of voleindigd/ten einde gebracht) zouden (of mochten) zijn. [(En)] ¹⁵⁸ na deze (= Daarna) moet hij een korte (of kleine) tijd worden losgelaten (of worden vrijgelaten).

Na de komst van de Gezalfde naar de wereld om de mensen te verlossen van de zonde, is de satan uit de hemel op de aarde gegooid (Op.12:5-9, vgl. Luk.10:18). Vlak voor het begin van de 1000-jarige periode, wordt de tegenstander van God in de afgrond vastgebonden.

Een engel daalt neer met de sleutel van de afgrond in zijn hand. Hoogstwaarschijnlijk kwam die engel vanuit de hemel. Hij grijpt de draak, de duivel, bindt hem in de afgrond vast met een grote zware ketting (v.1,2). Daarna wordt de afgrond afgesloten (3). De hemelse knecht doet dit, zodat de satan de volken niet meer kan verleiden. De afgrond wordt verzegeld. De verleiding van de volken is absoluut niet mogelijk, zolang de 1000 jaren nog niet voorbij zijn.

Over deze 1000-jarige periode is veel geschreven. Veel discussies zijn erover gevoerd. Er zijn mensen die spreken over meer dan 2 komsten van de Here Jezus op aarde, waarbij er een periode komt, waarin Hij als een aards koning in Jeruzalem zal regeren. Dat verwachtten de Joden bij Jezus' 1^e komst op aarde ook. Jezus de Gezalfde moest hun aardse koning worden in de hoofdstad Jeruzalem, en de Romeinen het land uit jagen. De Zoon van God zei echter: "Mijn koninkrijk (of Mijn koningschap) is niet van deze wereld (Joh.18:36^a)." Na zijn overwinning op de dood en zijn hemelvaart, werd Hij de eeuwige koning, zoals onder andere de profeet Daniël al had voorspeld (Dan.7:13,14, vgl. Mat.28:18, Ef.1:20-22).¹⁵⁹ Het nieuwe Jeruzalem waar de gezalfde Jezus ook koning zal zijn, daalt neer vanuit de hemel (Op.21:10).

Andere mensen denken bij dit hoofdstuk uit de Openbaring uitsluitend aan een 1000-jarig rijk in de hemel. Men kan zich echter afvragen, of er wel sprake is van een rijk. In elk geval hebben de gebeurtenissen uit deze periode van 1000 jaren eveneens betrekking op de aarde. Dáár kan de satan de volken niet meer verleiden. Hij was al uit de hemel op de aarde gegooid, dus van een verleiding in de hemel kan al helemaal geen sprake zijn.

Er zijn ook mensen die denken, dat deze 1000 jaren symbolisch zijn. Het is één dag, of het is een onbepaalde periode. In de Bijbel staat immers, dat 1000 jaren voor de Here als één dag zijn (Ps.90:4)? Dit is dus de dag van het oordeel van God. Het kan eveneens een onbepaalde periode zijn. Eén dag is voor de Almachtige ook als 1000 jaren (2Pet.3:8). De satan zou daarbij in de grond zitten, en niets meer kunnen doen. Kijk maar hoe stevig de afgrond vergrendeld wordt.

Toch blijkt deze redenering niet te kloppen. Deze periode duurt beslist langer dan één dag. Psalm 90 zegt niet, dat voor God 1000 jaren hetzelfde zijn als één dag, maar dat voor Hem 1000 jaren heel kort kunnen duren. We moeten hierbij het woordje *als* niet over het hoofd zien. We moeten beeld en werkelijkheid niet door elkaar gaan gooien. De hemelse Vader kan

toegevoegd. In de Oudheid maakte men minder goed onderscheid tussen de brontekst en de verklaring ervan.

¹⁵⁴ Het (lid)woord *de* staat wel in de Codex Sinaiticus, maar niet in jongere handschriften.

¹⁵⁵ Het (lid)woord *de* staat wel in de Codex Sinaiticus, maar niet in jongere handschriften.

¹⁵⁶ De woorden *1000 jaren* en *En hij gooide hem* staan niet in de Codex Sinaiticus.

¹⁵⁷ Het (persoonlijk voornaam)woord *hem* staat niet in de Codex Sinaiticus, maar wel in jongere handschriften.

¹⁵⁸ Het (voeg)woord *En* staat niet in de Codex Sinaiticus.

¹⁵⁹ Zie ook Turenout T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.

deze 1000 jaren zien als een korte periode, zelfs als één dag. Duizend jaren zijn echter niet gelijk aan één dag, al lijkt dat voor de Here misschien zo. Duizend jaren blijven 1000 jaren. Zo is één dag niet gelijk aan 1000 jaren (2Pet.3:8). God is niet aan de tijd gebonden, maar Hij schaft de tijd ook niet af.

Bovendien wordt de satan wel grondig gebonden, maar er staat eveneens bij, waarop deze binding betrekking heeft. Hij mag de volken niet meer verleiden. Zo wordt de leider van de gevallen en ongehoorzame engelen 1000 jaren gebonden. Hij mag geen (onder)koning in deze wereld zijn, zolang de 1000 jaren duren. Hoewel zijn knechten niet gebonden zijn, is het rijk van de tegenstander van zijn leider beroofd. In dit opzicht is de binding zeer grondig, omdat de satan die binding en opsluiting altijd via uitvluchten zal proberen te ontwijken. Na zijn loslating zal hij dan ook meteen de volken gaan verenigen tegen de Christenen (2Tes.2:1-12). Hij zal dan tijdelijk weer als (onder)koning op aarde heersen.

Hoe moeten we deze 1000 jaren dan wel opvatten? Als er in de Bijbel over een periode in de toekomst wordt gesproken, dan komt dat ook letterlijk uit. Zo moest het volk Israël 40 jaren in de woestijn zwerven. We zagen eveneens, hoe de profeet Daniël een vervolging van ongeveer 3½ jaar voorspelde. In concrete zin klopt dat met de historische feiten. Jeremia profeteerde, dat Babel 70 jaren lang veel volken zou overheersen (Jer.25:11^b, 27:7, 29:10). Sinds 609, de dood van koning Josia (640 – 609), had deze grote stad veel volken in haar macht. Jeremia zei, dat Babel de baas zou zijn, en niet Egypte. Egypte werd verslagen. Het Babylonische rijk beheerste vanaf 608 voor Christus Elam, Mesopotamië, Syrië, Moab, Ammon, Edom en Israel. De 70 jaren werden vol gemaakt met de jaren van de Joodse ballingschap (7 x 7 jaren); het volle aantal sabbatsjaren (2Kron.36:21). Daarna kwam in 538 voor Christus aan de macht van Babel een einde door het optreden van de Perzische koning Kores II (559/538 – 529). De Babylonische overheersing van veel volken had inderdaad 70 jaren (= 608 – 538) geduurd.

Nu kan men achter al deze perioden die in de Bijbel voorspeld worden, wel een symboliek zoeken. De getallen 40, 3½, en 7 of 70 komen in het Woord van God vaak voor. In elk geval mag een symbolische verklaring een letterlijke opvatting nooit uitsluiten, omdat al deze perioden letterlijk in vervulling zijn gegaan. We zullen zo de lijn die de Bijbel zelf aangeeft, door moeten trekken. Op deze manier zullen we dus eveneens met de 1000 jaren moeten handelen.

In de Bijbel komen we echter niet eerder een aparte periode van 1000 jaren tegen. Dat in het boek Openbaring zo'n nieuw element wordt gebruikt, komt niet vaak voor. De genoemde en uitgewerkte beelden in dit bijbelboek bouwden voort op oudere voorstellingen uit het Woord van God. Ook dát heeft iets te zeggen. Hieruit weten we, dat we met een heel nieuw tijdperk te maken hebben. Dit tijdperk van 1000 jaren is dus uniek.

Het nieuwe in deze periode wordt al snel duidelijk. Het Evangelie is een lange periode voor een beperkt aantal mensen of voor één volk geweest, terwijl de rest van de volken onder de knoet van de satan (= de tegenstander) leefde. De satan was koning (Joh.12:31, 14:30, 16:11, 2Kor.4:4, 1Joh.5:19). Hij kon de Heiland heel de wereld geven, als Hij maar één keer voor hem knielde (Mat.4:1-11). Ja, de Here Jezus kon onderkoning van de satan worden. De Zoon van God koos echter het kruis, en Hij kocht de wereld vrij. Na zijn opstanding voer de Mensenzoon overwinnend op naar de hemel.¹⁶⁰ De gezalfde Jezus werd de eeuwige koning van alle volken.¹⁶¹ Enkele eeuwen later hield het koningschap van de satan tijdelijk op. Met de binding en de opsluiting van de tegenstander gingen Christenen tot de invloedrijkste groep behoren.

¹⁶⁰ De hemelvaart en het eeuwige koningschap (of koninkrijk) van de Mensenzoon is al door de profeet Daniël voorspeld (Dan.7:13,14, vgl. Mat.28:18, Ef.1:20-22).

¹⁶¹ Dit geldt vooral voor het nageslacht van Noachs zoon Jafet (Gen.9:27). Dat nageslacht woonde hoofdzakelijk in Europa (Gen.10:2-5, Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:1, vgl. Hand.16:6-10).

Als we de geschiedenis van deze periode bezien, ontdekken we, dat deze voorspellingen in vervulling zijn gegaan. Na de opstanding van de Here Jezus kregen Gods dienaren het eerst moeilijk. In het Romeinse rijk werden ze vervolgd. Door de gilden konden ze vaak niet kopen en verkopen. Ze werden door de draak en de hoer vermoord en opgejaagd (Op.12 en 17). De duivel liet de Christenen 3½ jaar door keizer Nero (54 – 68) verschrikkelijk vervolgen. Buiten het centrum van het rijk moest de vrouw, de Kerk, in de woestijn leven.

Later keerde zich het héle Romeinse rijk tegen de volgelingen van Jezus (Op.13:2^b,4). De draak gaf nu zijn macht niet alleen aan de stad Rome, maar aan het zeemonster, het hele Romeinse imperium. Niet alleen het centrum van het rijk was onveilig, maar de bestuurders van het hele gebied waren actief bij de vervolging van de dienaren van God ingeschakeld. Keizer Diocletianus (284 – 305) voerde door het hele Romeinse rijk een algemene strijd tegen het Christendom. Hij werd daartoe aangespoord door Galerius (305 – 311), één van zijn hulpkeizers. Deze algehele vervolging duurde van 303 tot 306. Zo zou de draak oorlog voeren tegen het Lam, maar het Lam zou de draak overwinnen. Zo moest Galerius op zijn sterfbed bekennen, dat het Lam al gewonnen had.

Door de vervolgingen nam het aantal Christenen niet af. Integendeel. Het aantal groeide sterk. Mensen die zo vast van vertrouwen waren in tijden van onrust en chaos, bleken een steun te zijn voor allen die vermoeid en belast waren. Ze kregen respect voor de standvastigheid van de martelaren, en daardoor respect en ontzag voor de God van die martelaren.

Het Romeinse rijk werd door de vervolgingen een nog grotere chaos. De heidense cultuur, die van het rijk weer een eenheid had moeten maken, bood niet het minste vertrouwen meer. Onder de bevolking dreigde verzet te ontstaan tegen de vervolgingen. Bevelen tot opsporing van Christenen werden massaal ontdoken. Keizer Galerius moest het edict tegen hen wel opheffen.

In 312 volgde de bekering van keizer Constantijn de Grote (306 – 337). Hij kondigde in 313 met het Edict van Milaan de volledige vrijheid voor de Christenen af. Omdat de stad Rome in wezen heidens bleef, werd in 330 de keizerlijke rijkszetel naar Constantinopel verplaatst. Rome was geen hoofdstad meer. In 391 werd het Christendom zelfs staatsgodsdienst. Het heidendom werd toen verboden.

De 10 koningen aan de grenzen van het rijk vormden een bedreiging (Op.17:12). Deze 10 koningen waren eerst heidense vorsten van Germaanse volksstammen. Dit waren de Franken, Saksen, Vandalen, Goten, Sueven, Bourgondiërs en nog enkele andere stammen. Ze moesten van de Christenen niets hebben. Samen waren ze eerst één van zin met het Romeinse rijk. Slechts een korte tijd onderwierpen ze zich aan de draak om de dienaren van de Here te vervolgen. Ook zij werden door het Lam overwonnen. Ze luisterden niet langer naar het beest dat de hoer droeg. Ze gingen de hoer, de stad Rome, haten en haar met vuur verbranden. Rome werd in 410 door de Goten verbrand, en in 455 door de Vandalen geplunderd.

Intussen verbreidde het Woord van God zich snel over de wereld. Het Lam overwon het beest uit de zee en de 10 koningen. Tussen 500 en 600 na Christus namen deze heidense vorsten het Christendom aan. Deze koningen regeerden allemaal slechts kort. Hun rijkjes vielen weer uiteen. Bij de Franken dreigde dit ook te gebeuren. Alleen een aantal sterfgevallen en wonderlijke omstandigheden hielden dit rijk bijeen.

4 [En] ik zag tronen. [En] zij gingen op hen (= daarop) zitten, en (het) oordeel werd aan hen gegeven. [En] (ik zag) de zielen van de onthoofde(mense)n om het getuigenis van Jezus en om het woord (of het bevel/de opdracht) van [de] God, [(en)] ¹⁶² zij die (of al wie) niet het

¹⁶² Het (voeg)woord *en* staat niet in de Codex Sinaiticus.

beest en niet (of noch/ook niet) zijn beeld hebben aanbeden (of vereerd), en (die) niet ontvangen hebben het merkteken op het voorhoofd [(van hen)] ¹⁶³ en op hun hand. [En] zij leefden, ¹⁶⁴ en zij regeerden met de Gezalfde (of [de] Christus) [(de)] ¹⁶⁵ 1000 jaren.

Na de binding van de satan mogen we met Johannes weer de hemel binnenkijken. We zien dan tronen. Het aantal wordt hier niet genoemd. Op die tronen is de plaats van de oudsten, de vertegenwoordigers van de Kerk (Op.4:4). Gods dienaren in de hemel krijgen dus macht om te oordelen. Met Johannes zien we de gestorvenen en onthoofden in de hemel; allemaal mensen die niet het merkteken van het beest hadden gekregen. De Christenen in de hemel regeren samen met de Here Jezus 1000 jaren lang. Deze gelovige mensen, die niet het zegel van het beest hadden gedragen, krijgen het koningschap. Ze worden onderkoningen van Jezus de Gezalfde. Deze onderkoningen zijn priesters van de Here (v.6^b, Op.1:6^a). Priesters die zich opofferen voor zijn dienst.

Deze periode is in het bijbelboek Openbaring al eerder aan de orde geweest. Bij het openen van het 1^e zegel, zagen we de witte gekroonde Ruiters, die de ene overwinning na de andere behaalde (Op.6:2). Verderop kwamen we dezelfde witte Ruiters (met zijn volgelingen) opnieuw tegen (Op.19:11-16). Daar werd die Ruiters wat uitvoeriger beschreven. Alle weergegeven elementen stemmen met elkaar overeen. Het Woord van God, de gezalfde Jezus (Joh.1:1-18), zal met zijn dienaren regeren.¹⁶⁶ De satan zal worden overwonnen. Het Woord van God zal 1000 jaren met zijn volgelingen veel invloed hebben in de hemel en op de aarde. De macht van de Kerk zou groot worden.

5 [([En (of Nu/Maar)] de overigen van de doden (= De overige doden) werden niet weer levend (of herleefden niet/leefden niet weer op), tot(dat) de 1000 jaren voltooid (of voleindigd/ten einde gebracht) zouden (of mochten) zijn.)] ¹⁶⁷ Dit (is) de 1^e opstanding.¹⁶⁸

De dienaren van de Here in de hemel waren al uit de dood opgestaan. Ze zijn eveneens opgestaan uit de geestelijke dood om daarna te leven en te regeren met de gezalfde Jezus. Dat is de 1^e opstanding.

¹⁶³ De woorden *van hen* staan niet in de Codex Sinaiticus, maar wel in jongere handschriften.

¹⁶⁴ Na de opsluiting van de satan worden de Christenen niet opnieuw levend, zoals sommige vertalingen doen vermoeden. De weergave *en zij werden (weer) levend* in vers 4 is eigenlijk onjuist. Het is beter te vertalen als *en zij leefden*.

¹⁶⁵ Het (lid)woord *de* staat niet in de Codex Sinaiticus, maar wel in jongere handschriften.

¹⁶⁶ Hoewel de Here Jezus na zijn hemelvaart als koning in de hemel zal blijven, totdat God de Vader al zijn vijanden heeft verslagen (Ps.110:1, Mat.22:41-44, Hand.2:33-36, Hebr.1:13, 10:12,13), is Hij via de Heilige Geest tot aan de voleinding van de wereld toch bij zijn volgelingen op aarde (Luk.24:49-53, Joh.14:15-20,25,26, 15:26, 16:7). God de Vader en Jezus de Gezalfde hebben dat beloofd (Mat.28:16-20, Luk.24:49, Joh.14:25,26, 16:7, vgl. Hand.18:9,10).

¹⁶⁷ Deze zin, die in veel jongere handschriften staat, vinden we niet terug in de Codex Sinaiticus. Die openingszin van vers 5 staat ook niet in de Syrische handschriften. (De (huidige) Syrische handschriften van de Openbaring zijn trouwens vertaald vanuit oudere Griekse.)

¹⁶⁸ De uitleg van heel vers 5 zoals die in veel handschriften voorkomt, kan dan ook problemen geven. Komen alle niet-Christenen gedurende die 1000 jaren dan niet tot bekering? Als al die mensen, in geestelijke zin, niet leven in die 1000 jaren, komen ze dan na die 1000 jaren wel allemaal tot bekering, zoals het woordje *tot(dat)* kan aanduiden? Is het *niet weer levend worden*, en (geestelijk) dood blijven dan de 1^e opstanding?

De bedoeling zal wel zijn, dat de overige doden ofwel de niet-Christenen tijdens die 1000 jaren niet die macht en invloed zouden krijgen, die Christenen wel zouden hebben. Zij zouden niet leven, en niet regeren met de gezalfde Jezus. Dit door de Heilige Geest leven met Gods Zoon is het gevolg van de 1^e opstanding.

De zin: *Dit is de 1^e opstanding*, vormt een verbindende schakel tussen vers 4 en vers 6. In combinatie met die 2 verzen wordt door middel van vers 5 duidelijk gemaakt, dat de mensen die deel hebben aan de 1^e opstanding mogen leven met Jezus de Gezalfde (Vgl. v.4, 5 en 6 maar met elkaar.).

Kortom, er zijn genoeg redenen om de 1^e zin van dit vers als niet oorspronkelijk te beschouwen, en gewoon weg te laten. Dit geldt niet voor de 2^e zin van vers 5. Deze zin geeft juist meer duidelijkheid.

In de hof in Eden vielen met Adam alle mensen in zonde (Gen.3). Met de eerste zonde is de dood in de wereld gekomen. Ons lichaam werd sterfelijk en vergankelijk. Iedereen viel onder de macht van de dood. Wie God niet wil dienen, is nog steeds geestelijk dood (vgl. Joh.5:25, Kol.2:13,14, 1Pet.4:6). Zo zei de gezalfde Jezus, dat de (geestelijk) doden hun doden moesten begraven (Mat.8:22, Luk.9:60). Tegen Nikodemus zei de Heiland, dat hij opnieuw geboren moest worden om het eeuwige leven te kunnen binnengaan (Joh.3:3-12). Bij de gelijkenis van de verloren zoon werd de (geestelijk) dode zoon weer levend (Luk.15:24,32). Toen Lazarus echter gestorven was, zei Gods Zoon, dat hij slechts sliep (Joh.11:11-14). Dat was ook het geval bij het dochttertje van Jairus (Mark.5:22,39, Luk.8:40,52). De engel, het wapen van deze geestelijke dood, is de zonde (1Kor.15:56). Deze 1^e dood maakt de mens ziek, en hij kan uit zichzelf niet meer beter worden. Hij is daarmee onderworpen aan de vorst van de dood.

Door het offer van Jezus de Gezalfde aan het kruis, en door de werking van de Heilige Geest worden we uit deze dood opgewekt (Ef.2:5,6). Zo worden we verlost van zonde en schuld. Daardoor worden we weer beter. We mogen de Vorst van het leven weer dienen. We gaan, als we opnieuw geboren zijn, tegen de zonde strijden. Veel mensen uit allerlei volken kregen deel aan de 1^e opstanding.

Die 1^e opstanding is dus de wedergeboorte. Met de 1^e opstanding wordt de 1^e dood overwonnen (1Kor.15:54). Bij de 1^e opstanding erkent de gelovige, dat de gezalfde Jezus zijn Koning is. Hij is onderkoning van de Gezalfde, draagt zijn merkteken, en niet het merkteken van de satan. Wie deel heeft aan Christus, heeft eeuwig leven, ook al is hij gestorven. De Here Jezus heeft door zijn opstanding de dood overwonnen (1Kor.15:57). De lichamelijke dood is voor de Christenen geen dood meer, maar een doorgang naar het volmaakte eeuwige leven. Deze doorgang naar het volmaakte leven is een doorwerking van de 1^e opstanding.

6 Gelukkig (of voorspoedig) en heilig (is) de hebbende deel (= is hij die deel heeft) in (= aan) de 1^e opstanding. Over deze (mense)n heeft de 2^e dood geen (vol)macht, maar zij zullen priesters van [de] God en van de Gezalfde zijn. [En] zij zullen met Hem 1000 jaren regeren.

Na de 1^e opstanding komt de 2^e opstanding. Het vergankelijk lichaam zal veranderd worden in onvergankelijkheid. Dan zal de dood helemaal verdwenen zijn (1Kor.15:54). *Gelukkig is hij die deel heeft aan de 1^e opstanding. Over Gods dienaren, die deel hebben aan deze 1^e opstanding, heeft de 2^e dood geen macht (v.6^a). Wie overwint, zal door de 2^e dood helemaal niet beschadigd worden (Op.2:11^b). De 2^e dood is de hel, het eeuwige vuur (v.10,14).*

Laten we eens concreet nagaan, wat er in deze periode van 1000 jaren is gebeurd. We zien dan, dat het Romeinse rijk in het Westen verdween. Hoewel dat wereldrijk in elkaar stortte, bleef de Kerk en haar organisatie bestaan. In de 9^e eeuw was het de machtigste organisatie in Europa. Wie daar geen lid van was, stond buiten de maatschappij. Iedereen die niet bij die gemeenschap hoorde, kreeg het moeilijk. Zo konden bijvoorbeeld de Joden geen lid worden van een gilde. De rollen waren dus duidelijk omgedraaid.

Veel vazalvorsten erkenden de paus als opperheer. In 1077 moest de Duitse keizer Hendrik IV (1064 – 1105) de paus om vergeving smeken. Hij had de bevelen van de kerkvorst genegeerd. Eigenhandig had hij geestelijken benoemd. Aan deze verkeerde praktijk wilde de paus een einde maken. Ook in 1209 moest de koning van Engeland bukken voor het pauselijk bevel. Er mocht geen oorlog gevoerd worden zonder de toestemming van de kerkelijke vorst.

Hiermee is niet gezegd, dat alles in de Kerk zonder vlek of rimpel was. Integendeel. Dat was in de 7 gemeenten uit de Openbaring ook niet het geval. De zonde bestond er wel degelijk. Met zonde en gebreken werden de heidenen bestreden. De kerkelijke organisatie mag echter niet in deze zonde blijven volharden.

De Kerk kreeg 1000 jaren lang zeer veel macht. Zo'n periode was er nog nooit geweest, en zal, voordat de wereld vergaat, er ook niet meer komen. Nooit meer zal de Kerk de macht hebben over koningen en vorsten. Wel zullen er nog veel mensen van het Evangelie horen, en zich bekeren. Het getuigenis over het verlossingswerk van de Here Jezus is na de 1000 jaren nog niet klaar.

7 [En] wanneer de 1000 jaren voorbij (of vervuld/geëindigd) zullen zijn, zal de satan uit zijn gevangenis worden losgelaten.

Na deze 1000 jaren verliezen de Christenen aan macht en invloed. De afgrond wordt geopend. De satan gaat de geesten van steeds meer mensen aan zich binden. Het juk van de grote tegenstander van God is echter veel zwaarder, dan het zachte en lichte juk van Jezus de Gezalfde (vgl. Mat.11:30). De knechten van de satan worden als slaven gebruikt.

Dit vinden we in de geschiedenis ook terug. De Kerk volhardde in haar zwakheden. De paus misbruikte zijn macht. Hij riep op tot het houden van de kruistochten. Hoewel het niet juist was, is het toch wel begrijpelijk. De Mohammedanen stonden vijandig tegenover het Christendom. De geestelijkheid echter verloor het contact met de dagelijkse realiteit. Mede hierdoor liepen de kruistochten uit de hand, en werden ze een volkomen mislukking.

De reformatie binnen de Kerk stond stil. De geestelijkheid verwaterde tot een korps bestuursambtenaren. Tachtig procent van hen had rechten gestudeerd. Besturen van de machtige organisatie werd belangrijker geacht dan de zielszorg. Naar opbouwende kritiek werd nauwelijks meer geluisterd.

Als de Kerk God verlaat, dan trekt Hij zich terug. Daarmee verdwijnt de voorspoed uit de gemeenschap van de Christenen. Toen het volk Israël de Here diende, werd het machtig en rijk. Dat was een zegen van de Almachtige. Met het verlaten van de hemelse Vader kwamen ook zijn straffen. Aan de macht van de Kerk van het oude verbond kwam toen een einde, hun rijkdom verdween. Welvaart, macht en rijkdom zijn zegeningen van God.

Nakomelingen van Noachs zoon Jafet mochten wonen in de tenten van Sem (Gen.9:18-27). De kerkelijke organisatie in Europa werd erg machtig. Toen deze organisatie de Here verliet, maakte Hij ook een einde aan haar macht. In 1290 al sloten de vorsten van Aragon en Sicilië, die eerst aan de paus onderworpen waren, een verbond met het Islamitische Egypte. In 1303 moest de kerkvorst voor het eerst in de geschiedenis bukken voor de koning van Frankrijk. Bij het Concilie van Vienne in 1312 speelde de Franse koning de baas binnen de Kerk. Veel onrechtmatige beslissingen werden genomen. De keurvorsten verklaarden in 1328, dat ze de paus niet meer nodig hadden bij het kiezen van de keizer.

De kerkelijke organisatie was inmiddels een (onderdeel van de) valse kerk geworden, en ging haar eigen profeten en predikers van Gods Woord vervolgen. In 1415 werd Johannes Hus verbrand. Vanuit de valse kerk barstten de vervolgingen tegen de dienaren van de Here los.

In die tijd was oorlog aan de orde van de dag. In Duitsland kende men de ene burgeroorlog na de andere. Keurvorsten vochten tegen keurvorsten, en keurvorsten vochten tegen opstandige steden. In Italië streeden de steden tegen elkaar. De oorlog tegen de Turken begon weer op te laaien. Rusland werd door de Mongolen bestreden. In de Balkan vonden veel opstanden plaats. Vanaf 1337 begon tussen Engeland en Frankrijk de 100-jarige oorlog. Al deze veldslagen en moordpartijen brachten een onbeschrijfelijke ellende met zich mee. Strijd, strijd, en nog eens strijd tussen vorsten en vazallen, vorsten en steden, en tussen steden onderling. Het ene volk voerde oorlog tegen het andere volk. Het 2^e zegel was geopend, en het rode paard was gekomen om de vrede weg te nemen (Op.6:3,4).

Het zwarte en valse paard volgen spoedig (Op.6:5-8). Hongersnoden braken uit. In 1348 deed

pest haar intrede. Deze pest woedde in de hele wereld die toen bekend was. Door al deze plagen werd inderdaad ruim ¼ deel van de toen bekende wereldbevolking gedood. Gods straf op de zonde was zeer zwaar.

Toch bekeerden veel mensen zich niet. Naast de Reformatie kwam ook het humanisme op. De Reformatie heeft de oude katholieke eenheid nooit kunnen herstellen. Aan de periode van het witte paard van het 1^e zegel kwam een einde. De Kerk bleef wel bestaan, maar zal steeds meer uit de maatschappij worden verdrongen.

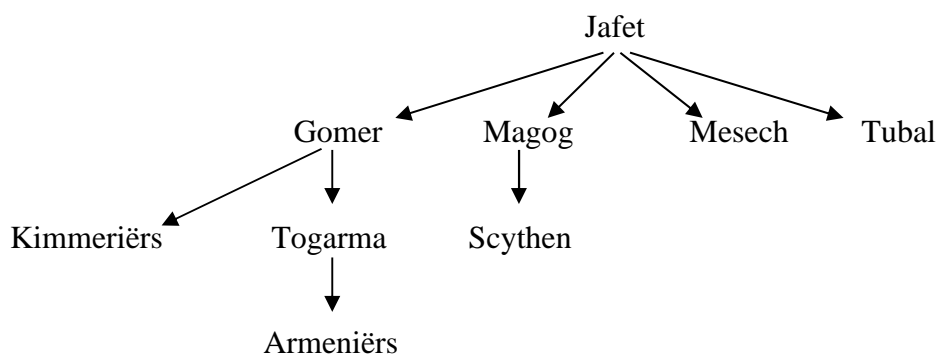
8 [En] hij zal uitgaan (of vertrekken) (om) de (heiden)volken (of de natiën/menigten) die in (= tot aan) de 4 hoeken van de aarde (of van het land) (zijn), te verleiden (of te misleiden): Gog en Magog, (om) hen voor de oorlog te verzamelen, van wie het aantal (is) als het zand van de zee.

De satan gaat, nadat de afgrond geopend is (Op.9:1,2^a), de hele wereld verleiden. Gog en Magog worden de 2 getuigen van de tegenstander van de Here. Zij verzamelen de volken om tegen de Kerk te strijden. Deze Gog en Magog zijn weer beelden uit het Oude Testament. Hierover sprak de profeet Ezechiël.

In het bijbelboek Ezechiël (Ezech.37:1-14) wordt gesproken over het herleven van dode boten. Dit herleven gebeurde door de profetie. Door het Woord van God zou het volk Israël, als de Kerk van het oude verbond, weer levend gemaakt worden. De profeet Ezechiël, die in ballingschap was gevoerd, voorspelde hiermee, dat het volk Israël de Here weer zou gaan dienen.¹⁶⁹

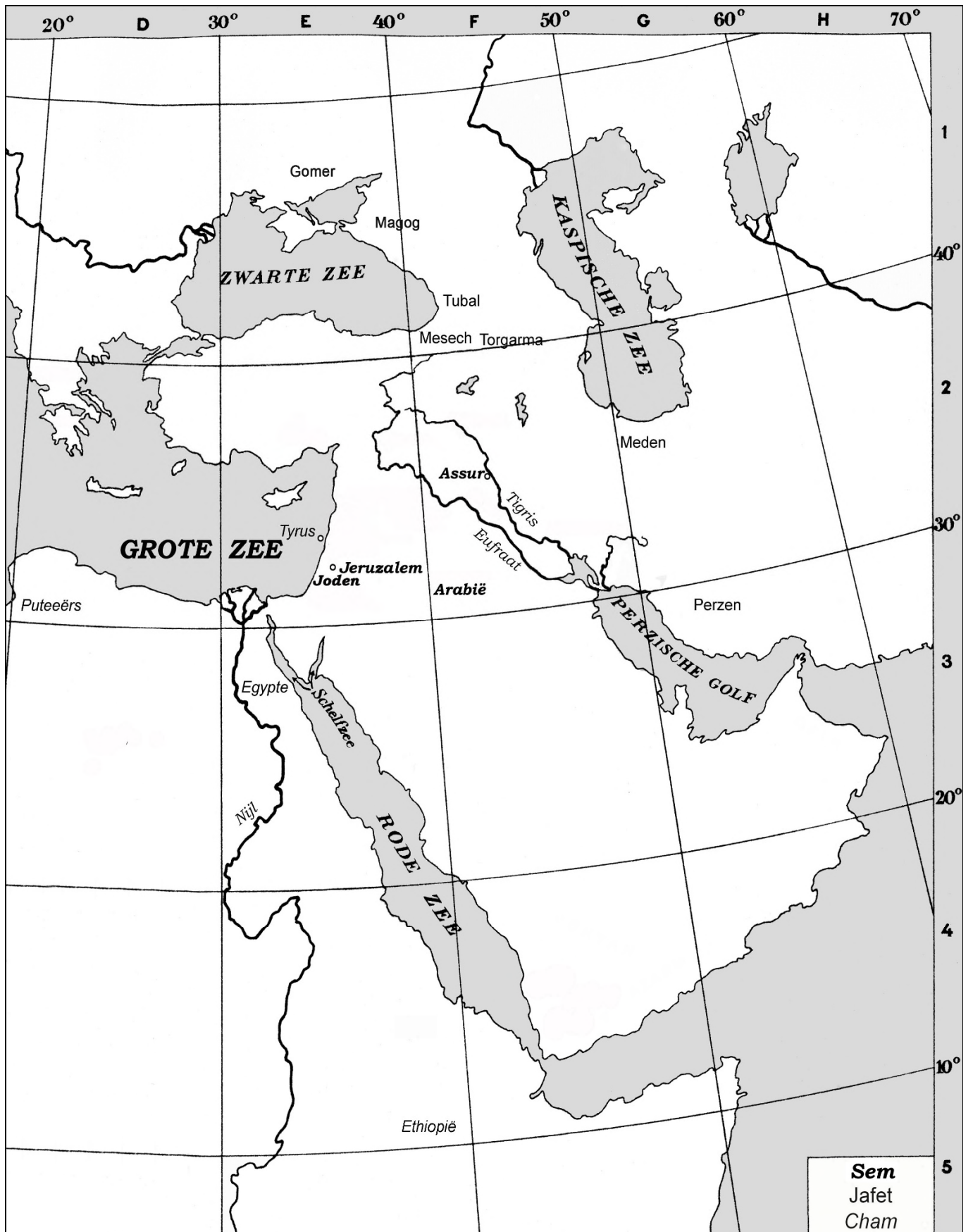
Als de Kerk weer in actie komt, dan kan men er zeker van zijn, dat de reactie van de satan, de hardnekkige tegenstander van God, er op volgt. Dat kunnen we lezen in de volgende 2 hoofdstukken (Ezech.38 en 39). Gog als leider van veel volken trekt tegen Israël op. Het motief van Gog als leider van de sprinkhanen was al bekend (Am.7:1 uit de Septuagint).¹⁷⁰ Bij de uitleg van het 9^e hoofdstuk van de Openbaring hebben we al gezien, dat deze sprinkhanenplaag onder leiding van de Syrische koning Antiochus IV (175 – 164) het volk Israël heeft getroffen.

Over welke volken gaat het in het bijbelboek Ezechiël (Ezech.38:2-6)? Genoemd worden Gog, Magog, Mesech, Tubal, Perzen, Ethiopiërs, Puteeërs, Togarma en Gomer. Het is dus een hele lijst. In Genesis 10 lezen we, dat Gomer, Magog, Tubal en Mesech zonen van Jafet zijn, en zo dus kleinzonen zijn van Noach. Togarma is weer een zoon van Gomer.

¹⁶⁹ Zie Turenout T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijskerk, 2020.

¹⁷⁰ Brenton L.C.L., The Septuagint with Apocrypha: Greek and English, 9^e druk, London, 2001. Zie ook Turenout T. van, Amos, lastdrager, Grijskerk, 2020.

Waarschijnlijk stammen de Kimmeriërs van Gomer af. In de geschriften van Homerus werden ze Gimirrai genoemd. Ze woonden in het tegenwoordige Zuid-Rusland, ten noorden van de Zwarte Zee. Van de geschiedschrijver Flavius Josefus (37 – ±100) weten we, dat ook de Germanen nakomelingen van Gomer zijn, en de Scythen afstammen van Magog.¹⁷¹ De Scythen woonden iets verder naar het zuidoosten, dan de Kimmeriërs. In het gebied ten zuidoosten van de Zwarte Zee woonden de nakomelingen van Mesech en Tubal. Togarma duidt op de Armeniërs, die in de omgeving van Cappadocië woonden.¹⁷² De Perzen vinden we terug ten oosten van Israël, ten noorden van de Perzische Golf.

Verder zien we nog nakomelingen van Cham, de jongste zoon van Noach (Gen.9:18-27). Het zijn de Ethiopiërs en de Puteeërs. De Ethiopiërs woonden (en wonen) ten zuiden van Egypte, en de Puteeërs in Punt. Volgens Flavius Josefus was Put de oprichter van Libië. In zijn tijd zou er in Libië een rivier zijn geweest met de naam Put (vgl. Dan.11:43).¹⁷³

Soldaten uit al deze volken zouden onder leiding van één koning Gog optrekken tegen Gods dienaren van die tijd. Dat is ook gebeurd. De Syrische koning Antiochus IV (175 – 164) heeft mensen uit deze volken verenigd. Zo vocht hij met een talrijke menigte tegen de gelovige en wetsgetrouwe Israëlieten. Heidenen uit het noorden, het oosten, en uit het zuiden, werden verenigd om te strijden tegen het volk van de Here. Deze vijandige koning wilde de wetten van God afschaffen.

De Almachtige heeft door strijd zijn dienaren voor de uitroeiing bewaard. Via het optreden van Judas de Makkabeeër (166 – 161) en zijn opvolgers werd de Kerk van die tijd van de dreigende ondergang behoed.

Heel dit beeld wordt overgeplaatst naar de Openbaring. Evenals onder koning Antiochus IV zullen dus veel mensen uit allerlei volken onder leiding van één vorst tegen de Christenen samspannen. Men heeft dan één doel: De Kerk moet definitief worden uitgeroeid. Het zal dus zijn als in de dagen van Antiochus IV (175 – 164).¹⁷⁴

9 [En] zij kwamen (of klommen/stegen) op over de breedte van de aarde (of van het land), en omsingelden de legerplaats (of het legerkamp/de kazerne) van de heiligen en de geliefde stad. [En] vuur daalde neer uit de hemel van [de] God, en het verteerde (of verslond) hen.

De draak zal de volken verleiden, en de strijd tegen de dienaren van de hemelse Vader aanbinden. Als in de toekomst de Kerk gedurende 3½ jaar helemaal uit de maatschappij verdrongen is, wil het beest uit de afgrond de Christenen vernietigen, en het hele Christendom van de kaart vegen. Het beest is dan ook van zijn boeien bevrijd. Hij komt de afgrond uit. De grote onderdrukking begint (2Tes.2:1-12). In het 11^e hoofdstuk van de Openbaring kunnen we lezen, dat die hevige vervolging slechts 3½ dag duurt. De satan omsingelt de legerplaats van de heiligen. De Kerk lijkt weerloos.

Als de kwaadaardige tegenstander van de Here bijna gewonnen heeft, is de overwinning van het Christendom dichterbij dan ooit. Dan zal God komen om zijn volk te verlossen. Vuur zal

¹⁷¹ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:1.

¹⁷² Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:1.

¹⁷³ Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:2.

¹⁷⁴ Sommige uitleggers denken, dat koning Gog uit het bijbelboek Ezechiël dezelfde koning is als Gog uit de Openbaring. Dit kan niet waar zijn, want de profetie van de profet Ezechiël was in de tijd dat de apostel Johannes zijn openbaring kreeg, al in vervulling gegaan. Daar komt nog bij, dat alle volken die in het bijbelboek Ezechiël worden genoemd, vrijwel allemaal buiten het Romeinse rijk woonden, terwijl de vele volken binnen dit rijk een onderdeel zullen gaan vormen van de wereldwijde coalitie tegen de dienaren van God. Zie ook Turenout T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijskerk, 2020.

uit de hemel neerdalen, en de volgelingen van de duivel verslinden. Juist op het tijdstip dat de Kerk dreigt onder te gaan, zal ze definitief zegevieren.

Dat is niet geschreven om ontmoedigd te worden, maar om bemoedigd te worden. Als de druk ondraaglijk lijkt te worden, zal de overwinning heel dichtbij zijn. De dagen van de onderdrukking zullen worden ingekort (Mat.24:22, Mark.13:20).

10 [En] de duivel, die hen misleidde (of verleidde), werd in de poel (of in het meer) van [het] vuur en zwavel geworpen, waar het beest en de valse profeet (zijn). [En] zij zullen dag en nacht gekweld (of gepijnigd/gefolterd) worden tot in de eeuw(ighed)en van de eeuw(ighed)en (= tot in eeuwigheid).

Toen het Romeinse rijk ten onder ging, en de 1000-jarige periode begon, zijn het beest uit de zee en de valse profeet in de poel van vuur en zwavel gegooid (Op.19:20). Dat is de hel. Alle tegenstanders van Gods dienaren zullen in de hel worden geworpen. Ze zullen voor altijd dag en nacht gekweld worden door deze 2^e dood (v.14). De overwinning is zeker.

11 [En] ik zag een grote witte troon en (Hem) die daarop zit (= zat), van (= voor) wie zijn gezicht de aarde (of het land) en de hemel (weg)vluchtten. [En] geen plaats werd voor hen gevonden.

Op de witte troon zit de Here.¹⁷⁵ *Voor Hem vluchtten de aarde en de hemel* (= de lucht met de wolken) *weg* (Op.6:14, 16:20). **Deze zin laat duidelijk zien, dat dit gedeelte aansluit bij het slot van hoofdstukken 6 en 16. Tijdens het 7^e zegel en na de 7^e schaal volgt het laatste oordeel (Op.8:1, 16:17). Over dit oordeel werd in de Openbaring grotendeels gezwegen. Bij het 7^e zegel viel er een stilte (Op.8:1), de donderslagen werden verzegeld (Op.10:4), en de 3^e wee kwam niet aan de orde.** Voor de 2^e keer wordt er in dit bijbelboek summier en in algemene termen over het laatste oordeel gesproken (vgl. Op.11:18). De details blijven verzegeld. We hebben dat voor onze troost ook niet nodig.

12 [En] ik zag de doden, kleinen en groten, voor (of tegenover) de troon staan. [En] (er) werden (boek)rollen geopend, en (nog) een andere (boek)rol werd geopend. Dat is (de (boek)rol) van het leven. [En] de doden werden naar hun daden (of hun werken/handelingen) geoordeeld (of terecht/beoordeeld) op grond van (of (van)uit) het geschrevene in de (boek)rollen (= wat in de (boek)rollen geschreven was).

13 [En] de zee gaf de doden (op), (die) in haar (waren), en de dood en het dodenrijk gaven de doden (op), (die) in hen (waren). [En] zij werden geoordeeld (of terecht/beoordeeld), een ieder naar zijn daden (of zijn werken/handelingen).

De doden staan voor de troon om geoordeeld te worden (Op.11:18). Die doden komen overal vandaan. Er zal recht worden gesproken. De boeken zullen worden geopend (vgl. Jes.65:6, Dan.7:10). Op grond daarvan wordt het oordeel uitgesproken. Ook wordt het boek van het leven geopend. De Christenen, die daarin staan, zullen worden vrijgesproken (v.15). Ze worden niet vrijgesproken, omdat ze op eigen kracht beter zijn, maar omdat Christus hen heeft vrijgekocht met zijn bloed. Hun namen staan geschreven in het boek van het leven (vgl. Ps.69:29, Op.3:5, 13:8).

14 [En] de dood en het dodenrijk werden in de poel (of in het meer) van [het] vuur geworpen.¹⁷⁶ Dit is de 2^e dood[(: de poel (of het meer) van [het] vuur)].¹⁷⁷

¹⁷⁵ God de Vader heeft aan de Mensenzoon alle macht gegeven om de mensen te beoordelen en te (laten) berechten (Joh.5:22-27, vgl. Dan.7:13,14, Mat.28:18). Hij zal dat ook doen (Mat.13:41,42).

¹⁷⁶ In de tijd van het Oude Testament wist men, dat men na de dood naar het dodenrijk ging. Dit dodenrijk zou onder de oppervlakte van de aarde zijn (Gen.44:29,31, Num.16:30-33, Jes.14:9,11,15, Ezech.32:21-32, enz.).

¹⁷⁷ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus tijdens het overschrijven hoogstwaarschijnlijk als toelichting

Ook de dood en het dodenrijk zullen worden vernietigd. De satan is de vijand van de Vorst van het leven, en hij is de koning van de dood. Hij is het beest uit de afgrond, het dodenrijk. Dat dodenrijk zal in de poel van vuur worden geworpen. Het rijk van de satan zal dus ook worden vernietigd.

15 [En] wanneer iemand niet (op)geschreven werd (terug)gevonden (of aangetroffen) in de (boek)rol van het leven, werd hij geworpen in de poel (of in het meer) van [het] vuur.

Laten we deze boodschap van overwinning maar goed ter harte nemen. Zoals de overwinning al zichtbaar was tijdens de periode van 1000 jaren, zo kunnen we door alle moeite heen zien, dat een nog grotere overwinning ons te wachten staat. Die overwinning zal volledig zijn.

3. De nieuwe hemel en de nieuwe aarde.

Hoofdstuk 21:1-22:5

1 Ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan. De zee bestond niet meer.

2 Ik zag de heilige stad, een nieuw Jeruzalem, neerdalen uit de hemel van God, klaargemaakt als een bruid die voor haar man versierd is.

3 Ik hoorde een luide stem uit de hemel zeggen: “Zie, de tent van God is bij de mensen, en Hij zal bij hen wonen. Zij zullen zijn volk zijn, en God zelf zal bij hen zijn, en hun God zijn.”

4 “Hij zal elke traan van hun ogen afvegen. De dood zal er niet meer zijn, of rouw, of geschreeuw, of verdriet, want de eerste dingen zijn voorbijgegaan.”

5 Hij die op de troon zat, zei: “Zie, Ik maak alle dingen nieuw.” Hij zei tegen mij: “Schrijf, want deze woorden zijn betrouwbaar en oprecht!”

6 Hij zei tegen mij: “Het is tot stand gebracht. Ik ben de Alfa en de Omega, het Begin en het Einde. Ik zal aan hem die dorst heeft, voor niets te drinken geven uit de bron van het levende water.”

7 “Wie overwint, zal deze dingen erven. Ik zal voor hem een God zijn, en hij zal mijn zoon zijn,

8 maar voor de bangerds, ongelovigen, afschuwelijke mensen, moordenaars, hoereers, tovenaars, afgodendienaars en al de leugenaars; hun deel is in de poel die brandt van vuur en zwavel. Dit is de 2e dood.”

9 Er kwam één van de 7 hemelse knechten die de 7 schalen hadden, die vol waren met de 7 laatste plagen. Hij sprak met mij, en zei: “Kom hier! Ik zal jou de bruid laten zien, de vrouw van het Lam.”

10 Hij voerde mij weg in de geest naar een grote en hoge berg. Hij liet mij de heilige stad zien, Jeruzalem, neerdalend uit de hemel van God.

11 Zij had de heerlijkheid van God, die haar een lichtglans gaf, lijkend op een zeer kostbare steen zoals een kristalheldere jaspissteen.

12 Zij had een grote en hoge muur met 12 poorten. Bij de poorten waren 12 hemelse knechten. Er waren namen op de poorten geschreven, die zijn de namen van de 12 stammen van de zonen van Israël.

13 Naar het oosten waren 3 poorten, naar het noorden 3 poorten, naar het zuiden 3 poorten, en naar het westen 3 poorten.

14 De muur van de stad had 12 fundamenten, en daarop waren de namen van de 12 apostelen van het Lam.

15 Hij die met mij sprak, had een gouden meetstok om de stad, haar poorten en haar muur op te meten.

16 De stad lag als een vierkant. Haar lengte was even groot als de breedte. Hij mat de stad op met de stok: 12.000 stadiën. De lengte, de breedte en de hoogte van haar waren gelijk.

17 Hij mat haar muur op: 144 ellen, een mensenmaat, die ook van een hemelse knecht is.

18 Het bouw materiaal van haar muur was jaspis. De stad was van zuiver goud, als zuiver glas.

19 De fundamenten van de muur van de stad waren met allerlei edelstenen versierd. Het 1e fundament was jaspis, het 2e saffier, het 3e chalcedon, het 4e smaragd,

20 het 5e sardonyx, het 6e sardius, het 7e chrysoliet, het 8e beril, het 9e topaas, het 10e chrysopraas, het 11e hyacint en het 12e amethyst.

21 De 12 poorten waren 12 parels. Elke poort afzonderlijk bestond uit één parel. De straat van de stad was van zuiver goud, zoals doorzichtig glas.

22 Een tempel zag ik in haar niet, want de Here God, de Almachtige, en het Lam waren haar tempel.

23 De stad had de zon en de maan niet nodig om in haar te schijnen, want de heerlijkheid van God verlichtte haar, en haar lamp was het Lam.

24 De volken zullen door haar licht wandelen. De koningen van de aarde zullen hun heerlijkheid en eer in haar brengen.

25 Haar poorten zullen overdag nooit gesloten worden, want er zal daar geen nacht meer zijn.

26 Zij zullen de heerlijkheid en de eer van de volken in haar brengen.

27 Nooit zal iets onreins in haar binnenkomen, en iemand die gruwel doet en liegt, behalve zij die geschreven zijn in de boekrol van het leven van het Lam.

1 Hij liet mij een rivier van levend water zien, helder als kristal. Het kwam te voorschijn uit de troon van God en van het Lam.

2 In het midden van haar straat en aan beide kanten van de rivier was een boom van het leven die 12 keer vruchten voortbracht; iedere maand zijn vrucht gaf. De bladeren van de boom waren voor genezing van de volken.

3 Er zal geen vloek meer zijn. De troon van God en van het Lam zal daarin zijn, en zijn dienaren zullen Hem dienen.

4 Zij zullen zijn gezicht zien, en zijn naam zal op hun voorhoofden zijn.

5 Er zal geen nacht meer zijn. Zij hebben geen lamp en licht van de zon nodig, want de Here God zal hen verlichten. Zij zullen als koningen regeren tot in eeuwigheid.

1 [En] ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde (of en een nieuw land), want de eerste hemel en de eerste aarde (of en het eerste land) zijn (= waren) voorbijgegaan. [En] de zee bestaat (of is) (= bestond) niet meer.

Na al deze strijd, en na het laatste oordeel volgt een nieuw begin. God heeft beloofd, dat Hij alles nieuw zal maken (v.5). Hij zal het ook doen. Er komt een nieuwe aarde met daarboven een nieuw hemelgewelf (Jes.66:22).¹⁷⁸

De zonde zal verdwenen zijn. Dat kunnen we zelfs concreet zien. De zee is er niet meer. De

¹⁷⁸ Het woord *hemel* kan 2 betekenissen hebben. Het kan duiden op de lucht met de wolken, het firmament ofwel het uitspansel waarbinnen de hemellichamen zoals de zon, de maan en de sterren voorkomen (Gen.1:6-8, Ps.19:2). Met het woord *hemel* kan men ook de woonplaats van God bedoelen. Hier gaat het over het uitspansel boven de nieuwe aarde.

zee was het koperen wasvat (1Kon.7:23-25,39,43,44, 2Kon.16:17, 25:13,16, 1Kron.18:8, 2Kron.4:2-6,10,15). Daarin moesten de priesters zich wassen, voordat ze in de tempel dienst mochten doen. De zee, het koperen wasvat, om al het vuil af te wassen, zal in de toekomst niet meer nodig zijn. We zullen dan verlost zijn van zonde en schuld.

2 [En] ik zag de heilige stad, een nieuw Jeruzalem, neerdalen uit de hemel van [de] God, klaargemaakt als een bruid (die) voor haar man versierd (is).

Johannes ziet een nieuw Jeruzalem. Dat nieuwe Jeruzalem is de heilige stad. |Ze staat apart en afgezonderd van de zonde. Deze stad zonder zonde en de nare gevolgen daarvan, daalt vanuit de hemel van God neer.¹⁷⁹ De verlossing komt niet van de aarde, maar vanuit de plaats waar de Here woont. (vgl. Hebr.13:14).

Jeruzalem is getooid *als een bruid die voor haar man versierd is*. Ze heeft dus prachtige bruidskleding aan. Zo kan ze haar Echtgenoot ontmoeten.

3 [En] ik hoorde een grote (= luide) stem (of klank/geluid) uit de hemel zeggen: “Zie, de tent van [de] God (is) met (= bij) de mensen, en Hij zal met (= bij) hen wonen (of zijn tent opslaan/kamperen). [En] zij zullen zijn volk zijn, en [de] God zelf zal met (= bij) hen zijn, (en) hun God (zijn).”

De Here komt zelf bij de mensen wonen. Er komt een eenheid tussen

1. de hemel waar de Almachtige woont; dat is de tent van God,
2. en het hemelgewelf; dat is de lucht met de wolken boven de aarde.

Voor altijd zal de hemelse Vader koning zijn in het nieuwe Jeruzalem.

4 “[En] Hij [(of [En] God)] ¹⁸⁰ zal elke traan van hun ogen afvegen (of (af)wissen/uitwissen) (Jes.25:8, Op.7:17). [En] de dood zal (er) niet meer zijn (of bestaan), en niet (= of) rouw, en niet (= of) geschreeuw (of geklaag),¹⁸¹ en niet (= of) verdriet (of pijn/moeite), want (of (om)dat) de eerste(ding)en zijn voorbijgegaan (of weggegaan/vertrokken).”

De eerste dingen zullen voorbijgaan. Al het oude zal dan niet meer bestaan. De dood, de zonde en de verdrietige gevolgen daarvan zullen zijn verdwenen.

5 [En] (Hij) die op de troon zit (= zat), zei: “Zie, Ik maak alle(ding)en nieuw.” [En] Hij zegt (= zei) tegen mij: “Schrijf, want (of (om)dat) deze woorden (of deze bevelen/opdrachten) zijn betrouwbaar (of trouw) en oprecht (of waar(achtig))!”

De Here, die in het visioen op de troon zat, begon te spreken (1Kor.6:10,11, Gal.5:18-21). “*Zie, Ik maak alle dingen nieuw.*” Dat is de kern van dit bijbelboek. Het is de kern en het doel van heel Gods werk. De satan is de grote vernietiger. De Almachtige is dé NIEUWMAKER. Om nieuw te kunnen maken, moest eerst het vernietigingswerk van de satan worden verwoest. Daarvoor kwam Jezus de Gezalfde, de *Betrouwbare* en *Oprechte*, op aarde. Hij verlostte de mensen van de dood. De Here is de vernieuwer van A tot Z. Hij is het begin en het einde van alle dingen.

6 [En] Hij zei tegen mij: “Het is tot stand gebracht (of geworden/ontstaan/gebeurd). Ik ben de A(lfa) en de O(mega), het Begin en het Einde. Ik zal aan (hem) die dorst heeft, voor niets (te drinken) geven uit de bron van het water van het leven (= van het levende water).”

¹⁷⁹ Met de woorden *de hemel van God* wordt *zijn woonplaats* aangeduid. Het gaat in vers 2 over de hemel boven het uitspansel (of hemelgewelf) van de nieuwe aarde.

¹⁸⁰ In jongere handschriften staat in plaats van het (persoonlijk voornaam)woord *Hij* het verduidelijkende (zelfstandig naamwoord) *God*. In de Codex Sinaiticus echter, staat in het begin van vers 4 *Hij*. Uit het tekstverband is wel duidelijk, dat het hier over God gaat. Hoogstwaarschijnlijk heeft er oorspronkelijk dus *Hij* gestaan.

¹⁸¹ Met het woord *geschreeuw* wordt waarschijnlijk *geschreeuw van angst* bedoeld. Dit geschreeuw of geklaag van angst was in die tijd vooral te horen tijdens de verovering van een stad.

Gods Zoon biedt de mensen die dorst hebben, water aan (Op.7:17^a). Daar hoeven ze niets voor terug te geven. Het is gratis (vgl. Jes.55:1, Ezech.47:1-12, Joh.4:10, 7:38). Dat water is geen gewoon water, maar levend water. Normaal gesproken wordt er met levend water helder stromend water bedoeld. Het is water van goede kwaliteit. Het levende water, dat de gezalfde Jezus gratis weggeeft, neemt de dorst voor altijd weg (Op.7:16,17^a). Wie van dit levende water drinkt, die zal leven tot in eeuwigheid (Joh.4:10-14, 6:35,40,47,54-58). De dienaren van de Here mogen alles van Hem verwachten.

7 “(Hij) die (= Wie) overwint, zal deze(ding)e(n) erven. [En] Ik zal voor hem (een) God zijn, en hij zal mijn zoon zijn (vgl. Jer.24:7, 31:1,33, 32:38, Ezech.11:20, 14:11, 37:23,27, Zach.8:8, Hebr.8:10),

8 maar (of en/bovendien) voor de bangerds (of de lafaards), ongelovigen, afschuwelijke(of walgelijke)(mense)n, moordenaars, hoereerders (of ontuchtplegers), tovenaars, afgodendienaars en al de leugenaars; hun deel (is) in de poel (of in het meer) die brandt (van) vuur en zwavel. Dit is de 2^e dood.”

De bangerds zijn mensen die bang zijn om voor hun liefde voor God uit te komen. Bij enige tegenstand gaan ze al door hun knieën. De *ongelovigen* vertrouwen niet op de woorden en beloften van de Here. Ze geloven hun betrouwbare Schepper en Verlosser niet. Meestal dienden ze in de tijd van de schrijver Johannes wel één of meer afgoden.

De hemelse Vader zal in de toekomst de grote vernietiger met zijn knechten in de poel van vuur en zwavel gooien. In de hel zal hun plaats zijn (Op.20:10-15). Allerlei slechte kenmerken van de volgelingen van de satan worden opgesomd, zoals afgodendienst, echtbreken, moorden en liegen. Deze zonden werden al in de 10 geboden verboden (Ex.20:3,13-16). Het volharden in de werken van het vlees betekent (uiteindelijk) de volledige ondergang en vernietiging (vgl. 1Kor.6:10,11, Gal.5:18-21). Hier wordt dus een totaalbeeld geschetst van mensen die de tegenstander willen dienen.

9 [En] (er) kwam één van de 7 (hemelse) knechten (of de 7 engelen/boodschappers) die de 7 schalen hebben (= hadden) die vol zijn (= waren) met de 7 laatste plagen. [En] hij sprak met mij, (en) zegt (= zei): “Kom (hier)! Ik zal jou de bruid laten zien (of de bruid tonen), de vrouw van het Lam.”

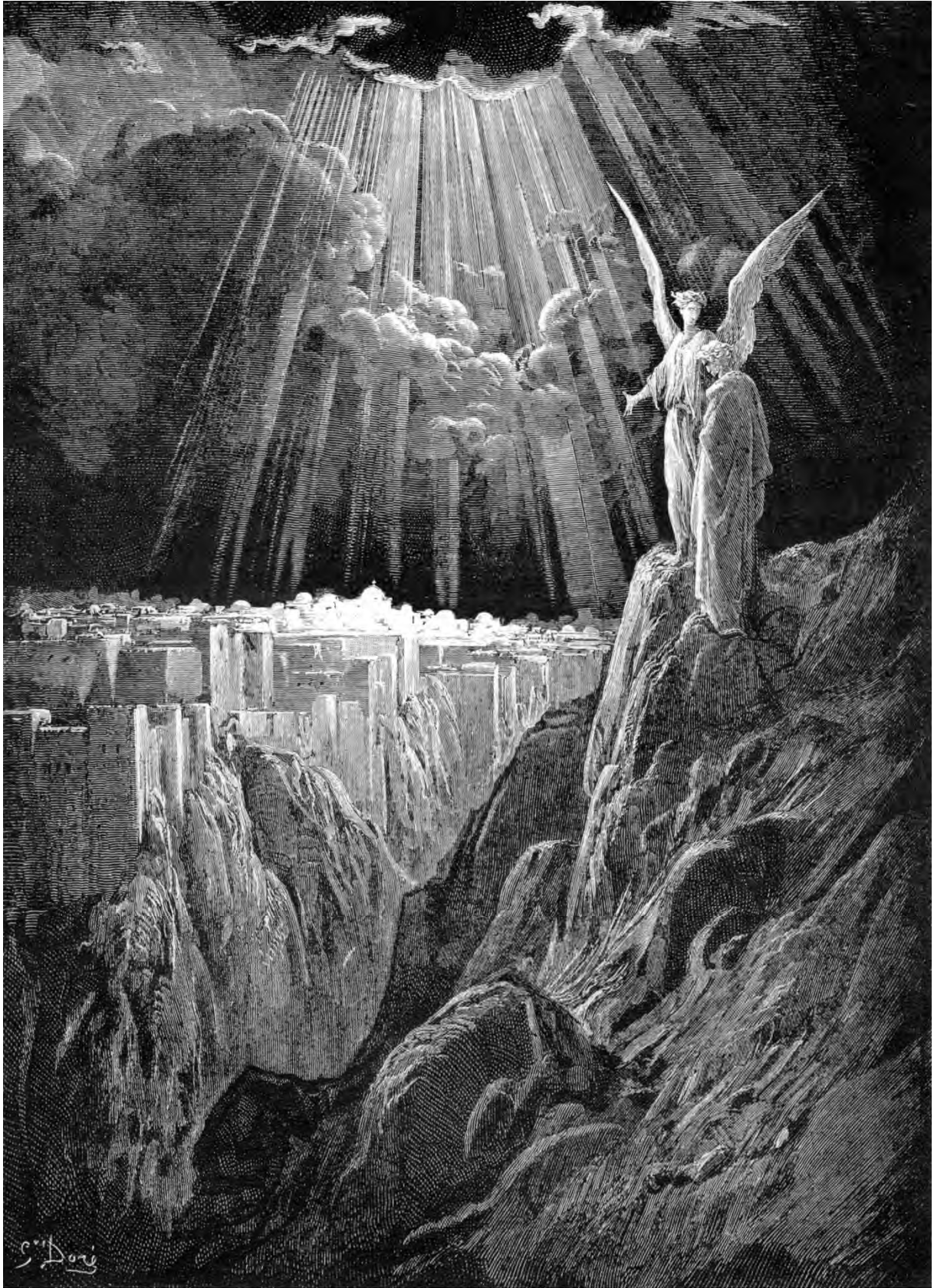
10 [En] hij voerde (of droeg/bracht) mij weg in (de) geest naar (of op/over/bij) een grote en hoge berg. [En] hij liet mij de [(grote)] ¹⁸² heilige stad zien, Jeruzalem, neerdalend uit de hemel van [de] God.

Eén van de 7 hemelse knechten die de 7 schalen met de 7 laatste plagen hebben leeggegoten (Op.15 en 16), laat aan de apostel Johannes de nieuwe stad Jeruzalem duidelijk zien.

Als vanouds werd Jeruzalem gezien als een stad op een berg (vgl. Ezech.40:2). Dat was de Zionsberg.¹⁸³ Het hemelse Jeruzalem zal helemaal vrij zijn (Hebr.12:22). Zij zal onze moeder zijn (Gal.4:26). God zelf is de bouwmeester van deze stad (Hebr.11:10,16). Zijn heerlijkheid zal van haar afstralen. De nieuwe stad zal lijken op een prachtige edelsteen zoals een kristalheldere jaspis. Het nieuwe Jeruzalem zal altijd *de vrouw van het Lam* zijn; de bruid van Jezus.

¹⁸² Dit woord staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

¹⁸³ Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 932) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd. Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg ten oosten van de hoofdstad. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12). Met Zion werd ook de bevolking van Jeruzalem bedoeld (Ps.97:8, Jes.1:8,27, Zach.9:9).

Een hemelse knecht toont de apostel Johannes het nieuwe Jeruzalem.

11 (Zij) heeft (= had) de heerlijkheid (of de glorie) van [de] God, die haar een lichtglans (gaf/was), lijkend op (of als) een zeer kostbare steen (zo)als een kristalheldere jaspissteen (bruinrood).

12 (Zij) heeft (= had) een grote en hoge muur hebbende (= met) 12 poorten. [En] bij (of op/over/in) de poorten (waren) 12 (hemelse) knechten (of 12 engelen/boodschappers). [En] (er waren) namen op (de poorten) geschreven, die zijn de namen van de 12 stammen van de zonen van Israël (= Jakob).

13 Uit (= Naar) (het) oosten (waren) 3 poorten, uit (= naar) (het) noorden 3 poorten, uit (= naar) (het) zuiden 3 poorten, en uit (= naar) (het) westen 3 poorten.

Op de poorten van de stad staan de namen van de 12 stammen van Israël. Elke windrichting heeft 3 poorten. Zo worden de 12 stammen van Israël over de 4 windstreken verdeeld. Deze indeling kwam in het Oude Testament ook al voor (Ezech.48:31-34).¹⁸⁴ Zo zou het nieuwe Jeruzalem er na de ballingschap uit moeten zien. Door de ongehoorzaamheid van de Joden is deze profetie niet in vervulling gegaan (vgl. Jer.18:7-10).¹⁸⁵

Bij de Here is uitstel echter geen afstel. Het nieuwe Jeruzalem zal er toch komen.¹⁸⁶ Die stad zal niet (meer) op de oude wereld komen, maar het zal vanuit de hemel neerdalen op de nieuwe aarde (v.2,10).

14 [En] de muur van de stad heeft (= had) 12 fundamenten, en daarop (waren) (de) namen van de 12 apostelen van het Lam.

Op de fundamenten van deze stad staan *de namen van de 12 apostelen van het Lam*; de 12 apostelen (= 12 gezondenen) van Jezus Christus. Hij zond deze apostelen. Ze spraken zijn woorden. Deze woorden vormen dus het fundament van Jeruzalem (Mat.16:18-19, 18:18). De stad is gebouwd op het fundament van apostelen en profeten, terwijl de gezalfde Jezus zelf de Hoeksteen is (Ef.2:20).¹⁸⁷ De bouwers (= De Farizeeën) hadden de Here Jezus verworpen, maar de hemelse Vader, de Bouwmeester ofwel de Architect, besliste anders. Hij maakte de verworpen steen tot een hoeksteen (Ps.118:22). Kortom, zonder het werk van de Zoon van God en het offer dat Hij aan het kruis gebracht heeft, was het nieuwe Jeruzalem niet mogelijk geweest (Joh.3:16, 1Pet.2:4-8).

15 [En] (hij) die met mij spreekt (= sprak), had een gouden meetstok (of meetriet), zodat hij de stad, haar poorten en haar muur zou (op)meten (= meetstok om de stad, haar poorten en haar muur op te meten).

De hemelse knecht gaat de nieuwe stad opmeten. In het 11^e hoofdstuk van de Openbaring moest ook al gemeten worden (Op.11:1,2). Daar ging het niet om het meten van de maat. De maten werden helemaal niet genoemd. Het ging om iets anders. Met het meten werd het terrein van de almachtige God afgebakend. Daar mochten de heidenen niet komen,. Alleen de tempel in de hemel, het gebied waar de Here woont, werd gemeten. De rest niet. In het 11^e hoofdstuk was alleen de hemel nog heilig. In het 21^e hoofdstuk is het heilige terrein nog

¹⁸⁴ Deze indeling wijkt af van de slagorde (= de opstelling in tijden van gevaar) van de Israëlieten in de woestijn (Num.2).

¹⁸⁵ Zie ook Turennot T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijpskerk, 2020.

¹⁸⁶ Het nieuwe Jeruzalem zal er niet komen op een oudtestamentische manier. Er zal geen tempel meer zijn (v.22), want na het lijden en sterven van Jezus de Gezalfde is het grote offer al gebracht (Hebr.7:27, 9:11-28, 10:1-18). Toen Gods Zoon stierf aan het kruis, scheurde het voorhangsel in de tempel van boven naar beneden (Mat.27:51, Mark.15:38, Luk.23:45). De dienst in de tempel die heen wees naar het grote offer van de Here Jezus aan het kruis, was niet meer nodig, want dat offer was al gebracht.

¹⁸⁷ Een hoeksteen zit ter versteviging boven in een hoek van een gebouw (Ps.118:22^b). Zie Turennot T. van, Psalmen, profetische liederen, Grijpskerk, 2024.

veel groter. Verderop zullen we zien, dat de heilige stad een groot deel van de nieuwe aarde in beslag zal nemen.

Het meten van Jeruzalem gebeurt in de Bijbel wel vaker. Zo werd ook in het bijbelboek Ezechiël met het meten begonnen (Ezech.40:3).

Ezechiël was in ballingschap gevoerd. De hoofdstad was verwoest. De profeet voorspelde met het meten van de muren van Jeruzalem de herbouw van deze stad. De maateenheid wordt echter niet genoemd (Ezech.48:30-35).¹⁸⁸ Ezechiël dacht hoogstwaarschijnlijk aan de maateenheid van een el. In dat geval gaf hij de oorspronkelijke maten van de oude stad Jeruzalem weer. De hoofdstad had voor de ballingschap een omtrek van ruim 9¼ kilometer.¹⁸⁹

In het bijbelboek van de profeet Zacharia lezen we, dat een jongeman het toekomstige Jeruzalem wil meten (Zach.2:1-5). Hij deed zijn voorspellingen na de ballingschap. De herbouw van de tempel wilde toen niet vlotten. De maten daarvan zouden bitter tegenvallen.

Met de omvang van Jeruzalem zou het echter in de toekomst meevallen. De herbouw van deze stad zou niet stagneren. Ze zou ook niet te klein zijn. Als men toen een muur zou bouwen, dan zou die de talrijke bevolking in de toekomst niet kunnen omringen en verdedigen. Daarom werd de jonge man het meten van deze stad ontraden. God zelf zou een vurige muur rondom haar zijn. Hij zou de bevolking beschermen.¹⁹⁰

Na de ballingschap werd Jeruzalem herbouwd. Onder leiding van Nehemia verrezen de muren (Neh.1:1-6:16). Volgens de Joodse schrijver Flavius Josefus (37 – ±100) was de omtrek van de stad Jeruzalem in zijn tijd 33 stadiën.¹⁹¹ Toen was een stadie 185,25 meter. De omtrek was dus (185,25 x 33 = 6113,25 meter) ruim 6 kilometer. Toch werpt de profetie van Zacharia al haar schaduwen vooruit naar het nieuwe Jeruzalem, waarover Jezus de Gezalfde zal regeren. Dat nieuwe Jeruzalem zal erg groot zijn.

16 [En] de stad ligt (= lag) (als) een vierkant. [En] haar lengte was even groot als de breedte. [En] hij mat de stad op met de stok (of met het riet) [op (of over/bij)]: 12.000 stadiën. De lengte, de breedte en de hoogte van haar zijn (= waren) gelijk.

In de Openbaring heeft de nieuwe stad een maat die ontzettend groot is. Jeruzalem wordt voorgesteld als een kubus, waarvan de lengte, breedte en hoogte elk 12.000 stadiën zijn. De lengte van deze kubus is dus (185,25 meter x 12.000 =) 2223 kilometer. Dit is dan alleen nog maar de lengte. Voor de omtrek komt men dan op 8892 kilometer. Vergeleken met de 6 tot 9 kilometer lijkt dit oneindig, en onmeetbaar. Dat is ook de boodschap van deze maten. Het reizen ging in die tijd meestal te voet. Zonder uit te rusten zou het wel 1800 uren (= 75 etmalen) duren, voordat men om de stad heen gelopen was. Het was in die tijd gewoon bijna niet voor te stellen. Het nieuwe Jeruzalem leek wel onmeetbaar en onbegrensd.

Veel mensen woonden vroeger in een stad op een erg kleine ruimte. Binnen de 9¼ kilometer die de profeet Ezechiël aangaf, woonden ze heel dicht bij elkaar. Het waren nauwe straten, waar soms maar één mens tegelijk door kon. Hoe groot moet het bevolkingsaantal van het

¹⁸⁸ Zie ook Turennot T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijpskerk, 2020.

¹⁸⁹ Een el was in de tijd van het Oude Testament 44,5 centimeter, maar in het bijbelboek Ezechiël wordt een langere el van 52,1 centimeter gebruikt (Ezech.40:5). De omtrek van het nieuwe Jeruzalem zou 18.000 (ellen) zijn (Ezech.48:35). 18.000 ellen = 18.000 x 0,521 meter = 9.378 meter, dus ruim 9¼ kilometer.

¹⁹⁰ We zien ten eerste, dat God zelf als een vurige muur de heilige stad zou verdedigen tegen elke vijand. Zonder stenen muur was die stad niet onbeschermd, want Hij zou haar beschermen. Eerst moest toen de tempel nog worden herbouwd. Er zouden nog veel meer mensen in Jeruzalem komen wonen. Dat kunnen we onder andere zien met de komst van de groepen Joden met Ezra en Nehemia. Zolang de Joden niet in staat waren om een muur te bouwen, zou de Here een vurige muur rondom de stad zijn. Ook met een muur hadden ze nog steeds Gods bescherming nodig. Zie ook Turennot T. van, Zacharia, Jahweh gedenkt, Grijpskerk, 2023.

¹⁹¹ Flavius J., Joodse Oorlog, deel 5, hoofdstuk 4:3.

nieuwe Jeruzalem dan wel niet zijn. Het getal van haar inwoners zal dus nauwelijks te tellen zijn.

17 [En] hij mat haar muur (op): 144 ellen, een mensenmaat, die (ook) van een (hemelse) knecht (of een engel/boodschapper) is.

De maten van de muren worden weergegeven in ellen. De lengte van een el is afgeleid van de lengte van de arm van een mens. Het gelijkstellen van de maat van een hemelse knecht aan de maat van een mens heeft dus wel degelijk zin. Omdat we niet weten hoe lang de arm van een engel is, zouden we de lengte van deze el niet kennen. Nu echter, kunnen we wél weten, wat de hoogte van de muren is.

In de tijd van het Nieuwe Testament gebruikten de mensen een el van 55 cm. De muur van de nieuwe stad was dus (144 x 55 cm = 7920 cm) bijna 80 meter hoog. Dat lijkt hoog, en dat is het ook, maar vergeleken met de enorme omvang van deze kubusstad is het laag, en zijn de muren klein.

Van de maten van het nieuwe Jeruzalem is dus nauwelijks een concrete voorstelling te geven. De stad lijkt op een onmeetbare kubus die een groot deel van de aarde en van wat daarboven is, bevat. Daarom zullen we hier dus extra op de symbolische waarden van de getallen moeten letten. Iedere keer komt het getal 12 als volheid voor. Bij de muren worden 2 volheden met elkaar vermenigvuldigd: 12 x 12. De muren zijn dus hoog genoeg. De inhoud van de stad is 12.000 x 12.000 x 12.000. Hier worden 3 volheden met elkaar vermenigvuldigd. De stad is dus volmaakt. Ze is groot genoeg. Het is Gods werk.

18 [En] het bouwmetaal van haar muur was jaspis (bruinrood). [En] de stad (was) (van) zuiver goud, als (of lijkend op) zuiver glas.

Goud duidt op de aanwezigheid van God. In de tabernakel was de binnenkant waar de Here woonde, van zuiver goud (Ex.36:8-38:29). Ook de voorwerpen die daar stonden, zoals de ark, waren van goud. De andere delen waren van koper of andere materialen. Hierbij kan men bijvoorbeeld denken aan het koperen wasvat. In deze gouden stad woont dus God tussen zijn dienaren. Zo is deze grote stad de tegenpool van de grote stad uit de Eindtijd, want daar was de satan koning.

19 [En] de fundamenten van de muur van de stad waren met elke (of allerlei) kostbare steen (= met allerlei edelstenen) versierd. Het 1^e fundament (was) jaspis, het 2^e saffier, het 3^e chalcedon, het 4^e smaragd,

20 het 5^e sardonyx, het 6^e sardius, het 7^e chrysoliet, het 8^e beril, het 9^e topaas, het 10^e chrysopraas, het 11^e hyacint (en) het 12^e amethyst.

De 12 fundamenten van de muur zijn versierd met edelstenen (vgl. Jes.54:11,12). Bij deze edelstenen moet men denken aan de borstlap die de hogepriester vroeger droeg (Ex.28:17-21). Daarop waren 12 edelstenen aangebracht. Op elke steen stond de naam van een stam van het volk Israël. Zo waren alle 12 stammen op de borstlap gegraveerd. Elke stam hoorde bij Gods verbond.¹⁹²

Bij de Hebreeuwse tekst van Exodus 28:17-20 en een Nederlandse vertaling daarvan is de overeenkomst tussen de stenen van de borstlap en de versiering van de 12 fundamenten van de muur wat minder duidelijk. Dit komt, doordat het boek Exodus uit het Hebreeuws vertaald is, en de Openbaring uit het Grieks. Als we een Nederlandse vertaling van Exodus 28:17-20 vanuit de Griekse Septuagint en Openbaring 21:19,20 met elkaar vergelijken, zullen we zien, dat de overeenkomst veel groter is. We leggen dan 2 vertalingen uit het Grieks naast elkaar.

¹⁹² Bij het visioen van Johannes staan de namen van de 12 stammen op de poorten geschreven (Op.21:12).

<u>Openbaring 21:19,20</u>	Kleur	Septuagint (De LXX) <u>Exodus 28:17-21</u>	
Jaspis	Bruinrood of geelgroen	Jaspis;	Dan
Saffier	Blauw of violet	Saffier	
CHALCEDON (Doorzichtige Agaat)	Bruin	AGAAT	
Smaragd	Frisgroen	Smaragd;	Juda
Sardonyx of Onyx	Wit/Bruinrood	Sardonyx of Onyx	
Sardius	Diep bruinrood	Sardius;	Ruben
Chrysoliet	Goudgeelgroen	Chrysoliet;	Efraïm
Beril	Wit tot licht groen of blauw	Beril	
Topaas	Roodgeel	Topaas	
CHRYSOPRAAS	Geelgroen (Roodzwart)	KARBONKEL	
HYACINTH	Bruinrood/Geel	BARNSTEEN	
Amethyst	Violet-lila	Amethyst	

Slechts 2 of 3 van de 12 edelstenen wijken af. De kleuren van deze edelstenen komen wel enigszins overeen. Die afwijkende edelstenen zijn in de bovenstaande vergelijking met hoofdletters weergegeven.¹⁹³

Hoewel God eerst zijn oude verbond met het volk Israël gesloten had, geldt nu zijn nieuwe verbond voor heel de wereld. Niet alleen de namen van de 12 stammen staan op de stad geschreven (v.12), maar ook de namen van de 12 apostelen (v.14). Dit zijn de eerste geestelijke leiders van het nieuwe verbond. De heidenen die de hemelse Vader dienen, worden bij de stammen van Israël ingelijfd (Ps.87, Rom.11). De 24 oudsten vertegenwoordigen zo de hele Kerk (Op.4:4).¹⁹⁴

21 [En] de 12 poorten (waren) 12 parels. Elke poort afzonderlijk bestond (of was) uit één parel. [En] de straat (of het plein) van de stad (was) (van) zuiver goud, (zo)als doorzichtig (of doorschijnend/transparant) glas.

De 12 poorten van de stad bestaan elk uit één reusachtige parel, waarin een poort is uitgehakt.

De straat of het plein van de stad is van zuiver goud. In deze prachtige, versierde stad woont God. Hij woont er zelfs zonder tempel. De tempel hoeft niet meer te dienen als offerplaats. Nu de zonde verdwenen is, hoeven de mensen niet meer beschermd te worden tegen de heerlijkheid van de Here.

22 [En] een tempel zag ik in haar niet, want de Here (of de Heer) [de] God, de Almachtige, en het Lam is (= waren) haar tempel.

23 [En] de stad heeft (= had) de zon en [niet] de maan niet nodig, zodat zij in haar zouden schijnen (= niet nodig om in haar te schijnen), want de heerlijkheid (of de glorie) van [de] God verlichtte (of belichtte/bescheen) haar, en haar lamp (was) het Lam.

Er zal geen nacht en dag meer bestaan (v.25). De heerlijkheid van de almachtige God zal de stad verlichten, en zijn gezalfde Zoon Jezus zal het eeuwige licht van het nieuwe Jeruzalem zijn (Jes.60:19-21).

¹⁹³ Door de vertaling van (misschien andere) Hebreeuwse handschriften in het Grieks bij het ontstaan van de Septuagint zijn deze afwijkingen heel goed verklaarbaar.

¹⁹⁴ Bij de 24 oudsten moeten we niet denken aan 24 mensen die in het nieuwtestamentische ambt als oudste waren aangesteld. De 12 zonen van Jakob waren geen oudste van een specifieke gemeente, en dat was evenmin bij alle apostelen het geval. Met de 24 oudsten in de Openbaring worden 24 mensen aangeduid, die in algemene zin geestelijke leiding moesten geven aan de hele Kerk. De apostelen moesten daarbij op reis om in de wereld het Evangelie te verkondigen, gemeenten te stichten, oudsten en diakenen aan te stellen, en de zonde en de dwaalleer te bestrijden.

24 [En] de (heiden)volken (of de natiën/menigten) zullen door (= met behulp van) haar licht wandelen. [En] de koningen van de aarde (of van het land) brengen (= zullen ... brengen) hun heerlijkheid (of hun glorie) en eer(bied) (of respect) in (of naar) haar.

25 [En] haar poorten zullen overdag nooit (of beslist niet/geenszins) gesloten worden, want er zal daar geen nacht (meer) zijn.

26 [En] zij zullen de heerlijkheid (of de glorie) en de eer(bied) (of het respect) van de (heiden)volken (of de natiën/menigten) in (of naar) haar brengen.

De poorten zullen altijd openstaan, en de luister en de eer van de volken op de nieuwe aarde zal er heen gebracht worden (vgl. Jes.60:11).

27 [En] nooit (of beslist niet/geenszins) zal iets (of ieder/elk) onrein(s) (of onheilig(s)/gevoon(s)) in (of naar) haar binnenkomen (of binnengaan), en (iemand) die een gruwel (of (die) smerigheid) doet (of maakt) en (een) leugen (= en liegt), behalve (of maar) (zij) die geschreven zijn in de (boek)rol van het leven van het Lam.

Alleen zij die geschreven staan in het boek van het leven, zullen de stad binnengaan. Het Lam kocht ze vrij met zijn bloed.

1 [En] hij liet mij een [(zuivere (of schone))] ¹⁹⁵ rivier van water van leven (= van levend water) zien, helder (of doorschijnend/stralend) (zo)als kristal. (Het) komt te voorschijn (of vertrekt/gaat naar buiten) (= kwam te voorschijn) uit de troon van [de] God en van het Lam.

Johannes ziet een rivier van levend water uit de troon van God stromen (vgl. Ezech.47:1).¹⁹⁶ Normaal gesproken wordt er met levend water helder stromend water bedoeld. Het is water van goede kwaliteit. Wie van het levende water van de Here drinkt, die zal leven tot in eeuwigheid (Joh.4:10-14, 6:35,40,47,54-58, Op.7:16,17^a).

2 In (het) midden van haar straat (of haar plein) en hier vandaan en hier vandaan (= en aan beide kanten) van de rivier (was) een boom (of hout) van (het) leven (of een levende boom/levend hout) die (of dat) 12 (keer) vruchten voortbrengt (of draagt/maakt) (= voortbracht); [per (of volgens/ten opzichte van)] iedere (of elke) maand zijn vrucht (af)geeft (of opbrengt) (= gaf). [En] de bladeren van de boom (of van het hout) (waren) voor genezing van (of voor dienstverlening aan) de (heiden)volken (of de natiën/menigten).

In het midden van de brede hoofdweg van de nieuwe stad, of in het midden van het plein achter een belangrijke poort zal een boom van het leven staan. Ook aan beide kanten van de rivier uit de troon zal zo'n boom staan, die elke maand vrucht draagt (vgl. Ezech.47:12). Hierbij moeten we bedenken, dat gebrek aan water de groei van veel planten in Israël belemmerde. In de buurt van de kunstmatige rivier konden die bomen blijven groeien, en zo steeds hun vruchten dragen. Zo was het water ook in dit opzicht een teken van leven. Het zal nog veel heerlijker worden. De bladeren van de bomen van het leven zullen alle ziekten en gebreken van iedereen voorgoed genezen, of/en in de lichamelijke behoeften van iedereen voorzien.

3 [En] er zal geen vloek (van de zonde) meer zijn. [En] de troon van [de] God en van het Lam zal in haar (= daarin) zijn, en zijn dienaren zullen Hem dienen.

¹⁹⁵ Dit staat niet in de Codex Sinaïticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

¹⁹⁶ Zoals bij de profeet Ezechiël de waterstroom uit de tempel kwam, zo gebeurde dat bij Johannes ook. In de Openbaring is de tempel niet meer de tempel van het Oude Testament, maar die van het Nieuwe Testament. God de Vader en God de Zoon die op de troon zitten, zullen de nieuwe tempel zijn (Joh.2:19-21, Op.21:22, 22:1). Zie ook Turennot T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijpskerk, 2020.

De hemel van God en het nieuwe hemelgewelf met de nieuwe aarde zullen bij elkaar zijn. Iedereen zal de Here eren, en doen, wat Hij graag wil.

4 [En] zij zullen zijn gezicht zien, en zijn naam (zal) op (of in) hun voorhoofden (zijn).

De mensen op de nieuwe aarde en in het nieuwe Jeruzalem zullen zelfs de heerlijkheid van het gezicht van de hemelse Vader kunnen verdragen. Ze dragen niet het merkteken van het beest, maar de naam van de Here op hun voorhoofd, omdat ze zijn eigendom zijn.

5 [En] er zal geen nacht meer zijn. [En] zij hebben geen lamp en licht van (de) zon nodig, want (of (om)dat) (de) Here (of Heer) [de] God zal hen verlichten (of belichten/beschi-jnen). [En] zij zullen (als koningen) regeren tot in de eeuw(ighd)en van de eeuw(ighd)en (= tot in eeuwigheid).

De dienaren van God krijgen hun koningschap, dat ze in het paradijs hadden verloren, voor altijd weer terug. Dan zullen ze pas echt in hun element zijn. Het eeuwige jubeljaar zal aanbreken.

Hoofdstuk 22:6-21

6 Hij zei tegen mij: “Deze woorden zijn betrouwbaar en oprecht. De Here God van de geesten van de profeten heeft zijn hemelse knecht gezonden om zijn dienaren te laten zien, wat binnenkort gebeuren moet.”

7 “Zie, Ik kom binnenkort. Gelukkig is hij, die de woorden van de profetie van deze boekrol in acht neemt!”

8 Ik ben Johannes die deze dingen zag en hoorde. Toen ik ze gehoord en gezien had, viel ik neer voor de voeten van de hemelse knecht die mij deze dingen liet zien, om hem te aanbidden.

9 Hij zei tegen mij: “Pas op! Doe dit niet! Ik ben een mededienaar van jou en van jouw broers, van de profeten en van hen die de woorden van deze boekrol in acht nemen. Aanbid God!”

10 Hij zei tegen mij: “Verzegel de woorden van de profetie van deze boekrol niet, want de tijd is dichtbij.”

11 “Wie onrechtvaardig is, laat hem nog verder onrechtvaardig zijn! Wie vuil is, laat hem nog verder vuil zijn! Wie rechtvaardig is, laat hem nog verder rechtvaardig zijn! Wie heilig is, laat hem nog verder heilig zijn!”

12 “Zie, Ik kom binnenkort, en mijn loon is bij Mij om een ieder te vergelden zoals zijn werk zal zijn.”

13 “Ik ben de Alfa en de Omega, de Eerste en de Laatste, het Begin en het Einde.”

14 “Gelukkig zijn zij die zijn geboden doen, zodat zij recht zullen hebben op de boom van het leven, en zij door de poorten mogen binnengaan in de stad.”

15 “Buiten zijn de honden, de tovenaars, de hoereerders, de moordenaars, de afgodendienaars en ieder die een leugen liefheeft en liegt.”

16 “Ik, Jezus, heb mijn hemelse knecht gezonden om aan jullie van deze dingen te getuigen voor de gemeenten. Ik ben de Wortel en het nageslacht van David; de blinkende Morgenster.”

17 De Geest en de bruid zeggen: “Kom!” Laat hij die het hoort, zeggen: “Kom!” Laat hij die dorst heeft, komen! Laat hij die wil, van het levende water nemen voor niets!

18 Ik getuig aan iedereen die de woorden van de profetie van deze boekrol hoort: “Als iemand iets aan deze dingen toevoegt, God zal aan hem toevoegen de plagen die in deze boekrol beschreven zijn,

19 en als iemand iets afneemt van de woorden van de boekrol van deze profetie, God zal zijn deel afnemen van de boom van het leven en van de heilige stad, die in deze boekrol beschreven zijn.”

20 Hij die van deze dingen getuigt, zegt: “Zeker, Ik kom binnenkort, Amen!” “Kom, Here Jezus!”

21 De genade van de Heer Jezus de Gezalfde is met al de heiligen.

Het bovenstaande gedeelte vormt de afsluiting van de Openbaring. Er wordt bij gezegd, dat de woorden van het boek betrouwbaar en oprecht zijn. De Here Jezus werd zelf de Betrouwbare en Oprechte genoemd (Op.19:11). Het is zijn Openbaring (Op.1:1^a). Het ligt dus voor de hand, dat de woorden van dit boek betrouwbaar en oprecht zijn.

De Gezalfde is steeds actief. Hij wandelde tussen de kandelaren. Als de Mensenzoon trad Hij op, in linnen gekleed (Op.1:10-20). Het Lam opende de 7 zegels van de wereldgeschiedenis (Op.5). Alleen Hij kon dat doen. We zagen Hem als de Middelaar tussen God in de hemel en de zondige schepping met de Kerk (Op.5:6). Hij kwam als de witte Ruiters (Op.6:1,2, 19:11-16), als de Maaier (Op.14:14-16), en als Rechter en Verlosser. Hij is de overwinnende hoofdpersoon van het boek. Het is zijn boek; de Openbaring van de Here Jezus.

6 [En] Hij zei tegen mij: “Deze woorden (of Deze bevelen/opdrachten) (zijn) betrouwbaar en oprecht (of waar(achtig)). [En] (de) Here (of Heer) [de] God van de geesten van de profeten heeft zijn (hemelse) knecht (of zijn engel/boodschapper) gezonden (om) zijn dienaars te laten zien (of te tonen), wat met spoed (of met snelheid) (= wat binnenkort) gebeuren moet.”

De Here, die de geest van elke gehoorzame profeet leidt, heeft naar Johannes zijn engel gestuurd om aan al zijn dienaars te laten zien wat er binnenkort gaat gebeuren. De openbaring van dit bijbelboek is voor iedereen die de Almachtige wil dienen. Dit alles verborgen houden, is zeker niet de bedoeling van God (v.10)!

7 “[En] zie, Ik kom spoedig (of snel) (= binnenkort). Gelukkig (is) (hij) die de woorden (of de bevelen/opdrachten) van de profetie van deze (boek)rol in acht neemt (of bewaakt/bewaart)!”

8 Ik (ben) Johannes die deze(ding)e(n) zie (= zag) en hoor (= hoorde). [En] toen ik (ze) gehoord en gezien had, viel ik (neer) voor de voeten van de (hemelse) knecht (of de engel/boodschapper) die mij deze(ding)e(n) laat zien (of toont) (= liet zien), (om) (hem) te aanbidden (of te vereren).

9 [En] hij zegt (= zei) tegen mij: “Pas op (of Let op/Kijk (uit))! (Doe dit) niet! Ik ben een mededienaar van jou en van jouw broers, van de profeten en van (hen) die de woorden (of de bevelen/opdrachten) van deze (boek)rol in acht nemen (of bewaken/bewaren). Aanbid (of Vereer/Kniel voor) [de] God!”

Als de openbaring en de uitlegging van de visioenen voorbij zijn, wil Johannes de hemelse knecht die hem dit liet horen en zien, aanbidden. Dit zagen we al eerder (Op.19:10). Dat is wel merkwaardig, want de hemelse knecht verbood het Johannes de 1e keer zeer nadrukkelijk. Even later zou de schrijver van dit boek hetzelfde opnieuw doen.

Hoewel dit 2 keer beschreven wordt, is het waarschijnlijk toch slechts één keer gebeurd. De

verzen van hoofdstuk 19:9^b-10 tonen overeenkomst met de verzen van hoofdstuk 22:6-9. Het laatste gedeelte vermeldt deze gebeurtenis alleen uitvoeriger. We hebben het wel eens vaker meegemaakt, dat één en dezelfde gebeurtenis op meerdere plaatsen wordt vermeld. Hieruit blijkt duidelijk, dat Johannes dit bijbelboek niet rechtstreeks heeft opschreven, maar later. Eerst heeft hij de visioenen met begeleidende teksten in een bepaalde vorm gegoten.

De hemelse knecht die tegen Johannes zei, dat hij God moest aanbidden, was steeds aan het woord. Hij liet hem de visioenen van de gezalfde Jezus horen en zien. Soms trad deze engel ook in de verschijningen op. Hij legde eveneens sommige visioenen uit (Op.1:1, 17:1, 19:10).

10 [En] hij zegt (= zei) tegen mij: “Verzegel de woorden (of de bevelen/opdrachten) van de profetie van deze (boek)rol niet, want (of (om)dat) de tijd is dichtbij.”

De tijd dat deze woorden in vervulling gaan, is dichtbij. Eigenlijk is de vervulling al aan de gang (Op.5:1). Juist daarom mogen de woorden die Johannes van de hemelse knecht meekrijgt, niet verzegeld worden.

Hoe zit dat dan met de 7 donderslagen? Die waren toch wel verzegeld? Johannes mocht ze niet opschrijven. De verzegeling moet echter verbroken worden, als de tijd dichtbij is. Als een gebeurtenis binnenkort in vervulling gaat, wordt dat in de Bijbel uitvoeriger aan de orde gesteld, dan zaken die nog zeer lang op zich laten wachten. De profeet Daniël moest zijn voorspellingen verzegelen, totdat er meer tijd verstreken zou zijn (Dan.12:9). Zo zijn eveneens de 7 donderslagen verzegeld (Op.10:4). Pas bij het klinken van de laatste hoorn, is daarover meer duidelijkheid (Op.10:7). Dan zullen al Gods oordelen (misschien wel ten dele) bekend zijn. Alleen wat voor onze troost en ondersteuning nodig is, wordt aan ons meegedeeld.

Zo vindt er geleidelijk een voortgaande openbaring plaats. Met het verstrijken van de tijd worden steeds meer feiten uit de toekomst geopenbaard. Veel voorspellingen uit de Openbaring staan ook al in het Oude Testament. Steeds duidelijker wordt er over de toekomst gesproken. Het laatste bijbelboek, de Openbaring, deelt ons over de toekomst het meeste mee.

We moeten de hele Bijbel bestuderen om deze voortgaande openbaring mogelijk te maken. Evenals bij de gelijkenissen spreekt God tegen ons in beelden. Beelden uit heel de Bijbel. Wie niet regelmatig in de Bijbel wil lezen, en niet zijn best wil doen om het bestuderen, blijft buitengesloten. Zo sloot Jezus met zijn gelijkenissen de onverschillige en ongehoorzame mensen uit. Hun liefde zal verkillen. Zij begrepen de gelijkenissen niet (Mat.13:10-15). Zij zullen de beelden die de Openbaring uit de rest van de Bijbel haalt, ook niet begrijpen. Voor hen blijft de Openbaring verborgen. Wie vuil is, hij zal nog vuiler worden. Wie onrecht doet, hij zal nog meer onrecht doen. Dicht bij de Here leven moet blijken uit onze woorden en uit onze daden.

11 “(Hij) die (= Wie) onrecht(vaardig) is (of doet), laat hem nog (verder) (of hem meer) onrecht(vaardig) zijn (of doen)! [En] (hij) die (= [En] wie) vuil is, laat hem nog (verder) (of hem meer) vuil zijn (of worden)! [En] (hij) die (= [En] wie) rechtvaardig is, laat hem nog (verder) (of hem meer) rechtvaardig zijn (of doen/worden)! [En] (hij) die (= [En] wie) heilig is, laat hem nog (verder) (of hem meer) heilig zijn (of worden)!”

Voor ons mag de Openbaring niet verborgen blijven. Met het verstrijken van de tijd, en door voortgaande bijbelstudie zullen we de toekomstige dingen steeds beter gaan begrijpen. Zo lezen we, dat wie rechtvaardig is, nog rechtvaardiger zal zijn. Een oprecht Christen mag zo in de loop van de jaren uit genade in woorden en daden groeien in het geloof. Zijn kennis van God zal toenemen. De liefde voor Hem en de naaste zal hierdoor zich verder ontwikkelen. In deze groei mag geen stilstand komen.

12 “Zie, Ik kom spoedig (of snel) (= binnenkort), en mijn loon (is) met (= bij) Mij (om) een ieder te vergelden (of (af) te geven/te betalen) (zo)als zijn werk zal zijn.”

13 “Ik (ben) de A(lfa) en de O(mega), de Eerste en de Laatste, het Begin en het Einde.”

De God van A tot Z, die het eerste en het laatste woord heeft, zal zo ieder vergelden naar zijn eigen werk. Van de luie dienaren zullen alle talenten worden afgenomen. Die talenten zullen worden gegeven aan de gelovige mensen die ijverig werken en gehoorzaam doen, wat de Here graag wil (Mat.25:14-30). Hij wil niet, dat zijn volgelingen meelopers worden, maar bidders, werkers en strijders.

14 “Gelukkig (zijn) (zij) die zijn geboden doen, zodat hun recht (of hun (vol)macht) zal zijn op (of over) (= zodat zij recht zullen hebben op) de boom (of het hout) van het leven, en zij door de poorten mogen binnengaan in de stad.”

De dienaren van de Here mogen nemen van de bomen waarvan de bladeren genezend werken (vgl. Gen.2:9, 3:22-24, Op.22:2). Ze mogen het nieuwe Jeruzalem binnengaan.

15 “Buiten (zijn) de honden, de tovenaars, de hoereerders (of de ontuchtplegers), de moordenaars, de afgodendienaars en ieder die een leugen liefheeft en doet (of en maakt) (= en liegt).”

Al het onreine mag de heilige stad niet in. Vroeger zwierven buiten de steden honden. Deze honden aten van alles wat ze tegenkwamen (vgl. 2Kon.9:36). Allerlei bedorven rommel werd door hen opgevreten. De mensen die de Here niet (willen) dienen, en die allerlei onreinheid en vuil tot zich nemen, mogen de stad niet in. Voor hen is zelfs op de nieuwe aarde geen plaats (1Kor.6:10,11, Op.21:8).

Het is niet zo, dat er op de nieuwe aarde, buiten het nieuwe Jeruzalem, zonde voorkomt. Er staat geen zondeloos Jeruzalem op een zondige nieuwe aarde. De zee om de zonde af te wassen is er dan niet meer (Op.21:1). Alles wat zondig is, wordt in de poel van vuur en zwavel geworpen (Op.20:10, 21:8). Het gebied zonder zonde is de hele nieuwe aarde (Zach.14:9,16). Zo is alles nieuw, de hele aarde zal er vol van zijn.

16 “Ik, Jezus, heb mijn (hemelse) knecht (of mijn engel/boodschapper) gezonden (om) aan jullie (van) deze(ding)e(n) te getuigen (of getuige te zijn) voor de gemeenten. Ik ben de Wortel en het (na)geslacht van David; de blinkende Morgenster.”

De Here Jezus is de Wortel van David (Op.22:16). Door Hem zijn alle mensen en dingen geschapen (Joh.1:1-3,10). Koning David (1012 – 972) was één van die mensen. De Zoon van God is niet alleen de Wortel van David, maar behoort ook tot zijn nageslacht. Koning David was weer een voorvader van de Here Jezus (Luk.3:23-34).

Jezus de Gezalfde is ook de blinkende Morgenster (Num.24:17, Jes.11:1, 10, 53:2, Op 2:28, 5:5). Hij kondigt evenals de morgenster de nieuwe dag aan.¹⁹⁷ Deze nieuwe dag zal eeuwig duren.

17 [En] de Geest en de bruid zeggen: “Kom!” [En] laat (hij) die (het) hoort, zeggen: “Kom!” [En] laat (hij) die dorst heeft, komen! [En] laat (hij) die wil, van het water van leven (= het levende water) nemen voor niets!

De Heilige Geest en al zijn dienaren, heel de Kerk, roepen om de Bruidegom. Laat iedereen die het hoort, roepen om de komst van de Bruidegom!

Iedereen die dorst heeft, biedt de Here Jezus levend water aan (Op.7:17^a). Het levende water kost niets (vgl. Jes.55:1, Ezech.47:1-12, Joh.4:10, 7:38, Op.21:6). Toch neemt dat water de

¹⁹⁷ Hoogstwaarschijnlijk hadden de mensen uit die tijd geen scherp omljnd begrip van een ster. Een lichtgevende komeet of reflecterende planeet zou men ook als een ster kunnen opvatten. Zo lijkt het er sterk op, dat met de morgenster de lichtweerkaatsende planeet Venus werd aangeduid.

dorst voor altijd weg (Op.7:16,17^a). Wie van dit levende water drinkt, die zal leven tot in eeuwigheid (Joh.4:10-14, 6:35,40,47,54-58).

18 Ik getuig aan iedereen die de woorden (of de bevelen/opdrachten) van de profetie van deze (boek)rol hoort: “Als iemand (iets) aan deze(ding)e(n) toevoegt, God zal aan hem toevoegen de plagen die in deze (boek)rol beschreven (of (op)geschreven) zijn,

19 en als iemand (iets) afneemt (of wegneemt) van de woorden (of de bevelen/opdrachten) van de (boek)rol van deze profetie, God zal zijn deel afnemen (of wegnemen) van de boom (of van het hout) van het leven en van (of uit) de heilige stad, die in deze (boek)rol beschreven (of (op)geschreven) zijn.”

Van het bijbelboek dat ons dit alles meedeelt, mag niets worden afgenomen. Het is één geheel. Het zijn geen openbaringen, maar het is één Openbaring.¹⁹⁸ Als een klein deel mist, of wordt toegevoegd, klopt het oorspronkelijke geheel niet meer. Het boek is een totaliteit, waarbij de onderdelen niet van elkaar te scheiden zijn. Zoals we hebben gezien, lopen de verbindingslijnen dwars door het boek heen. Daarom wordt er streng gewaarschuwd. We mogen aan de Openbaring niets toevoegen, en er ook geen woorden van afnemen.

Bovendien is de Openbaring de sluitsteen van de Bijbel. Dit bijbelboek bouwt op de rest van de Schrift verder. Het voegt geen vreemde en tegenstrijdige elementen aan de Bijbel toe. De oude profetieën van God worden verder uitgewerkt. Het nieuwe van de Openbaring is juist, dat het de lijnen die al in de Bijbel zijn uitgezet, voortzet, en met elkaar verbindt. Dit betekent niet, dat de gave van profetie eindigt, maar dat een profetie niet in strijd mag zijn met alles wat ons eerder is overgeleverd (vgl. Gal.1:8,9).

De Bijbel beschrijft zo de Kerkgeschiedenis vanaf het begin van de wereld tot aan het einde toe. Het geeft zo de rode lijn in de wereldgeschiedenis aan. Als mensen Gods hand niet in de geschiedenis willen zien, dan hebben zij Hem erbuiten geplaatst. Ze hebben er dan iets heel belangrijks uit weggelaten. Ja, men heeft daarmee zelfs de kern eruit gehaald. Jezus de Gezalfde is de hartslag van de geschiedenis.

Het afnemen gaat altijd samen met toevoegen. De lege plaats wordt altijd weer opgevuld. Volgens veel mensen wordt de geschiedenis door de mens zelf bepaald. Anderen kiezen daarvoor de materie, het toeval of het mysterieuze noodlot. Het is nu eenmaal de paradox, dat toevoegen aan en afnemen van het boek door dezelfde mensen gebeurt. Aan die mensen zullen de plagen worden toegevoegd die in het boek beschreven zijn, ook de plagen die alleen de niet-Christenen moesten ondergaan (v.18^b). Hun aandeel zal van de boom van het leven worden afgenomen (v.19). Van hun ziekten en gebreken zullen ze niet meer worden genezen.

20 (Hij) die (van) deze(ding)e(n) getuigt, zegt: “Zeker (of Ja), Ik kom spoedig (of snel) (= binnenkort), Amen!” “[(Ja (of Zeker),)]¹⁹⁹ kom, Here (of Heer) Jezus!”

De Here Jezus belooft, dat Hij zo snel mogelijk terug zal komen. Als Hij dat zegt, dan het is geen wens, maar een zekerheid! Gods Zoon bevestigt mede daarom zijn belofte met het Hebreeuwse woord *Amen*, dat *waarheid* en *zekerheid* betekent.

De apostel Johannes bidt met de Kerk mee om de komst van Jezus de Gezalfde: “*Kom Here Jezus!*” “U hebt het immers beloofd. Kom, want de schepping en uw dienaren verlangen naar het einde! Dan zal de nacht voorbij zijn, en de eeuwige dag van uw licht aanbreken.”

21 De genade (of De gunst) van de Heer (of de Here) Jezus (de) Gezalfde (= Christus) (is) met al de heiligen. [(Amen.)]²⁰⁰

¹⁹⁸ Zie de uitleg bij Op.1:3.

¹⁹⁹ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

Heilige mensen zijn door de Here apart gezet. Het zijn mensen die God vertrouwen, en Hem willen gehoorzamen. Zij horen bij Hem. Dit is mogelijk door de genade van de Here Jezus. Zijn genade en gunst is voor al zijn dienaren.

²⁰⁰ Dit staat niet in de Codex Sinaiticus, en is dus hoogstwaarschijnlijk aan jongere handschriften toegevoegd.

4. GODS GEOPENBAARDE PLAN MET DE WERELD.

1. Wat er is vervuld.

1. Bijbels perspectief.

Het zal in dit gedeelte gaan over de periode die ligt tussen het tijdstip waarin de Openbaring aan Johannes plaatsvond, en het heden. Dat is een lange periode van ruim 1900 jaar. Natuurlijk kunnen er maar enkele hoofdzaken aan de orde komen. Het is slechts een schets. Juist zaken die de Openbaring voorspelde, en aan de orde stelde, zullen de revue passeren. De Kerkgeschiedenis komt dan automatisch in het centrum te staan. Daarbij speelt de strijd tussen de geestelijke stromingen onderling een grote rol.

Zo zullen we straks ook beter de toekomst begrijpen. De lijnen die de Openbaring heeft gezet, zijn voor een deel in vervulling gegaan. Deze lijnen kunnen dan naar de toekomst worden doorgetrokken. Doorgetrokken, totdat de geschiedenis van de oude wereld afgelopen is. We proberen juist de hoofdlijnen die de Openbaring aan de orde stelt, weer te geven. De indeling die de Bijbel vanuit profetisch perspectief in de wereldgeschiedenis maakt, is dé indeling. Ondanks de zonde en tegenwerking van de satan, bereikt God zijn doel.

Veel menselijk zoeken naar maatstaven om de wereldgeschiedenis in te delen zal overbodig blijken. Het zal direct opvallen, dat de profetische schets van de Openbaring geen koningen, grootse menselijke figuren, of sociaal-economische en materiële factoren centraal stelt. Niet de mens bepaalt de loop van de geschiedenis, zoals de humanisten willen.

Ook voor een materialistische indeling is bij een oprecht Christen geen plaats. Volgens Karl Marx bepalen materiële factoren zoals geld en goederen de beschaving. De geestelijke wereld, die hij bovenbouw noemde, wordt volgens hem bepaald door de onderbouw: de economie en de verdeling van bezittingen. Marx zette de zaak op z'n kop. Het is de geestelijke strijd, die de materiële factoren bepaalt. Egoïstische uitbuiting veroorzaakt armoede en ellende, en niet andersom.

De geschiedenis van de geestelijke stromingen staat in de Openbaring centraal. Jezus de Gezalfde en de satan zijn de hoofdpersonen. De satan, die de geesten van de mensen verleidt en vertroebelt. Christus, die overwint en harten van mensen verovert. Steeds meer mensen gaan voor Hem kiezen. Deze geestelijke strijd heeft zijn praktische consequenties voor het culturele, sociale, maatschappelijke en economische leven. Vanuit deze geestelijke strijd zullen we de geschiedenis moeten bezien.

Met deze invalshoek kunnen we de volgende indeling maken:

1. Het tijdperk waarin de macht van het beest uit de zee en het beest uit de aarde groot is. Het heidendom is aan de macht. In het Romeinse rijk hebben de Christenen het moeilijk.
2. Het tijdperk van de witte Ruiter en zijn volgelingen. De satan wordt 1000 jaren vastgebonden, en opgesloten, zodat hij de volken niet meer kan verleiden. Het Christendom heeft in de toenmalig bekende wereld de meeste invloed en macht.
3. Het tijdperk van de afval. De afgrond wordt geopend, en de satan gaat de volken verleiden. De grootste invloed van het Christendom is voorbij. In de maatschappij wint het ongeloof aan macht. In deze periode leven we vandaag.

4. Na deze periode komt het tijdperk van strijd. Met dwang wordt het Christendom uit de maatschappij geweerd. De getuigen blijven echter hun werk doen. In het heilige land kunnen de dienaren van de Here nog honderden jaren wonen (Jes.65:20,22).²⁰¹ Ten slotte wil men het Christelijke geloof van de hele aarde laten verdwijnen. De satan stijgt op uit de afgrond. God de Vader zal vlak voor Jezus' komst de Christenen van deze bedreiging verlossen.²⁰²

2. Schets van het verleden.

In het heidense Romeinse rijk hadden de Christenen het moeilijk. Naast de dreiging van de vervolgingen, kende men de grote gevaren van de heidense geestelijke stromingen, die in die tijd het monopoly over de wetenschap bezaten. Wijsbegeerte was direct met de wetenschap verbonden. Zodra de Christenen zich met de wetenschap bezighielden kregen ze ermee te maken.

In deze heidense gedachtewereld bestond er een absolute scheiding tussen geest en stof, tussen idee en materie. Zo kwam de scheiding tussen theorie en praktijk tot stand. De theorie achtte men in die tijd hoog. De praktijk van het handwerk en het dagelijkse leven werd als minderwaardig beschouwd. Men paste dus de wetenschap niet toe in de praktijk.

Mede daardoor is er binnen deze onvruchtbare cultuur nooit een echte massale opbloei van welvaart en welzijn geweest. De massa was arm en dom. Voor de meeste mensen waren brood en spelen goed genoeg. Hieruit blijkt duidelijk, dat wetenschap op zichzelf een zinloze bezigheid is. Wetenschap ten dienste aan God en de naaste geeft bloei, voorspoed en geluk.

Uit deze heidense scheiding tussen stof en geest, kwam ook de dwaling van de Nicolaiëten voort. Volgens deze mensen kon een Christen met zijn lichaam grote ontucht bedrijven, zonder dat hij daarmee zou zondigen. Tussen dat onzuivere lichaam en de zuivere geest bestond volgens hen een grote kloof. De Auteur van de Openbaring haat echter de werken van de Nicolaiëten (Op.2:6).

Uit deze tijd is ook de heftige Kerkstrijd over de 2 naturen van Jezus de Gezalfde afkomstig. Die zuivere goede Christus kon toch geen onzuiver verachtelijk menselijk lichaam hebben? Of was deze mens eigenlijk wel God? Hij kon toch niet in zo'n zondig lichaam wonen?

Zo kwam men ook nog tot een ander probleem. Hoe kon God de stoffelijke wereld, en de stoffelijke mens nu gemaakt hebben (Gnostiek)? Zo kwam men soms zelfs tot het bestaan van 2 goden, een goede en een kwade. Eén die stof schiep, en één die geest schiep. Een boze god van het Oude Testament, en een God van genade in het Nieuwe Testament.

Allerlei ketterse schijnoplossingen van deze schijnvraagstukken ontstonden er zo in de Kerk. Dit berokkende de Kerk veel schade. Men heeft tegen deze onzin veel strijd moeten voeren. Zo werd de Kerk van binnen en buiten bedreigd.

In 313 werden de vervolgingen definitief gestaakt. Keizer Constantijn (306 – 337) wilde het Christendom juist gebruiken om de eenheid van zijn rijk te bevorderen. Deze eenheid was hard nodig. Vooral tussen 200 en 300 na Christus was het aantal Christenen sterk gegroeid.

²⁰¹ Zie Turenout T. van, Jesaja, Jahweh redt, Grijskerk, 2024.

²⁰² Na de Hemelvaart kwam de Here Jezus de hemel binnen, en ging Hij naast zijn Vader zitten (Hand.2:33-36, Dan.7:13,14). In opdracht van God de Vader zit God de Zoon aan zijn rechterhand, totdat de Vader al de vijanden van de Zoon heeft onderworpen (Ps.110:1, Mat.22:41-45, Hebr.1:13, 10:12,13). De hemelse Vader zal dus eerst naar de aarde komen om met de vijanden af te rekenen, voordat zijn zoon Jezus terug zal komen.

Tegenover de heidense volken die het Romeinse rijk van buiten bedreigden, wilde de keizer het rijk verenigen door het Christendom.

Hij wilde dan ook, dat de Kerk één werd, en één bleef, en niet verscheurd werd door allerlei twisten. Met vallen en opstaan, met fouten en gebreken van mensen, wist de Kerk deze eenheid te bereiken. Op de Concilies (o.a. Nicea 325 en Constantinopel 381) wist men de gevaren van deze dwaalwegen en verkeerde heidense filosofie te overwinnen.

Voorals Athanasius (295 – 373) heeft hier als dienaar van God grote invloed ten goede mogen uitoefenen. Hij schreef over het Woord (geest) dat vlees geworden is om de mensen te verlossen. De materie, het vlees van de mens, is wel aan de zonde onderworpen (vgl. Gal.5). De Here zal echter ook ons lichaam verlossen.

Zelfs Augustinus (354 – 430) kon het vlees nog niet zien als een scheppingsgave van de hemelse Vader. Hij verachtte het huwelijk, en zag nog steeds niet, dat de schepping ondanks de zonde spreekt van Gods almacht (Ps.104, 119, enz.). Uit de schepping zou men de Here moeten kennen. Helaas kunnen we dit door de zonde niet meer. Alleen hierom al staan we schuldig tegenover God, ook al hebben we nog nooit van Hem gehoord (Ps.19, Rom.1:20). Wel zag Augustinus heel duidelijk het geloof als een wonder, als een gave van de Heilige Geest.

Ondanks dit falen in de Kerk, hebben de volgelingen van de gezalfde Jezus 1000 jaren lang Gods Woord kunnen verbreiden. Omstreeks 300 na Christus brak de 1000-jarige periode aan, waarin het Christendom de ene overwinning na de andere boekte. In 391 werd het Christendom staatsgodsdienst. Alle heidense erediensten werden verboden. Drie jaren later werden de Olympische spelen ter ere van de afgod Zeus afgeschaft.

Rome werd geplunderd door de heidense volken die de hoer haatten. Het Lam echter overwon ook de heidense koningen. Deze heidense volken aan de grenzen van het oude Romeinse rijk namen tussen 500 en 600 na Christus het Christendom aan. Ook dit ging allemaal met zonde en tekortkomingen gepaard.

De overgang van Clovis I (±466 – 511) de koning van de Franken tot het Christendom in 496 na Christus bleek van doorslaggevende betekenis te zijn. Het rijk van de Franken nam in macht en aanzien de plaats van het oude Romeinse rijk in het Westen over. Evenals keizer Constantijn (306 – 337) wilde hij het Christendom daarbij niet missen. Zo ontstond er in de wereld een gebied van Christenen. De Germaanse koningen als nakomelingen van Jafet hadden het Christendom overgenomen. Ze mochten wonen in de tenten van Sem (vgl. Gen.9:27, Hand.16:9, Rom.10 en 11).

Het was een tijd waarin niet de paus als opvolger van Petrus alles te vertellen had. Zo werd op het 6^e concilie van Constantinopel in 680/681 paus Honorius (625 – 638) veroordeeld als een bevorderaar van een verkeerde leer. Evenals de Kerk in de 7 gemeenten met problemen kampte, zo kampte ook ze in deze tijd met de zonde. In de vele geslachten is doorgaande reformatie nodig, doorgaande strijd, om steeds weer de verkeerde dingen uit de Kerk te bannen.

Zo ging de overwinning van het witte paard verder. Wie niet gedoopt was, zoals de Joden, stond buiten de maatschappij. Oorlogen van vorsten hadden de toestemming van de Kerk nodig. Men mocht alleen tegen heidenen en ketters de wapenen opnemen. Veel heeft de Kerk gedaan om de strijd tussen de ridders in te dammen.

Het Latijn werd sinds de bijbelvertaling van Hiëronymus (±330 – 420) de taal van de Kerk. De Kerk kende sociale zorg, en had het monopoly over de wetenschap. Ze kende een eigen wetgeving. De kunst diende haar. De bisschoppen hadden een grote zelfstandigheid ten opzichte van de paus.

Kerk en staat vormden een (te) nauwe eenheid. De keizer benoemde geestelijken, en beïn-

vloedde de benoeming van de paus. De paus zalfde de koning weer tot keizer, waardoor die pas gezag als keizer had.

Ook was er tot 1000 na Christus maar één kloosterorde, die door Benedictus van Nursia (480 – 543) werd gesticht. Grote flexibiliteit en religieuze toewijding kenmerkte deze orde.

Grote gevaren echter bleven de Kerk van binnenuit bedreigen. Ten eerste was de latente scheiding tussen het vlees en de geest niet volledig overwonnen. Dit gevaar was het grootst in het Oosten. In het Byzantijnse rijk zag men de nauwe band tussen het werk van de Here Jezus en de Heilige Geest niet. De wereld is zondig. Door het mystieke schouwen bij een icoon probeerde men van het zondige aardse verlost te worden. Na de verlossing van de zonde door de gezalfde Jezus, moest de Heilige Geest de Christenen verlossen van het aardse. In de Byzantijnse kunst is dit alles heel goed terug te vinden. De grote behoefte aan symbolen voor het goddelijke, zoals beelden en relieken, ontstond vooral in het Oosten.

In het Westen werd de Kerk steeds meer voor politieke doeleinden gebruikt. De nauwe samenwerking tussen Kerk en staat werkte de verwereldlijking in de hand, zonder dat de Kerk hier zelfstandig tegenin ging. Door keizers en vorsten werden geestelijken benoemd, die in de eerste plaats goed konden besturen. Of het goede en trouwe dienaren voor Gods volk waren, dat was minder belangrijk. Het pausdom raakte in groot verval. Alleen door de hulp van de keizer betekende het nog wat. Zo begon de verwereldlijking van de Kerk zorgelijke vormen aan te nemen.

Gelukkig kwam hiertegen een reformatiebeweging in verzet. In 910 werd er in Cluny een klooster gesticht. De regels van Benedictus van Nursia werden verscherpt. Later kreeg dit klooster allerlei dochterkloosters naast zich, die zich aan dezelfde regels onderwierpen. Deze groep tekende verzet aan tegen de gevaren die de Kerk van binnenuit bedreigden. De beweging van Cluny breidde zich zo snel uit, dat ze de meerderheid van de kardinalen ging beïnvloeden. Doordat de paus meestal door de kardinalen werd gekozen, veroverde de beweging deze post. Mede hierdoor kwam het in 1054 tot een breuk met de Grieks-Katholieke kerk. Men verzette zich tegen de mystiek. De Katholieke Kerk werd vanaf die tijd ook wel de rooms-katholieke Kerk genoemd.

Vanaf 1076 kwam het verzet tegen de verwereldlijking van de Kerk goed op gang. Aan het benoemen van geestelijken door keizers en vorsten kwam grotendeels een einde. Vooral paus Gregorius VII (1073 – 1085) is hierom bekend.

Toch bleef deze beweging van reformatie steken. Er was geen permanente doorgaande reformatie. Er was geen groei. Het bleef bij half werk. Een voorstel van paus Paschalis II (1099 – 1118) om de kerkelijke organisatie en de staat volledig van elkaar te onderscheiden haalde het niet. Hierdoor zouden geestelijken geen landgoederen meer bezitten. Ze zouden geen inkomsten meer verwerven voor bestuurlijke zaken, maar ze zouden wel onafhankelijker zijn. Het falen van dit voorstel in het jaar 1111 bleek het keerpunt te zijn. De hervormingen bleven bij wat uiterlijke maatregelen steken. De materiële hebzucht van de geestelijken werd niet voldoende bestreden. De gevaren van binnenuit vraten zo verder door. De verwereldlijking van de kerkelijke organisatie hield niet op. Bestuurlijke zaken kwamen centraal te staan. Tachtig procent van de geestelijken had rechten gestudeerd. Besturen en belasting innen werden belangrijker geacht dan herderlijke zorg. Zo ontstond er een kloof tussen geestelijken en leken.

Nadat de invloed van de keizer en de vorsten teruggedrongen was, werd deze plaats niet ingenomen door de zich steeds meer ontwikkelende burger. Dat zou een goede zaak zijn geweest.

Met het verdwijnen van het vorstelijke gezag uit de Kerk groeide alleen maar de macht van de paus. Steeds meer bisschoppen werden door de paus aangesteld.

Ook de centralisatie nam binnen de rooms-katholieke Kerk zorgwekkende vormen aan. Op allerlei synoden nam het aantal pauselijke legaten toe. Steeds meer brieven verlieten sinds 1150 het pauselijke hof. Daar deelde men de lakens uit zonder contact te zoeken met de gewone gelovige mensen die God dienden. Vanuit Rome werden de kleinste dingen geregeld. De macht van de paus bleef onevenredig groeien.

Onder de rijkere Christenen ontstond een groei aan kennis en ontwikkeling. Deze meer ontwikkelde gelovige mensen werden niet tot bijbelstudie aangemoedigd. Zij namen de plaats van de vorsten niet in. De Kerk groeide zo niet met haar tijd mee. Tussen de kerkleden, die leken werden genoemd, en de geestelijken ontstond een grote kloof. De geestelijken gingen tussen God en de gewone Christenen in staan. De Kerk draaide om de geestelijken. De Here en de mensen die Hem dienden, kwamen op de tweede en derde plaats.

Hierdoor konden de dwalingen die eerst vooral in het Oosten voorkwamen, zich ook naar het Westen uitbreiden. Het Kerkvolk was immers dom en onwetend. Beeldenverering en het hebben van relieken werden gewone verschijnselen. De verachting van Gods natuur en schepping werd steeds groter.

Veel koningen moesten voor de pauselijke ban zwichten, maar toch ging het niet goed met de Kerk. Hoewel de rooms-katholieke Kerk uiterlijk heel machtig scheen, ging het innerlijk verval snel verder. Veel nieuwe kloosterorden, die wel de zielszorg op zich namen, schoten als paddenstoelen uit de grond. De paus kon er nauwelijks controle over krijgen.

Ook op wetenschappelijk-filosofisch terrein begon het monopoly van de rooms-katholieke Kerk te kraken. Er ontstonden allerlei stromingen die direct of indirect tegen de opvattingen van de Kerk ingingen. Zo leerde Thomas van Aquino (1225 – 1274), dat er 2 rijken waren. Het rijk van de natuur, en het rijk van de genade. Het rijk van de gewone wereld moest men met het verstand benaderen, en het rijk van de genade met het geloof als een gave van Gods Geest. Deze rijken waren met elkaar in overeenstemming. Die visie was een grote winst ten opzichte van het denkkader van Augustinus. Het was een grote stap vooruit. Aquino wilde de wetenschap onderscheiden van de theologie.

De rooms-katholieke Kerk ontkende eerst deze stroming. Evenals Augustinus ontkende men de schepping, die echter wel bestond. Men sloot de ogen voor de dagelijkse realiteit van de gelovigen. De hoge geestelijkheid sloot zich op in de ivoren toren. Veel te laat zag men het belang in van het werk van Thomas van Aquino. De rooms-katholieke Kerk leidde deze nieuwe bewegingen niet, maar hobbelde er wat achteraan.

Hierdoor gingen allerlei nieuwe ontwikkelingen een eigen leven leiden. Aquino onderschatte de kracht van de zonde, die het menselijke verstand vertroebelt. Door het zondige verstand is God niet te bewijzen. Pas als het menselijk verstand is verlicht door de kracht van de Heilige Geest, krijgt de mens de juiste kijk op de schepping. Hierin had de Kerk moeten bijsturen. De winst was dan groot geweest. De scheiding tussen geest en stof had zo volledig overwonnen kunnen worden.

Het ging echter van kwaad tot erger. Occam (±1285 – 1349) en veel anderen wilden alleen nog geloven, wat ze met het (zondige) verstand konden begrijpen. Hiermee werd het zondige verstand van de mens de norm. Deze norm ging de plaats innemen van Gods Woord en Geest. Volgens het geloof van Occam bestaat alleen het zintuiglijk waarneembare. De natuurwetten en ideeën zijn slechts gedachten van mensen die eigenlijk niet bestaan. Sommigen zetten een stap verder, en loochenden zo het bestaan van God. Hij immers is met onze zondige zintuigen ook niet waar te nemen.

De Here echter legde de natuurwetten in de schepping. Hij stelde zo de mens in staat om over de schepping te regeren. De mens kan zo Gods hand in de schepping ontdekken. Uit zijn scheppende Geest ontstond de materie. Eerst ontkende men de schepping, later ontkende men de Maker.

Met de eenheid van de Kerk was het rond 1300 gedaan. Na lange tijd van geduld, kwam eindelijk Gods straf. Veel kwaad kan de Here door de vingers zien, vooral als er tegen het kwade gestreden wordt. Wanneer de Kerk het kwaad echter tolereert of steunt, betekent dit het einde van de Kerk. Dan neemt God de kandelaar weg.

Vooraf het pauselijk falen kwam heel duidelijk aan het licht. Door de sterk toegenomen centralisatie had dit een veel grotere invloed op de Kerk, dan vroeger het geval was. De kruistochten (1099 – 1291) werden uiteindelijk een jammerlijke mislukking. Toen paus Bonifatius VIII (1294 – 1303) de banvloek uitsprak over de koning van Frankrijk, bleek dit weinig effect meer te hebben. In 1303 werd hij door de Franse koning gevangen gezet. Op het concilie van Vienne in 1312 was het niet meer de paus, maar de Franse koning, die de grootste invloed in de rooms-katholieke Kerk had. Veel oneerlijke en onrechtmatige beslissingen werden er genomen.

Er kwam zelfs een tijdperk waarin er meerdere pausen waren (1377 – 1415). Het werd één grote chaos. De roomse kerk zat vol met juristen, en de gewone Christenen werden verstrooid, als schapen die geen herder hadden.

Het einde van de 1000-jarige periode kwam door het 2e, 3e, en 4e zegel. De oorlog, de honger en de pest kwamen als oordelen van God. Oorlogen kwamen in de 14e eeuw heel veel voor. Groepen van steden streken tegen het gezag van de keizer, terwijl de ene keurvorst tegen de andere ten strijde trok om de keizerskroon te verwerven. In het noorden van Italië bestreden de steden elkaar op leven en dood. In het zuiden vochten de landheren onderling. Spanje was in hevige strijd gewikkeld met de Mohammedanen. Grote Mongolenoorlogen kende men in het verre Oosten, terwijl de Turken steeds verder naar het Westen begonnen op te dringen. In 1337 begon tussen Engeland en Frankrijk de 100-jarige oorlog. Deze oorlog ging met een onbeschrijfelijke ellende voor de bevolking gepaard.

Economisch ging het ook slecht. Dit werd door de instabiliteit en de talrijke oorlogen in de hand gewerkt. Voedselschaarste kwam veel voor. Het 4^e paard (de pest) kwam. De pest maakte veel slachtoffers (1348 – 1350). Zo werd ruim ¼ van de toen bekende wereldbevolking weggevaagd. Strijd, honger en ellende. De kerk kon geen vrede meer bieden.

God echter maakte een nieuw begin. In Engeland begon Wycliff (1328 – 1384) weer uit de Bijbel te preken. De Bijbel was voor hem het enige gezag. Deze prediking had verdere gevolgen. Johannes Hus (1369/70 – 1415) werd er door geraakt. Hij begon in Bohemen ook uit de Bijbel te preken. Zeker, er waren nog veel tekortkomingen, maar er werd toch een begin gemaakt met Gods Woord als het hoogste goed.

Ook in de schilderkunst zag men goede dingen. Giotto (±1266 – 1337), oorspronkelijk een Byzantijns schilder, brak met de symbolische schildertraditie. Hij ging de schepping van God als iets moois zien. Zijn schilderwerk werd realistischer. Hij was de grote voorloper van de schilders in de Renaissance. Jezus de Gezalfde kwam zo weer het dagelijks leven binnen. De Christus is dan niet meer alleen voor het geestelijke en de geestelijken, maar voor alle gewone mensen die Hem liefhebben.

Wat deed de roomse kerk? Was ze blij met deze dingen? Integendeel. In 1415 werd Johannes Hus uitgenodigd om naar Konstanz te komen. Er zou geen haar van zijn hoofd worden ge-

krenkt. Hij werd echter verbrand. De valse kerk ging haar eigen ware profeten doden. Van echte kerkhervorming kwam niets meer terecht.

Aan de eenheid van de maatschappij kwam voorgoed een einde. De rijkseenheid van Europa werd versnipperd in een lappendeken van nationale staten. Meerdere geestelijke stromingen bestonden naast elkaar. Zo ontstonden de rooms-katholieken, de humanisten, de dopersen, de Lutherse en de Calvinisten. Los van elkaar kende elke groepering een continuïteit.

Het humanisme van Desiderius Erasmus ($\pm 1467 - 1536$) was een voortzetting van de richting uit de roomse kerk, die het verstand van de mens op de troon zette. Erasmus en veel anderen geloofden nog wel. O, jazerker. Ze geloofden echter alleen, wat ze met hun zondige menselijke verstand konden begrijpen. Op den duur blijft er dan van het geloof steeds minder over. Zo gelooft het humanisme van vandaag de hele Bijbel niet meer.

De doperse beweging was het begin van de Reformatie. Veel dopersen handhaafden echter de tegenstelling tussen het aardse en het hemelse of geestelijke. Het zondige aardse zou de geestelijke mens niet onzuiver maken. Naast veel goede dingen kende een gedeelte van deze richting daardoor ook grote zedeloze excessen, die sterk aan de beweging van de Nicolaiëten doen denken.

Met de Lutheranen kwam een stroming naar voren, die te vergelijken is met de beweging van Cluny. Men streefde naar herstel, niet naar groei. Als er geen groei is, dan komt er op den duur achteruitgang. Helaas zien we daarvan de gevolgen bij veel Lutherse vandaag om ons heen.

Ook Maarten Luther (1483 – 1546) kende de twee-terreinenleer. Het terrein van het verstand, van wet en stof, stond tegenover het terrein van het Evangelie, het gevoel en de onzichtbare beleving. Uit de avondmaalsleer blijken deze verschillende denkkaders het duidelijkst. Hoe kon Jezus de Gezalfde door zijn lichamelijk lijden ons geestelijk verlossen. Luther kwam hier dan ook niet uit.

Evenals bij de beweging van Cluny moet men Lutherse werk wel waarderen. Beide hebben een begin willen maken met herstel. Dat was hard nodig. Helaas bleef het bij restauratie. Het werd geen reformatie. De groei en de vernieuwing bleven uit. De Reformatie die mede door Johannes Calvijn (1509 – 1564) tot stand kwam, ging dieper. Niet dat alles vlekkeloos ging. Wel zag men daar groei in de kennis van God. De Kerk moet niet terug naar haar oude hoogtepunt. Die stilstand levert op langer termijn geen vruchten op. De Kerk moet over deze hoogtepunten heen groeien. We moeten verder komen.

De Reformatiestroming leerde in de concrete tekenen van brood en wijn bij het avondmaal Gods verlossend werk zien. Ja, in heel de schepping zag men de vinger van de Here (Ps.19). De eenheid tussen idee en stof werd gezien. Men leerde de wetenschap toepassen in de praktijk.

Dit gaf de wetenschap een grote stoot vooruit. Een stoot die veel mensen ook welvaart zou brengen. Natuurkundigen zoals Pascal (1623 – 1662) en Newton (1642 – 1725) erkenden de grenzen van het menselijk verstand, en wisten, waar hun wetenschappelijke onderzoeken toe dienden. Pas de bekeerde mens heeft bewondering voor de mooie orde die God in de schepping heeft gelegd. We kunnen God, doordat we Hem vanuit de Bijbel kennen, ook leren kennen vanuit zijn prachtige mooie schepping.

Ook in de kunst werd de band tussen de hemel en de aarde nauw aangehaald. Op schilderijen ziet men de gezalfde Jezus centraal in de natuur, en midden tussen de mensen. De meeste mensen kenden een steeds grotere eerbied voor het geschapene als het werk van God.

Het humanisme kreeg echter steeds meer vat op de maatschappij. De grote afval begon. Dante (1265 – 1321) kende zo 2 soorten van liefde, een hemelse en een aardse. Evenals veel andere humanisten had Petrarca (1304 – 1374) een overdreven bewondering voor de klassieke Romeinse schrijvers. De hemelse bovenbouw verdween steeds meer uit de gedachten van de humanisten. In de 17^e eeuw gaat de aanbidding van het verstand, het rationalisme, de maatschappij veroveren. Het menselijke verstand werd in de 18^e eeuw als een god vereerd. Onder een christelijk vernislaagje ontstond zo een grote groep liberalen.

In de 19^e eeuw kwam deze afval openlijk naar buiten. De eenheid die had bestaan, maakte plaats voor de verstrooiing. Dit kwam men tegen in alle facetten van het leven. Na het losmaken van de wetenschap uit de theologie, beginnen allerlei wetenschappen los en onafhankelijk van elkaar tot ontwikkeling te komen. Dat de totaliteit van Gods schepping meer is dan de afzonderlijke delen, werd ontkend.

Na de Renaissance en de Barok viel de nauwe harmonieuze samenwerking tussen de bouw- en schilderkunst weg. In de kunst was de mens eerst een geheel. De mens zag men verbonden met de Christus en de natuur. Deze relaties werden verbroken. Er ontstond een gespleten mens in een gespleten cultuur. Rationele verstandelijke zakelijke kunst (David 1774 – 1840) kwam te staan tegenover de gevoelsmatige (Goya 1740 – 1825).

Het werd een tijdperk van allerlei uitersten zonder evenwichtigheid. Het tijdperk van de ismen: materialisme naast idealisme, collectivisme naast individualisme en dictatuur naast wetteloosheid. Zo werden alle onderlinge relaties verstoord, doordat de relatie met God verstoord werd. De werknemer kwam te staan tegenover de werkgever. Door die zogenaamde christelijke liberalen werden ze uitgebuit. Ze werden behandeld als stukken steen of materie. Men zag ze niet meer als beeldragers van God. Alles viel uit elkaar.

De verbrokkelijking of ontmenselijking waren de gevolgen van de redelijke (Desiderius Erasmus (±1467 – 1536)) of zedelijke (Immanuel Kant (1724 – 1804)) godsdienst. In dat soort godsdiensten werd de Gezalfde weggewerkt. De denker of kunstenaar kwam er voor in de plaats. In de kunst ziet men dit duidelijk. De plaats waar men traditioneel Christus afbeeldde, werd ingenomen door Socrates (±470 – 399), de denker, of de kunstenaar (David, Rodin, Courbet). Veel heb ik geleden. Dat was de naam van Eduard Douwes Dekker (1820 – 1887). Als de christus van de verdrukten en de vertrapten, wilde hij optreden tegen een groot kwaad. Veel valse christussen ziet men hier dus duidelijk verschijnen, als men er maar oog voor heeft.

In 1789 kwamen de liberalen in opstand tegen de grootgrondbezitters en de landadel. In 1848 braken er op allerlei verschillende plaatsen opstanden en revoluties uit. In dat jaar streeden veel egoïstische koningen tegen egoïstische onderdanen. Gezag begon hetzelfde als macht te worden.

Ook in de wetenschap zette de wetteloosheid zich verder voort. Charles Darwin (1809 – 1882) zag de mens nog als een organisch wezen dat van de dieren afstamde. Daarna leerde Sigmund Freud (1856 – 1939), dat een mens een veredeld dier is, dat door driften wordt geleid. Ludwig Feuerbach (1804 – 1872) ging de materiële aspecten als het hoogste goed zien. Volgens hem was de mens een verzameling moleculen, een brok materie. Als men in de arbeiderswijken van die tijd ging kijken, leek het er misschien wel veel op. God echter heeft de mens als koning van de schepping naar zijn beeld gevormd. Karl Marx (1818 – 1883) zette de zaak helemaal op z'n kop. Niet Gods Woord schiep uit het niets stof, de aarde en alles wat erbij hoort, maar de stof en de materie schiep een god in de breinen van de mensen.

In de kunst als spiegel van de tijd is dit heel goed waar te nemen. De mens werd eerst opgedeeld, zoals we zagen. Deze versnippering ging verder door. De mens werd niet meer dan een

impressie (Manet, Monet, Debussy). Weer later werd het niet meer dan een verzameling stippen (Georges Seurat 1859 – 1891). Men wilde de kunst volkomen onafhankelijk maken (Paul Gauguin (1848 – 1903)). De kunstenaar werd een god in zijn eigen gedachten (Willem Kloos (1859 – 1938)). De mens wilde op de troon van God zelf zitten.

Alles kwam zo los van elkaar te staan. Kreeg vroeger de kunstenaar vanuit de maatschappij gerichte opdrachten, later deed men, wat men zelf wilde. Kunst moest er niet meer zijn om God en de naaste te dienen, maar om jezelf uit te leven. Daarmee werd de moderne kunst, evenals alle andere zaken die op zichzelf staan, zinloos. Bij de kunstschilder Pablo Picasso (1881 – 1973) werkte deze verstrooiing nog verder door. De mens werd niet meer dan een stuk materie, evenals een brok steen of een tafel. Alles wat de Here zo mooi gemaakt had, werd bespot en veracht.

De grote revolutie van 1917 brak in Rusland uit. Deze revolutie moest vrijheid brengen. Nog een zwaardere juk echter kwam er voor in de plaats. Vrijheid spiegelde men de massa voor, maar men werd slaven van het verderf. Absolute vrijheid voor de één, leidt tot gebondenheid voor de ander. Jean-Paul Sartre (1905 – 1980) verklaarde God dood, maar kwam wel in een zinloze eenzaamheid terecht. De grote wetteloosheid maakt de mens tot slaven van de zonde (2Pet.2:19).

Ook de filosoof Friedrich Nietzsche (1844 – 1900) had God dood verklaard. Hij keerde zich tegen de volgens hem levensontkennende slavenmentaliteit van de Joodse en Christelijke traditie. Deze slavenmoraal zou zijn ontstaan als verzet tegen de heersende orde. Die moraal bestaat volgens Friedrich Nietzsche uit alles wat zwak is. Dat zwakke is echter vooral ook sluw. Aan deze slavenmentaliteit zou een einde komen. Gods koningskinderen zijn volgens Nietzsche slaven.

Tegenover de slavenmentaliteit stelde Friedrich Nietzsche de heersersmoraal. Deze moraal zou zonder invloeden van buitenaf zijn ontstaan. De heersersmoraal is voor de sterke en mooie mensen. Voor de übermensen, zoals hij ze noemde. Volgens Friedrich Nietzsche zou niet God overwinnen maar de heersersmoraal van satan.

Nietzsche ging dwars tegen de Christelijke moraal in. Om zijn agressieve ideeën wordt hij ook wel de filosoof met de hamer genoemd. Deze benaming is wel terecht. Zijn antichristelijke denkbeelden vormden de basis voor de vernietiging van ongeveer 6.000.000 Joden in de Tweede Wereldoorlog.

Na de Tweede Wereldoorlog werd de grote wetteloosheid duidelijk geïllustreerd door de schrijver Jan Cremer (1940) en de schilder Karel Appel (1921 – 2006). Ze kenden elkaar persoonlijk. Zo kunnen we de moderne kunst en filosofie zien als tekenen van deze tijd. Gerard van het Reve (1923 – 2006) kreeg in 1969 de P.C. Hooftprijs voor zijn literatuur die openlijk met de Here op een gruwelijke wijze de spot drijft. We zien zo de wetteloosheid op alle terreinen van het leven om ons heen groeien. We groeien op den duur naar de wereldstad toe. De grote stad, die de profeten en getuigen van God zal doden.

2. Wat er nog zal gebeuren.

1. Bijbels perspectief.

Jezus' woorden

Over de dingen die ons nog te wachten staan, heeft de Here Jezus zelf uitvoerig gesproken. In de Bijbel geven 3 verschillende mensen dat spreken van de Messias weer (Mat.24, Mark.13,

Luk.17:20-37, 21). Ze doen dat elk ook op een verschillende manier. Twee of meer getuigen geven zo van een gebeurtenis een verschillend verslag.

Deze 3 personen hadden met hun verslag over meestal dezelfde gebeurtenissen een uiteenlopende bedoeling. Matteüs wilde aan de Joden laten zien, dat Jezus de Messias is. Het koninkrijk van de hemelen is gekomen. Markus wilde de Here tonen als de koning van de wereld, terwijl Lukas aan de heiden Teofilus (= Vriend van God) wilde laten zien, dat de mensenzoon Jezus de Verlosser is van alle zondaren. Voor deze primaire lezers werd de vorm van de boodschap aangepast. Hoewel de vorm aangepast is aan de eerste lezer, bleef de inhoud gelijk, evenals bij Jezus' boodschap aan de 7 gemeenten. Wel moeten we oog hebben voor de verschillende invalshoeken van de 3 evangelisten. Juist daardoor vullen deze 3 getuigen elkaar aan.

Lukas schreef zijn Evangelie in eerste instantie voor een heidense Romeinse bevelhebber uit het leger. Vanuit het denkkader van de heidenen wordt de tijd iets duidelijker beschreven, dan bij de Joden. Daardoor weten we beter over welke tijd Jezus het heeft, als Hij over de toekomst spreekt. Zo worden de ondergang van Jeruzalem, en de komst van de Here Jezus apart beschreven.

Toen de discipelen aan de gezalfde Jezus de weelde van de tempel wilden laten zien, voorspelde Hij de grondige verwoesting van deze tempel (Luk.21:5-24). Er zou zelfs niet één steen op de andere worden gelaten. De discipelen vroegen, wanneer dat zou gebeuren, en wat het teken van deze verwoesting zou zijn.

Daarop voorspelde de Here Jezus de ondergang van Jeruzalem. Verreweg de meeste mensen die om Hem heen stonden, zouden het begin van de gebeurtenissen nog meemaken die zouden leiden tot de val van de Joodse hoofdstad (Luk.21:32). In die tijd zouden veel verleiders als de Gezalfde optreden. Oorlogen zouden er zijn, die gepaard zouden gaan met de honger en de pest! Ook zouden er aardbevingen zijn. Vervolgelingen zouden losbarsten. Door volharding zou het geloof standhouden. Onder de bevolking in Jeruzalem zou een grote nood heersen. De heilige stad zou door de heidenen vertrap worden.

In 66 na Christus kwam Jeruzalem in opstand tegen het Romeinse gezag. In de stad streden de Joden tegen elkaar, terwijl de stad zich moest verdedigen tegen de Romeinse legers. In het Romeinse rijk zelf heerste rond het jaar 68 na Christus een grote burgeroorlog. In het jaar 70 kwam hieraan een einde. Toen ging ook de stad Jeruzalem ten onder. De opstand die ongeveer 3½ jaar duurde, was voorbij.

De Here Jezus gaf voor de ondergang van Jeruzalem ook een teken. Als men legers tegen Jeruzalem zag optrekken, dan moest men vluchten (Luk.21:20,21). Gods dienaren waren dus goed gewaarschuwd. Er werd zelfs aangedrongen om zeer snel te vluchten. Er is een overlevering waarin staat, dat de Christenen dat ook hebben gedaan. Ze zouden naar de stad Pella zijn gevluht.

Vlak na de voorspelling van de ondergang van de stad Jeruzalem, wordt er een grote sprong in de tijd gemaakt. Slechts kort wordt er dan over de ondergang van de hele wereld gesproken (Luk.21:25-27). Over de komst van Jezus de Gezalfde spreekt Lukas in een ander gedeelte uitvoeriger (Luk.17:22-37).

Bij Matteüs en Markus, die in eerste instantie vooral voor de Joden schreven, worden deze 2 verschillende delen bij elkaar geplaatst (Mat.24, Mark.13). Daar wordt minder expliciet de val van Jeruzalem aan de orde gesteld. Vanuit de ondergang van de Joodse hoofdstad zien we al de grote onderdrukking in de Eindtijd. De oude wereld zal plaats maken voor de nieuwe aarde.

Hierbij komen de 3 volgende zaken gezamenlijk aan de orde:

1. De verwoesting van de tempel, en het teken daarvan (Mat.24:1-8, Mark.13:1-8, Luk.21:5-11, 21:20-24). Iets vergelijkbaars gaat aan Jezus' komst vooraf.
2. De periode voordat de Zoon van God terugkomt (Mat.24:9-26, Mark.13:9-23).
3. De tijd en de dag van de komst van Jezus, en het teken van zijn komst (Mat.24:27-31, 37-41 Mark.13:24-27, Luk.17:22-37, 21:25-28).

Eerst wordt er gesproken over de ondergang van Jeruzalem. Er zullen veel valse christussen opstaan. Men zal horen van oorlogen, hongersnoden, en aardbevingen. Dat is echter niet het einde van de wereld, het is nog maar het begin van de weeën (Mat.24:8, Mark.13:8).

In de gedachtegang van de Joden betekende de verwoesting van de tempel het einde van de wereld. Dan zou Jezus de Gezalfde wel terugkomen. Als de evangelisten Jezus' woorden weergeven, zijn de 3 verschillende voorspellingen dan ook nauwelijks van elkaar te onderscheiden. De ene voorspelling vloeit over in de andere. Gedeeltelijk vinden er overlappingen plaats. Bovenstaande teksten bij de 3 punten geven slechts globaal de overgang naar de volgende voorspelling aan.

In de woorden van de Here Jezus zien we de voortgang van de geschiedenis. De gebeurtenissen lijken op elkaar, maar er vindt steeds een verheving plaats, zoals we dat ook in de Openbaring zagen.

De voorspellingen van de gezalfde Jezus worden gedaan, terwijl de blik naar de Eindtijd is gericht. Dat kunnen we zien aan verscheidene dingen. Eerst komt de grote afval (Mat.24:12, vgl. 2Tes.2:1-12), en daarna volgt de grote onderdrukking. Er is nog nooit zo'n zware onderdrukking geweest, en er zal nooit meer zo'n zware onderdrukking komen. Dit geweld is tegen de Christenen gericht. Om de door God uitgekozen mensen (= uitverkoren mensen) worden de dagen van de onderdrukking ingekort (Mat.24:21,22). De belegering van Jeruzalem door de Romeinse soldaten was niet tegen de volgelingen van Jezus gericht, maar tegen de opstandige Joden. Zo weten we dus, dat de Bijbel hier spreekt over de onderdrukking in de Eindtijd.

De Openbaring gebruikt ook deze beelden om de onderdrukking in de Eindtijd te beschrijven (Op.11:2). De heidenen zullen de heilige stad vertrappen (vgl. Luk.21:24). Er zal een grote onderdrukking zijn. Vanuit het perspectief van de belegering van Jeruzalem, voorspelde de Here Jezus de belegering van de legerplaats van de heiligen (Op.20:9). De dagen van de onderdrukking worden ten behoeve van de Christenen ingekort. Hierbij ziet men de overeenkomst met de 3½ dag uit de Openbaring (Op.11:9,11). Heel de wereld zal het getuigenis van God hebben gehoord (Mat.24:14). De getuigen hebben hun getuigenis afgemaakt (Op.11:7).

Er wordt ook een teken gegeven. De onderdrukking zal komen, als de gruwel van de verwoesting waarvan Daniël sprak (Dan.12:11), op de heilige plaats staat (Mat.24:15, Mark.13:14). Dat teken staat dan op de plaats waar het niet hoort. In de dagen van koning Antiochus IV (175 – 164), waar de profeet Daniël over sprak, werd een afgodsaltaar gebouwd op het brandofferaltair (1Mak.1:54,59). Daar werden offers gebracht voor de afgod Zeus. Deze afgod moest worden aanbeden. Onrein vlees moest worden geofferd. Zo zullen de mensen die de hemelse Vader willen gehoorzamen, verplicht worden de afgod(en) van de moderne tijd te eren. Alles wat heilig is, zal worden bezoedeld. Als dat gebeurt, dan is de grote onderdrukking dichtbij.

We zien dan, dat de totale verwoesting dichtbij is. De zon zal verduisteren. Het planetenstelsel staat op instorten. Bovendien is er een radeloze angst onder de volken door het bulderen van de zee en de branding. Wanneer we dit zien en horen, moeten wij als Christenen ons door deze tekenen juist laten bemoedigen (Luk.21:25,26,27). Evenals we aan de natuur en de vijgen-

boom kunnen zien, dat de zomer dichtbij is, kunnen we aan die tekenen zien, dat Jezus gauw zal komen (Mat.24:32,33, Mark.13:28,29, Luk.21:29-31).

Vlak na de grote onderdrukking, als alles uit de hand dreigt te lopen, zal de Here Jezus terugkomen. Hij laat ons dan een teken van zijn komst zien. De bliksem van de Almachtige schiet door de lucht (Mat.24:27,30^a, Luk.17:24). God de Vader zal zijn kinderen redden, en God de Zoon zal ze vergaderen. Evenals bij de komst van de zondvloed in de dagen van Noach, kon men wel weten, dat deze vloed zou komen. Toch kwam die voor verreweg de meeste mensen heel onverwachts (Luk.17:26,27). Zo zal de verwachte komst van de Gezalfde voor het overgrote deel van de mensen toch totaal onverwachts zijn (Mat.24:37-39).

Ten slotte zullen de hemel en de aarde voorbij gaan. Er zal een nieuwe (wolken)hemel, en een nieuwe aarde komen. De woorden van de Here Jezus zullen echter nooit veranderen. Door de tekenen van de tijd kunnen we ongeveer weten, wanneer Hij terugkomt. Het exacte tijdstip, de dag en het uur, dat weet echter God de Vader alleen (Mat.24:36, Mark.13:32).

Kort samengevat voorspelde Jezus de Gezalfde dus het volgende:

1. De tempel zal worden verwoest, en het teken daarvan is, dat vijandige legers Jeruzalem omringen.
2. Er komt een grote onderdrukking in de Eindtijd. Het teken daarvan is de gruwel van de verwoesting. De voleinding van de wereld is dan dichtbij.
3. Jezus' komst vlak na de Eindtijd. De bliksem is daarvan het teken.

Andere bijbelgedeelten

Ook in andere bijbelgedeelten wordt er over de toekomstige tijd gesproken. Tussen dingen die inmiddels vervuld zijn, kunnen we al flitsen opvangen van dingen die nog op hun vervulling wachten.

De komst van de Here kan misschien langer duren dan wij verwachten. Eerst zal de grote afval komen. Men zal zich wetteloos gedragen. Hij die de tegenstander van God tegenhoudt, zal worden weggenomen. De tegenstander van de Here zal doen, alsof hij God zelf is. De wetteloze mens zal veel tekenen en wonderen doen. De leugen zal worden geloofd (2Tes.2:1-12).

Als verreweg de meeste heidenen de Here verwerpen, zal Hij zich over Israël weer ontfermen (Rom.11:25-32). Nadat eerst een rest van Juda was teruggekeerd onder leiding van Jozua en Zerubbabel, keert na veel eeuwen het hele volk Israël terug.²⁰³ Uit de verre landen waarheen de Here hen had verstrooid, zal Hij hen verlossen (Jer.23:6-8, 30:10, Zach.10:6-12). God zal Israël en Juda weer terugbrengen naar het land dat Hij aan hun voorvaders heeft gegeven (Jes.11:11-16, Jer.16:15-18, 30:3, Ezech.36:24, 37:1-14,21,22,28, Hos.1:10-12, 2:15-22, Am.9:14,15). Het dode Israël zal herrijzen. Jozef, Israël en Juda zullen worden herenigd (Jes.11:13, Ezech.37:16-20,22). De Israëlieten zullen zich bekeren (Ezech.11:19,20, 36:26,27, 37:14,23,24, Hos.3:5, 14:5, Zach.12:10-14, 13:8,9). God zal hun ogen openen voor het nieuwe verbond, dat Hij met hen sluit (Ezech.37:26, Rom.11:27, Jer.31:31-34, 32:40-41, vgl. Hebr.8:8-12). Mensen uit veel natiën zullen naar Jeruzalem komen om de gunst van de Here af te smeken (Zach.8:22). Heidenen zullen als een geschenk voor de Here naar Jeruzalem worden gebracht (Jes.66:20). Uit hen kiest de Here dan ook priesters en Levieten (Jes.66:21).

In die tijd zal er in het heilige land geen zuigeling zijn, die maar enkele dagen leeft. De men-

²⁰³ Sommige profeten zien dwars door de eerste terugkeer heen al de laatste terugkeer. Voor hen is dat bijna hetzelfde. Net als 2 bergen, die dicht bij elkaar schijnen te liggen. In werkelijkheid is de afstand tussen die 2 bergen enorm groot. Daardoor lijken de profetieën over de eerste terugkeer en de laatste terugkeer op elkaar. Soms zagen de profeten zelf nauwelijks het verschil.

sen zullen weer heel oud worden. Ze zullen zelfs zo oud worden, dat ze (bijna) alles wat ze maken, ook weer zullen verslijten. Het zal evenmin door vijandelijke soldaten worden geroofd. Als iemand 100 jaren oud is, dan zal hij een jongeman worden genoemd. Wie geen 100 wordt, zal men als vervloekt beschouwen. De mensen zullen in het heilige land net als bomen weer eeuwenlang kunnen leven (Jes.65:20-24).

Daarna zullen alle volken tegen Jeruzalem ten strijde trekken. De hoofdstad zal worden ingenomen, en de helft zal opnieuw wegtrekken in ballingschap. De rest zal niet worden uitgeroeid (Zach.14:2). Dan zal de God de Vader voor Israël uittrekken, en zal Hij voor hen strijden (Ps.110:1, Mi.2:12,13, Zach.14:3,4). Zijn komst betekent de verlossing voor zijn kinderen, want de heidenen staan op het punt om de legerplaats van de heiligen binnen te dringen. Heel veel Christenen zijn dan al gestorven (1Kor.15:51).

Na de komst van God de Vader zal de Here Jezus onverwachts terugkomen (Ps.110:1). Hij zal komen, zoals Hij is opgenomen naar de hemel (Hand.1:11). Voordat de Christenen hun Koning in de lucht tegemoet gaan, zullen eerst zijn gestorven dienaren opstaan (1Tes.4:16). Bij het klinken van een hoorn zullen alle kinderen van de Almachtige een onvergankelijk en heerlijk lichaam krijgen (1Kor.15:51-53). De Christenen die zijn opgestaan, zullen met hun medegelovigen die nog op aarde in leven zijn, worden verenigd. Samen zullen ze de Zoon van God in de lucht tegemoet gaan, en voor altijd bij Hem zijn (1Tes.4:16,17).

Dan komt de woede van de Here over de mensen die Hem niet wilden dienen. Ze zullen in rotsspleten wegluchten om zijn verschrikking te willen ontlopen (Jes.2:19,21). Het zal hen niet baten. Ze zullen worden veroordeeld tot het eeuwige vuur, waar ook de duivel en zijn knechten zijn. Van de afvallige mensen *zal hun worm niet sterven, en hun vuur niet uitdoven. Zij zullen voor al wat leeft, een afgrijzen wezen* (Jes.66:24). In de buitenste duisternis, het eeuwige vuur, zal altijd wroeging, verdriet en pijn zijn (Mat.25:30,41,46).

Intussen zullen de hemel en de aarde door vuur vergaan. Ja, heel de schepping gaat ten onder (Jes.24:19,20, Pet.3:10-13). Er zal dan een nieuwe hemel en een nieuwe aarde geschapen worden. Het nieuwe Jeruzalem daalt uit de hemel neer. Daarvan zullen wij hemelburgers zijn. God bouwt dit Jeruzalem, dat door het kruis van Jezus de Gezalfde mogelijk is geworden (Ef.2:19,20, Hebr.12:22). De dienaren van Almachtige zullen zich er thuis voelen als een kind bij zijn moeder. Iedereen zal er vrij zijn (Gal.4:26). Het verschil tussen een Jood of een niet-jood bestaat niet meer. Veel volken zullen de Here gaan dienen, en oorlog zal er niet meer zijn (Jes.2:1-5). De Here gaat zelf tussen de mensen wonen. Roofdieren zullen hun prooi niet meer belagen. Ze eten gras en planten (vgl. Jes.65:25).

Samenvatting

Kort samengevat geeft de Bijbel ons duidelijk richtlijnen mee voor de toekomst. Veel voorspellingen zijn nog niet vervuld. Hierbij kunnen we het schema van de Openbaring gebruiken om te zien wat er nog in vervulling zal gaan.

We krijgen dan het volgende beeld:

1. Vergiftiging of verbranding van $\frac{1}{3}$ deel van de schepping (Op.8:7-11).
2. Het verduisteren van $\frac{1}{3}$ deel van de planeten (Op.8:12).
3. Een grote brandende hitte door de zon (Op.16:8,9).
4. Mensen die God niet dienen, worden door satan gekweld (Op.9:1-11, 16:10,11).
5. Een $\frac{1}{3}$ deel van de mensen wordt gedood (Op.9:15-19).
6. De grote afval, het ontstaan van een wereldbond tegen de Christenen (Mat.24:9-14, Mark.13:9-13, 2Tes.2:1-12, Op.16:13-16, 20:7,8).

7. De Here zal Israël en Juda weer terugbrengen naar het land dat Hij aan hun vaders heeft gegeven (Jer.16:15-18, 30:3, Ezech.37:21,22,28, Hos.1:10-12, 2:15-22, Am.9:14,15).
8. De Israëlieten zullen zich bekeren (Ezech.36:26,27 Hos.3:5, 14:5, Zach.12:10-14, 13:8,9). De mensen zullen in het heilige land weer heel oud worden (Jes.65:20-24).
9. Heel de wereld heeft het Evangelie gehoord, het getuigenis is afgemaakt (Mat.24:14, Mark.13:10, Op.11:7).
10. De grote onderdrukking (Mat.24:15-24, Mark.13:14-23, Op.11:1-10, 20:9^a). Het wankelen van de planeten (Luk.17:25,26).
11. De onverwachte komst van God de Vader ((Ps.110:1, Zach.14:1-7, Mat.22:41-45, Hebr.1:13, 10:12,13) en Jezus de Gezalfde, Gods woede en redding (Mat.24:29-31, Luk.17:26-37, 21:25-28, Op.6:12-17, 11:11-13, 16:17-21, 20:9^b).
12. Het laatste oordeel (Op.8:1, 10:3-7, 20:11-15).
13. De nieuwe hemel en de nieuwe aarde (Op.21-22:5).

Sommige van deze gebeurtenissen overlappen elkaar. Het één begint terwijl het andere nog niet is afgelopen. Zo vindt er een geleidelijke vernietiging van heel de schepping plaats. Wat hierboven staat, is slechts een aanduiding van de dingen die nog zullen komen. Met het verstrijken van de tijd zullen deze aanduidingen meer inhoud en betekenis krijgen.

2. Gegevens uit onze eigen tijd.

Als we op onze eigen tijd letten, zoals de gezalfde Jezus ons bevolen heeft (Mat.24:32,33), dan zullen we heel wat gegevens binnenkrijgen. Deze gegevens kunnen we alleen op de juiste manier ordenen, als we kennis hebben van Gods Woord. Daardoor weten we beter, waar we op moeten letten. We zullen dan ook de oorzaken en de achtergronden van de verschijnselen om ons heen leren zien. Als zondige mensen zien we anders deze dingen helemaal niet. De Here moet ons de oorzaken en de verbanden aanwijzen. Daardoor zien we niet alleen de uiterlijke dingen, maar kunnen we eveneens door de uiterlijke dingen heen zien.

Een vakman, die een auto koopt, weet waar hij op moet letten. Een leek kan voor veel ongerief komen te staan. Zo hebben wij net de Openbaring bestudeerd om beter te leren zien. Deze studie was nog beperkt. Ook al zijn we misschien dan nog geen vakmensen, toch weten we in grote lijnen al, wat er komen gaat. Als we zo om ons heen kijken, zien we zorgelijke dingen.

Het milieu van de aarde is onder andere ernstig vervuild. Deze vervuiling gaat langzaam maar zeker door. Veel deskundigen zeggen, dat de huidige ontwikkeling naar de ondergang voert. Men vergelijkt de wereld wel eens met een ruimteschip. Een ruimteschip gebruikt al zijn energie, totdat het geen brandstof meer heeft. Zo gaat het met de aarde. Veel soorten planten en dieren zijn al uitgestorven. Daar komen ondanks het gefabel van Darwin (1809 – 1882) geen andere meer bij. Hoewel al deze problemen in het rapport van de Club van Rome uit 1972 wel wat overdreven werden voorgesteld, moeten we de zaken ook niet beter inschatten en presenteren dan ze zijn. De grondstoffen en energiebronnen van de aarde zijn wel omvangrijk, maar niet onuitputtelijk. Zoals het menselijk leven na de zondeval eindig is, is eveneens deze zondige wereld eindig (Ps.102:26,27, Hebr.1:10,11). De zondige wereld verslijt als een kleed. De energiebronnen van de aarde zullen eens op raken, al zijn er door technische ontwikkelingen misschien meer mogelijkheden, dan we verwachten.

Er zijn echter nog veel meer problemen waar we mee te kampen hebben. Er is een zeer grote kloof tussen rijke en arme landen ontstaan. In die arme landen heerst vaak honger. Toch hoeft dit helemaal niet nodig te zijn. De aarde heeft met de huidige kennis en wetenschap de mogelijkheid om een veel groter aantal mensen te voeden.

Hierbij beginnen we al dieper door te dringen tot de kern van de problemen. Het is niet de schuld van God, die de aarde schiep. De aarde biedt niet te weinig mogelijkheden, maar het is de zondige mens, die het verprutst. Het zijn vooral de politieke en sociaal-economische moeilijkheden, die er voor zorgen, dat de voedselproductie de groei van de wereldbevolking nauwelijks bij kan houden.

In de arme landen zijn soms slechts enkele rijken. Velen van hen verbrassen hun geld aan oorlogen, wapentuig, feesten en harems. Als er minder wapens werden gekocht, zou dat gunstig inwerken op de welvaart (Mi.4:3-5). Het geld zou meer aan de bouw van scholen en wegen, en aan de verbetering van de landbouw en industrie ten goede moeten komen.

Ook de rijke landen verspillen veel geld aan het wapentuig. Verder richten deze landen met hun tariefmuren grote schade aan. Voor de wereldeconomie zijn tariefmuren erg onvoordelig. Bovendien krijgen de armere landen zo helemaal geen kansen. Ondanks alle verspilde ontwikkelingsgelden, vieren materialistische en economische ambities hoogtij. Het verschil tussen arm en rijk in de westerse landen groeit, en begint zorgelijke vormen aan te nemen.

Als dit (groeps)egoïsme en materialisme hoogtij blijven vieren, is er reden om voor de arme én rijke landen het ergste te vrezen. Economische ambities zijn wel goede dienaars, maar het zijn slechte meesters. Uit geestelijke armoede wordt de mens zonder God slaaf van die zinloze welvaartsjacht. Materiële welvaart op zich blijkt geen welzijn in te houden. De psychiaters hebben het druk, en het aantal zelfmoorden stijgt. De criminaliteit en het gebruik van verdovende middelen nemen schrikbarende vormen aan. De mens is slaaf geworden van zijn eigen expansiestreven (2Pet.2:19). Absolute vrijheid leidt tot volledige gebondenheid. Men is slaaf van de werken van het vlees, slaaf van de satan (Gal.5).

Welvaart op zich brengt geen geluk. Welvaart als middel om God en elkaar te dienen zal pas zinvol blijken te zijn. Dan komt er harmonie. We zullen de Here kunnen loven, en elkaar helpen en gelukkig maken. Er ontstaat dan geen wildgroei. Een geestelijke leegte kan nooit door materiële welvaart worden opgevuld. Er moet evenwicht zijn tussen geestelijk en materieel bezit. Groeit het ene ten koste van het andere, dan gaat op den duur een cultuur ten onder. Veel culturen zijn zo al verdwenen. Ze waren van binnen uitgehold. Dat zagen we al met het Romeinse rijk. Het Christendom vulde die leegte op. Daar konden vervolgingen niets aan veranderen.

Wetenschap kan de plaats van het geloof nooit vervangen. Hierbij kan men denken aan de euthanasie en de talloze abortussen, die dagelijks worden gepleegd. Hoe groter de technische mogelijkheden van de mens worden, des te groter onheil hij kan aanrichten. Dan komt het des te meer op normen en waarden aan. Juist in dat opzicht ziet het er somber uit.

De afval van God neemt ontstellende vormen aan. Hoewel het aantal Christenen in andere delen van de wereld een groei doormaakt, is de leidende rol van de Kerk verdwenen. De valse kerk hoereert met de wereld en het heidendom van andere godsdiensten mee. Dat noemt men dialoog. Het is valse profetie waar de Gezalfde ons juist enorm voor waarschuwt. We kunnen niet van 2 walletjes eten. Wie niet voor Jezus is, is tegen Hem. Wie niet voor Jezus is, die verstrooit (Mat.12:30).

Het toekomstig wereldrijk waar de Openbaring van spreekt, is door de ontwikkeling van de huidige wetenschap en techniek mogelijk geworden. De grote rijken uit de Oudheid hadden vaak problemen met de communicatie. Grote landrijken vielen een korte tijd na hun ontstaan weer uiteen. De grote rijken aan rivieren of zeeën konden zich landinwaarts niet te ver uitbreiden. Het bestuursapparaat en het leger waren tegen zulke afstanden nauwelijks opgewassen. Vooral na 1870 kwamen er betere vervoerssystemen tot ontwikkeling. Sinds die tijd hebben de grote staten de toekomst.

Economisch worden grote marktgebieden opengelegd. Schaalvergroting, specialisatie en dure onderzoeken op wetenschappelijk terrein maken het bestaan van kleine landen zoals Nederland bijna onmogelijk. Alleen samenwerken met andere landen biedt nog een mogelijkheid, maar meestal delen de grote mogendheden de lakens uit. Door de opkomst van moderne communicatiemiddelen zoals de (beeld)telefoon en internet nemen de mogelijkheden van grotere staten alleen maar toe. De grote stad, de wereldstad, komt met een snel groeiende wereldbevolking langzaam dichterbij.

De Here bracht en brengt Israël en Juda weer terug naar het land dat Hij aan hun voorvaders heeft gegeven. Gods getuigen zijn nog niet klaar. Het Evangelie dringt steeds verder in de onbekendere gedeelten van de wereld door. Nog steeds komen mensen door deze blijde boodschap tot het geloof in de gezalfde Jezus.

3. Blik op de toekomst.

Vooraf over de toekomst kan ons beeld slechts zeer onvolledig zijn. Veel voorspellingen die verder in de toekomst liggen, blijven vaag. Als de tijd van de vervulling nadert, zullen deze voorspellingen vanzelf duidelijker worden. Dat is ook de bedoeling van de Auteur van dit bijbelboek. Pas als de 7^e hoorn klinken zal, dan is de openbaring van het verborgen plan van de Here volledig uitgevoerd (Op.10:7). Dan zijn alle geheimen openbaar (voor zover het voor de mensen geschikt en goed is). Als we dit bedenken, dan kunnen we met beperkingen Gods openbaarde plan bekijken. We kunnen zo de grote lijnen van vandaag doortrekken naar de toekomst.

De Here laat in de Openbaring zien, dat het heidense Romeinse rijk ten onder gaat. Gods Woord regeert dan 1000 jaren op de aarde. De macht komt aan Christenen (Op.6:1). De afval begint. Daarna zal $\frac{1}{4}$ deel van de mensen omkomen door de oorlog, de honger en de pest (Op.6:2-7). Hier en daar vinden vervolgingen plaats. De zielen onder het altaar roepen naar de Here (Op.6:9,10). Dan komt Gods straf. Er wordt een begin gemaakt met de vergiftiging en verbranding van de schepping. Het milieu wordt bedorven. Zelfs $\frac{1}{3}$ deel van het licht van de hemellichamen zal worden verduisterd. Later zal elk levend wezen in de zee sterven, en de rivieren zullen helemaal als bloed worden. Dit zal geleidelijk op de totale vernietiging en verduistering uitlopen.

De mensen die het beest uit de afgrond dienen, zullen zweren krijgen. Het zal wel met hun levenswijze te maken hebben, want de Christenen blijven ervoor gespaard. De aarde wordt door de brandende zon verhit. De mensen vloeken wel, maar bekeren zich niet. De zonsverduistering zet door. De duivel, die eerst de aarde liet verontreinigen, zendt daarna een leger van gewelddadige verleiders. De gevolgen van de verleidingen zijn hard, en het venijn zit in de staart. De mensen die de satan dienen, zullen op hun tongen kauwen van pijn, en de dood vergeefs zoeken (Op.9:6). Ze zijn niet best af, en toch zullen ze zich tegen de Christenen keren. Ze zijn zo slaven van satan.

Hierna zal er een grote oorlog komen bij de rivier de Eufraat. Deze oorlog zal gevoerd worden door rossige blauwachtige zwavelkleurige ruiters. Uit de bek van deze ruiters zal vuur, rook en zwavel komen, waardoor $\frac{1}{3}$ deel van de mensen wordt gedood. Het zal dus een geweldige grote slag zijn. Er zullen nog veel meer doden en gewonden te betreuren zijn, dan bij de Tweede Wereldoorlog (toen minder dan 100 miljoen doden). Deze oorlog wordt niet met het zwaard gevoerd, maar ook niet met zware kernwapens. Ruiters of oorlogsvoertuigen gaan er zelf nog op af. Zelfs na deze verschrikkelijke slag bekeren de mensen zich niet. Ze willen de oorzaak van de ellende en de narigheid in de wereld niet zien.

Dan zien we uit de bek van de draak en het beest, en uit de mond van de valse profeet 3 onreine geesten komen (Op.16:13). Valse geesten. Het beest uit de zee en het beest uit de aarde bestaan niet meer. Het Romeinse keizerrijk is verdwenen. Ook de keizeraanbidding bestaat niet meer. De geest van het heidense Romeinse rijk is met het heidendom en de Oosterse religie blijven voortleven. Dit zien we onder andere in de humanistische stromingen, die tijdens de Renaissance sterk opleefden.

Na de grote oorlog waarbij $\frac{1}{3}$ deel van de mensen vergaat, worden alle mensen het eens. Vroeger verenigde de draak alle krachten in het beest uit de zee (leeuw, beer en luipaard) tegen Gods dienaren, en gaf zo het heidense Romeinse rijk kracht. Zo zal de satan het heidendom van het oude Romeinse rijk en de mensaanbidding weer verenigen, en doen herleven in een nieuw rijk. De grote afval zal doorzetten, en de normloze mens wordt aanbeden. Alle stromingen die voortkomen uit de Romeinse klassieken (humanisme, materialisme, liberalisme en communisme), en alle stromingen uit de valse religie (Mithras, Hindoe, Boeddha, Mohammed en het valse christendom), zullen door de satan verenigd worden. Het oude Jeruzalem, het heidense Sodom en het afgodische Egypte worden het samen eens (Op.11:8). Ze zullen opgehitst worden tegen het ware Christendom. Alle mensen worden broeders, behalve de Christenen. Die zullen buiten deze broederschap vallen. De Gog en de Magog zullen alle Christelijke invloed uit de maatschappij gaan verdringen (Op.20:8). In deze periode van de grote afval komt de antichrist (2Tes.2:1-12, 1Joh.2:18,22, 2Joh.1:7). Hij zal als onderkoning van satan de grote tegenstander van God op aarde zijn.

Nog steeds echter wordt het getuigenis gehoord. Heel de wereld zal moeten weten van de verlossing door Jezus Christus. Pas als de volheid, het overgrote deel, van de heidenen is binnengegaan, dan zal het volk Israël zich bekeren (Rom.11:25). In het heilige land zullen de gelovige Joden en heidenen weer honderden jaren oud worden. Het zal daar een hele lange periode veilig zijn (Jes.65:20-24).

Na enkele eeuwen komt de benauwende periode van onderdrukking die $3\frac{1}{2}$ jaar zal duren. Het heidendom is heer en meester. Er zijn geen Christelijke scholen, partijen en verenigingen meer. Bijna al hun invloed zal uit de wereld zijn verdwenen.

Heel de wereld zal van het Evangelie hebben gehoord. Pas dan is het getuigenis van Gods kinderen klaar (Mat.24:14). Dan zullen de profeterende getuigen moeten zwijgen (Op.11:3-7). Elke getuige van Christus wordt vervolgd. Er komt een grote onderdrukking. Deze gevaarlijke periode waarin men het Christendom van de aardbodem wil wegvagen, zal $3\frac{1}{2}$ dag duren. Als deze dagen niet ingekort zouden worden, zou er geen Christen meer op de aarde rondlopen (Mat.24:22). De mensen uit die tijd zullen getroost mogen zijn met deze beloften. Het is nog slechts een kwestie van dagen. Alleen de Vader weet de juiste dag en het exacte uur van Jezus' komst (Zach.14:7, Mat.24:36, Mark.13:32).

Alle volken zullen tegen Jeruzalem ten strijde trekken. De stad zal worden ingenomen, en de helft zal opnieuw wegtrekken in ballingschap (Zach.14:1-7). God de Vader zal niet dulden, dat de satan de legerplaats van de heiligen en de geliefde stad zal binnendringen (Op.20:9). Hij zal zijn kinderen redden (Zach.14:1-7). Zijn komst zal voor zijn dienaren verlossing en redding betekenen. Er zal een zware aardbeving zijn, en veel personen zullen worden gedood. De grote stad stort voor een omvangrijk deel in elkaar. De stad van de mens, die op Babylon lijkt, zal voorgoed instorten. Zij valt in 3 stukken uiteen. De drie-eenheid van de satan om tegen de Christenen te strijden, wordt door God eeuwig van elkaar losgemaakt, en verstrooid (Op.16:17-21). Beangst zal iedereen wegvlugten in de spleten en hopen. Wegvluchten voor de boosheid van het Lam (Op.6:16).

Evenals de toch duidelijk voorspelde zondvloed onverwachts kwam, zo zal Christus' verwachte komst toch voor veel mensen onverwachts zijn (Luk.17:26,27). Eindelijk zullen ook

de mensen die God niet wilden dienen, Hem hulde brengen, maar dan is het te laat. De Here zal ze veroordelen (Op.11:13,14).

Alle doden zullen opstaan: mensen die van de Here hielden, en zij die geen persoonlijke relatie met Hem hadden (Dan.12:2, Joh.5:28,29, Hand.24:15). De kinderen van de hemelse Vader, die zijn opgestaan, zullen zich bij de nog levende dienaren van God voegen. Samen zullen ze de aarde verlaten, en de Here Jezus tegemoet gaan in de lucht (1Tes.4:14-17). De oude wereld zal vergaan.

De verdrukte Christenen zullen voor eeuwig worden getroost. Voor hen komt er vanuit de hemel het nieuwe Jeruzalem neerdalen. God zal voor altijd bij zijn dienaren wonen.

3. Tijdbalk.

De oudere jaartallen zijn slechts benaderingen.

Voor Christus

5155		Schepping
2895		Zondvloed.
1953		Geboorte van Abram.
1663		Intocht van het volk van de Hebreëen in Egypte.
1448		Uittocht uit Egypte na de 10 ^e plaag.
1448	–	1408 Tocht van de Hebreëen naar Kanaän.
1408	–	1383 Jozua in Kanaän.
1383	–	1033 De tijd van de richters onder het volk Israël.
1033	–	1012 Regering van koning Saul
1012	–	972 Regering van koning David.
972	–	932 Regering van koning Salomo.
969		De tempelbouw tijdens koning Salomo.
932	–	722 De Koningentijd van Israël, de 10 stammen uit het noorden.
932	–	586 De Koningentijd van Juda, de 2 stammen in het zuiden.
586	–	537 De Joodse ballingschap in Babel.
538		De bevrijding van de Joden uit de ballingschap door koning Kores II.
538	–	332 Israël onder de macht van de Perzen.
515		De tempel is herbouwd.
332	–	323 Israël onder de macht van Alexander de Grote.
323	–	198 Israël onder Egypte.
198	–	142 Israël onder Syrië.
175	–	164 Regering van Antiochus IV van Syrië.
166	–	161 Judas de Makkabeeër.
161	–	142 Jonatan de Makkabeeër.
142	–	135 Simon de Makkabeeër.
142	–	63 In feite is Juda onafhankelijk.
63		Pompejus verovert Israël, dat zo onder het gezag van de Romeinen komt.
37	–	4 Regering van Herodes de Grote in Israël.
4		Geboorte van Jezus Christus.

Na Christus

54	–	68 Regering van keizer Nero.
66		Begin van de Joodse opstand.
70		Inname en verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen.
±78		Visioenen op het eiland Patmos.
306	–	337 Regering van keizer Constantijn de Grote.
313		Definitieve geloofsvrijheid voor de Christenen onder keizer Constantijn de Grote.
325		Concilie van Nicea, voor eenheid, tegen Arius.
391		Het Christendom wordt staatsgodsdienst, het heidendom wordt verboden.
410		Rome geplunderd door de Goten.
496		Clovis de koning van de Franken neemt het Christendom over.
500	–	600 Veel andere Europese volken bekeren zich tot het Christendom.
1054		De Griekse kerk scheidt zich van de Katholieke Kerk af.

- 1076 Hoogtepunt in de investituurstrijd.
Geestelijken mogen niet meer door keizers of vorsten worden benoemd.
- 1255 – 1274 Thomas van Aquino.
- 1250 – 1400 Veel oorlogen.
- 1309 – 1415 Verval van pauselijke macht.
- 1348 – 1350 De pest. Ruim $\frac{1}{4}$ van de toen bekende wereldbevolking sterft.
- 1415 Verbranding van Johannes Hus.
- 1483 – 1546 Luther.
- 1509 – 1564 Calvijn.
- 1789 Franse Revolutie.
- 1809 – 1882 Darwin.
- 1818 – 1883 Marx.
- 1848 Golf van revoluties.
- Na 1850 Doorwerking industriële revolutie.
- 1914 – 1919 Eerste wereldoorlog.
- 1917 Russisch revolutiejaar.
- 1940 – 1945 Tweede wereldoorlog.
- Na 1945 Grote afval van het Christendom in Europa. Evangelieprediking in andere delen van de wereld.
- Israël en Juda keren terug naar het land van hun voorouders.
 - De Israëlieten bekeren zich tot Jezus Christus. Ze leven met de heidenen die God dienen, honderden jaren in het heilige land.
 - Afval van de mens van de wetteloosheid zet door. Vergiftiging van de schepping. Aantasting van het planetenstelsel. Verhitting door de zon.
 - Zonsverduistering, waarbij de mensen die God niet dienen, worden gekweld. Gewelddadige verleiding.
 - Grote oorlog waarbij $\frac{1}{3}$ van de wereldbevolking wordt gedood. Israël bekeert zich tot de gezalfde Jezus.
 - Joden en niet-Joden die God dienen, worden in het heilige land weer heel oud.
 - Christendom wordt helemaal uit de maatschappij weggewerkt. ($\pm 3\frac{1}{2}$ jaar)
 - Totale vervolging van alle Christenen. ($3\frac{1}{2}$ dag)
 - God de Vader grijpt in, en verlost zijn volk.
 - Terugkomst van Jezus.
 - Het laatste oordeel. De hemel en aarde vergaan.
 - De nieuwe hemel en nieuwe aarde met het nieuwe Jeruzalem.

5. HET DOEL VAN DE OPENBARING.

We hebben een blik in de toekomst mogen werpen. Afschuwelijke taferelen van strijd en moeite zijn we tegengekomen. Misschien konden we beter maar niets daarvan weten. Je zou er moedeloos van kunnen worden. Toch wil God ons een deel van zijn plan met de schepping openbaren. Hij vond het nodig, dat we iets van de toekomst zouden weten. Als onze trouwe Vriend deelt Hij ons er iets van mee.²⁰⁴

We moeten hierbij niet vergeten, dat de Openbaring een onderdeel van de Bijbel is. Zo begint de Bijbel bij de schepping, en eindigt bij de nieuwe schepping. We hebben dus Gods plan van de hele wereldgeschiedenis in handen. De Kerk staat bij de Here in het centrum van de wereldgeschiedenis. In de Openbaring laat God zien, dat Hij de wereldgeschiedenis in handen heeft, en naar het einde leidt. De Bijbel is dus met de Openbaring afgerond, en niet zoals sommigen denken, stil blijven staan tot enkele eeuwen na het lijden van Christus. De Openbaring vormt de sluitsteen van de Bijbel. In voortgaande openbaring komen alle lijnen van de hele Bijbel samen in dit laatste bijbelboek.

Ook al zal het moeilijk worden, we mogen tot onze troost weten, dat het de Almachtige nooit uit de hand zal lopen. Door moeiten, ja door zeer zware moeiten heen leidt God ons naar de grote overwinning. We zijn meer dan overwinnaars, we zullen koningen worden. We hoeven dus niet moedeloos te worden. Als de strijd zwaarder wordt, komt ook de overwinning dichterbij. Wanneer het eenmaal zover is, weten de dienaren van de Here, dat het nog een kwestie van jaren is. Als de allergrootste onderdrukking komt, dan weten we, dat het nog een kwestie van dagen zal zijn. De dagen worden zelfs ingekort. Dan zal Jezus Christus onverwachts komen om de Christenen te verlossen. Onverwachts, want de dag en het uur van zijn komst zijn niet bekend. We mogen wel weten, dat de overwinning zeker is.

Laten we dan maar hard aan het werk gaan, en veel bidden. We hebben immers gezien, dat de strijd begint op het gebed van de kinderen van de hemelse Vader! Na hun gebed bij het reukofferaltaar begonnen de 7 horens te schallen. Door gebed en door bekering wijzigt God soms zijn plannen (Am.7:1-9). Zo mocht zijn vriend Abraham bidden voor de slechte stad Sodom (Gen.18:16-33). Door het gelovige gebed van koning Hizkia (727 – 697) kwam de profetie dat hij binnenkort zou sterven, niet uit. Zijn leven werd met 15 jaren verlengd (Jes.38:1-8). Toen de stad Ninevé zich bekeerde, kwam ook de straf niet, die profeet Jona had voorspeld. De Here spaarde de stad (Jona 3:10). Hij luisterde zelfs naar het berouw van mensen die Hem niet kenden. Het gebed van een Christen doet dus erg veel. Het is een geducht wapen, dat we niet moeten onderschatten of verwaarlozen.

We moeten bidden om de komst van de gezalfde Jezus. Bovendien moeten we waken. De tekenen van de tijd moeten we in de gaten houden. Het werk moet doorgaan. Biddend en werkend mogen we meestrijden naar de overwinning. We mogen deel hebben aan de overwinning. Met het kompas van Gods Woord moeten we aan de slag. Het doel van dit boek is om ons voor die strijd te activeren! We zijn niet de onwetende schare, maar medestrijders van God. Onze Generaal heeft ons duidelijk zijn strijdplannen uiteengezet. We strijden mee met

²⁰⁴ Sommige mensen denken, dat God niet je vriend wil zijn. De Bijbel is daar heel duidelijk over. De Here was de vriend van Abraham (2Kron.20:7, Jes.41:8, Jak.2:23) en Mozes (Ex.33:11). De gezalfde Jezus noemde zijn discipelen zijn vrienden (Luk.12:4). Zo sprak Hij ook over Lazarus (Joh.11:11). Koning Jezus is de vriend van al zijn volgelingen. Voor hen gaf Hij in zijn grote liefde zijn leven (Joh.15:13-15).

Hem, die eveneens verlost. We zullen overwinnaars zijn, samen met onze Heer Jezus de Gezalfde.

Laten de Christenen van vandaag en morgen elkaar bemoedigen en aansporen in ware liefde. We moeten de handen ineenslaan, want we hebben elkaar zo ontzettend hard nodig. Ons staat een zeer zware strijd te wachten. De Here heeft ons echter beloofd, dat de Kerk op aarde nooit zal worden uitgeroeid. Als de satan de kinderen van de hemelse Vader steeds meer kwelt, slaat Hij steeds harder terug, totdat de grote tegenstander deze wedloop zal verliezen. De strijd is wel zwaar, maar God zal ons beschermen en kracht geven. In de zware strijd staat Hij aan onze kant. Hij heeft voor ons als medeoverwinnaars een troostrijke toekomst weggelegd, die eeuwig zeker is.

Hoor een heilig koor van stemmen,
staande aan de glazen zee,
halleluja, halleluja,
God zij glorie, zingen zij.
Menigten die geen kan tellen,
als de sterren in hun glans,
psalmen zingend, palmen dragend,
in de hemel is een dans.

Patriarchen en profeten,
de getuigen van uw Geest,
koning, heilige, apostel,
martelaar, evangelist,
maagden, moeders, mannen, vrouwen
die volhardden tot het eind,
tot U baden in vertrouwen,
die nu stralende verschijnt.

Komende uit de onderdrukking,
en de kleren wit als sneeuw
in het bloed des Lams gewassen
van het vuil van deze eeuw,
in vervolgingen standvastig
wachtende op U, hun Heer,
overwonnen zij de satan
en de wereld neemt een keer.

Ja, zij hebben overwonnen
met uw kruis als hun banier,
volgend U in uw verzoening,
door de diepe doodsrivier.
Met uw lijden medelijdend,
medestervend in uw dood,
vonden zij het eeuwig leven
en hun loon bij U is groot.

Nu omstraalt hen licht des hemels
en de levensbron ontspringt
waar zij juichen U ter ere
waar hun koor uw glorie zingt.
Vrede is hun deel voor immer,
liefde is hun eeuwig recht,
alle waarheid zal het winnen
en het blinkt van uw gezicht.

God uit God, eerste-geboren,
licht uit licht, o zonneschijn,
in wiens lichaam uitverkoren
heiligen slechts heilig zijn,
schenk ons leven uit uw bronnen,
door uw adem aangeraakt
zingen wij tot Vader, Zoon en
Heilige Geest die levend maakt.²⁰⁵

²⁰⁵ Liedboek lied 109 (Overname is met toestemming van de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied.).

6. UITLEGGINGEN VAN ANDERE AUTEURS.

1. Hoe leggen andere auteurs uit?

Er zijn veel verklaringen en meningen. Het is niet doenlijk en zinvol om het werk van iedereen te gaan herhalen. Het gaat er om hóe men verklaart. We kiezen daarom slechts enkele sprekende voorbeelden. Deze voorbeelden gaan zoveel mogelijk over dezelfde gedeelten uit de Openbaring. Zo kunnen we verschillende verklaringen beter met elkaar vergelijken.

Rooms-katholieken

Vaak kijkt men eenzijdig vanuit zijn eigen positie naar dit boek. Veel rooms-katholieken zeggen, dat het boek Openbaring over de eerste 3 eeuwen van het Christendom gaat. De antichrist is het heidense Romeinse rijk, dat ten onder gaat. Bepaalde delen van het boek worden letterlijk uitgelegd. De rest, waar men niet uitkomt, neemt men dan maar symbolisch.

Hervormden

Als we bijvoorbeeld letten op de dieren uit de Openbaring, dan zien we een reeks van verschillende uitleggings. In hoofdstuk 17 lezen we van het beest met de 7 koppen. De kanttekenaren van de Statenvertaling verstonden onder die koppen allerlei regeringsvormen, terwijl het beest in hun ogen het Romeinse rijk voorstelde. De 8^e koning, de laatste, was het pausdom. De kerken in de tijd van de Hervorming zeiden, dat de paus de antichrist is. Zonder dat men dit motiveerde, vond men dat vanzelfsprekend. Bezien we deze verklaring vanuit het tijdvak van de Hervorming, dan is deze verklaring begrijpelijk. Dit wil niet zeggen, dat het ook de juiste verklaring is. Alleen al het over één kam scheren van 1500 jaar pausdom is al erg ongenueanceerd.

De Calvinisten zagen toen dit bijbelboek meestal als een symbolische profetie tegen de valse kerk in het algemeen. Of het nu de roomse of de Joodse kerk was, dat maakte niets uit. In Nederland bleef dit lange tijd zo.

Oud-humanisten

Uit de hoek van de volgelingen van Erasmus kwamen andere geluiden. Hugo de Groot was vooral de vertolker van deze opvattingen. Volgens hem richt het boek zich tegen de Joden en het heidense Romeinse rijk, terwijl de antichrist in de toekomst zal komen; in de Eindtijd. Hoewel van deze verstandsmatige benadering veel is te leren, mag men de gedeelten waar men niet direct uitkomt, niet zonder meer als toevoegingen beschouwen. Het zondige verstand mag geen koning worden. Op deze manier verwaterde deze richting helaas tot troosteloze Schriftkritiek.

Evangelischen

Bij de Evangelische stromingen wil men de hele Bijbel letterlijk uitleggen. Toch past men dat lang niet altijd consequent toe. In het begin van de Openbaring staan 7 brieven voor 7 gemeenten in Klein-Azië (Op.2 en 3). Zonder een enkele onderbouwing worden die 7 gemeenten bij veel Evangelische uitleggers omgevormd tot 7 perioden in de wereldgeschiedenis.

Soms wordt daar bij gezegd, dat de Heilige Geest dit aan hen heeft geopenbaard. Openbaringen van de Heilige Geest gaan echter nooit tegen Gods Woord in, want de Bijbel is via profeten en apostelen afkomstig van de Heilige Geest (Gal.1:8,9, 2Pet.1:20,21). God de Heilige Geest spreekt zichzelf nooit tegen.

Na die 7 perioden zou volgens veel Evangelische uitleggers het 1000-jarig rijk beginnen. Deze mensen geloven meestal, dat Christus 2 keer zal terugkomen. Als de Here Jezus voor de 1^e keer terugkomt, zullen eerst Gods gestorven dienaren opstaan. In een oogwenk gaan ze dan de Here Jezus tegemoet (1Tes.4:14-17). Dit wordt de opname genoemd. Toch gaan ze weer met Gods Zoon naar de aarde. Dan zal de gezalfde Jezus als een aards koning 1000 jaren in Jeruzalem regeren. Daarna zullen de mensen die de Here niet hebben gediend, opstaan. Tussen de mensen die in een 1000-jarig vreedrijk op de zondige wereld geloven, bestaan bovendien weer allerlei meningsverschillen over de details.

Men plukt vaak losse teksten uit de Bijbel, maar leest niet het Woord van God als een geheel. Grondige bijbelstudie ontbreekt dan meestal ook. Nergens in de Bijbel wordt over 2 terugkomsten van de Here Jezus gesproken. Gods Zoon sprak in zijn voorspellingen en gelijkenissen over één terugkomst (Mat.24:17-44, 25, Mark.13:26, Luk.21:25-27).

Volgens sommigen zou er verschil zitten tussen de 1e komst van Jezus Christus in de 1e brief aan de Tessalonicenzen (4:14-17) en de 2e komst in het bijbelboek Zacharia (14:3-7). In de 1e brief aan de Tessalonicenzen wordt inderdaad gesproken over de komst van de Here Jezus, maar in het 14^e hoofdstuk van het bijbelboek Zacharia gaat het over de komst van Jahweh. Met Jahweh wordt God de Vader bedoeld (Zach.14:7, vgl. Mat.24:36, Mark.13:32).²⁰⁶ Dit heeft dus niets te maken met een terugkomst van Jezus de Gezalfde. God de Zoon wordt nergens in de Bijbel met Jahweh aangeduid.²⁰⁷ Het vertaalde woord *HERE* (= Jahweh) wordt op een onzorgvuldige en oppervlakkige manier vervangen door *Here Jezus*. Er wordt dan gelezen, wat men denkt, of wil geloven, en niet wat er staat.

Het vreedrijk van 1000 jaren op deze zondige wereld verwachtten de Joden bij de 1^e komst Jezus Christus op aarde ook al. De Zoon van God moest hun aardse koning worden in Jeruzalem, en de heidense Romeinen het land uit jagen. Jezus zei echter: "Mijn koninkrijk (of Mijn koningschap) is niet van deze wereld (Joh.18:36)." Na zijn overwinning op de dood en zijn hemelvaart werd de gezalfde Jezus de eeuwige koning, zoals onder andere de profeet Daniël al had voorspeld (Dan.7:13,14, vgl. Mat.28:18, Ef.1:20-22).

Nadat de Here Jezus vanaf de Olijfberg naar de hemel voer, kwam Hij de hemel binnen, en nam Hij plaats aan de rechterhand van God de Vader (Dan.7:13,14, Luk.24:50,51, Hand.1:9, 2:33-36). Jezus de Gezalfde zit nu aan de rechterhand van Jahweh (Hand.7:55,56, Rom.8:34, Ef.1:20-22, Kol.3:1). In de Bijbel staat, dat Hij daar zal blijven, totdat God de Vader al zijn vijanden heeft verslagen (Ps.110:1, Mat.22:41-44, Hand.2:33-36, Hebr.1:13, 10:12,13). De Heer Jahweh zal eerst komen. Hij zal al zijn vijanden verslaan, en aan de Here Jezus onderwerpen (Zach.14:1-7, vgl. Ps.2). Gods Zoon zal pas na de laatste strijd van God de Vader terugkomen. Een tussentijdse komst van Jezus Christus met een 1e opname is dus onmogelijk (Hand.3:21)! Hij blijft in de hemel tot de laatste strijd van zijn Vader.

Over een aparte opstanding uit de dood van de dienaren van de Here en (jaren later van) de andere mensen spreekt de Bijbel niet. Wel kunnen we lezen over één opstanding van recht-

²⁰⁶ Zie Turenout T. van, Zacharia, Jahweh gedenkt, Grijskerk, 2023.

²⁰⁷ Voor de komst van de Here Jezus vertoonde de Zoon van de mensen zich op aarde als dé Knecht of Engel van de Here. Dit blijkt uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Joz.5:13-15, Richt.6:11-23, 13:3-22, Zach.1:8-12). Die Knecht kregen sommige personen dus wel te zien, maar geen mens kan Jahweh (volledig) zien, want dan zou hij sterven (Ex.33:18-23). De heerlijkheid van God de Vader is daarvoor te veel groot.

vaardige en ongehoorzame mensen (Dan.12:2, Joh.5:28,29, Hand.24:15). Gods Woord verbindt de berechting van die ongehoorzame mensen met Jezus' terugkomst (2Tes.1:7-10), en zet de opstanding van de rechtvaardige mensen op de laatste dag (Joh.6:39,40,44,54; 11:24).

De Zoon van God heeft ook nooit over een 1000-jarig rijk gesproken, terwijl Hij wel veel over de laatste dingen en het einde van de wereld heeft gezegd (Mat.24, Mark.13, Luk.21). Sterker nog, het 1000-jarig rijk komt in de hele Bijbel niet voor. Het is een bedenksel, dat door mensen als een titel boven hoofdstuk 20 in de Openbaring is gezet.

Sommigen wijzen op nog onvervulde profetieën van het 1000-jarig vreedrijk. Zo zouden de profetieën van de herbouw van de Joodse tempel waarover de profeet Ezechiël (40-48) sprak, nog in vervulling moeten gaan. De bloedige offerdiensten zouden in die periode weer worden hersteld, en terugwijzen naar het lijden en sterven van Jezus Christus.

Daarbij laat men echter opnieuw een groot gedeelte van de Bijbel buiten beschouwing. De Here stelt meestal voorwaarden aan het vervullen van zijn beloften (vgl. Jer.18:7-10). Wij kunnen door ons handelen en bidden Gods plannen beïnvloeden, en zelfs veranderen. In het paradijs wilde de Here, dat de mensen voor altijd gelukkig zouden zijn, maar Adam en Eva hebben door hun zonden Gods plannen verstoord (Gen.3). De Here beloofde de Israëlieten, dat ze voor altijd in het land Kanaän mochten blijven wonen, maar door hun slechte gedrag moest Hij de Joden in ballingschap laten voeren. Door gebed en bekering wijzigt God soms zijn plannen (Am.7:1-9). Door het gelovige gebed van Hizkia (727 – 697) kwam de profetie dat hij binnenkort zou sterven, niet uit. Zijn leven werd met 15 jaren verlengd (Jes.38:1-8). God was zo boos op de stad Ninevé, dat Hij haar wilde verwoesten. Toen de bevolking zich bekeerde, spaarde Hij de stad (Jona 3:10).

Door de structurele ongehoorzaamheid van de Joden voor en na de ballingschap zijn veel profetieën nooit in vervulling gegaan. In plaats daarvan zijn de Joden over de hele aarde verstrooid. De profetieën van Ezechiël (40-48) zullen ook niet meer op een oudtestamentische manier in vervulling gaan. Het nieuwe Jeruzalem zal er komen op een nieuwtestamentische manier. Er zal geen tempel meer zijn (Op.21:22), want na het lijden en sterven van Jezus Christus is het grote offer al gebracht (Hebr.7:27, 9:11-28, 10:1-18). Toen Gods Zoon stierf aan het kruis, scheurde het voorhangsel in de tempel van boven naar beneden (Mat.27:51, Mark.15:38, Luk.23:45). De dienst in de tempel die heen wees naar het grote offer van de Here Jezus aan het kruis, was niet meer nodig, want dat offer was al gebracht.

Als men onvoldoende kennis van de geschiedenis heeft, dan plaatst men vervulde profetieën onnodig naar de toekomst. Zo wordt in het 6^e hoofdstuk van de Openbaring over 4 paarden gesproken. Eerst kwam het witte paard. Dat witte paard is van de Koning van de koningen; van Jezus de Gezalfde (Op.6:2, 19:11-16, 20:1-6). Daarna kwamen het rode, zwarte en vale paard. Het waren de oorlog, de honger en de pest. Door deze plagen werd ¼ deel van de mensen gedood (Op.6:3-8).

Omstreeks 1348 stierf ruim ¼ deel van de toen bekende wereld aan deze straffen. Heel de aarde was een schriktoon van oorlog, geweld, honger en de dood door de pest. Het witte paard echter gaat aan deze verschrikkingen vooraf. In het 19^e hoofdstuk van de Openbaring komen we dit paard ook tegen. Het heeft dan inmiddels veel koningen overwonnen, en het draagt dus veel kronen als buit. De Ruiters draagt een naam die niemand weet dan Hijzelf (Richt.13:18). Hij zal de heidenen hoeden met een ijzeren staf (vgl. Ps.2:9). Hij is het Woord van God (Joh.1:1-18). Zijn ogen zijn als een vuurvlam, en uit zijn mond komt een scherp zwaard (Op.1:14,16). De grote invloed van het Woord van God en de binding van satan vonden dus plaats, voordat ¼ deel van de mensen werd gedood, dus voor 1348.

De satan werd wel grondig gebonden, maar er staat duidelijk bij, waarop deze binding betrek-

king had. Hij mocht de volken niet meer verleiden. Zo werd de leider van de gevallen en ongehoorzame engelen 1000 jaren gebonden. Hij mocht geen (onder)koning in deze wereld zijn, zolang de 1000 jaren duurden. Hoewel zijn knechten niet gebonden waren, was het rijk van satan van zijn leider beroofd. In dit opzicht was de binding zeer grondig. Na zijn ontbinding gaat hij dan ook meteen de volken samenbinden tegen de Christenen. Hij zal dan tijdelijk weer als (onder)koning op aarde heersen.

Het Evangelie is een lange periode voor een beperkt aantal mensen of voor één volk geweest, terwijl de rest van de volken onder de knoet van de satan leefde. Satan was koning. Hij kon de Here Jezus heel de wereld geven, als Hij maar één keer voor hem knielde (Mat.4:1-11). Ja, Gods Zoon kon onderkoning van satan worden. Christus koos het kruis, en kocht de wereld vrij. Na zijn opstanding voer de Mensenzoon overwinnend op naar de hemel. De Here Jezus werd de eeuwige koning van alle volken (Dan.7:13,14, Mat.28:18, Ef.1:20-22). Een paar eeuwen later werd de satan gebonden.

Met de binding en opsluiting van de tegenstander kon het Evangelie zich onder de volken verspreiden, en gingen Christenen tot de invloedrijkste groep behoren. Dat heeft met een 1000-jarig vrederijk niets te maken.

Het grote gevaar is, dat veel aanhangers van deze leer denken, dat ze de grote onderdrukking niet mee zullen maken. Satan zorgt er zo voor, dat deze mensen onvoorbereid de onderdrukking zal overvallen. Corrie ten Boom zei: "Er zijn sommigen die leren, dat er geen vervolging zal zijn, dat Christenen in staat zullen zijn hier allemaal onderuit te komen. Dat zijn de dwaal leraren waar Jezus ons voor waarschuwt, dat we die in de laatste dagen kunnen verwachten. De meesten van hen hebben weinig kennis van wat er allemaal wereldwijd al gaande is. Ik ben in landen geweest waar heiligen al een vreselijke vervolging te verduren hebben. In China werd de Christenen verteld: "Maak je geen zorgen, voordat de vervolging komt, zal je worden veranderd - opgenomen." Toen brak er een vreselijke vervolging uit. Miljoenen Christenen werden doodgemarteld. Later hoorde ik een bisschop van China droevig zeggen: "We hebben gefaald. We hadden deze mensen sterk moeten maken, voorbereid op vervolging in plaats van hen te vertellen, dat Jezus eerst zou komen. Vertel de mensen hoe ze sterk moeten zijn in tijden van vervolging, hoe standvastig te blijven wanneer onderdrukking komt - stand te houden, en niet te bezwijken."

"Ik ervaar, dat ik een goddelijke opdracht heb om uit te gaan, en mensen van deze wereld te vertellen, dat het mogelijk is om sterk te staan in de Here Jezus Christus. We zijn ons aan het voorbereiden voor vervolging, maar meer dan 60 procent van het Lichaam van Christus wereldwijd wordt al vervolgd. Er is geen ontkomen aan. Wij zijn de volgenden." ²⁰⁸

Protestanten en Reformatorischen

Deze stroming kent zeer uiteenlopende opvattingen. Mede daarom besteden we aandacht aan de mening en argumentatie van verscheidene predikanten.

Abram Kuyper

Abram Kuyper heeft de visie uit de tijd van de Hervorming aangehangen. Volgens hem was de paus de antichrist. Toen hij op het politieke terrein de roomsen nodig had om de schoolstrijd te winnen, werd de antichrist naar een verre toekomst (weg)geschoven! Rome bleek de antichrist niet meer te kunnen zijn.

²⁰⁸ Dit is een citaat uit een brief Corrie ten Boom uit 1974 van het Hiding Place forum.

Greijdanus zegt, dat het beest met de koppen, de ganse wereldmacht van alle tijden is. Eerst is het beest de Romeinse, daarna de pauselijke, en vervolgens de antichristelijke overheersing. De vrouw, de hoer die op het monster zit, is eveneens de wereldmacht van alle tijden. Ze is eerst het Romeinse rijk, daarna het pauselijke Rome, en ten slotte de antichrist.²⁰⁹

Dan is de vrouw dus identiek met het beest waar ze op zit. Dat is natuurlijk onmogelijk. Daarom zegt Greijdanus ook, dat ze niet identiek zijn, maar dat de vrouw overeenkomt met één van de koppen van het beest.²¹⁰ Daarmee spreekt hij dus zijn eerste verklaring tegen.

De koppen zijn volgens hem 7 rijken:

1. Het Oud-Babylonische rijk
2. Het Egyptische rijk
3. Het Assyrische rijk
4. Het Babylonische rijk
5. Het Perzisch-Medische rijk
6. Het Grieks-Macedonische rijk
7. Het Romeinse rijk
8. Het beest uit de afgrond²¹¹

Even later betekent de gewonde kop, één van die 7 koppen dus, het einde van het Romeinse rijk, en het begin van het pauselijke. Welke kop is dan het pauselijke rijk dat tussen het 7e en 8e rijk invalt? Het kan niet de kop van de antichrist zijn, want die regeert in een later tijdperk.²¹² We krijgen dan even verderop in zijn boek plotseling een andere lijst met rijken voorgeschoteld. Het pauselijk Rome valt de ene keer tussen 2 koppen in, en weer een andere keer wordt Rome vertegenwoordigd door de hoer of een kop van het monster.²¹³ Het beest was vanwege de 7 heuvels ook al Rome.²¹⁴ Al deze tegenstrijdigheden zijn door de heer Holwerda op een voorzichtige manier weerlegd.²¹⁵

Greijdanus blijkt zelf met zijn verklaring niet echt tevreden te zijn. Hij kiest voor deze tegenstrijdige uitleg, omdat hij geen letterlijke verklaring wil aanvaarden. De Openbaring zegt zelf, dat die 7 koppen 7 koningen zijn. Als het beest het Romeinse rijk is, wat hij zonder meer aanneemt, dan moeten de 7 koppen dus 7 keizers zijn. Greijdanus zegt, dat men de keizers Caesar, Galba, Otho en Vitellius weg moet laten om een verklaring die letterlijk is, rond te krijgen.²¹⁶ Volgens hem is dat willekeur.

Dit is echter helemaal niet het geval. Geen van deze mensen hebben als keizer geregeerd. Toen Julius Caesar de macht aan zich wilde trekken, werd hij voortijdig vermoord. Hij is nooit staatshoofd geweest, en heeft altijd anderen naast zich moeten dulden. Galba, Otho en Vitellius hebben nooit werkelijk over het hele Romeinse rijk geregeerd. Voor een paar maanden reikte hun werkelijke macht niet veel verder dan de stad Rome en enkele gebieden van het Romeinse rijk. Het is meer toeval, dat hun namen ons bekend zijn vanuit de historische bronnen. Veel mensen in het Romeinse rijk zullen nooit geweten hebben, wie het waren. De wel algemeen erkende koning, die dan volgt, is Vespasianus. Van deze kon worden gezegd, dat hij een tijd geregeerd heeft, en dan nog is, zoals de Openbaring aangeeft (Op.17:10).

²⁰⁹ Greijdanus S., Korte Verklaring, De Openbaring des Heren aan Johannes, Kampen, 8^e druk, z.j., pag. 249.

²¹⁰ Greijdanus S., Korte Verklaring, De Openbaring des Heren aan Johannes, Kampen, 8^e druk, z.j., pag. 249.

²¹¹ Greijdanus S., Korte Verklaring, De Openbaring des Heren aan Johannes, Kampen, 8^e druk, z.j., pag. 204.

²¹² Greijdanus S., Korte Verklaring, De Openbaring des Heren aan Johannes, Kampen, 8^e druk, z.j., pag. 255.

²¹³ Greijdanus S., Korte Verklaring, De Openbaring des Heren aan Johannes, Kampen, 8^e druk, z.j., pag. 259.

²¹⁴ Greijdanus S., Korte Verklaring, De Openbaring des Heren aan Johannes, Kampen, 8^e druk, z.j., pag. 254.

²¹⁵ Zie hiervoor verderop de bespreking van de uitleg van Holwerda.

²¹⁶ Greijdanus S., Korte Verklaring, De Openbaring des Heren aan Johannes, Kampen, 8^e druk, z.j., pag. 248.

Dit is geen willekeur, maar het is tegen de situatie aankijken, zoals het Kerkvolk van die tijd dat deed. We moeten niet meteen vanuit ons eigen referentiekader deze zaak benaderen, waarbij wij dan de bronnen gebruiken van de senaat uit de stad Rome. Mede door de vervolgingen woonden de Christenen meestal ver van de stad Rome vandaan. Vanuit deze gebieden kwam juist Vespasianus met zijn leger. Hij ging de rebellen van de troon verdrijven. Als we de zaken vanuit het standpunt van de eerste lezers bezien, krijgen we een andere kijk op de zaak.

Greijdanus komt met nog een argument.²¹⁷ De 8^e koning zal tegen het einde van de wereldgeschiedenis regeren, want na die rijken is de wereldgeschiedenis afgelopen. Gods woorden zijn dan voleindigd (Op.17:17). Gods woorden over het beest zijn dan inderdaad uitgevoerd en in vervulling gegaan, maar dat betekent nog niet, dat het zeemonster tot het wereldeinde zal regeren. Integendeel. De drager van de stad, de draak, wordt 1000 jaren opgesloten. De stad wordt niet meer gedragen. De 10 koningen geven hun macht niet meer aan het beest, ze verscheuren de stad.

Als iemand na deze argumentatie nog aan keizers durft te denken, dan moeten termen als *verdraaien van het woord koningen*, en *inleggen van een eigen mening* hem de mond wel snoeren.²¹⁸ Wie verdraaide echter het woord *koningen*? Wie maakte er koninkrijken van? Wie legde er zijn eigen mening in, door alles wat in de Openbaring staat, zonder meer op symbolische manier te willen verklaren?

Met dit laatste komen we tot de kern van het probleem. Men kan letterlijk of symbolisch gaan verklaren. In het begin van zijn boek kiest Greijdanus voor het laatste. Eerst stelt hij, dat de Openbaring zichzelf verklaart.²¹⁹ Dit is slechts ten dele juist, want men kan de Openbaring niet los denken van de rest van de Bijbel. Als Greijdanus dát maar niet over het hoofd heeft gezien. Daarna volgt onmiddellijk de stelling, dat alles in de Openbaring symbolisch verklaard moet worden.²²⁰ Het zou al in het 1^e vers gaan om symbolische taal. Hij geeft echter niet aan, wat het symbolische in het 1^e vers is. Andere verzen die Greijdanus noemt, bevatten de woordgroep *in de geest zijn*, of het woord *teken*. Iemand die in de geest is, hoeft geen symbolische boodschappen door te geven. Profeten konden letterlijk voorspellen, dat Jezus te Betlehem geboren zou worden. De herders kregen eveneens een letterlijk teken. Ze zouden het kind zien in doeken gewikkeld, en liggend in een kribbe. We hebben ook gezien hoe letterlijk de profeet Daniël kon voorspellen. Hiermee valt dé pijler weg, waarop veel verklaringen van Greijdanus rusten.

Greijdanus wil vanuit deze symbolische invalshoek vooral niet historisch verklaren. Dit uit ongelovige angst. Stel je eens voor, dat de voorspellingen uit de Openbaring door de feiten worden gelogenstraft.²²¹ Alleen eigentijdse aanduidingen (bv. Op.19:1) mogen letterlijk en historisch worden uitgelegd. Het meeste van de Openbaring moet volgens hem nog gebeuren. Dat was in de tijd van Johannes inderdaad het geval, maar de tijd is verder gegaan. Hoe weet hij dan, dat het meeste nog gebeuren moet?

Bovendien komen de letterlijke historische feiten bij hem wel aan de orde. Even verder lezen we, dat meermalen de hele wereldgeschiedenis vanaf Christus' geboorte tot de grote dag van de Here wordt verteld.²²² Daarbij weet Greijdanus een heleboel historische feiten te voorspellen over allerlei wereldrijken. Hij heeft het ook over het pauselijke rijk, dat zich met 10 rijken

²¹⁷ Greijdanus S., Korte Verklaring, De Openbaring des Heren aan Johannes, Kampen, 8^e druk, z.j., pag. 255.

²¹⁸ Greijdanus S., Korte Verklaring, De Openbaring des Heren aan Johannes, Kampen, 8^e druk, z.j., pag. 255.

²¹⁹ Greijdanus S., Korte Verklaring, De Openbaring des Heren aan Johannes, Kampen, 8^e druk, z.j., pag. 16.

²²⁰ Greijdanus S., Korte Verklaring, De Openbaring des Heren aan Johannes, Kampen, 8^e druk, z.j., pag. 17.

²²¹ Greijdanus S., Korte Verklaring, De Openbaring des Heren aan Johannes, Kampen, 8^e druk, z.j., pag. 17.

²²² Greijdanus S., Korte Verklaring, De Openbaring des Heren aan Johannes, Kampen, 8^e druk, z.j., pag. 18.

tegen de Christenen zal keren. Dit rijk wordt later door de 10 koningen verscheurd.²²³ Waar ligt nu de grens tussen symbolisch en letterlijk? Wie bepaalt, waar die grens moet liggen?

Bij zijn uitleg gebruikt hij dus geen duidelijke, consequente en objectieve methode. De Openbaring laat zich nu eenmaal niet los van de rest van de Bijbel verklaren. Alleen de Bijbel verklaart zichzelf in z'n geheel. Daar kan men niets uit isoleren.

K. Schilder

Schilder volgt hoofdzakelijk de lijn van Greijdanus. Hij betreft alleen het sociale vraagstuk erbij. Hij gaat eveneens op een allegorische wijze alles uitleggen, en verwerpt een letterlijke verklaring. Zo laat hij het "1000-jarig rijk" bij de 1^e Pinksterdag beginnen.²²⁴

In de eerste plaats kan men zich hierbij afvragen, of er wel sprake is van een rijk. Er wordt in de Openbaring niet gesproken over een 1000-jarig rijk, maar over een periode van 1000 jaren. In het begin van deze periode wordt de draak eerst in de afgrond vastgebonden. Deze afgrond wordt daarna grondig afgesloten (Op.20:2,3). Door dit alles kan de draak de volken niet meer verleiden.

Vlak na de hemelvaart van Jezus de Gezalfde echter wordt de draak op de aarde geworpen (Op.12:5-12). Hij gaat de wereld verleiden, en is volop actief. Het beest uit de zee krijgt van de draak zijn kracht en grote macht (Op.13:2). Hij draagt de hoer, de kwaadaardige stad, die in Johannes' tijd de macht heeft over de koningen van de aarde (Op.17:3,18). Hoewel de draak met de hemelvaart van Christus op de aarde is geworpen, heeft hij daar nog zeer veel macht en invloed. Zijn binding komt dus later.

De periode van 1000 jaren waarin Christus en zijn dienaren grote invloed hebben (Op.20:4), begint pas, nadat het beest uit de zee overwonnen is door het Lam (Op.19:19,20).

B. Holwerda

Holwerda echter ziet meer in de hedendaagse actualiteit. De Openbaring moet actueel zijn. Eerst schuift hij met zachte hand de ambivalente opvattingen van Greijdanus over het beest waar de hoer op zit, terzijde.²²⁵ Bij Greijdanus stellen het beest en de hoer iedere keer wat anders voor. Terecht stelt Holwerda hier tegenover, dat de hoer niet op zichzelf kan zitten.²²⁶ Bovendien kan de hoer geen wereldrijk zijn, want dat is de 6^e kop van het beest ook al.²²⁷

Hierin heeft Holwerda wel gelijk, maar zijn motivatie is onvoldoende. De hoer zit op 7 bergen. Hij zegt, dat de 7 bergen op de stad Rome slaan, omdat die stad op 7 bergen gebouwd is. Dit is volgens hem nergens bestreden.²²⁸ Dat laatste is een zwak argument. Verscheidene uitleggers bestrijden dit wel.

Greijdanus zag Rome als het centrum van de pauselijke macht en de valse kerk, maar Holwerda stelt daar tegenover, dat de hoer heel de valse kerk voorstelt.²²⁹ Die valse kerk zal dan in de toekomst alle volken beheersen. Bij Greijdanus is de hoer steeds een andere macht, maar bij Holwerda is zij een constante grootheid.²³⁰ Ze is Jeruzalem in de tijd van Hosea.²³¹ Ze stelt altijd de valse kerk voor.

²²³ Greijdanus S., Korte Verklaring, De Openbaring des Heren aan Johannes, Kampen, 8^e druk, z.j., pag.257-258.

²²⁴ Schilder K., De Openbaring van Johannes en het sociale leven, Amsterdam, 1978, pag. 145 en 253.

²²⁵ Holwerda B., De hoer in Openbaring 17 -19, Goes, z.j., pag. 6, 7, 10, 13, 17 en 24.

²²⁶ Holwerda B., De hoer in Openbaring 17 -19, Goes, z.j., pag. 7.

²²⁷ Holwerda B., De hoer in Openbaring 17 -19, Goes, z.j., pag. 13.

²²⁸ Holwerda B., De hoer in Openbaring 17 -19, Goes, z.j., pag. 15.

²²⁹ Holwerda B., De hoer in Openbaring 17 -19, Goes, z.j., pag. 17.

²³⁰ Holwerda B., De hoer in Openbaring 17 -19, Goes, z.j., pag. 24.

Als we dit alles overzien, dan moeten we tot een vreemde conclusie komen. In de stad Rome zou dan een synagoge als bolwerk moeten fungeren. Dat Joodse bolwerk zou de vervolgingen moeten leiden. Zoiets is er echter nog nooit geweest. De vervolgingen van de Christenen vonden hun oorzaak in de keizeraanbidding, waaraan ze niet mee wilden doen.

In de Bijbel vinden we het beeld van de hoer ook voor heidense steden (Jes.23:17, Jer.51:7, Nah.3:4). Volgens Holwerda speelt dit geen rol van betekenis, omdat het niet zo vaak in de Bijbel voorkomt. Al komt het minder vaak voor, daarom kunnen we het nog niet negeren, als het ons niet zo van pas komt. We moeten niet alleen dát uit Gods Woord willen halen, wat ons erg gelegen komt. We moeten de Bijbel niet aanpassen aan onze uitleg, maar onze uitleg aan de Bijbel. Terecht zegt de heer Francke, dat zowel de heidenen als de valse kerk bondsbrekers zijn vanuit Noachs tent.²³²

De uitleg van Holwerda klopt niet, omdat de onderbouwing al vanaf het begin niet deugt. Hoewel hij ziet, dat het zeemonster alle trekken van de 4 levende wezens die in Daniël 7 worden getekend, in zich heeft, wordt daar door hem niets mee gedaan.²³³ Die overeenkomst met Daniël is echter niet toevallig. Deze 4 levende wezens worden verenigd in de gestalte van het Romeinse rijk. Ook hij ziet blijkbaar onvoldoende in, dat men niet straffeloos de Openbaring uit de Bijbel kan isoleren. In plaats van de juiste conclusies te trekken, door de Openbaring in de context van heel de Bijbel te laten staan, verdraait ook Holwerda het woord *koningen*. Evenals Greijdanus maakt hij er *koninkrijken* van. De koppen van het zeemonster zijn bij Holwerda opeens dieren geworden. Daniël zou 4 levende wezens zien, terwijl Johannes 7 dieren zag. Zo komt Holwerda bij zijn 7 wereldrijken. Johannes zag echter geen 7 dieren, maar 7 koppen, van één dier. Op die manier ontstaat de willekeur. Dan ontstaan er bij voorbaat al onnodige subjectieve verschillen in opvatting. Alleen Gods Woord maakt eenheid.

Het blijkt al meteen. Holwerda komt met 7 andere wereldrijken op de proppen dan Greijdanus. Zo worden er bij andere uitleggers weer andere rijken genoemd. Bij Holwerda is het 6^e rijk het Romeinse imperium.²³⁴ De 6^e kop herstelt zich na de dodelijke slag geruisloos in de 7^e. Het Romeinse rijk gaat wel ten onder, maar vandaag ontstaat het 7^e rijk.²³⁵ Dit gebeurt onder andere door het ontstaan van de U.N.O.²³⁶, en de Verenigde Staten van Europa.²³⁷ Holwerda stelt impliciet vast, dat we alleen mogen kiezen uit meningen in "onze kring".

Zo zijn er volgens hem voor de verklaring van de hoer maar 3 mogelijkheden:

1. De wereldmacht
2. De wereldcultuur
3. De valse kerk²³⁸

De hoer kan de wereldmacht niet zijn, omdat het beest al als wereldmacht optreedt. Ze stelt ook de wereldcultuur niet voor, want een cultuur drijft geen handel, zoals de hoer doet. Dan blijft er, zo redeneert Holwerda, maar één mogelijkheid over. De hoer moet de valse kerk wel zijn.

Als we echter nog een vierde mogelijkheid noemen, komen we misschien voor wat creatievere verrassingen te staan. In de Bijbel wordt immers alle afgoderij met hoererij vergeleken? De valse kerk verschilt in wezen niet zoveel met de afgoderij van het heidendom. De valse kerk

²³¹ Holwerda B., De hoer in Openbaring 17 -19, Goes, z.j., pag. 18.

²³² Francke J., Petah-ja (maart 1980), no. 3.

²³³ Holwerda B., De Kerk in het eindgericht, Goes, z.j., pag. 4.

²³⁴ Holwerda B., De Kerk in het eindgericht, Goes, z.j., pag. 5.

²³⁵ Holwerda B., De Kerk in het eindgericht, Goes, z.j., pag. 8.

²³⁶ De U.N.O. is de voorloper van de Verenigde Naties.

²³⁷ Holwerda B., De Kerk in het eindgericht, Goes, z.j., pag. 6 en 7.

²³⁸ Holwerda B., De hoer in Openbaring 17 -19, Goes, z.j., pag. 10.

zondigde regelmatig nog meer dan de heidenen en de inwoners van Sodom (Ezech.3:6,7, 16:46-48, vgl. Mat.11:21, Luk.10:13). Zowel de valse kerk als het heidendom zijn van God afgeweken. In de Openbaring (17:18) wordt gezegd, dat de vrouw die op het monster zit, gelijk is aan de grote stad die het koningschap heeft over de koningen van de aarde. De hoer heet Babylon. Deze naam is voor de Christenen de geheime naam, de schuilnaam voor de stad Rome (IPet.5:13, Op.17:5). De stad Rome was vol van heidense afgoderij en mysterieuze godsdiensten. Rome stimuleerde de keizercultus. Evenals veel andere hoeren gaat deze hoer Rome eraan (Op.18).

Toch meent Holwerda een bijbels steunpunt te vinden in een ander gedeelte van de Openbaring.²³⁹ In de Openbaring (11:8) wordt gesproken over de grote stad, die geestelijk genoemd wordt Sodom en Egypte, alwaar ook hun Here gekruisigd werd. We moeten volgens Holwerda op grond van de woordgroep *alwaar hun Here gekruisigd werd* onmiddellijk de conclusie trekken, dat met de grote stad Jeruzalem, en dus eveneens de valse kerk wordt bedoeld.

Ten eerste vergeet Holwerda aan te tonen, dat Babylon of de hoer (Op.17 en 18) identiek is met de grote stad uit hoofdstuk 11. Dat is nog maar de vraag. Vervolgens zullen we moeten opmerken, dat Sodom onmogelijk tot de valse kerk kan worden gerekend. Vanuit taalkundig oogpunt beschouwd heeft het woord *alwaar* eerder betrekking op *Sodom en Egypte* dan op *de grote stad*. Bovendien heeft Jezus de Gezalfde buiten de poort geleden (Hebr.13:12). Holwerda werpt daar haastig tegenin, dat Hij dus wel op het terrein van Babylon heeft geleden.²⁴⁰ Het terrein van Babylon ligt echter ook buiten de stad. Nee, hier worden Sodom en Egypte mét de valse kerk in één adem genoemd. Hieruit blijkt juist duidelijk, dat het verschil tussen de valse kerk en het heidendom niet zo groot is. Beide vormen ze de valse religie tegenover de ene ware godsdienst.

Er zijn echter nog meer problemen. Zelfs na de ondergang van de 6e kop heerst de vrouw nog steeds. Na de val van het Romeinse rijk heerst de vrouw, de valse kerk, tot de komst van de antichrist over de koningen van de aarde. Alle koningen doen dus, wat zij wil. Zo'n grote rol heeft de valse kerk gelukkig niet. Tot op de dag van vandaag, want de antichrist is nog niet echt gekomen, zou de valse kerk dus over alle koningen moeten regeren. Gelukkig zijn er ook nog Christelijke koningen geweest.

Ten slotte zal volgens Holwerda de hoer door de antichrist worden gedood. Deze antichrist zou vandaag op een vrijwel geruisloze wijze al op komst zijn. Als onze kindertjes wereldburgers van de U.N.O. worden, of horen bij de Verenigde Staten van Europa, dan zit daar de antichrist achter.²⁴¹ We moeten niet meedoen met dit tijdgebonden nationalistisch denken. Gelukkig zijn we door internationale legers bevrijd van het satanische nationalisme van Hitler.

Over de citaten van de Openbaring uit het Oude Testament zegt Holwerda, dat ze niet rechtstreeks vanuit het Oude Testament te interpreteren zijn.²⁴² Hoe het dan wel moet, en waarom het Oude Testament steeds aangehaald en geciteerd wordt, dat zegt Holwerda niet. Op deze manier komt de Openbaring los te staan van de Heilige Schrift. Als het Holwerda gelegen komt, citeert hij echter wel teksten waarbij de valse kerk met de hoer vergeleken wordt. Hij komt bovendien nog even met de 4 levende wezens uit Daniël op de proppen.

Zo komt er ook bij Holwerda ruimte voor een persoonlijke keuze. Soms komt de rest van de Bijbel even aan de orde. Daarmee stijgt het aantal verschillende uitleggingen, naar mate het

²³⁹ Holwerda B., De Kerk in het eindgericht, Goes, z.j., pag. 9.

²⁴⁰ Holwerda B., De hoer in Openbaring 17-19, Goes, z.j., pag. 21.

²⁴¹ Holwerda B., De Kerk in het eindgericht, Goes, z.j., pag. 23.

²⁴² Holwerda B., De hoer in Openbaring 17-19, Goes, z.j., pag. 30.

aantal uitleggers toeneemt. Dit komt, doordat een consequente Schrift met Schrift vergelijking ontbreekt. De Openbaring kan niet los van de Bijbel worden verklaard.

C. van der Waal

Van der Waal gaat in zijn eerste deel over de Openbaring eerst allerlei verklaringsmethoden behandelen:

1. De Kerk- en wereldhistorische methode.

Bij deze methode wijst men concrete gebeurtenissen in de wereldgeschiedenis aan. Van der Waal verwerpt deze methode, omdat vaak naar willekeur vergeestelijking te hulp wordt geroepen om het schema rond te krijgen. Hieruit valt dus de volgende conclusie te trekken. Als men deze willekeurige vergeestelijking laat varen, kan deze methode dus aanvaardbaar zijn.

2. De godsdiensthistorische methode.

Deze methode legt parallellen bloot tussen allerlei Babylonische en Griekse mythen en de Openbaring. Volgens de psychologie van C.G. Jung komen allerlei oerbeelden van de mens in verschillende vormen tot uiting. Daarom verwerpt Van der Waal deze methode. De God Jahwe verdwijnt dan van het toneel. Dat hoeft natuurlijk niet. In de Openbaring worden die oerbeelden geleid door Gods Geest, maar in de mythologie wordt de kennis van de mens over God krachteloos gemaakt door de zonde.

3. De tijdhistorische methode.

Deze methode beschrijft alleen de betekenis die het voor de eerste lezer had. Dit kan ons zeer veel inzicht verschaffen, maar mag niet gaan inhouden, dat de Openbaring ons vandaag niets meer te zeggen heeft.

4. De eindhistorische en bovenhistorische methode.

Deze methode begint vanuit de tijd van ontstaan tijdloos te verklaren. Ze wil niet actueel zijn. Vanuit dit standpunt wordt het naderend wereldeinde geschetst.

5. De allegorische methode.

Deze methode werkt met het opstapelen van allerlei beelden. Vaak is de betekenis te begrijpen vanuit het Oude Testament, en door middel van bijbelse symboliek. Volgens Van der Waal wordt deze methode van het opstapelen van beelden door de allegorische methode niet op de juiste manier gebruikt. Op de klank af worden helaas allerlei zaken naar eigen invallen verklaard. Daarom verwerpt Van der Waal ook deze methode.²⁴³

Van der Waal wijst erop, dat we de profetie uit het Oude en Nieuwe Testament nooit louter eschatologisch, eindhistorisch, of bovenhistorisch mogen zien.²⁴⁴ De hele Schrift is Christocentrisch. Er moet niet op de klank af naar teksten worden gegrepen, maar alles moet in z'n juiste verband worden verklaard. We moeten daarbij niet eenzijdig uit één van de boven genoemde methoden kiezen. In samenhang met elkaar kunnen ze een bijdrage leveren.²⁴⁵ Kortom, elk van deze methoden op zich verwerpt hij. Deze methoden zijn niet van elkaar te scheiden, maar vullen elkaar aan.

Van der Waal geeft daarmee een schitterende richtlijn aan. Door Schrift met Schrift te vergelijken wil hij de Openbaring verklaren. De profetie van de Openbaring sluit aan bij de profetie uit het Oude Testament.²⁴⁶ God komt niet met onbekende beelden en begrippen bij de mensen. Omdat beelden en begrippen veranderen in de loop van de jaren, zullen we eerst de

²⁴³ Waal C. van der, Openbaring van Jezus Christus, Groningen, 1971, pag. 5-10.

²⁴⁴ Waal C. van der, Openbaring van Jezus Christus, Groningen, 1971, pag. 10.

²⁴⁵ Waal C. van der, Openbaring van Jezus Christus, Groningen, 1971, pag. 11.

²⁴⁶ Waal C. van der, Openbaring van Jezus Christus, Groningen, 1971, pag. 10 en 11.

Openbaring moeten leren zien, zoals het op de eerste lezers overkwam. Vanuit die invalshoek zullen we het moeten verklaren. Daarbij worden de lijnen uit de rest van de Bijbel doorgetrokken naar de Openbaring. Hierbij blijken bepaalde zaken altijd te gelden, dus bovenhistorisch te zijn. Andere zaken zijn dan weer tijdelijk.

Helaas blijkt de mooie theorie van Van der Waal bij hemzelf geen praktijk te zijn. Aan het slot van zijn uiteenzetting zegt hij, dat ze niet al te formalistisch moet worden toegepast.²⁴⁷ Hoe dan wel? Naar eigen voorkeur? Hij geeft daarbij nog een voorbeeld, dat de plank volkomen mislaat. Als Jesaja de Joden volk van Sodom noemt, dan mogen we daaruit niet opmaken, dat het Sodomieten zijn. Dit is het intrappen van een open deur. Het blijkt immers uit het verband wel. Bovendien was dat bij de eerste lezers voldoende bekend. Deze Joden wisten wel, dat ze letterlijk geen Sodomieten waren.

Bij de volkerenprofetie (Jes.13-23) zou men niet aan heidenen of Rome moeten denken.²⁴⁸ Waar dan wel aan? Volgens Van der Waal gaat het hier over Joden. Joden zijn echter geen volkén. Er wordt daar gesproken over de toen bekende wereld. Over de volken die Israël kende.

In de praktijk verklaart Van der Waal afwisselend volgens de methode 2, 4 en 5, zoals hij ze omschrijft. Los van elkaar dus. De 7 koppen uit Openbaring 17 zijn 7 opeengestapelde bergen, die als wereldberg optreden. Dit komen we volgens Van der Waal vaak tegen in Oosterse verhalen. Hij komt bovendien met een zegel uit het Oosten op de proppen. Op dat zegel is een draak met 7 koppen afgebeeld, waarvan er 4 slap hangen. Bij de Openbaring zijn echter 5 koppen gevallen.²⁴⁹

Hoewel dit zegel misschien wel een bekend beeld was, verklaart dit beeld op zichzelf niets. Er zit geen troost en geen vermaning in. Dat is juist zo storend, omdat de hemelse knecht hier aan het verklaren is om te waarschuwen en om te troosten. Bovendien is dit nog geen Schrift met Schrift vergelijken, maar het eenzijdig toepassen van methode twee. Als we bij dat zegel blijven staan, zien we niet, dat de satan, de draak uit het 12^e hoofdstuk van de Openbaring, hier aan het werk is. Tot dat inzicht komt Van der Waal dan ook niet.

Evenals bij de vierde methode wil Van der Waal nergens de actualiteit in de Openbaring zien. In zijn uitleggingen zijn vrijwel zonder uitzondering alleen de Joden als valse kerk het doelwit van Gods oordelen. Het is echter de vraag, of alle profetieën alleen over het Joodse volk in het verre verleden gaan. We hebben namelijk gezien, hoe actueel de voorspellingen van Daniël waren. Al Gods oordelen zijn niet alleen tegen de Joden gericht, zoals Van der Waal suggereert.

Op de klank af worden veel profetieën van *het land* aangehaald, waardoor het beest uit de aarde het Joodse land zou moeten uitbeelden.²⁵⁰ Het beest uit de aarde vertoont echter veel meer overeenkomst met de 2-hoornige ram uit Daniël 8.

De grote stad uit de Openbaring zou Jeruzalem moeten zijn.²⁵¹ Van der Waal verwijst dan naar Jeremia (Jer.22:8). Daar suggereert de vertaling *déze grote stad* al, dat er natuurlijk veel meer grote steden zijn. Slechts uit het verband kan men opmaken, welke grote stad in dit gedeelte van Jeremia wordt bedoeld. Volgens Van der Waal is de hoer uit Openbaring 17 dus de stad Jeruzalem.²⁵² Hoe Jeruzalem streefde naar internationale macht zoals Babylon dat wilde,

²⁴⁷ Waal C. van der, Openbaring van Jezus Christus, Groningen, 1971, pag. 11.

²⁴⁸ Waal C. van der, Openbaring van Jezus Christus, Groningen, 1971, pag. 11.

²⁴⁹ Waal C. van der, Openbaring van Jezus Christus, Groningen, 1971, pag. 63 en 64.

²⁵⁰ Waal C. van der, Openbaring van Jezus Christus, Groningen, 1971, pag. 77-86.

²⁵¹ Waal C. van der, Openbaring van Jezus Christus, Groningen, 1971, pag. 73.

²⁵² Waal C. van der, Openbaring van Jezus Christus II, Oudkarspel, 1981, pag. 304.

geeft Van der Waal echter niet aan. Termen als *natiën, en menigten, volken, en talen* duiden daar toch op (Op.17:15)? Dan hebben we ineens met beeldspraak te maken.²⁵³ De vrouw is de hoer. Wie denkt niet direct aan Izebel?²⁵⁴ Op de klank af worden dan een hele reeks teksten geciteerd. Hoewel Izebel erg kwaadaardig was, is op grond van bijbelse gegevens niet hard te maken, dat ze een hoer was, en hoerenloon ontving.

Hierin is hij vrij onnauwkeurig te werk gegaan. Dit gebeurt veel vaker. Zoals we al zagen, is bij hem het beest uit de aarde het Joodse land.²⁵⁵ Op een andere plaats is het beest uit de aarde weer een duivel, omdat het een duivelse geest voortbrengt (Op.16:13).²⁵⁶

Veel zaken worden soms zonder meer als waarheden geponeerd, zonder die stellingen dan ook maar met enige argumentatie te onderbouwen. Om zijn verklaring over het 17^e hoofdstuk rond te krijgen, zijn de 7 koningen uit dit hoofdstuk zomaar 7 perioden. De 10 koningen blijken plotseling 10 duivelen te zijn.²⁵⁷

Met een legende probeert Van der Waal de verklaring te weerleggen, dat de 1000-jarige periode bij Constantijn de Grote begint.²⁵⁸ Daarna vertelt hij, dat deze periode van 1000 jaren één dag duurt, omdat in psalm 90 staat, dat voor God 1000 jaren zijn als één dag.²⁵⁹

Er staat echter meer in de Bijbel. Voor God is één dag eveneens als 1000 jaren (2Pet.3:8). Dan zouden die 1000 jaren van Van der Waal eveneens ruim 365.000.000 jaren kunnen duren. Er staat echter niet $1000 = 1$, maar tussen die 2 verschillende getallen staat het woordje *als*. Er is dus sprake van een vergelijking. Psalm 90 wil zeggen, dat God niet aan tijd gebonden is, maar zegt niet, dat Hij de tijd afschaft.

Van der Waal zegt, dat op die dag, de oordeelsdag, de Christenen weer levend worden (vgl. 1Tes.4:16). Na de 1000-jarige opsluiting van de satan worden Gods kinderen niet opnieuw levend, zoals veel vertalingen doen vermoeden. *Zij werden weer levend* is beter te vertalen als *zij leefden* (vgl. Op.20:4).²⁶⁰ In het Grieks is het dezelfde werkwoordsvorm. Christenen leefden en regeerden dus als koningen 1000 jaren. Ze worden dus niet eerst opgewekt, maar regeren direct. Daarbij hebben zij geen zeggenschap over de andere mensen, zoals Van der Waal dat bedoelt. Die zeggenschap komt alleen aan God toe (vgl. Ps.96). Met de oordeelsdag echter, wanneer de Here Jezus terugkomt, worden niet alleen de overleden Christenen, maar alle gestorvenen weer opgewekt.

Steeds wordt door Van der Waal een andere verklaringmethode toegepast. Dat is echter wel wat anders, dan Schrift met Schrift vergelijken, en de Openbaring vanuit de hele Schrift uitleggen, zoals hij ons beloofde.²⁶¹ Het is een vrij willekeurig samenraapsel van tegenstrijdigheden.

Tj. Boersma

Boersma wilde de schrijver Hal Lindsey weerleggen. Lindsey begint zijn boek *De Planeet die Aarde heette* met de volgende zin: *Wij geloven wat wij willen geloven*. Deze zin is helaas ook van toepassing op zijn eigen boek. Hal Lindsey gebruikt de Bijbel inderdaad als een puzzelboek. Zonder nadere motivatie worden losse teksten uit de hele Bijbel aan elkaar geplakt. Bij-

²⁵³ Waal C. van der, *Openbaring van Jezus Christus II*, Groningen, 1971, pag. 302.

²⁵⁴ Waal C. van der, *Openbaring van Jezus Christus II*, Groningen, 1971, pag. 303.

²⁵⁵ Waal C. van der, *Openbaring van Jezus Christus*, Groningen, 1971, pag. 77-86.

²⁵⁶ Waal C. van der, *Openbaring van Jezus Christus*, Groningen, 1971, pag. 72.

²⁵⁷ Waal C. van der, *Openbaring van Jezus Christus*, Oudkarspel, 1981, pag. 301.

²⁵⁸ Waal C. van der, *Openbaring van Jezus Christus*, Groningen, 1971, pag. 118.

²⁵⁹ Waal C. van der, *Openbaring van Jezus Christus*, Groningen, 1971, pag. 123.

²⁶⁰ Zie o.a. ook Boersma T., *De Bijbel is geen puzzelboek*, Enschede, 1977, pag. 64.

²⁶¹ Waal, C. van der, *Openbaring van Jezus Christus*, Groningen, 1971, pag. 1.

belteksten worden niet vanuit hun context benaderd, maar door de bril van Hal Lindsey. Een bril die eenzijdig gekleurd is door eigentijds denken. We mogen andere bijbelteksten alleen aanhalen, als de Openbaring dat aangeeft, en niet omdat dat ons plotseling van pas komt.

Hoewel Boersma aantoont, dat Hal Lindsey de Bijbel als een knipselkrant misbruikt, loopt hij zelf in een andere valkuil. Hij meet met 2 maten. Ten opzichte van uitleggers uit zijn "eigen kring" is hij heel wat minder kritisch. Hierdoor heeft hij helaas veel van Van der Waal en andere uitleggers kritiekloos aan elkaar geplakt. Een motivatie daartoe ontbreekt meestal. Dat is erg jammer, want daardoor komt hij vaak met zichzelf in tegenspraak.

Zo zijn de perioden van de 7 donderslagen, de 42 maanden, de 1260 dagen, en het tijdperk van het Nieuwe Testament bij hem aan elkaar gelijk.²⁶² De 1000 jaren, met die korte tijd daarna, komen samen bovendien weer met die periode overeen. Vlak na de periode van de 1000 jaren dringt de satan de legerplaats van de heiligen binnen (vgl. Op.11:7, 16:14, 20:9).²⁶³ Deze beweringen worden echter niet voldoende vanuit de rest van de Bijbel onderbouwd. Als de satan na de dood en opstanding van Jezus de Gezalfde op de aarde wordt geworpen, dan zit hij nog niet in de afgrond, in het dodenrijk, opgesloten. Het klopt dan ook niet. In de periode van de 1260 dagen of 42 maanden zijn de heidenen heer en meester (Op.11:2, 12:6,17, 13:5,7), terwijl gedurende de 1000 jaren Christenen de macht zullen ontvangen (Op.20:4). Deze tegenstrijdigheid wordt door Boersma niet eens opgemerkt.

Evenals bij Van der Waal zijn de 7 bergen uit het 17^e hoofdstuk van de Openbaring niet de 7 bergen van Rome, maar een opeenstapeling van bergen. Het is de afhoerende stad die als wereldberg optreedt, en dat terwijl de hoer als stad van de valse kerk al bovenop de bergen zit (Op.17:3,18). De logica ontgaat me.

Het beest uit de zee, dat immers uit de zee komt (Op.13:1), komt volgens Boersma uit de afgrond, omdat de satan die het beest leidt, bij de afgrond hoort?²⁶⁴ Dat beest was, is soms niet in het heden, en zal komen.²⁶⁵ Nu is een woord toevoegen om de betekenis duidelijker te laten uitkomen al gevaarlijk. Hier gaat het een andere kant op. Het woordje *soms* is aan de tekst toegevoegd om de verklaring rond te krijgen. In de Openbaring staat duidelijk: *Het beest is niet* (Op.17:8).

Hierdoor spreekt hij zichzelf tegen. Volgens hem trad het beest uit de afgrond immers niet op tijdens het heden, de 1000-jarige periode, maar slechts kort daarna.²⁶⁶ De periode waarin de Kerk vernietigd dreigt te worden.

Het is jammer, dat Boersma niet zijn eigen weg heeft gevolgd. Hij ziet bijvoorbeeld wel, dat de 4 levende wezens uit het bijbelboek Daniël in het beest uit de zee vertegenwoordigd zijn. Hij werkt dat zelfs nog uit. Op een zeer wonderlijke manier trekt hij daar geen conclusies uit. Als het beest uit de zee uiteindelijk beschreven moet worden, dan volgt Boersma heel plotseling de voorgestippelde lijn van Van der Waal.²⁶⁷ Dat is hetzelfde, als een som helemaal goed uitrekenen, en een verkeerd antwoord van je buurman overschrijven. Alle berekeningen zijn goed, maar het uiteindelijke antwoord is fout. Bij de verklaring van dit gedeelte is van deze berekeningen dan ook dankbaar gebruik gemaakt.

²⁶² Boersma T., De Bijbel is geen puzzelboek, Enschede, 1977, pag. 47 en 74.

²⁶³ Boersma T., De Bijbel is geen puzzelboek, Enschede, 1977, pag. 63.

²⁶⁴ Boersma T., De Bijbel is geen puzzelboek, Enschede, 1977, pag. 209 en 210.

²⁶⁵ Boersma T., De Bijbel is geen puzzelboek, Enschede, 1977, pag. 211.

²⁶⁶ Boersma T., De Bijbel is geen puzzelboek, Enschede, 1977, pag. 63.

²⁶⁷ Boersma T., De Bijbel is geen puzzelboek, Enschede, 1977, pag. 174-186 en 210.

Francke probeert Eveneens veel meningen onder één noemer te brengen. Evenals Boersma spreekt hij zichzelf tegen, en is hij met sommige woorden in de tekst niet al te nauwkeurig. De grote hoer uit hoofdstuk 17 zit aan veel wateren. Die wateren zijn volken. Ze is dus overall te vinden.²⁶⁸ Er staat echter niet *alle wateren*, maar *veel* (Op.17:1^b).

Eerst zegt Francke, dat de heidense afgoderij en de valse kerk niet wezenlijk verschillen van elkaar.²⁶⁹ Beide zijn volgens hem bondsbrekers vanuit Noachs tent. Op een andere plaats is de hoer de valse kerk.²⁷⁰ De Wereldraad van Kerken en Rome hebben immers een grote invloed. Grote invloed is echter nog niet hetzelfde als het koningschap over de koningen van de aarde.

Bij deze hoer begint volgens Francke het oordeel van God. Het oordeel begint bij het huis van de Here, zoals de apostel Petrus ons meedeelt (1Pet.4:17).²⁷¹ Deze tekst wordt echter door Francke volkomen uit zijn verband gerukt. Het huis van de Here, waar Petrus over spreekt, is niet hetzelfde als de Wereldraad van Kerken of de valse kerk. De apostel spreekt in zijn bijbelboek over de ware Kerk, die nu veel smaad moet lijden om Christus' wil. Het oordeel van God zal zich op een later tijdstip keren tegen de mensen die Hem niet (willen) dienen. Deze mensen zullen nog veel zwaardere straffen ontvangen. In dat verband heeft het huis van de Here dus niets te maken met de hoer uit de Openbaring.

Francke geeft ook stellingen weer, die elkaar tegenspreken:

1. Nergens mag een datum bij worden geplaatst.²⁷²
2. We nemen in eerste instantie alles letterlijk. In tweede instantie vatten we de zaken figuurlijk op.²⁷³
3. 42 maanden = 1260 dagen = 1000 jaar = de periode die het Nieuwe Testament beschrijft.²⁷⁴
4. De 42 geslachten uit Matteüs 1, zijn 42 maanden.²⁷⁵ (Wat zijn dan 1260 dagen?)

Evenals bij Holwerda mag men niet zonder nadere oriëntatie het Oude Testament gebruiken.²⁷⁶ Hoe die oriëntatie dan wel moet verlopen, lezen we noch bij Holwerda, noch bij Francke. Ze staan er in feite afwijzend tegenover. Veel bijbelse motieven en elementen laten ze liggen. Hoe vaak wordt echter in het Nieuwe Testament, ook door Jezus, het Oude Testament niet geciteerd of aangehaald.

Bij Francke komt slechts af en toe de rest van de Bijbel om de hoek kijken. Hij zegt bijvoorbeeld, dat de 2 getuigen in de Openbaring (11:3,4) de hele Kerk vertegenwoordigen. Het zijn volgens hem de 2 olijfbomen en de 2 kandelaren die voor de Here staan. Dat zijn de getuigen uit Zacharia 4. In veel vertalingen worden de 2 olijfbomen aangeduid met het woord *gezalfd* (Zach.4:14). Op grond van die vertaling neemt Francke aan, dat de olijfbomen de priester Jozua en de onderkoning of landvoogd (Zerubbabel) zouden zijn.

De eerste moeilijkheid hierbij is, dat Zerubbabel niet tot koning is gezalfd, en volgens de Joodse traditie was de zalving van de hogepriester na de ballingschap niet meer in gebruik. We lezen daar in de Bijbel niets over. Nee, de olijfbomen vormen de bron van de kandelaar. Ze ontvangen geen olie, maar leveren olie. Het woord *gezalfd* wordt ook wel vertaald met

²⁶⁸ Francke J., Petah-ja (febr. 1980), no. 2.

²⁶⁹ Francke J., Petah-ja (maart 1980), no. 3.

²⁷⁰ Francke J., Petah-ja (febr. 1980), no. 2.

²⁷¹ Francke J., Petah-ja (mei 1980), no. 5.

²⁷² Francke J., Petah-ja (febr. 1980), no. 2.

²⁷³ Francke J., Petah-ja (aug./sept. 1980), no. 8/9.

²⁷⁴ Francke J., Petah-ja (okt. 1980), no. 10.

²⁷⁵ Francke J., Petah-ja (okt. 1980), no. 10.

²⁷⁶ Francke J., Petah-ja (aug./sept. 1980), no. 8/9.

oliegevers of *zonen van de (zalf)olie* (Zach.4:14).²⁷⁷ Dat zijn dus de profeten Haggai en Zacharia die met hun woorden de kandelaar, de gemeente, voedden. Daarbij staan niet de personen Haggai en Zacharia centraal, maar valt de nadruk op hun ambt. Dit sluit bovendien beter aan bij de 2 getuigen uit de Openbaring. Wel toont Francke hier aan, dat de verwijzingen naar het Oude Testament er niet voor niets staan.

2. Overeenkomsten bij voorgaande uitleggers.

Ten slotte valt er bij deze uitleggingen iets gemeenschappelijks op. Ten eerste is men niet altijd consequent. Men springt van de ene naar de andere verklaringsmethode, zonder dat men zich voldoende afvraagt, waarom men dit eigenlijk doet.

Vervolgens verliest men vaak het geheel uit het oog. Een bewering die men op de ene plaats doet, spreekt men op een andere plaats (impliciet) weer tegen. Een verklaring voor een losse tekst is nu eenmaal gemakkelijker te leveren, dan een uitleg van een tekst in zijn verband. Daar kan men niet zoveel kanten mee op. De Openbaring is een geheel. Zit men eenmaal op een verkeerd spoor, dan komt men misschien wel met een paar losse teksten klaar, maar met de rest komt men dan in de maag te zitten.

Bovendien bestaat het gevaar om gedeelten waar men niet mee uit de voeten kan, op allerlei manieren te mishandelen. Dit gebeurt onder andere door plotseling symbolisch te gaan verklaren. Soms voegt men woorden toe, of vertaalt men in een richting die de uitlegger het beste uitkomt.

Ten slotte vergeet men vaak voor wie het boek in eerste instantie geschreven is. We moeten ons eerst verdiepen in het referentiekader van de eerste lezer. We moeten nagaan welke symbolen men hanteerde, en welke kijk men toen op de toekomst had. Zo is het bijvoorbeeld ook belangrijk om te weten welke geografische kennis men had.

Deze zaken geven al aan welke manier van werken noodzakelijk is, om dit boek te kunnen begrijpen.

3. Conclusie.

We hebben gezien hoe de verborgenheden in de Openbaring kunnen worden verklaard. Oude beelden uit de rest van de Bijbel zijn daarbij onmisbaar. God heeft ons de Openbaring gegeven om ons voor te bereiden op de toekomst. Als we zijn hand achter de gebeurtenissen zien, dan komen we niet voor al te grote verrassingen te staan. We zien de Openbaring dan in vervulling gaan. God vindt dat blijkbaar nodig, want anders had Hij de Openbaring niet aan zijn kinderen gegeven. Hij biedt ons deze kennis aan. Het is dus nodig, dat we van die kennis gebruik maken om niet door de stroom van de tijd overspoeld te raken. God wil ons zo troosten en ondersteunen.

We kunnen dan ook niet meer onwetend blijven. Zo konden de Joden weten, dat de vervolging onder Antiochus IV (175 – 164) ongeveer 3½ jaar zou duren. De Joden wisten, dat de Messias in Betlehem geboren zou worden (Mi.5:2/1, Mat.2:5,6). Ze konden nog veel meer weten. Wij kunnen zo eveneens met de toekomstige dingen op de hoogte zijn.

Als het over de toekomst gaat, is de angst om concrete antwoorden te geven blijkbaar groot. Toch is dit niet Schriftuurlijk. Het Schrift met Schrift vergelijken geldt niet alleen voor de

²⁷⁷ Zie Ridderbos J., Korte Verklaring, De kleine profeten, deel 3, Haggai - Maleachi, 3^e druk, Kampen, 1968, pag. 78, 86-88,
Zie ook Turenout T. van, Zacharia, Jahweh gedenkt, Grijskerk, 2023.

verleden tijd, maar ook voor het heden en de toekomstige tijd. Dit moeten we aandurven, als Gods Woord daartoe aanleiding geeft.

De Bijbel geeft daarbij zelf aan, of iets concreet of symbolisch moet worden opgevat. Iets kan bovendien een concrete én een symbolische betekenis hebben. Hierbij kunnen we denken aan de 7 scheppingsdagen, de 40 dagen van Elia in de woestijn, en de verzoeking van Jezus in de woestijn, nadat hij 40 dagen niet gegeten had. Letterlijke en symbolische betekenissen hoeven dus geen tegenstelling te zijn, al wordt dat vaak wel impliciet gesuggereerd. Ze vullen elkaar juist aan.

Dit blijkt bijvoorbeeld bij de 144.000. Er waren wel 12 stammen, maar dan houdt de concrete overeenkomst op, want niet iedere zoon van Jakob had 12 zonen. We zien echter wel allemaal getallen die een volheid aangeven, terwijl de tellingen van het volk Israël in het bijbelboek Numeri allemaal onvolledige en gebroken getallen opleverden. Op grond van bijbelse gegevens weten we dus, dat daar de concrete uitleg ophoudt. Zo zijn bijvoorbeeld de 4 motieven van de 4 levende wezens uit Daniël 7 precies dezelfde, als in de Openbaring. Naast deze overeenkomst geeft de Bijbel echter ook het verschil aan. In de tijd van Daniël volgden de levende wezens elkaar op, en in de Openbaring werken ze gelijktijdig als één geheel. Zo moeten we in de uitleg de Bijbel zelf aan het woord laten.

Daarbij is nog een ander element dat meespeelt. We moeten er goed op bedacht zijn, dat de oorspronkelijke bedoeling van de Bijbel overeind blijft. Zoals we zagen, komt de heilige Schrift met de Openbaring, niet met onbekende beelden bij ons. Omdat beelden en begrippen van mensen in de loop van de jaren veranderen, zullen we eerst de Openbaring moeten leren zien, zoals de eerste lezers het begrepen. Bij het onderzoeken van de Bijbel speelt kennis van de tijd waarin die mensen leefden, dus een grote rol. Wij moeten daarom eveneens de geschiedenis van die tijd bestuderen om het referentiekader van de eerste lezers beter te leren kennen. Vanuit die invalshoek zullen we het dan moeten verklaren.

Johannes schreef in eerste instantie aan de 7 gemeenten in Klein-Azië. Mensen uit dit gebied zouden nooit iemand een keizer noemen, die door hen niet was erkend, maar die in Rome en soms ook in enkele andere gebieden van het rijk een paar maanden regeerde. Zeker voor de Christenen, was de stad Rome vijandig. De stad stimuleerde de afgoderij, en liet de kinderen van de Here verschrikkelijk vervolgen. Zo leek Rome voor de Christenen op de kwaadaardige stad Babylon. Vanuit dit nieuwe Babylon schreef zo de apostel Petrus naar Klein-Azië (1Pet.1:1,2, 5:13). Van het dier uit de aarde hadden ze, zo scheen het, niets te duchten. Het voerde vaak oorlog met het beest uit de zee. Mede daardoor kwam er van de Christenvervolging in de grensgebieden weinig terecht. De soldaten hadden wel wat anders te doen. Daarom is juist hier een waarschuwing op z'n plaats. Het lam, voor hen leek het op het Lam, spreekt als de draak. Bij de Christenen was het landrijk Perzië met zijn ruiters voldoende bekend. Daardoor is voor hen de term *beest uit de aarde* duidelijke taal. Zo werd het Romeinse rijk rond de Middellandse Zee aangeduid met de term *beest uit de zee*.

Van der Waal heeft het goed aangegeven, dat we niet eenzijdig moeten zijn. Alle 5 facetten die hij noemde, moeten we de juiste plaats toekennen. De profetie is nooit uitsluitend eigentijds, maar vanuit de tijd van ontstaan leren we de betekenis voor verleden, heden en toekomst begrijpen.²⁷⁸

In dat kader is voor het poneren van ongemotiveerde stellingen, en het variëren van verklaringsmethoden, geen plaats. We mogen de band met de rest van de Bijbel niet uit het oog ver-

²⁷⁸ Waal C. van der, Openbaring van Jezus Christus, Groningen, 1971, pag. 5-10.

liezen. Daar moeten we onze verklaringmethode op afstemmen. We hebben het recht niet om door willekeurige zinnebeeldige verklaringen dit boek naar onze pijpen te laten dansen.

De Openbaring mogen we via vluchtwegen niet verborgen laten. De meeste uitleggers schuiven zo het boek van zich af, eventueel naar het verleden of de toekomst. God leeft, en werkt niet alleen in het grijze verleden, of in de verre toekomst, maar ook vandaag. Hier schuilt een groot stuk ongelof achter. Dat verdoezelt de blik. De heldere structuur van het boek staat dit niet toe. Wat God toen concreet wilde maken, mag nu niet vaag worden. Voor de Christenen is de Openbaring geschreven om te openbaren, en niet om verborgen te houden.

Wij staan dicht bij de terugkomst van Christus. Als we op de tekenen van de tijden letten (Mat.24:32,33), en dus eveneens op de geschiedenis die al verstreken is sinds de openbaring op Patmos, dan kunnen we zien, hoe veel er al in vervulling is gegaan. Met deze extra gegevens van de geschiedenis kunnen we bovendien meer informatie uit de Openbaring halen. Het staat helderder en duidelijker voor ons, omdat we het van dichterbij kunnen bekijken.

Als we de Openbaring zien, als een boek dat vandaag en morgen al in vervulling gaat, krijgen we elke keer het bewijs, dat God de wereldgeschiedenis leidt. Hierdoor worden we in ons geloof versterkt. Laten we dus niet stilstaan, maar verder zoeken, want deze sluitsteen van de Bijbel, waarin alle lijnen samenkomen, is brandend actueel.

LITERATUUR.

- Aalders G.Ch., Korte Verklaring, Het boek Daniël, 3^e druk, Kampen, 1965.
- Alexander D. en P. e.a., Handboek bij de Bijbel, Den Haag, 1976.
- Barnes A., Barnes' Notes, Revelation, 2^e druk, Grand Rapids, 2005.
- Bavinck J.H., En voort wentelen de eeuwen, 5^e druk, Wageningen, 1976.
- Bette J.C. e.a., Studiebijbel, deel 10, Openbaring van Johannes, Veenendaal, 2000.
- Boersma Tj., De Bijbel is geen puzzelboek, Enschede, 1977.
- Brenton L.C.L., The Septuagint with Apocrypha: Greek and English, 9^e druk, Londen, 2001.
- Cary M., History of Rome, 2^e druk, Londen/New York, 1960.
- Dächsel K.A., Bijbel of de geheele Heilige Schrift, deel 1, Genesis - Deuteronomium, 2^e druk, Utrecht, 1892.
- Deddens K., Zacharia's visioenen, uitgave van C.J.B., 1973.
- Dronkert K., Gids voor het Oude Testament, Kampen, 1964.
- Eban A., Mijn volk, de geschiedenis der Joden, Amsterdam/Antwerpen, 1976.
- Flavius J., De Oude Geschiedenis van de Joden, vertaling Meijer F.J.A.M. en Wes M.A., 4^e druk, Amsterdam, 2005.
- Francke J., De openbaring van Jezus Christus aan Johannes als compositie, Petah-ja, no.12 1979 - no.12 1980.
- Greijdanus S., Korte Verklaring, De Openbaring des Heren aan Johannes, Kampen, 8^e druk, Kampen, z.j.
- Holwerda B., De "hoer" in Openbaring 17-19, Goes, z.j.
- Holwerda B., De Kerk in het Eindgericht, Goes, z.j.
- Jedin H., Kleine Konziliengeschichte, Freiburg/Basel/Wien, 1977.
- Keil C.F., Commentary on the Old Testament, deel 1, The Pentateuch, 2^e druk, Massachusetts, 2006.
- Kistemaker S.J., New Testament Commentary, Revelation, 4^e druk, Grand Rapids, 2007.
- Lindsey H., De planeet die aarde heette..., 8^e druk, Laren (N-H), 1972.
- Merwe H. te, De wereldweg der Kerk, Delft, 1956.
- Meijer W., Kunst en Maatschappij, Goes, 1977.
- Meijer W., Kunst en Revolutie, Goes, 1976.
- Nijkamp P. en Douma J., Het gelaat van de aarde, Groningen, 1974.
- Nijkamp P., Herfsttij der vooruitgang, Groningen, 1980.
- Nijkamp P., Naar een maatschappij zonder toekomst, Groningen, 1976.
- Noordzij A., Korte Verklaring, De profeet Ezechiël, 4^e druk, Kampen, z.j.
- Oberman H.A., Werden und Wertung der Reformation. Von Wegestreit zum Glaubenskampf, Tübingen, 1977.
- Ouweneel W.J., De Openbaring van Jezus Christus, deel 1, Vaassen, 1988.
- Ouweneel W.J., De Openbaring van Jezus Christus, deel 2, Vaassen, 1990.
- Ridderbos J., Korte Verklaring, De kleine profeten, deel 3, Haggai - Maleachi, 3^e druk, Kampen, 1968.
- Ringnalda A., De Openbaring van Johannes, Kampen, 1962.
- Rookmaker H.R., Modern Art and the death of a culture, Londen, 1975.
- Schapiro J.S., Anticlericalism, Conflict between Church and State in France, Italy, and Spain, Princeton N.J., 1967.
- Schilder K., De Openbaring van Johannes en het sociale leven, 5^e druk, Amsterdam, 1978.
- Sinnigen W.G. and Boak A.E.R., A History of Rome A.D. 565, 6^e druk, New York/Londen, 1977.
- Slings G., Een boos en overspelig geslacht, Goes, 1975.
- Snoek I., Heilige Geschiedenis, 13^e druk, Den Haag, z.j.
- Southern R.W., Western Society and the Church in the Middle Ages, 6^e druk, Bucks, 1977.

Steen C. van der, *Wie volhardt tot het einde...*, Wageningen, 1976.
Waal C. van der, *Openbaring van Jezus Christus*, Groningen, 1971.
Waal C. van der, *Openbaring van Jezus Christus II, Oudkarspel*, 1981.
Woude A.S. van der e.a., *Bijbels Handboek, deel 1*, Kampen, 1981.

INDEX.

- 1**
- 1 hoorn 19, 20, 105
10 horens 19, 20, 24, 95, 96, 101, 102, 103, 125, 126, 127, 129
10 koningen 19, 20, 102, 103, 105, 125, 127, 129, 130, 147, 200, 201, 206
10 kronen 101, 102, 103, 129
10 plagen 108, 122
1000-jarig rijk 145, 196, 197, 198, 201
1000-jarige periode 24, 79, 109, 116, 120, 121, 122, 127, 129, 143, 144, 145, 146, 148, 149, 150, 154, 155, 172, 174, 177, 187, 196, 198, 200, 201, 206, 207
12 apostelen 52, 96, 156, 161, 164
12 edelstenen 163, 164
12 hemelse knechten 156, 161
12 parels 157, 164
12 poorten 156, 157, 161, 164
12 stammen 52, 71, 72, 73, 156, 161, 163, 164, 210
12 sterren 95, 96
1260 dagen 89, 207, 208
 in de Eindtijd 88, 90, 91
 tijdens keizer Nero 95, 97, 100
144.000 24, 69, 71, 72, 73, 74, 110, 111, 112, 210
1^e dood 38, 149
1^e komst van Jezus 6, 7, 9, 23, 56, 61, 145, 196
1^e opstanding 38, 94, 144, 148, 149
- 2**
- 2 getuigen 4, 24, 88, 89, 90, 91, 92, 208, 209
2 getuigen van satan 151
2 horens 19, 101, 105
2 kandelaren 88, 90, 208
2 olijfbomen 88, 90, 208
24 oudsten 11, 24, 50, 51, 52, 56, 57, 58, 59, 60, 69, 73, 88, 93, 94, 110, 111, 136, 138, 164
24 priestergeslachten 11
24 tronen 50, 51, 52
- 2^e dood 33, 38, 94, 142, 144, 149, 154, 156, 159
2^e komst van Jezus 10, 23, 28, 45, 93, 169, 170, 173, 181, 182, 183, 184, 185, 191, 192, 196, 197, 211
2^e opstanding 149
- 3**
- 3 ribben 19, 20, 102
3 weeën 78, 82
3½ dag 88, 92, 153, 182, 188, 191
3½ jaar 89
 in de Eindtijd 153, 188, 191
 opstand in Jeruzalem 181
 tijdens de profeet Elia 91
 tijdens keizer Nero 97, 100, 104, 127, 132, 147
 tijdens koning Antiochus IV 10, 16, 19, 20, 89, 146, 209
- 4**
- 4 generaals 20
4 hemelse knechten 69, 70, 71
4 hoeken 17, 69, 70, 82, 144, 151
4 horens 20
4 koppen 19, 20, 102
4 levende wezens
 4 cherubs 24, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 66, 69, 73, 78, 93, 110, 111, 116, 118, 136, 138
 4 koningen uit 4 koningshuizen 19, 20, 23, 102, 103, 109, 202, 203, 207, 210
4 rijken 19, 102, 103
4 winden 69, 70, 82
4 windstreken 17, 54, 56, 68, 161
42 maanden 89, 207, 208
 in de Eindtijd 88, 89
 tijdens keizer Nero 100, 101, 104, 105
- 5**
- 5 maanden 78, 80, 81
- 6**
- 666 102, 108, 109, 113, 116, 120

7

7 bergen	125, 128, 201, 207
7 donderslagen	22, 23, 24, 58, 68, 75, 85, 86, 87, 91, 93, 97, 154, 168, 207
7 fakkels	52, 53
7 Geesten van God	25, 27, 43, 44, 50, 51, 52, 53, 57, 58, 59
7 gemeenten	4, 12, 24, 25, 26, 27, 29, 31, 32, 33, 34, 37, 53, 90, 108, 149, 174, 181, 195, 210
7 hemelse knechten	75, 76, 77, 116, 117, 118, 119, 125, 126, 132, 156, 159
7 horens	4, 24, 57, 58, 59, 67, 70, 71, 75, 76, 77, 84, 87, 119, 120, 192
7 kandelaren	25, 26, 29, 32, 90
7 koningen	11, 12, 103, 125, 128, 199, 206
7 koppen	11, 24, 95, 96, 101, 102, 103, 125, 126, 127, 128, 195, 199, 202, 205
7 kronen	95, 96, 103
7 laatste plagen	4, 22, 23, 71, 78, 79, 80, 116, 117, 118, 119, 120, 122, 156, 159
7 ogen	27, 57, 58, 59
7 schalen	23, 24, 70, 71, 84, 118, 119, 120, 125, 126, 132, 156, 159
7 sterren	26, 31, 32, 33, 35, 43, 44
7 zegels	22, 24, 57, 58, 59, 61, 68, 70, 76, 87, 167
70 jaren	146

A

Abaddon	79, 81, 82
Abram	7, 40, 190, 192
absint	77
Achaz	17, 53
adelaar	50, 54, 55, 75, 78, 82
Alexander de Grote	8, 18, 19, 20, 21, 102, 103, 105, 106, 107, 190
alsem	
absint	24, 75, 77, 84, 120
de ster Alsem	75, 77, 79, 82
Amos	68, 151, 221
antichrist	71, 188, 195, 198, 199, 203
Antiochus I	20
Antiochus II	20, 47
Antiochus III	20
Antiochus IV	8, 9, 16, 18, 19, 20, 81, 89, 96, 97, 103, 104, 107, 108, 109, 127, 151, 153, 182, 190, 209
Appollyon	79, 81

Appel, Karel	180
Appólyon	82
Aquino, Thomas van	176, 191
Asclepius	38
Athanasius	174
Augustinus	174, 176
Augustus	12, 63, 128
Aurelius, Markus	47

B

Babel	7, 8, 20, 62, 102, 132, 146, 190
Babylon	4, 24, 92, 110, 112, 113, 116, 119, 120, 124, 125, 126, 128, 130, 131, 132, 133, 135, 137, 139, 140, 142, 188, 203, 205, 210
Babylonische rijk	8, 18, 19, 102, 103, 146, 199
beer	19, 20, 101, 102, 103, 109, 188
beest uit de aarde	19, 24, 101, 105, 106, 107, 109, 122, 127, 132, 141, 172, 188, 205, 206, 210
beest uit de afgrond	79, 91, 92, 100, 109, 120, 121, 122, 153, 155, 187, 199, 207
beest uit de zee	24, 100, 101, 102, 103, 104, 106, 107, 109, 120, 122, 127, 129, 130, 132, 141, 147, 154, 172, 188, 199, 200, 201, 202, 203, 207, 210
boek(rol) van het leven	37, 43, 45, 101, 104, 125, 127, 144, 154, 155, 157, 165
bok	16, 19, 20
Bonifatius VIII	177
boom van het leven	33, 37, 56, 157, 165, 166, 167, 169, 170
brandofferaltaar	9, 66, 182
bruid	48, 111, 112, 138, 139, 156, 158, 159, 166, 169

C

Caesar	12
Caligula	12, 107, 128
Calvijn	178, 191
cherub	54, 56, 59, 60, 70, 78, 82, 93, 118
Claudius	11, 12, 40, 128
Clovis	174, 190
Cluny	175, 178
Codex Sinaïticus	13, 14, 102, 117, 127
Constantijn	37, 115, 128, 129, 130, 132, 142, 143, 147, 173, 174, 190, 206
Constantinopel	115, 130, 132, 147, 174
Constantius Chlorus	142

Cremer, Jan 180

D

Daniël

boek 3, 16, 18, 19, 20, 23, 29, 30, 51,
52, 89, 96, 97, 100, 101, 102, 103,
105, 106, 109, 132, 145, 182, 202,
203, 205, 207, 210, 212, 221
profeet 9, 14, 16, 18, 30, 31, 51, 52, 58,
97, 102, 133, 145, 146, 168, 196, 200,
202, 205

Dante 179

Darius I 18, 20

Darwin 179, 185, 191

David

koning 7, 43, 45, 57, 58, 65, 111, 159,
166, 169, 190

kunstschilder 179

Dekker, Eduard Douwes 179

Diocletianus 128, 142, 147

dodenrijk 23, 26, 31, 61, 63, 94, 141, 142,
144, 154, 155, 207

Domitianus 11, 109

draak 23, 24, 79, 95, 96, 97, 99, 100, 101,
102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109,
112, 119, 120, 121, 122, 126, 127, 129,
130, 144, 145, 147, 153, 188, 200, 201,
205, 210

drama 13, 17, 21

E

Edict van Milaan 65, 115, 143, 147

Efeze 10, 11, 25, 29, 33, 34, 35, 36, 37,
39, 40, 48

Egypte 7, 8, 9, 16, 20, 62, 71, 88, 91, 92,
93, 97, 103, 107, 108, 117, 120, 122,
142, 146, 150, 153, 188, 190, 203

Eindtijd 73, 80, 92, 100, 109, 119, 120,
122, 124, 132, 163, 181, 182, 183, 195

Elia 91, 107, 210

Elisabet 10

Erasmus 178, 179, 195

Eusebius 107

Ezechiël

boek 3, 50, 51, 52, 53, 54, 89, 151, 153,
161, 162, 165, 197, 212, 221

profeet 51, 52, 53, 54, 56, 151, 153,
162, 165, 197

Ezra 162

F

Feuerbach 179

Filadelfia 25, 29, 43, 45, 46

Flavius Josefus 40, 153, 162

Freud 179

G

Gabriël 56, 76

Galba 12, 128, 199

Galerius 142, 147

geitenbok 105, 106

Giotto 177

God de Heilige Geest 27, 196

God de Vader 27, 30, 42, 47, 65, 97, 111,
139, 140, 148, 165, 173, 183, 184, 188,
191, 196

God de Zoon 27, 42, 47, 97, 111, 140,
165, 173, 183, 196

Gog 24, 144, 151, 153, 188

Goten 115, 129, 130, 132, 143, 147, 190

gouden stad 163

Goya 179

Gregorius VII 175

Griekenland 20

Griekse rijk 18

Grieks-Syrische cultuur 8

Groot, Hugo de 195

grote onderdrukking 34, 41, 68, 69, 73,
74, 75, 92, 93, 153, 181, 182, 183, 185,
188, 198

grote stad 84, 88, 91, 92, 93, 119, 120,
124, 126, 130, 131, 132, 133, 135, 163,
180, 187, 188, 203, 205

gruwel van de verwoesting 9, 182, 183

H

Haggai 15, 90, 209, 221

Har-magedo 119, 122, 123

Hebreeuws 16, 30

hemelvaart 20, 23, 145, 146, 196, 201

Hendrik IV 149

Herodes Antipas 10

Herodes de Grote 97, 190

Hizkia 17, 53, 192, 197

hoeksteen 20, 161

hoer 112, 125, 126, 129, 130, 136, 137,
138, 147, 174, 199, 201, 202, 203, 205,
207, 208, 212

hogepriester 9, 163, 208

honger 63, 65, 66, 116, 177, 181, 187, 197
humanisme 151, 178, 179, 188

J

Jahweh 47, 100, 103, 137, 138, 196, 221
Jakob 7, 40, 52, 58, 71, 72, 96, 210
Jakobus de apostel 10
Jakobus de broer van Jezus 10
Jeremia 3, 146, 205, 221
Jeruzalem 3, 7, 9, 10, 35, 91, 92, 104, 111,
123, 145, 159, 162, 183, 184, 188, 196,
201, 203, 205
nieuwe 23, 44, 46, 52, 58, 91, 145, 156,
158, 159, 161, 162, 163, 164, 165,
166, 169, 184, 189, 191, 197
val van 12, 13, 68, 128, 181, 182, 183,
190
Jesaja 3, 14, 17, 53, 56, 68, 74, 173, 205,
221
Jezus 6, 8, 10, 17, 18, 20, 22, 23, 24, 25,
26, 27, 28, 29, 30, 31, 35, 37, 38, 39, 40,
41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 52, 53, 56,
57, 58, 59, 61, 62, 65, 66, 68, 70, 73, 74,
87, 89, 91, 92, 93, 95, 97, 99, 100, 101,
104, 105, 108, 110, 111, 112, 113, 114,
115, 120, 122, 124, 125, 126, 127, 128,
129, 132, 136, 138, 139, 140, 141, 142,
143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150,
158, 159, 161, 162, 164, 166, 167, 168,
169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 177,
178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186,
187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 196,
197, 198, 200, 201, 203, 204, 205, 206,
207, 208, 210, 212, 213
Job 133
Joël 67, 80, 115
Johannes de apostel 2, 6, 10, 11, 12, 13,
22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 41,
42, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 58, 63, 65, 66,
68, 70, 73, 75, 78, 83, 85, 86, 87, 89, 97,
99, 100, 102, 103, 104, 106, 109, 111,
112, 123, 126, 127, 128, 132, 137, 139,
140, 148, 153, 158, 159, 165, 166, 167,
168, 170, 172, 199, 200, 201, 202, 210,
212
Johannes de Doper 10
Johannes de Makkabeeër 9
Johannes Hus 150, 177, 191
Jonatan de Makkabeeër 9, 126, 190
Joodse cultuur 16

Josia 146
Jozua
de priester 183, 208
de volksleider 7, 190
Juda
de stam 8, 54, 55, 57, 58, 69, 71, 164
het Tweestammenrijk 71, 102, 183,
185, 187, 190, 191
Judas de Makkabeeër 9, 153, 190
Julius Caesar 12, 37, 40, 199

K

Kanaän 7, 126, 190, 197
kandelaar 29, 33, 35, 36, 48, 53, 90, 91,
177, 208
Kant 179
Kassander 20
Klein-Azië 12, 27, 34, 35, 195, 210
Kloos 180
Knecht van de Here 47, 196
komst van God de Vader 173, 184, 185,
188, 196
koningen en priesters 11, 25, 27, 52, 57,
59, 72, 148
Koningentijd 7, 190
koperen wasvat 53, 158, 163
Kores II 3, 8, 18, 20, 102, 132, 146, 190
kruis 22, 27, 28, 31, 38, 68, 91, 93, 97,
141, 146, 149, 161, 184, 193, 197, 198
Kuyper, Abram 198

L

Lam 4, 10, 11, 22, 24, 45, 52, 57, 58, 59,
60, 61, 66, 67, 68, 69, 72, 73, 74, 91, 95,
97, 99, 101, 104, 106, 107, 110, 111,
112, 113, 116, 117, 125, 129, 132, 136,
138, 139, 147, 156, 157, 158, 159, 161,
164, 165, 167, 174, 188, 193, 201, 210
Laodicea 25, 29, 40, 44, 47, 48
leeuw
1^e levende wezen 50, 54, 55
het Babylonische rijk 19, 20, 101, 102,
103, 109, 188
Leeuw
de Here Jezus 57, 58
leidmotief 22
levend water 69, 74, 156, 157, 158, 159,
165, 166, 169
Levensvorst 31, 38, 149, 155
Licinius 142, 143

Lindsey, Hal 206, 207, 212
 luipaard 19, 20, 101, 102, 103, 109, 188
 Lukas 181
 Luther 178, 191
 Lydië 20
 Lysimachus 20

M

Macedonië 20
 Magog 24, 144, 151, 153, 188
 Makkabeeën 9, 81
 Maria 10, 56
 Markus 181
 Marx 172, 179, 191
 Mattatias de Makkabeeër 9
 Matteüs 181
 Maxentius 142, 143
 Maximianus 142
 Maximinus Daia 142, 143
 Meden 8, 19, 105, 106
 Medië 20
 Megiddo 123
 Menelaüs 9
 mens 50, 54, 55
 Menszoon 25, 29, 30, 31, 68, 110, 113,
 140, 146, 167, 181, 198
 Michaël 56, 95, 99
 Mithras 106, 107, 141, 188
 Modeïn 9
 monster 19, 20, 23, 102, 103, 109
 morgenster 43, 169
 Morgenster 34, 42, 43, 166, 169
 motief 13, 17, 18, 19, 22, 53, 67, 68, 91,
 97, 132, 151, 208, 210
 Mozes 7, 14, 37, 40, 54, 65, 85, 91, 107,
 116, 117, 118, 133, 192

N

Nebukadnezar II 18, 19, 20, 102, 107, 132
 Nehemia 162
 Nero 11, 12, 13, 97, 100, 104, 105, 107,
 109, 112, 127, 128, 147, 190
 Nicea 174, 190
 Nicolaiëten 11, 33, 36, 39, 41, 173, 178
 nieuwe aarde 4, 6, 13, 22, 24, 28, 32, 58,
 59, 156, 157, 161, 162, 165, 166, 169,
 181, 183, 184, 185, 191
 nieuwe hemel 4, 6, 13, 22, 24, 156, 157,
 166, 183, 184, 185, 191
 Noach 7, 51, 133, 150, 151, 183

O

Occam 176
 Octavianus 12
 ontelbare menigte 24, 112, 113, 138
 oorlog 62, 63, 65, 66, 150, 177, 181, 187,
 197
 openbaringen van Daniël 20
 Otho 12, 128, 199

P

paard
 rode 24, 62, 150, 197
 vale 24, 63, 150, 177, 197
 witte 24, 62, 65, 139, 151, 174, 197
 zwarte 24, 62, 63, 150, 197
 Parten 106
 Paschalis II 175
 Patmos 4, 10, 11, 12, 13, 25, 28, 34, 102,
 103, 109, 190, 211
 Paulus 35, 47
 Pekach 17, 53
 Pergamum 25, 29, 33, 35, 38, 39, 40, 45
 persbak 111, 114, 137, 140
 Perzen 8, 19, 102, 105, 106, 107, 151, 190
 Perzië 20, 106, 107, 109, 141, 210
 Perzische rijk 8, 18, 102, 103, 106, 141,
 199
 pest 62, 63, 65, 66, 116, 151, 177, 181,
 187, 191, 197
 Petrarca 179
 Petrus 10, 67, 81, 174, 208, 210
 Picasso 180
 Plato 17
 poel van vuur 31, 127, 137, 141, 142, 144,
 154, 155, 156, 159, 169
 Polycarpus 38
 Pompejus 190
 Pontius Pilatus 10
 Popilius 9
 profetie 14, 17, 26, 53, 67, 151, 195, 204,
 210
 Ptolemeüs I 20

R

ram 16, 19, 20, 105, 106, 205
 Reformatie 151, 178
 regenboog 50, 51, 52, 85, 86
 reien 21

reukofferaltaar 66, 75, 76, 79, 82, 88, 89,
114, 118, 121, 192
Reve, van het 180
Richterentijd 7
Rome 9, 12, 65, 97, 100, 104, 112, 115,
120, 126, 127, 128, 129, 130, 132, 133,
135, 136, 142, 147, 174, 176, 185, 190,
198, 199, 200, 201, 202, 203, 205, 207,
208, 210, 212
Romeinse rijk 10, 12, 19, 20, 40, 41, 47,
63, 65, 100, 103, 104, 105, 106, 107,
109, 112, 115, 116, 117, 126, 128, 129,
140, 141, 142, 143, 147, 149, 153, 154,
172, 173, 174, 181, 186, 187, 188, 195,
199, 202, 203, 210

S

Salome 10
Salomo 7, 14, 46, 65, 190
Samuel 14
Sardes 25, 29, 37, 40, 43, 44, 45
Sartre 180
Saul 7, 190
schrijver van het boek 16
Seleukus I 18, 20, 102
Seleukus II 20
Seleukus III 20
Seleukus IV 20
Seneca 13
Septuagint 62, 164
seraf 56
Serverus 142
Seurat 180
Simon de Makkabeeër 9, 190
slang 38, 55, 79, 83, 95, 96, 99, 100, 107,
109, 144, 145
Smyrna 25, 29, 33, 37, 38
Socrates 179
Sodom 88, 91, 92, 93, 188, 192, 203, 205
sportstadion 9
sprinkhanen 67, 80, 81, 121, 151
ster
(gevallen) knecht van satan 75, 77, 78,
79, 82, 121
dienaar van God 31, 44, 77, 95, 96, 97,
193
Ster uit Jakob 43
stier 50, 54, 55
stilte 75, 93, 154
Syrië 8, 20, 146, 190

Syrische rijk 8, 18, 20, 96, 102, 103, 106

T

tempel 7
Textus receptus 14
Theodosius 115
Thyatira 25, 29, 34, 40, 41, 42
Tiberius 12, 37, 128
Tienduizenden hemelse knechten 51, 52,
57, 59, 60
Tienstammenrijk 8, 68
Tijdbalk 4, 190
Titus 12, 128
Tracië 20
Trajanus 46, 105
tweesnijdend zwaard 26, 31, 33, 39, 41,
137, 140, 142
Tweestammenrijk 8, 71

V

valse profeet 109, 119, 120, 121, 122, 137,
141, 142, 144, 154, 188
Vandalen 115, 129, 130, 133, 147
verhitting 24, 84, 120, 191
verklaringsmethode 4, 14
allegorisch 204
bovenhistorisch 204
godsdiensthistorisch 204
tijdhistorisch 204
wereldhistorisch 204
Vespasianus 12, 13, 104, 105, 128, 199,
200
visioenen 4, 11, 12, 13, 14, 19, 42, 67, 97,
103, 127, 137, 139, 140, 168, 212
Vitellius 12, 128, 199

W

woestijn waar Gods volk is 53, 54, 55, 95,
97, 100, 126, 146, 147
Wortel van David 169
Wycliff 177

Z

Zacharia 28, 60, 61, 62, 88, 90, 162, 196,
208, 209, 212, 221
Zacharias 56, 76
Zebedeüs 10

zee
 het koperen wasvat 50, 51, 53, 157, 169
 van bescherming en verlossing 116, 117
Zerubbabel 183, 208

Zeus 9, 20, 38, 107, 115, 174, 182
zielen onder het altaar 24, 61, 66, 76, 187
zonsverduistering 67, 80, 81, 187

Andere werken die de heer T. van Turenout heeft geschreven zijn:

Psalmen, profetische liederen,
Jesaja, Jahweh redt,
Jeremia, Jahweh sticht,
Klaagliederen van Jeremia,
Ezechiël, God maakt sterk,
Daniël, God is rechter,
Hosea, redder,
Joël, Jahweh is God,
Amos, lastdrager,
Obadja, dienaar van Jahweh,
Jona, duif,
Micha, wie is aan Jahweh gelijk,
Nahum, trooster,
Habakuk, de omhelsde,
Zefanja, Jahweh heeft bewaard,
Haggai, feest van Jahweh,
Zacharia, Jahweh gedenkt,
Maleachi, boodschapper van Jahweh,
Het Evangelie via de apostel Matteüs.

Ze zijn te vinden op de website via:

www.bijbelverklaring.nl,
www.vturennout.nl.